

19437

11 III 75

Societatea
de științe
filologice

1

1981

32225

LIMBA
ȘI
LITERATURA
ROMÂNĂ

107. NCI

707

2898

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ PENTRU ELEVI

COLEGIUL DE REDACȚIE :

GHEORGHE ANTONESCU (Slobozia), NAE ANTONESCU (Terebești, jud. Satu Mare), CONSTANȚA BĂRBOI, G. BELDESCU, ION BUZAȘI, (Blaj), VLADIMIR DOGARU, ȘTEFAN AUGUSTIN DOINAȘ, AUGUSTIN MACARIE, AURELIA MARINESCU, DORINA MĂRGINEANȚU (Timișoara), IULIU PĂRVU (Cluj-Napoca), NICOLAE I. NICOLAE, LAURENȚIU NICULESCU, ILEANA OANCEA (Timișoara), TUDOR OPRIȘ, GABRIELA PANĂ DINDELEGAN, MARIAN PAPAHAĞI (Cluj-Napoca), VASILE POENARU, STERIE RĂDOI (Iași), **NICOLAE SAFTU**, GEORGE ȘOVU, AL. TUDORICA

REDACȚIA :

MARICA ANGHELESCU, MIRCEA FRÎNCULESCU — redactori
ION HANGIU — redactor șef

Revista **LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ** este editată de Societatea de științe filologice, cod 848866. Redacția și administrația : str. Spiru Haret, nr. 12, sector I, București, cod 79 664, tel. 15.17.92, cont C.E.C. nr. 45.11.09.5, Filiala sector V, Calea Victoriei nr. 7, București.

Taxele poștale achitate conform aprobării D.G.P.Tc. nr. 137/4910/1980

**Tiparul executat la Combinatul Poligrafic
„Casa Scintei”, București**

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ PENTRU ELEVI

ANUL VII (X), NR. 1 (IANUARIE—MARTIE), BUCUREȘTI, 1981

Sumar

Gînduri la început de deceniu 3

Gramatică, vocabular

L. COTEANU — Doi termeni simbolici : țară și moș 4
G. BELDEȘCU — Un îndreptar de scriere și de pronunțare 6
NARCISA FORĂSCU — Sinonimia lexicală 7
LILIANA ARDELEAN — Etimologia populară 9

Stil, compoziție

CEZAR TABARCEA — Baza gramaticală a compoziției (I) 12
MIOARA GAFENCU — Formule de politețe în „Frații Jderi” . . . . . 14 X
LUIZA SECHE — Tot despre proces-verbal... 16

Analize, sinteze

MARIUS POP — Petre Ispirescu : „Tinerete fără bătrînețe și viață fără de
moarte” 18
GHEORGHE MOGA — Mihail Sadoveanu : „Hultanul” 20
LIA DRAGOTĂ, MARIA TOMA — Nichita Stănescu : „Patria” . . . . . 22 X
VALERIA MIHAI ȘTEFAN — Fănuș Neagu : „Dincolo de nisipuri” . . . . . 24 X
GABRIEL ANGELESCU — A. E. Baconsky : „Patima primăverii” 27

Miscellanea

AL. PIRU — Octavian Goga 29
D. MICU — Ion Minulescu 32
PROFIRA SADOVEANU — Mesterul Sadoveanu 35
ADRIAN COCÎRȚA — „Teza din mai” a lui Mihail Sadoveanu 39
*** Centenar „Mihail Sadoveanu” — festivitatea de la Fălticeni 41
GH. GAFENCU — Cuvînt de salut 42

Concursuri, examene

Activități în cadrul Festivalului național „Cîntarea României” ; Concursul „Mihai Eminescu”, ediția a XXIV-a, 1980—1981	44
Proba de verificare a cunoștințelor pentru admiterea în treapa I de liceu	44
*** Maxime, cugetări	44

Cenacluri, reviste

TUDOR OPRÎȘ — Cenaclul literar — un punct de vedere	45
PETRU BACIU — Cercul literar „Mihai Eminescu”	47
ELEONORA ZAMȘA — Procesul literar	49
MONICA BULZ — Virtus Romana Rediviva. În căutarea unei noi formule	50
GEORGE ȘOVU — Cronica revistelor școlare	51

De la corespondenții noștri	54

Tinere talente

TAMARA ASAFTEI — Vraja, Glasul pădurii	58

Debut

CĂLIN COJOCARU — Carpați	59
ANITA MILU — Echilibru	59
LUCIAN LĂPADAT — Neîmplinitele iubiri	59
TRAIAN CIUȘ-DĂRJAN — Elegie de toamnă	59
ION DRAGOMIR-MĂRGEAN — Ghicitori	59

Însemnări pe marginea cărților

Ion Budai-Deleanu interpretat de... Studiu introductiv, antologie, tabel cronologic și bibliografie de Rodica Chiriacescu (Nae Antonescu); Fișier editorial (Mihai Bujeniță)	60
VASILE POENARU — Curier	62

Gînduri la început de deceniu

Revista *Limba și literatura română* trece, cu numărul de față, pragul celui de-al zecelea an de apariție. În comparație cu *Gazeta matematică*, care și-a sărbătorit anul trecut 85 de ani de existență, perioada este prea scurtă pentru a face bilanțul drumului parcurs de la primul volum din 1972.

Programul inițial al revistei a fost actualizat și completat în primele numere ale anilor 1975 și 1979, în lumina sarcinilor reieșite din documentele de partid și de stat, din cuvîntările tovarășului *Nicolae Ceaușescu*, secretarul general al partidului, care, la Congresul Educației Politice și al Culturii Socialiste, a arătat că este necesar să se acorde „mai multă grijă istoriei, literaturii, limbii române, creației poporului nostru”.

Revista noastră a urmărit, de-a lungul anilor, creșterea caracterului formativ al predării obiectului de cea dintîi însemnătate în instruirea și educarea tinerei generații, a subliniat, în multe articole, ideea că o pregătire științifică și tehnică de înalt nivel presupune stăpînirea temeinică a limbii române și un larg orizont de cultură generală pe care nu-l pot da decît o bogată lectură literară și un îndelungat exercițiu de stil și compoziție. În acest scop, a publicat articole referitoare la probleme de gramatică, vocabular, ortografie, ortoepie și punctuație, a readus în atenția profesorilor și elevilor noțiunile de stil și compoziție înțelese ca exerciții fundamentale în însușirea și stăpînirea limbii materne. Alături de analize și sinteze literare, în paginile revistei au apărut diverse articole despre autori și opere, texte comentate și exerciții în sprijinul elevilor participanți la Concursul de literatură „Mihai Eminescu”, manifestare organizată și desfășurată în cadrul Festivalului Național „Cîntarea României”, materiale privind cercuri, cenacluri și reviste școlare, corespondențe din școli, creații ale elevilor talentați, însemnări pe marginea cărților și curierul care a înregistrat toate răspunsurile la scrisorile trimise redacției. Între redacția internă, colegiul de redacție, colaboratori și cei peste o sută de mii de abonați ai revistei din întreaga țară s-au stabilit legături strînse.

Experiența cîștigată în cei nouă ani, sprijinul primit de redacție din partea profesorilor și elevilor reprezintă garanția creșterii contribuției revistei la perfecționarea învățămîntului filologic de toate gradele, a cărui obligație este de a asigura „studierea și stăpînirea temeinică de către elevi și studenți a limbii române, cunoașterea literaturii, istoriei și geografiei patriei” (Art. 112 din *Legea educației și învățămîntului*).

Sîntem preocupați să legăm conținutul revistei de activitatea practică pe care o desfășoară la catedră învățătorii și profesorii în școli, licee și facultăți pentru „Creșterea limbii românești / Ș-a patriei cinstire”. Ne străduim să edităm, în acest an, un supliment al revistei consacrat scrierii și pronunțării limbii române și ne îndreptăm gîndurile către cei care pun în mîinile copiilor cartea luminării unui neam: *ABECEDARUL*.

La cumpăna între decenii și, peste alte două, între milenii, transmitem tuturor cititorilor revistei urarea tradițională „La mulți ani!”

Vivat ! Crescat ! Floreat ! Lingua nostrae patriae !

I. HANGIU

Doi termeni simbolici: „țară” și „moș”

Acad. I. COTEANU

Între argumentele care arată continuitatea poporului român pe pământul Daciei, multe lucruri aflăm cercetînd înțelesurile cuvintelor *țară* și *moș*.

Țară are diferite semnificații, dar două dintre ele sînt cu deosebire importante pentru discuția de față, una este cea de „pămînt cultivat”, a doua cea de „patrie”. Pe prima o întîlnim în construcții ca *viața la țară*, *a se duce la țară*, *a locui la țară* etc. Formula *la țară*, întotdeauna cu prepoziția *la* sau cu *de la*, indică, prin opoziție cu *la țîrg*, *la oraș*, *la munte* ori *la mare*, că *țară* înseamnă „pămînt”, ca și lat. *terra* din care provine, dar „pămînt cultivat”. Cu această accepție, *țară* se întrebuițează nu numai în limba literară, ci și în graiurile populare, de exemplu, deosebirea dintre *munte* și *țară* se face foarte limpede, *țară* însemnînd pămînt, semănat cu cereale sau legume.

Sensul din *la țară*, *de la țară* nu se întîlnește în celelalte limbi romănice în care ideea aceasta se exprimă printr-un termen care denumește cîmpia. Faptul nu este deloc întîmplător, mai ales cînd se știe că pentru români și podișurile cultivabile înconjurată de munți sînt *țări*, fiind bine cunoscute *Țara Oașului*, *Țara Moșilor*, *Țara Zarandului*, *Țara Birsei*, *Țara Făgărașului*, *Țara Oltului*, *Țara Loviștei*, *Țara Vrancei* ș.a. În aceste *țări*, ca în niște cetăți naturale, se făcea fără îndoială agricultură, cum rezultă din semnificația lui *țară* din graiul moșilor în care și-a păstrat mai bine valoarea semantică mai veche, datorită menținerii opoziției cu *munte*.

Accepția de „patrie” a lui *țară* reiese din formule ca *țara mea*, *țara în care m-am născut*, *vești din țară* etc. Nu este imposibil ca evoluția semantică presupusă de ultimul sens al lui *țară* să fi fost influențată într-o oarecare măsură și de *zemlja*, din slavă, cu toate că *zemlja* are mai degrabă înțelesul de „stăt”, suprafață de pămînt, suprafață geografică.

În vechea limbă românească, *țară* are și sensul de „teritoriu, regiune deosebită de oraș, de țîrg sau de cetate”, de exemplu cînd este vorba despre *boierii de țară* (în opoziție cu cei de divan), despre *oaste de țară*, oaste recrutată de boierii de țară din feudele pe care le stăpîneau, sau pur și simplu, despre *adunarea țării* sau *țara* prin care se înțelege adunarea tuturor *boierilor de țară*.

Accepțiile arătate duc la concluzia că lat. *terra* a avut în românește o evoluție care arată că înțelesul de „pămînt cultivat” nu putea să rezulte decît din limbajul unor agricultori, după cum acela de „patrie” s-a născut din graiul locuitorilor și cultivatorilor pămîntului, inclusiv a celor din „țări” ca *Țara Birsei*, *Țara Făgărașului* etc. enumerate mai înainte. Din vechea denumire a Munteniei de *Țara Românească* s-a trecut, în urma unirii cu Moldova, la noua denumire *România*.

La fel de important și de sugestiv este și conținutul celui de-al doilea termen, *moș*, care, în limba veche, nu înseamnă numai „bătrîn”, ci și „bătrîn dintr-un grup de oameni înrudiți între ei”. În ultima calitate, el denumește însă și „proprietatea funciară, trecută unui urmaș din grup,

potrivit regulilor înruderii". De aceea se și spunea că unei persoane îi revine „un moș” sau îi revin mai mulți, adică una sau mai multe părți din proprietate, din *moșie*.

Moș, care este de origine traco-dacică, subliniază prin sensul arătat că proprietatea asupra pământului se supunea unor reguli de transmitere în interiorul grupului unit prin relații precise de înruderire care restringeau posibilitățile de înstrăinare în afara liniei de urmași din moș în moș. Între derivatele lui, *moștean*, însemnând „care are drept de proprietate funciară de la un moș”, atrage și el atenția, fiindcă în textele vechi românești este adesea epitet pe lângă *domn* spre a arăta că, printr-unul din moșii lui, domnul este îndreptățit la acest titlu. Alte derivate mai noi, cum sînt *moștenitor*, *moșie*, *strămoș* nu mai păstrează decît o vagă legătură cu sensul vechi al lui *moș*, fiind încărcate cu accepții semantice ulterioare.

Tară și *moș*, primul de origine latină, al doilea traco-dacic, se asociază într-un cuplu aproape simbolic, a cărui forță de convingere crește cînd ținem seama de accepțiile prezentate aici. Ele s-au păstrat în dacoromână datorită faptului că denumeau realități strîns legate de viața din Dacia.

Le găsim și în multe opere literare. Iată-le cu sensul de „patrie” și cu oel de „pămînt transmis din moș în moș” în lirica eminesciană :

Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie,
Tara mea de glorie, *țara* mea de dor...
La trecutu-ți mare, mare viitor.

Și de-aceea tot ce mișcă-n *țara* asta, rîul, ramul,
Mi-e prieten numai mie, iară ție dușman este...

N-avem oști, dară iubirea de *moșie* e un zid
Care nu se-nfiorează de-a ta faimă, Baiazid !...

Scriitori despre limba română

...„Limba cea românească iaste alcătuită din cea latinească carea, întru atîtea neamuri varvare, măcar rău stricăță, tot o au ținut românii în Dachia ; care lucru cu totul de crezut face cum că ei sînt adevărați fii și nepoți ai romanilor celor vechi carii preste toată lumea împărățea“.

(Samuil Micu)

„Limba este tezaurul cel mai prețios pe care-l moștenesc copiii de la părinți, depozitul cel mai sacru lăsat de generațiile trecute și care merită să fie păstrat cu sfințenie de generațiile ce-l primesc. Ea este cartea de noblețe, testimoniul de naționalitate al unui neam : semnul caracteristic prin care membrii aceleiași familii se recunosc în marea diversitate a popoarelor din lume, lanțul tainic ce-i leagă împreună și-i face a se numi frați, altarul împrejurul căruia toți se adună cu inimi iubitoare și cu simțirea de devotament unii către alții“.

(Vasile Alecsandri)

...Consistența unei limbi începe cu scrierea ei. Elementele primite în această scriere nouă, fiind clare (= clare), devin consistente și rămîn în limbă, dacă nu contrazic cu direcțiunea spirituală a poporului. Ele nu trebuie să coincidă cu natura limbei, ci numai să nu-i contrazică“.

(Mihai Eminescu)

Un îndreptar de scriere și de pronunțare

G. BELDESCU
Universitatea din București

Revista *Limba și literatura română* a publicat de-a lungul anilor numeroase articole de cultivare a limbii elevilor și va continua în acest sens cu aceeași râvnă, deoarece unul dintre rosturile ei este să-i ajute pe elevi să-și perfecționeze exprimarea. De mai mult timp însă, colectivul de redacție și conducerea Societății de științe filologice, care editează revista, primesc tot mai insistent o propunere pornită din dorința ca sprijinul despre care am vorbit să devină mai folositor încă pentru școală: elaborarea unui îndrumător în scrierea și pronunțarea limbii române, apropiat de nevoile și de posibilitățile elevilor. Așa s-a impus ideea publicării unui îndreptar ortografic, ortoepic și de punctuație pentru elevi, ca supliment al revistei *Limba și literatura română*, idee careia conducerea Societății i-a dat curs, introducând lucrarea în planul ei editorial pe anul 1981.

Volumul se află deci în pregătire. El respectă cu fidelitate normele oficiale, urmînd lucrările normative (sau cu caracter normativ) de bază: *Îndreptar ortografic, ortoepic și de punctuație*, ediția a III-a, 1971, elaborat de Institutul de lingvistică din București; *Gramatica limbii române*, ediția a II-a, tiraj nou, 1966, editată de Academia R. S. România; *Dicționarul explicativ al limbii române*, 1975, elaborat de Institutul de lingvistică din București. Acestea li se adaugă, ca izvoare, tot ce s-a scris în domeniul ortografiei, al ortoepiei și al punctuației în acord cu normele oficiale — studii și articole care au contribuit la precizarea, justificarea și dezvoltarea reglementărilor în vigoare.

Supunîndu-se lucrărilor normative existente, viitorul îndreptar nu le repetă totuși, pur și simplu. El caută să fie o carte de lucru a elevului, potrivită cu interesele lui și, pe cît se poate, cu conținutul cursului de limba română din gimnaziu și din liceu. Altfel spus, îndreptarul încearcă nu numai să dea răspuns nedumeririlor și ezitărilor în legătură cu felul scrierii și al pronunțării într-o împrejurare sau alta, ci și să lămurească motivele constringerilor la care este supusă exprimarea literară și să lumineze problemele de limbă pe care se întemeiază normele de respectat. El poate fi folosit deci și în sprijinul a ceea ce elevii învață în școală despre limba română.

Cu toate acestea, o adaptare la puterile fiecărei vîrste școlare a problemelor de scriere și de pronunțare corectă, precum și a limbajului în care sînt expuse ele nu este posibilă. Îndreptarul se adresează tuturor elevilor de după școala primară. Dacă în multe părți el presupune un nivel modest de cunoaștere a structurii limbii române, care-l face folositor din clasa a V-a, mai ales în consultarea vocabularului ortografic și ortoepic din cea de a doua jumătate a lui, natura unor norme pretinde alteori referiri la chestiuni de fonetică, de vocabular și de gramatică depășind manualul de clasa a V-a. Oricum, față de lucrarea normativă de bază, citată înainte, îndreptarul pentru elevi dezvoltă capitolele care servesc scopurile arătate mai sus, restrînge sau reorganizează altele din aceleași motive, iar pe unele, ca transcrierea cu litere latine a alfabetului grec, le omite tocmai pentru că nu interesează școala.

Nădăjduim ca efortul revistei *Limba și literatura română* să fie rodnic și să găsească în rîndurile cititorilor interesul și mulțumirea cu care este primită ea astăzi.

Problemele pe care le ridică sinonimia sînt multe și variate. Ele privesc sensul, stilistica, amestecul faptelor extralingvistice, intenția vorbitorului, situația concretă în care se folosesc sinonimele. De aceea ne vom referi aici la două direcții principale care se conturează în cercetarea sinonimiei, și anume: (1) *definirea conceptului* și (2) *delimitarea diverselor tipuri de sinonime*.

(1) Definițiile date sinonimiei lasă neclarificate cîteva aspecte importante, și anume: unele vorbesc de sinonimie ca *identitate*, o suprapunere perfectă a sensurilor, altele o înțeleg doar ca *asemănare*. Nici una dintre aceste definiții nu precizează dacă două cuvinte, pentru a fi considerate sinonime, trebuie să coincidă pentru cel puțin un sens, pentru mai multe sau pentru toate sensurile. Părerile diferă și în privința posibilității sinonimelor de a se substitui reciproc în context: unele consideră că sînt sinonime numai acele cuvinte care se pot substitui în toate contextele (deci pentru toate sensurile lor), iar altele restrîng substituția numai la acele contexte în care se realizează numai unul din sensuri. În orice caz, atunci cînd este vorba de substituția sinonimelor, trebuie să ținem seama și de preferințele de combinare a termenilor, de compatibilitățile lexice (de exemplu, dacă *șaten* și *castaniu* — echivalente semantice — se pot înlocui reciproc în contextul *păr*, substituția nu mai este valabilă în contexte ca *persoană*, *fată* etc., unde *castaniu* nu poate apărea).

(a) La o examinare atentă, constatăm că cea mai importantă dificultate în rezolvarea acestor probleme o constituie rețeaua extrem de complicată a polisemiei. Cum în limbă, marea majoritate a cuvintelor au mai multe sensuri, același cuvînt poate face parte din serii sinonimice diferite, în funcție de sensul pe care îl avem în vedere.

Exemple:

- a muri*: 1 (despre oameni) *a muri* — *a deceda* — *a răposa* — *a pieri* — *a se stinge*;
2 (despre plante) *a se vesteji* — *a se ofili* — *a muri*;
bogat: 1 (despre oameni) *bogat* — *îstărit* — *avut*;
2 (despre pămînt) *mănos* — *roditor* — *fertil* — *bogat*;
cald: 1 (despre pîine) *caldă* — *proaspătă*;
2 (despre cuvinte, privire) *cald* — *prietenos* — *afectuos*;

Cum însă, într-un mesaj, un cuvînt este folosit cu un singur sens și numai unul, acesta este o unitate de-sine-stătătoare, iar termenul poate fi substituit cu alții, *sinonimi pentru sensul care se actualizează în contextul dat*.

(b) În alte cazuri, între membrii seriei sinonimice, identici ca sens, apar diferențe de răspîndire teritorială, de exemplu: *varză* — *curechi*, puțin — *oleacă*, *albie* — *balie*, *mlăștin* — *băhnos*. Din această cauză, substituirea unui termen prin celălalt nu este posibilă în orice situație, deoarece unul este marcat stilistic de apartenența la o anumită variantă a limbii.

(c) Alte serii sînt formate dintr-un cuvînt (în) vechi (t) și un neologism, ceea ce face ca între cele două sinonime să apară diferențe de vechime și de coloratură stilistică. De aceea, alegerea unuia sau a altuia se face în funcție de situația dată, de ex.: *insuficient* — *neîndestulător*, *inconsecvent* — *nestatornic*, *reparat* — *meremetisit*, *speranță* — *nădejde*.

(d) Alteori, între cuvintele considerate sinonime apar mici diferențe de sens neglijate de vorbitori, de ex. : *fierbinte* — *clocotit*, *gras* — *unsuros*, *praf* — *pulbere*, *pom* — *copac* — *arbore*.

(e) Alt aspect important în organizarea seriilor sinonimice și care privește substituția sinonimelor este capacitatea acestora de a apărea în anumite contexte. Deși echivalente semantice, ele manifestă posibilități diferite de combinare. De exemplu, *violent* și *atroce* pot apărea amândouă în contexte ca *durere*, *arsură*, *usturime*, *senzație*, dar, în timp ce *violent* se mai poate combina și cu substantive care denumesc fenomene ale naturii ca *furtună*, *ploaie*, *vînt*, *atroce* nu admite aceste contexte. În aceeași situație se află *slab*, *diluat*, *chior* care se combină cu substantive care denumesc soluții, băuturi etc., dar, pe cînd *slab* și *diluat* apar în contextul substantivului *acid*, *chior* nu admite această combinație; un alt exemplu : *a muri* și *a deceda* apar amîndouă în contextul substantivului *om*, dar în contextul substantivului *animal* *a deceda* nu poate apărea.

Rezultă că posibilitatea de alegere de care dispune vorbitorul este îngrădită în practică de anumite limite.

(2) Cel de-al doilea aspect interesant în studiul sinonimiei este stabilirea unei tipologii. Există două criterii în delimitarea tipurilor de sinonime : (a) substituirea acestora în unele (toate) contexte(le) și (b) identitatea în privința sensurilor de bază și a celor figurate. În funcție de îndeplinirea sau de neîndeplinirea acestor condiții, se propun diverse tipuri, termenii cel mai frecvent folosiți pentru acestea fiind *sinonime perfecte (totale)* și *sinonime imperfecte (parțiale)*.

În ceea ce privește prima condiție, s-a văzut mai sus că, de regulă, sinonimele nu admit toate aceleași contexte. De exemplu, chiar substituția lui *timp* cu *vreme*, care ar părea că este posibilă în orice context, nu este valabilă pentru sintagma *motor în patru timpi*, unde *vreme* nu poate apărea. Cît despre a doua condiție, avînd în vedere caracterul polisemantic al cuvintelor, este foarte puțin probabil ca doi termeni polisemantici să coincidă pentru toate sensurile lor. Chiar dacă aceasta ar fi posibil, organizarea sensurilor în cadrul sferei semantice a cuvintelor este diferită, ceea ce face ca sensul principal al unui termen să coincidă cu cel figurat al altuia și invers, fapt care duce la diferențe stilistice. De exemplu *a muri* (sens principal) coincide cu sensul figurat al lui *a se stinge* (de ex. : *s-a stins după o lungă suferință*), iar *a se stinge* (sens principal) coincide cu sensul figurat al lui *a muri* (de ex. : *focul murea în vatră*).

Ținînd seama de cele de mai sus, rezultă că sinonimia perfectă este rară în limbă. Ea este admisă în general în cazul cuvintelor cu un singur sens și care fac parte din aceeași variantă a limbii (cel mai adesea cuvinte tehnice), de ex. : *natriu* — *sodiu*, *stibiu* — *antimoniu*, *circumlunar* — *perilunar*, *dentist* — *stomatolog*.

Piedicile întîmpinate în descoperirea unor reguli valabile pentru toate sinonimele sînt sporite și de asociațiile de idei existente în mintea vorbitorilor, de modificările de sens și de alți factori, domenii în care nu se pot stabili limite absolute : într-o limbă, orice combinație poate deveni la un moment dat semnificativă.

* * *

Din cele prezentate mai sus, se pot desprinde cîteva concluzii :

1. Prima și cea mai importantă condiție a sinonimiei este *identitatea referentului* (a obiectului desemnat prin termenii sinonimi). Verificarea

Identității semantice se face numai în context : în cazul termenilor sinonimi, substituirea nu antrenează alterarea sensului mesajului. Identitatea referentului înseamnă uneori neglijarea unor aspecte particulare neimportante sau necunoscute vorbitorilor. De exemplu *buburuză* și *gărgăriță* sînt foarte des folosite ca sinonime, deși cel de al doilea termen denumește mai multe feluri de insecte.

2. Cea de-a doua condiție o reprezintă *identitatea de repartiție dialectală și cea stilistico-funcțională a termenilor*. De aici, posibilitatea de a interpreta sinonimia într-un sens mai restrîns, mai exact, ca situația în care se află doi termeni care îndeplinesc cele două condiții enunțate. Cea de a doua posibilitate de interpretare, mai largă, presupune neglijarea (conștientă sau nu) a unor diferențe de nuanță stilistică, de vechime, de repartizare teritorială, de frecvență, de posibilități de combinare. În acest caz, sinonimele desemnează *global* același obiect.

3. Dat fiind că majoritatea cuvintelor sînt polisemantice, relația de sinonimie se stabilește de obicei *la nivelul unui singur sens* (mai rar pentru mai multe sensuri).

4. Micile diferențe care se constată între sinonime justifică faptul că ele au fost reținute de vorbitor care, în principiu, nu are nevoie decît de un singur cuvînt pentru a exprima o noțiune. Dar o exprimare cît mai variată și mai nuanțată este condiționată tocmai de existența unei mari bogății sinonimice.

Etimologia populară

LILIANA ARDELEAN
Universitatea din Timișoara

Adesea se crede că *etimologia populară* este etimologia descoperită de popor. De fapt, ea nu desemnează decît procesul prin care vorbitorii modifică forma corectă a cuvintelor, încercînd să și le lămurească pe cele neclare sau necunoscute pentru ei, fie din pricina vechimii lor, fie că sînt mai noi sau rare, ori, pur și simplu, pentru că forma sau sensul lor dau naștere la o falsă asociație de idei cu alte cuvinte bine cunoscute. Aceste creații nu sînt corecte din punctul de vedere al normelor limbii române actuale.

Etimologia populară nu se confundă cu *paronimia*. Sînt paronime două cuvinte care se aseamănă foarte mult din punct de vedere formal, deosebindu-se doar printr-un sunet (literă), maximum două, și care au sensuri complet diferite. De exemplu : *familial* („care ține de familie“) și *familiar* („ceva cu care ești obișnuit“) ; *originar* („care își are originea într-un anumit loc“) și *original* („personal, inedit, neimitat după altcineva, autentic“) ; *pronume* („parte de vorbire“) și *prenume* („numele de botez, numele mic, nu cel de familie“).

După cum se vede, paronimia presupune o pereche de termeni corecți din punctul de vedere al normelor limbii actuale, fiecare avînd sens propriu, de-sine-stătător, și formă specifică, dar pe care, din neștiință, vorbitorii îi confundă din cauza mării asemănări formale.

Spre deosebire de paronimie, *etimologia populară* operează cu trei termeni, dintre care doi sînt corecți, cel de-al treilea este întotdeauna doar o variantă greșită a primului, rezultată din asociația de idei greșită pe care

o face vorbitorul cu termenul al doilea. Al treilea termen (eroarea), marchează, conform normelor limbii române actuale, o regretabilă greșeală ce dovedește necunoașterea lexicului limbii române.

Cuvinte ca *distins* și *destins*, deși se folosesc uneori în mod greșit unul în locul altuia, au totuși „viață” independentă, cu regim propriu de funcționare corectă; sînt cuvinte distincte și se numesc *paronime*, în timp ce un cuvînt greșit, ca *somnieră*, folosit în loc de corectul *somieră*, a fost creat prin analogie cu *somn*, pe baza fenomenului de *etimologie populară*.

Etimologia populară apare în următoarele trei cazuri:

1. un cuvînt, păstrîndu-și sensul, își schimbă forma sub influența altor cuvinte cu formă asemănătoare;
2. forma cuvîntului rămîne neschimbată, dar se schimbă sensul;
3. cuvîntul suferă atît o schimbare de formă, cît și una de sens.

Primul caz de etimologie populară se întîlnește în formații ca: *renumeratie* (în loc de *remunerație* <*remunera*> fr. *rémunérer*, lat. *remunerare*¹). Asociația de idei din mintea vorbitorilor s-a făcut cu *a număra*, de unde și rezultatul: *renumeratie*. Se pare că replica lui Pristanda: „Renumeratie după buget mică”, a contribuit la răspîndirea formei greșite. Aici cuvîntul în discuție înseamnă plată în bani, bani care, atunci cînd sînt primiți, se numără:

Alte exemple:

Filigran se transformă în *filigram*, deoarece cuvîntul *gram* este familiar vorbitorilor. De asemenea, obiectele lucrate în *filigran* sînt foarte fine și pot duce la ideea de ceva mic, iar *gramul* este o unitate de măsură care reprezintă o cantitate foarte mică.

Nupțial are sensul „privitor la nuntă, de nuntă” (fr. *nuptial*, lat. *nuptialis*). Unii vorbitori, însă, dîndu-i sensul: „noaptea nunții”, i-au transformat și forma, pronunțînd *nopțial*, cu o de la *noapte*.

Ventriloc (fr. *ventriloque* este o „persoană care poate rosti cuvintele fără a mișca buzele și fără a deschide gura, dînd impresia că vorbește din burtă”, din latinescul *venter* „burtă” și *loquor* „a vorbi”, dar s-a făcut o apropiere cu alt cuvînt, *dialog*, format cu ajutorul cuvîntului grecesc *logos*, care are sensul de „cuvînt, discurs” și termenul din *ventriloc* a ajuns *ventrilog*. Interferența creată se poate datora faptului că *loquor* „a vorbi” și *logos* „cuvînt” aparțin aceluiași cîmp semantic. Forma *ventrilog* a devenit nu numai frecventă, dar aproape exclusiv folosită în limbajul comun, așa încît DEX-ul notează și varianta *ventrilog*, deși *Îndreptarul ortografic*² specifică „ventriloc (nu: ventrilog)”.

Lingoare care înseamnă „febră tifoidă”, o boală care durează multă vreme, s-a transformat în *lungoare*, vorbitorul fiind cu gîndul la durata bolii. DEX-ul înregistrează această ultimă formă ca variantă.

Muşchetar este „cel care folosește o mușchetă”, armă din evul mediu. Cuvîntul își are originea în franțuzescul *mousquetaire*, iar în limba română s-a obținut inițial *muschetar*, cu *s*, nu cu *ș*, formă indicată și de

Etimologiile sînt verificate după *Dicționarul explicativ al limbii române* (DEX).

² *Îndreptarul ortografic, ortoepic și de punctuație*, ediția a III-a, București, 1971.

Indreptarul ortografic. Sub influența cunoscutele romane ale lui Al. Damas, unde mușchetarii erau oameni puternici, buni luptători și veșnic învingători, oamenii s-au dus cu gândul la mușchii lor puternici pe care trebuie că-i aveau. Așa că, în final, s-a ajuns la forma *mușchetar*, singura, de altfel, înregistrată în DEX.

Al doilea caz de producere a fenomenului de etimologie populară este schimbarea în mod greșit nu a formei, ci a sensului unor cuvinte sub influența altora. Exemple :

Fortuit < fr. *fortuit*, lat. *fortuitus* înseamnă „accidental, întâmplător”. Sensul provine, în ultimă instanță, de la *Fortuna*, care era zeita norocului la romani ; și, pentru că norocul, de cele mai multe ori, vine din întâmplare, s-a ajuns la sensul mai sus indicat al cuvântului în discuție. Dar, prin analogie cu alt cuvânt, *forță*, oamenii au început să înțeleagă, în mod greșit, prin *fortuit* „ceva forțat, obligat, impus prin forță”. Devierea de sens este o greșeală și nu este acceptată de normele limbii literare.

A *impieta*, provenit din limba franceză (unde s-a format din *pied* „picior”) înseamnă „a te amesteca nechemat în treburile cuiva”. Adesea însă, se produce confuzia între a *impieta* și *impietate*, de origine latină, din *pius* „evlavios”, care a dat în românește *pios*. De aceea, uneori, poate fi înregistrat a *impieta* cu sensul „a face o impietate, necredință”. Noul sens este întărit și de existența particulei *im-*, despre care vorbitorii știu că are un sens de negație.

Lui *mutual* < fr. *mutuel*, „care se face reciproc și simultan”, i-a fost modificat, în mod greșit, sensul în „pe mutește, să nu știe nimeni, să nu spunem la nimeni”. Evoluția semantică s-a produs sub influența lui *mut*, provenit, însă, din limba latină, *mutus*, *-a*, *-um* și, evident, cu alt sens.

Prodigios înseamnă „uimitor, miraculos, ieșit din comun”, dar, de multe ori, se folosește cu sensul de „foarte productiv”, *activitate prodigioasă* însemnând „activitate bogată”, și nu „activitate uimitoare”. Pentru că o activitate bogată poate uimi, s-a produs, probabil, identificarea de sens *prodigios* = *productiv*, *bogat*.

Scolastic a fost denumit un sistem filozofic din evul mediu. Pornindu-se de la cuvântul *școală*, mult mai cunoscut, i s-a imprimat sensul de „școlăresc, elementar”.

Temerar < fr. *temeraire*, lat. *temerarius* este „cineva care are curaj foarte mare, curaj orb”. Asemănarea corpului fonetic al cuvântului cu românescul *teamă* a avut ca rezultat folosirea lui *temerar* cu sensul greșit de „fricos, temător”.

Al treilea caz de manifestare a etimologiei populare implică schimbarea atât a formei, cât și a sensului. De exemplu : cuvântul *cîrdășie* are la origine cuvântul de origine turcă *cardaş* „tovarăș”. Sensul lui inițial a fost de „tovărășie” și a avut o formă mai veche *cărdășie*³. Prin raportare la cuvântul românesc *cîrd* s-a ajuns la forma cu *î* : *cîrdășie*, formă care se pare că s-a impus. Totodată, sensul a suferit modificări : *cîrdășie* „îtovărășire cu scopuri condamnabile”, față de mai vechiul „tovărășie”, care era un fapt cinstit, chiar laudabil.

³ Este înregistrat în DEX cu varianta *cărdășie*, iar în *Indreptarul ortografic*, cu o singură formă : *cîrdășie*.

Baza gramaticală a compoziției (I)

CEZAR TABARCEA
Universitatea din București

În cele ce urmează, vom examina unele probleme ale *compoziției* (și, îndeobște, ale așa-numitei *compoziții libere*, adică neafată sub rigoarea unei teme date, nelegată de un text anterior care trebuie povestit sau comentat), socotind acest tip de text drept un loc în care, în principiu, trebuie să se întâlnească și să se manifeste concret toate normele, regulile și deprinderile corecte de folosire a limbii române de către elevi. De aceea, considerațiile noastre pornesc de la lucrări ale elevilor, pe care le-am avut la dispoziție, și majoritatea exemplurilor sînt scoase tot din acestea.

Mai este necesară o precizare preliminară. Ar fi trebuit să utilizăm în titlul acestor considerații termenul de *bază lingvistică* a compoziției, dar, deoarece în anii de școală folosim adesea termenul de *gramatică* pentru a desemna toate cunoștințele de limbă maternă spre deosebire de cele de literatură, vom păstra această convenție, deși nu ne vom limita numai la elementele gramaticale propriu-zise, luînd în discuție și aspecte de *sens* (*semantice*), sau de *uz* (*stilistice*). În felul acesta se înțelege că nici nu ne mai referim la folosirea corectă a *formelor* cuvintelor și a *construcțiilor* gramaticale pe care o considerăm un dat al oricărei exprimări curente.

*

Indiferent de *domeniul* la care se referă (putem spune, de *tema* sa), compoziția — adică un text coerent, alcătuit din mai multe fraze gramaticale — se încadrează, în mare, într-unul din cele două tipuri de text, intuitiv cunoscute de către orice vorbitor : *descrierea* sau *narațiunea*. Astfel, dacă arătăm din ce se compune și cum funcționează un mecanism tehnic, de exemplu, facem în fond o *descriere* a acestui mecanism ; dacă relatăm însă, într-un raport sau o dare de seamă, faptele și constatările noastre dintr-o călătorie, realizăm o *narațiune*. Firește că cele două tipuri de text nu pot fi delimitate totdeauna precis și chiar din ultimul exemplu pe care l-am dat se vede că narațiunea se poate îmbina cu descrierea (să ne gîndim, de exemplu, la relatarea unei călătorii de studii prin țară), dar ele sînt în orice caz identificabile în orice compoziție.

Faptul că narațiunea și descrierea (care au, desigur, la bază *reguli* de tip lingvistic) se realizează în orice fel de compoziție, indiferent de tema ei, arată cît de important este studiul limbii materne în școală, indiferent de specializarea ulterioară. (Un elev de liceu îmi spunea odată că nu vede de ce îi trebuie lui gramatică de vreme ce are intenția de a deveni economist. Orice economist poate ajunge însă, la un moment dat, în situația de a redacta un raport — să zicem în urma unei inspecții ; deci, în situația de a alcătui o compoziție încadrabilă într-unul din cele două tipuri de text sau combinîndu-le. De aceea, regulile de utilizare corectă a limbii materne îi sînt necesare și lui pentru a comunica constatări și pentru a se face înțeles !).

În cadrul narațiunii sau descrierii acționează conștient sau nu (și scopul formării deprinderilor corecte de folosire a limbii este, în ultimă in-

stanță, tocmai conștientizarea acestei acțiuni) o serie de reguli care au la bază elemente și relații ale sistemului limbii. Iată de pildă, un fragment dintr-o compoziție liberă a unui elev care-și povestește un episod din vacanța petrecută la mare. În final, el scrie : „Am mai stat câteva zile la Constanța. Când am ajuns *aici* ploua și începuse toamna, ceea ce mi-a adus aminte că se apropie începutul școlii“. Unde este acest *aici*, loc în care elevul nostru simte venirea toamnei ? La Constanța sau în orașul său de domiciliu ? Întrebându-l, am aflat că răspunsul era „acasă“, dar din alcătuirea textului nu reieșea foarte clar acest lucru. Tot într-o descriere a zilelor de vacanță (îmbinată, fără îndoială, cu o narațiune a întâmplărilor petrecute), un elev scrie : „Am fost la târgul din N. *Acolo* am cunoscut unele obiceiuri ale oamenilor de *aici*“. Se vede foarte ușor cum se naște confuzia : ale căror oameni ? din localitatea N. ? din localitatea unde se afla elevul când a vizitat târgul ? sau din localitatea în care se află el în momentul alcătuirii compoziției ? Putem numai presupune că e vorba de cei din N., pentru că textul nu specifică clar acest lucru.

Intr-o altă compoziție, cineva povestește o întâmplare nostimă în cursul căreia s-a iscat o controversă între doi oameni pe care îi rugase să-i indice drumul spre un anume loc. Autorul spune la un moment dat : „*Acela* spune că... *acesta* îi răspunde că...“ S-ar părea că nu e nimic greșit aici, dar vom vedea imediat că, dacă nu putem găsi o greșeală, cel puțin o *informație* incompletă există.

În orice limbă naturală se află elemente, concretizate fie în cuvinte, fie în forme gramaticale, care nu au un sens descriptibil, nu trimit la un obiect în sens general, ci la un amănunt al *situației de comunicare* din momentul emiterii mesajului. Astfel, *eu* — pronumele personal, pers. I — înseamnă „cel care vorbește în acest moment“ ; *tu* — pronumele personal, pers. II — înseamnă „cel care mă ascultă în acest moment“ ș.a.m.d. Tot astfel, *aici* înseamnă „locul în care mă găsesc acum, în momentul vorbirii“ sau „locul pe care l-am precizat mai înainte“ ; *acolo* înseamnă un loc „îndepărtat față de cel în care mă aflu în momentul vorbirii“ și, după cum se poate ușor observa, el se leagă foarte strâns de *aici*, neputînd fi înțeles decît în relație cu acesta.

Lingviștii au denumit aceste elemente *deictice*, încadrîndu-le într-o categorie numită adesea și *deixis* (de la verbul grecesc *deíxo* = a arăta, a indica), pentru că ele au într-adevăr funcția de a *indica* anumite amănunte ale situației concrete în care se desfășoară sau care generează comunicarea. Astfel, spunînd *acesta* și *acela*, elevul care povestește controversa dintre două persoane se situează implicit pe o *poziție* din care noi, cei care ascultăm sau citim povestirea sa, înțelegem cel puțin că unul dintre cei doi era mai aproape de vorbitor, dar acest lucru nu reiese din restul relatării ; iată de ce spuneam că informația este incompletă.

În cursul unei compoziții scrise sau al unei povestiri orale, se creează un sistem foarte subtil de relații între deictice, care asigură înțelegerea exactă a ceea ce se comunică. Într-o conversație, interlocutorul îl poate opri pe cel care vorbește cerîndu-i lămuriri dacă acest sistem nu este bine construit (și lucrul acesta se întâmplă adesea), dar în scris trebuie să se acorde o atenție deosebită modului în care se face indicarea situației de comunicare, pentru că, interlocutorul fiind absent, cel căruia ne adresăm poate înțelege greșit ce vrem să spunem.

Formule de politețe în „Frații Ideri”

MIOARA GAFENCU
Liceul „N. Gane”, Fălticeni

Scrisul sadovenian evidențiază, pe lângă alte coordonate, omenia, buna cuviință și respectul ca trăsături definitorii ale poporului român. De la debut și pînă la deplina maturitate, de la romanul naturii pînă la cel istoric, timbrul grav și sărbătorec, reverențios, înobilează personalitatea creatorului și lumea căreia i-a dat viață.

Afirmația de mai sus poate fi demonstrată chiar prin raportarea la o singură operă, trilogia *Frații Ideri*, în care comunicarea capătă valori expresive și relief stilistic și prin formulele de politețe (adresare). Există cel puțin trei motive de ordin artistic ce justifică formulele de deferență : primul — culoarea de epocă, presupunînd utilizarea unui limbaj ceremonial, atestat în documente vechi ; al doilea — de ordin etic : „oamenii mării sale” sînt purtătorii virtuților străbune, iar noblețea presupune, pe lângă trăirea activă a vieții, comportare aleasă și reverența comunicării ; al treilea este cuprins în însăși mărturisirea autorului : „Primeniți textele ca să intre în sufletul cetitorului și ascultătorilor apa vie a frumuseții”.

Domnul Ștefan este văzut cu ochii întregii țări. Și în absență se vorbește ceremonial de la „Măria sa”, „Luminăția sa”. Căldura adresării voievodului este aceeași **pentru** toți supușii : „noroadelor și creștinilor, vrednicilor credincioși ai noștri, domnilor și fraților, prietenilor”. Vorbind de supușii săi, domnul nu-i consideră drept o gloată și solemnitatea expresiei se păstrează în același ton : „apoi toți acești vrednici slujitori ai noștri vor sta lângă noi ca niște prietini iubiți”. Țesătura ușor arhaică a acestei formule, avînd în centru pronumele *noi*, ilustrare a pluralului autorității este deosebit de expresivă. Pe coconul domnesc, Alexandrel, îl învață să devină un adevărat domn și cînd acesta îl nemulțumește, mustrea îi este făcută în termeni ceremoniali : „ai pus între domnia ta și mine ascunziș și minciună” (*domnia ta*, pronume de reverență evidențiind conștiința că Alexandrel va fi domnul, și *mine*, pronume personal). De altfel, chiar atunci cînd în fața lui Ștefan este adus la județ boierul trădător Mihu, domnul nu se coboară pînă la a-l jigni : „domniile voastre sinteți ?” (completarea „ca într-un fulger, zîmbetul i se stinse” anunță, însă, aspra judecată ce va urma).

Apelativele sînt expresia legăturii sufletești cu supușii. Starostelui Nechifor Căliman i se adresează cu „uncheșule” ; lui Manole Păr Negru : „Cinstite comise și prietine, iubite al meu comise” ; părintelui Amfilohie : „cuvioase-părinte”, „sfînite părinte”. Se constată în formulele de adresare un lexic divers, oglindind realitățile de la curtea Moldovei secolului al XV-lea, cules din limbajul familial (*uncheș, prietin*), al ierarhiei feudale (*comis*) și din limbajul bisericesc (*cuvios*). Aureola domnului este mai strălucitoare și datorită curteniei care nu-i știrbește din impozanță, ci i-o întărește : „mulțămescu-ți domniei tale [...], vă mulțămesc tuturor” ; Țesătura molcomă, ușor arhaică, populară și solemnă s-a realizat în mod fericit. La fel, „nu poruncesc, ci doresc”, în care conjuncția adversativă arată adevăratul sens al celui de al doilea verb, pentru că dorința domnului este lege.

Uzanțele deferenței și politeții sînt cu atît mai evidente în epistolele domnului : „cartea mării sale Ștefan Vodă către boierii Țării leșești, domnia-sa castelanul de la Calomneea și domnia sa castelanul de la Halici și domnia sa voievodul Podoliei. Noi, Ștefan Voievod, domnul țării Moldo-

vei, vă facem cu acesta cunoscut și vă rugăm pe domniile voastre să opriți pe boierul nostru fugar [...] mai adăugați aceste cuvinte : vă poftesc să nu faceți altfel". Expresia protocolară avertizează asupra dorinței autoritarului domn, evidențiind funcția caracterologică a stilului epistolar. Cu un deosebit simț al protocolului, Ștefan se adresează solilor venețieni (relatarea este făcută prin scrisoarea lui Geronimo de la Rovere) : „bine ați venit domnilor la curtea noastră și în țara părinților mei". Străvechea urare de bun venit evidențiază mândria fără emfază a celui mai aprig dintre Mușatini care, respectând rigorile diplomației și curtuoziei, „s-a închinat spre noi [...], a închinat cupa în cinstea stăpînilor noștri [...], a adăugat : cinstiți oaspeți". Victoria de la Vaslui, consemnată lapidar și în ceaslovul călugărului Nicodim, este vestită printr-o epistolă Apusului, domnilor și crailor de însuși voievodul : „noi, Ștefan Voievod [...] ne închinăm cu prietenie domniilor voastre tuturoră căroră vă scriem și vă dorim tot binele [...], iar noi vă făgăduim, pe credința noastră, sub jurămint al domniei noastre să luptăm pînă la moarte pentru legea creștinească. Faceți și domniile voastre așa pretutindeni..."

În jurul domnitorului gravitează o lume. Amfilohie Șendrea se adresează în stil bisericesc : „slăvite stăpîne", „luminate stăpîne", „slăvite doamne", „măria ta" sau „luminăția sa stăpînului meu". Către boierii credincioși domniei, formulele de adresare sînt cele din uzanța obișnuită : „prietinilor și fraților", „fericiților prietini", căroră arhimandritul le vorbește aluziv : „măria sa mă îndeamnă să aleg înainte grîul de neghină".

Tot în preajma domnului, postelnicul Ștefan Meșter îi face pe solii venețieni să înțeleagă că domnul său are nevoie nu de vorbe, ci de fapte. Anturajul în care se mișcă postelnicul face ca în adresare să se folosească expresii de curtenie mai rece, bazată doar pe considerație : „domnul meu, strălucite seniore, prea cinstiților seniori" (la acestea s-ar adăuga formulele protocolare din epistolele solilor venețieni : „prea strălucite domn și iubite vere" : „nobilul meu protector", cu expresii de tip occidental : „cele mai respectuoase și recunoscătoare salutări"). Alt tip de comportare deferentă există în viața casnică. Jderii sînt comunicativi. Călugărul Nicodim venit la ai săi, le dă binețe vesel : — „Vă poftesc bună dimineața și bine v-am găsit ! s-a închinat cuviincios monahul". — Bine-ai venit și mare bucurie ne faci, cuvioșă ta [...] tustrele femeile i-au sărutat pe rînd cuvioșiei sale mîna. Iar monahul s-a închinat cu osebire către maica sa". Asistăm, deci, la un ceremonial familial. Ceremonialul continuă cu sărutarea mîinii — semn de respect deosebit pentru o față bisericească chiar și din partea mamei acestuia, față de care călugărul, după tipicul monahal și familial, făcuse reverența.

Varietate, farmec, prospețime de limbaj se întîlnesc adunate laolaltă în graiul Jderului cel mititel. „Glasul dulce" al mezinului moștenește „glasul de argint" al comisoaiei : „muța e dumneaei comisoaia ; tuța e dumnealui comisul". Iar în adresare directă : „Cînstite comise și dragă tătuță" ; „Dragă muță, bate-mă și pe urmă iartă-mă ; „Tătuță dragă, îți mulțămesc și-ți sărut dreapta" ; „Mai întîi am venit să te văd, căci îmi era dor de domniile voastre" ; „sărut mîna tătuță" ; „sărut mîna mămuță". Același „glas imbielsugat" se aude și față de frați : „— Ce ai bădiță Simioane [...] bădiță Simioane n-ai spus la nimeni" (condescendent) : „Frate și părinte Nicodim" ; „sărut dreapta bădiță Nicoară [...] am a-ți spune cuvioșiei tale alta, părinte Nicodim și bădiță Nicoară" (afectuos pentru frate și reverențios pentru înțeleptul sfătuitor). Aceeași expresie a deferenței o întîlnim și față de arhimandrit : „te rog cu umilînță, prea cuvioase părinte să mai

îngădui". Iar, cînd „marea taină” este cunoscută, adresarea devine familială : „sfîințite părinte și uncheșule”. Devenit braț al domniei, Ionuț se adresează lui Vodă : „mărite stăpîne”, „slăvite stăpîne, pentru măriia ta mă duc și pe tărîmul celălalt”.

Pentru starostele Căliman, voievodul este „luminat stăpîne”, „luminat doamne”, „doamne al nostru”, „slăvite doamne”, „slăvite doamne, măriia ta”. Mulțimea de răzeși din sate se bucură de aceeași considerație din partea starostelui : „— Dacă voîți domniile voastre să cunoașteți de ce vine Vodă [...], atunci dragă lume ascultă” ; „cinstiți gospodari și cinstite gospodine” ; „oameni buni” (acesta chiar ca un tic verbal, repetat pînă la deznodămîntul tragic al morții la Vaslui).

Respectul, buna cuviință, ospetia, adresarea ceremonioasă sînt caracteristice tuturor personajelor de diverse categorii sociale. În drum spre Polonia, Jderii sînt întîmpinați la trecerea vadurilor de umili podari cu : „frate creștine și prietine” ; „domnia ta, frate creștine” ; „rămîneți cu bine, fraților și creștinilor”. În același fel, vorbește moș Onisifor : „mulțămim domniilor voastre”, „frate creștine și cinstite negustorule” (frate întru Hristos, întru necazuri, dar deosebire socială — *negustor*).

În concluzie, aspectele limbajului protocolar sînt constituite din apelative, formule de salut și gesturi care le însoțesc. Cuvintele-cheie capătă în context o încărcătură emoțională. Asistăm la o aglomerare a formulărilor de adresare, a determinărilor adjectivale, duble sau triple, legate prin conjuncția coordonatoare și. Frecvența perifrizei în formulele de salut atestă simțul nuanțelor și intenția realizării reliefului stilistic ce devine caracteristic expresivității sadoveniene.

Tot despre proces-verbal...

LUIZA SECHE
Institutul de lingvistică

În urma lecturii articolului *Darea de seamă și procesul-verbal*, apărut în revista *Limba și literatura română* (nr. 3, 1980, p. 19 — 20), prof. Ion Sglimbea din Sibiu solicită, într-o scrisoare trimisă redacției, un plus de informații referitoare la originea, evoluția sensurilor și aparenta contradicție dintre elementele componente ale formației lexicale *proces-verbal*.

Făcînd parte din terminologia juridico-administrativă, *proces-verbal* este un împrumut lexical cu largă circulație, provenit din limba franceză (<*procès-verbal* <*procès* și *verbal*), unde este atestat încă din anul 1367. Theodor Hristea¹ precizează că îmbinarea lexicală *proces-verbal* nu este un calc, adică un compus născut prin traducere după fr. *procès-verbal*, cum greșit a fost interpretat de unii cercetători², ci un împrumut direct din limba franceză, intrat în limba noastră odată cu noțiunea pe care o denumea.

În limba română, sensul acestui compus este : 1. înscris, act cu caracter oficial în care se consemnează un fapt de natură juridică ; (învechit) jurnal, tacir ; 2. act, de obicei cu caracter oficial, în care se consemnează

¹ *Probleme de etimologie*, București, 1968, p. 169.

² Vezi *Studii și materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română*, vol. I, București, 1959, p. 169.

Pe scurt discuțiile și hotărârile unei adunări constituite. Prima atestare a acestui compus datează din anul 1831 și este înregistrată în *Curierul românesc*, 89, 1/13 : *Astăzi, marți, seanța s-a deschis la 9 ceasuri de dimineață sub vice-prezidenția d. Minciaki, unde s-au aflat față 44 mădulare și s-a citit procesul-verbal (jurnalul) cel încheiat sîmbătă la 21. În 1897, îl întîlnim la Constantin Hamangiu, în Codul civil român, p. 72 : După ce judecătorii și asistenții vor fi făcut observațiunile lor soților, dacă aceștia vor stărui în hotărîrea lor, grefierul va încheia proces-verbal, care se va subscrie de către părți. I. L. Caragiale îl folosește în schița care poartă chiar titlul *Proces-verbal*, publicată pentru prima dată în ziarul *Universul* din 27 octombrie 1899, reproducă mai târziu, cu unele modificări, în volumul *Momente* (1901). Schița se încheie cu formula uzuală în asemenea documente juridico-administrative : *Drept aceea am încheiat predentul proces-verbal spre a servi la trebuința părților. Comisar Secției 55, Mitică Pișculescu*³. O prețioasă atestare, anterioară celei înregistrate la Caragiale, ne oferă Paul Zarifopol⁴, îngrijitorul ediției operelor marelui nostru dramaturg, în notele și variantele care însoțesc volumul, și în care, relevînd incorectitudinile gramaticale ridiculizate în *Momente*, arată că începutul acestui gen *sottisier*⁵ dezvoltat l-a făcut, la noi, Iacob Negruzzi, în *Gramaticale*, care transcrie în final un proces-verbal redactat de un subcomisar de poliție din Iași : *Drept care încheindu-se, acest proces-verbal se va supune Camirii dimpreună cu imisa fimee și blană sub pază sigură spre a nu scăpa prin forță sau viclenie*⁶. Cuvîntul se întîlnește, atît în literatura de specialitate, cît și în beletristică și în presă (Brătescu-Voinești, Rebreanu, Titulescu, Galaction, Cezar Petrescu, Eugen Barbu etc.), precum și în folclor : *Și să-mi chem un comisar, să-ți închei proces-verbal*⁷, și în anchetele dialectale (în varianta formală *procest-verbal*) : *Citește procestu-verbal*⁸. Evoluînd pe schema semantică generală, acest compus s-a îmbogățit de-a lungul anilor cu nuanțe specializate în dreptul penal, în dreptul internațional, în practica conferințelor internaționale etc. În aceste situații, respectarea normelor gramaticale este obligatorie.*

Contradicția dintre cei doi termeni care alcătuiesc îmbinarea lexicală *proces-verbal* provine din faptul că sînt alăturate două noțiuni incompatibile : *proces* „înscriș, act scris, document, dovadă” și *oral* „care se face, se transmite prin viu grai, din gură în gură”. Această contradicție însă este numai aparentă, deoarece, inițial, procesele-verbale nu erau scrise, comunicarea făcîndu-se oral. Ofițerii de poliție sau magistrații nu puteau da judecătorilor decît relatări verbale asupra faptelor pe care le constatau la anchetă. Cu timpul, aceste relatări au fost raportate și în scris.

În istoria vocabularului se cunosc numeroase cazuri în care sensurile unor cuvinte au evoluat în direcții total deosebite, uneori chiar contradicții, față de sensul originar.

³ I. L. Caragiale, *Opere*, I, *Nuvele și schițe*, Ediție îngrijită de Paul Zarifopol, București, 1930, p. 192.

⁴ *Ibidem*, p. 344—345.

⁵ „culegere de greșeli, în special de greșeli și de platitudini, extrase din autori cunoscuți”.

⁶ *Convorbiri literare*, III, 15 februarie, 1870, p. 426.

⁷ *Materialuri folkloristice*, 1900, p. 250.

⁸ *Atlasul lingvistic român*, Serie nouă, IV, h. 995/87.

Petre Ispirescu: „Tinerețe fără bătrinețe și viață fără de moarte“

Prof. MARIUS POP
Liceul industrial, Mizil

Basmul *Tinerețe fără bătrinețe și viață fără de moarte* a apărut pentru întâia oară în 1862, în paginile ziarului *Țăranul român*, condus de Ion Ionescu de la Brad. În același an este retipărit în broșură, iar în 1863, sub titlul *Contes roumains. La jeunesse sans vieillesse et la vie sans mort*, este publicată versiunea franceză în *Voix roumaine*. Textul poartă mențiunea „povestit de tata, șezător în București, mahalaua Udricani, între 1838—1844“¹.

Schema narativă ilustrează experiențele de cunoaștere ale eroului, prezentate gradat, atingerea lumii ideale, interdicția și încălcarea ei, reînțoarcerea, reintegrarea în marele circuit al elementelor.

Drumul lui Făt-Frumos este al cunoașterii. De la acest drum, eroul nu se abate, cu toate tentațiile lumii reale, ori ale mediului neobișnuit pe care îl străbate. Avatarurile eroului, însoțit de calul său, îl situează :

- a) în împărăția gheonoaiei ;
- b) în împărăția scorpiei ;
- c) în împărăția fiarelor din jurul palatului Tinerețe fără bătrinețe.
- d) în Valea Plîngerii, unde el pășește fără cal.

Cele trei probe pe care le trece Făt-Frumos sînt praguri ale cunoașterii în atingerea idealului. De fiecare dată, eroul se confruntă cu dificultățile unui asemenea drum, purificîndu-se atît pe sine și umanizînd prin blîndețea, generozitatea și marea lui omenie, cît și pe alții (gheonoaia, scorpia, cele trei zîne din palatul Tinerețe fără bătrinețe...)

Drumul lui Făt-Frumos este un drum inițiativ. Eroul parcurge experiențe uluitoare de viață și de cunoaștere, dobîndește nemurirea, dar în cele din urmă acceptă condiția de muritor. De ce eroul acceptă în final această soluție cînd avea toate motivele să n-o facă ?

Calul năzdrăvan are rolul de confident apropiat al eroului ; el este sprijinitorul și povătuitorul lui de fiecare clipă. Datorită calului, Făt-Frumos depășește situațiile-limită pe care aventura lui eroică le implică. Și, totuși, pășind pe tărîmul veșnicei tinereți, calul își pierde puterile fermecate și nu-l mai poate ajuta pe erou ?

Timpul și spațiul basmului sînt axate pe cele două coordonate : real și ideal. De fapt, în aceasta stă și aventura în cunoaștere a eroului care poate fi reprezentată prin evoluția real — ideal — real.

Timpul ideal în care cantonează personajul principal este redus, mult mai redus decît cel afectat spațiului aventurii, semnificînd în primul rînd viața, în ceea ce are ea mai omenesc și mai profund, apoi lupta cu sine și cu adversitățile, pentru desăvîrșirea morală și atingerea perfecțiunii.

¹ Basmul a constituit de-a lungul anilor obiectul a numeroase interpretări și comentarii semnate de Lazăr Șăineanu, G. Călinescu, C. Noica, Gh. Vrabie, Mircea Constantinescu, Ruxandra Ionescu, D. R. Popescu, Ion Buzea ș.a.

Spațiul ideal în care pătrunde eroul anulează ideea de mișcare, de evoluție ; totul este incremenit, static, timpul însuși stagnează, devenind etern. Făt-Frumos nu este și nu poate fi fericit pe deplin acolo, ci trebuie să se supună, fatal, unor rigori ; el se știe sigur pe sine, puternic și neînfricat. Aspirația lui la cunoaștere este fără limită. De aici, încălcarea interdicției. Chiar în paradisul în care pășește pentru scurtă vreme nu uită că este om și încearcă o ultimă aventură a cunoașterii.

Făt-Frumos a cunoscut din plin lumea și viața, a învățat, a trăit, a muncit, a sperat, a visat, a luptat și a biruit, a fost fericit și se întoarce să-și împlinească destinul său, la obârșii, chemat de mitul părinților, al raiului pierdut pentru totdeauna al copilăriei.

Identificați pasajul care v-a impresionat mai mult din acest basm și comentați-l.

În concepția lui Făt-Frumos viața înseamnă luptă, ardere continuă, trăirea intensă a aspirației către un ideal ; dar viața mai înseamnă și curajul de a lupta cu tine însuși, cu inerțiile care încearcă să te supună, înseamnă cinste, demnitate, onoare, în ultimă instanță omenie. Aceasta este, în primul rînd, realitatea sufletească fundamentală a eroului care poate fi raportat la condiția omului de geniu ilustrată în istoria civilizațiilor de mitul lui Orfeu, Faust ș.a.

Desprindeți și alte însușiri ale personajului, identificînd, totodată, pasaje semnificative, cu funcție de caracterizare.

Are eroul principal al basmului calități asemănătoare cu unele persoane din viața reală, sau nu ?

Ca în numeroase basme, „calul este un simbol al prieteniei“ și, în același timp, „un simbol fantastic, miraculos“. Prietenia dintre om și cal în basmul *Tinerete fără bătrînețe...* este o prietenie aproape omenească.

Alte simboluri fantastice sînt animaliere : gheonoaia, scorpia, iepurele șchiop. De fapt, gheonoaia și scorpia, la origine ființe omenești, au fost metamorfozate în forțe ale răului. Iepurele șchiop este un simbol demonic. Pădurea vrăjită din jurul palatului Tinerete fără bătrînețe — un simbol vegetal.

Care este cauza acestei metamorfoze ?

Descoperiți elementele reale ale basmului Tinerete fără bătrînețe și viață fără de moarte. Cum se sfîrșește confruntarea dintre forțele binelui și forțele răului ?

Spre deosebire de alte basme, *Tinerete fără bătrînețe...* se încheie cu moartea eroului îndrăgit, Făt-Frumos. E o moarte omenească a unui personaj de excepție, cu un destin împlinit, după o viață bogată în realizări și experiențe de cunoaștere.

Voi cum ați fi văzut sfîrșitul acestui basm, cum ați fi rezolvat destinele eroilor lui ?

Prin compoziția sa echilibrată, armonioasă, prin structurile sale artistice dominante (narațiunea, descrierea, portretul), prin conflictul prezentat gradat și cu o rară forță a evocării, prin reliefurile mărețe pe care îl capătă personajul principal, reprezentant al oamenilor simpli din popor, angajat în lupta pentru propria sa desăvîrșire într-o neasemuită călătorie în spațiul cunoașterii, țel de la care nimeni și nimic nu-l poate abate, prin înal-

tele virtuți morale pe care le cultivă, *Tinerețe fără bătrînețe*... rămîne o capodoperă fără asemănare a epicii populare românești.

Ceea ce explică în timp extraordinara popularitate a celui ce atît de modest își semna scrierile „un culegător tipograf” este capacitatea sa de a pătrunde în straturile cele mai adînci ale universului nostru tradițional, în talentul de povestitor înnăscut, în intuirea la modul superior a unor alese virtuți morale ce caracterizează psihologia poporului român: omenia, cîntea, demnitatea, curajul, echilibrul, spiritul de sacrificiu, satornicia, credința în bine, adevăr și libertate.

Analizînd creația povestitorului, B. Șt. Delavrancea nota, în 1915, în prefața ediției a III-a a *Legendelor și basmelor românilor*, apărută în Editura Minerva: „Ispirescu a fost furnalul enorm în care s-au topit rămășițele nelămurite ale legendelor noastre; artistul care a croit și modelat fericitele matrice în care s-au încheșat formele acestor legende. Oriunde veți deschide *Basmele românilor*, vedeți pe Ispirescu, pe această imaginație naivă și epică, pe acest scriitor bogat și energic, a cărui frază și observație adeseori ți-amintesc de vechiul și bătrînul Homer. Oriunde vei deschide cartea, vezi pe creatorul, iar nu pe culegătorul basmelor.”

Ovidiu Papadima considera basmul lui Ispirescu o „capodoperă a genului”: „O capodoperă cu atît mai tulburătoare cu cît în desfășurarea ei — plină de o mare și melancolică poezie, în meditația aspirației spre nemurire, atît de inerentă sufletului omenesc, care stă în adîncurile ei — duce la un final neobișnuit în basm: acela al morții eroului care renunță la monotonia ieșirii din timp în fabulosul morții eterne, chemat de amintirile trecutului, dorul de părinți și de locul natal”¹.

În 1969 s-a realizat o adaptare cinematografică liberă a basmului, premiată la Festivalul internațional al filmului de la Moscova, iar în 1978, poetul Leonid Dimov a publicat o foarte izbutită transpunere în versuri a basmului².

Mihail Sadoveanu: „Hultanul”

Prof. GHEORGHE MOGA
Școla generală nr. 2, Jibou

Hultanul a apărut în 1913 în ziarul *Universul* sub titlul *Moartea dușmanului* și a fost inclus în volumul *Neagra Șarului* din 1922¹. Tot în *Universul* apăruse *O amintire*, devenită, în același volum, *La Mestecăneii*, din care aflăm „antecedentele” faptelor povestite la persoana I în *Hultanul*.

Iliuță (în același timp povestitor), slăbit de pe urma unei boli îndelungate, este trimis de bunicul său la țară, la Mestecăneii, la Mărgărinta, manca lui (doică, *n.n.*), căci „acolo are aer curat...”, se poate juca în voie și are să se bucure în curînd de dulceața primăverii”. „Eram în cel dintîi ceas fericit de care-mi pot aduce aminte”, notează povestitorul, reamemorînd călătoria făcută în compania lui Alexa cel chior, vizitiul buni-

¹ Ov. Papadima, *Postfață* la vol. *Tinerețe fără bătrînețe și viață fără de moarte*, București, Editura Minerva, Seria Arcade, 1973, p. 286.

² L. Dimov, „*Tinerețe fără bătrînețe*”, basm după Petre Ispirescu și nu prea, București, Editura Albatros, 1978.

³ Așa cum aflăm din notele Profirei Sadoveanu, la volumul VII din *Opere* (apărut sub îngrijirea autorului, începînd din 1954), p. 765.

cului. Reîntîlnirea cu Mărgărinta („femeie tinăra încă, voinică, rumână și sprincenată”) ne duce cu gîndul la o pagină din *Amintirile* lui Creangă :

„Apoi ce s-a bucurat Mărgărinta cînd ne-a văzut ; și apoi cum a prins a plînge în casă cînd m-a scos din blană și m-a văzut așa de puțintel și de slăbuț !...

— Dragul babei ! da' de ce-ai fost așa de bolnăvior ! Da' cum n-am știut eu, să vin să te îngrijesc ! Cine știe ce ți-au dat nemții ceia de la tîrg de te-au slăbit așa de tare“. (*La Mestecăneii*).

Iliuță este un copil orfan („eu, drăguță, n-am avut parte de mamă“)², care intră în ritmul vieții noi și dă peste lucruri „vrednice de mirare și necunoscute“ ; se mișcă, la propriu („zburdam, umblam, săream, mă strecuram“), și la figurat, într-un alt univers, petrecînd „oale mai frumoase zile ale copilăriei“.

Copilul descoperă fapte noi trăind clipe liniștite dar și întîmplări grozave („pentru mine toate erau lucruri nouă, căci în apropierea paserilor și animalelor încă nu trăisem“ — *La Mestecăneii*).

Expozițiunea. Povestirea *Hultanul* reface atmosfera zilelor de primăvară. Personajelor din *La Mestecăneii* (Mărgărinta, Irinuța) li se adaugă unul nou : moș Sava, tatăl Mărgărintei, rotar de meserie, în tovărășia căruia Iliuță trăiește cînd prietenii de joacă îl părăsesc. Dar, „într-o bună zi, în gospodăria babei Mărgărinta, în viața noastră tihnită, s-a abătut un dușman“ (declanșînd *intriga*) : un hultan ia o găină mare, neagră. Întîmplarea stîrnește curiozitatea copilului care nu știe încă ce-i hultanul. Iliuță își ascunde neștiința și începe „cu vicleană nepăsare“ să afle, să întrebe. Dialogul devine, firește, modul de expunere predominant și el ni-l arată pe Iliuță preocupat de felul *cum* întreba, iar pe moș Sava răspunzînd îngăduitor, dar cu zgîrcenie totuși, prelungind astfel șirul întrebărilor puse de copil. Felul în care este numit, rînd pe rînd, hultanul („dihanie, fiară, prigonitor, dușman, răutate“) întretine înfiorarea și nerăbdarea copilului în închipuirea căruia dușmanul ia o „formă nelămurită, uriașă și amenințătoare“. După clipe încordate de așteptare, dușmanul este răpus (*deznodămîntul*), dar cu ultimele puteri acesta zgîrie mîna lui moș Sava, arătînd că nu era „o pasăre de rînd“.

Iliuță trăiește o aventură a cunoașterii ce presupune o mare varietate de stări sufletești : teamă („năștea în mine teama ca o ceață“), dezamăgire („eram foarte, foarte dezamăgit“), bucurie, rușine, durere („cu ochii în lacrimi...“).

Privit dintr-un alt unghi, Iliuță este „restituit unei societăți ce reface un paradis pierdut“, societate ce constituie un „model de existență“ creat de Sadoveanu³. Acest model este un „ideal univers țărănesc“ (N. Manolescu), caracterizat prin viața tihnită, prin liniște („Era liniște deplină deasupra satului, soarele de primăvară lucea cu putere și cerul era ca sineala de albastru“⁴), prin belșug („Mărgărinta și cu fetița trăiau în oarecare belșug, alătura de gospodăria bătrînilor ei, care erau oameni cuprinși“, *La Mestecăneii*), prin armonie ; de aceea, un fapt precum cel relatat ia proporții

² Numărul orfanilor în opera lui Sadoveanu este foarte mare, peste 200 ; vezi P. Marcea, *Umanitatea sadoveniană de la A la Z*, București, Editura Eminescu, 1977, p. 6.

³ N. Manolescu, *Sadoveanu sau Utopia cărții*, București, Editura Eminescu, 1976, p. 29 și urm.

⁴ Imagine reluată ca un motiv în multe opere : 24 iunie, *Neagra Șarului, Iași, primăvara* ; vezi C. Ciopraga, *Mihail Sadoveanu*, București, Editura Tineretului, 1966, p. 129.

deosebite în sufletul oamenilor („înțelegeam că mă aflu în fața unei nenorociri“).

Hultanul rămîne astfel o operă tipic sadoveniană prin „filozofia“ propusă și acceptată fără rezerve de omul modern aflat mereu în căutarea „naturalului“, prin bogăția și dulceața limbii.

TEMA

1. Motivați prezența diminutivelor (grădiniță, căluț, fintiniță, bărdiță, lemnisor etc.), subliniind contribuția acestora la realizarea atmosferei senine din prima parte a lecturii.

2. Faptele sînt narate la timpul trecut, la imperfect; totuși, în anumite momente ale acțiunii, imperfectul este înlocuit cu perfectul simplu. Delimitați aceste paragrafe explicînd rostul acestei „înlocuiri“.

Nichita Stănescu: „Patria“

Prof. LIA DRAGOTA, MARIA TOMA
Liceul pedagogic, Deva

Universul poeziei lui Nichita Stănescu este un „Olimp populat capricios de figuri ale mitologiei greco-romane, orientale sau naționale, de valori ale științelor pozitive sau ale gândirii filozofice, de forme și formule artistice supuse... poemului didactic, propoziției epigramatice, metaforei insolite, imaginii arborescente...“¹

Volumele *Roșu vertical* (1967) și *Un pămînt numit România* (1969) sînt mărturie a acestui cult statornic al poetului, a dragostei pentru pămînt, pentru libertate și trecutul eroic.

Patria, una dintre piesele de valoare antologică ale poetului, este o sinteză a lirismului său patriotic, aparținînd unei etape distincte din creația sa.

Patria și patriotismul s-au structurat într-o coordonată constantă, esențială, a întregii noastre creații spirituale. De altfel poezia patriotică a constituit și constituie una din cele mai vechi și mai statornice forme de expresie ale spiritului creator al poporului român.

Observăm, în universul poeziei angajate a lui Nichita Stănescu, un bogat și variat registru liric, de la poezia „descifrabilă“, „cuminte“ (*Țara, Patria*) la implicațiile complexe din *Un pămînt numit România*, unde lipsește gesticulația lirică, atitudinea declarată, patosul vibrant, exprimarea discursivă.

Privită în raport cu poeziile din lirica patriotică și cu alte creații ale poetului, pe aceeași temă, *Patria* lui Nichita Stănescu se descifrează imediat a fi „altceva“ și „altfel“.

Însuși titlul, formulat în sens propriu, sugerează o evadare a poetului din lumea maximei reflexivității, în care se mișcă cu o siguranță rar întîlnită, spre izvorul etern și inepuizabil al poeziilor dintotdeauna și de pretutindeni.

Sub raport compozițional, poezia debutează, fericit, cu o explozie de lumină, generată de prospețimea răsăritului de soare, asociată cu „suava doină din fluier“, elemente prezente în marile registre lirice (poezia populară, Eminescu, Goga etc.).

¹ Aurel Martin, Prefață la volumul *Starea poeziei*, București, Editura Minerva, 1975, p. 16.

× Imaginea patriei se întregește din al treilea vers cu enumerarea metaforică a principalelor etape ale vieții : primul sărut, „surisul bărbătesc al tatălui“, începutul crepusculului (de altfel, cuvântul patrie derivă din latinescul *patria*, care, la rîndul său, descinde din *pater*, adică *tată*, încît nu este întîmplător sentimentul de dragoste și pioasă recunoștință).

Impresionează firescul și sinceritatea confesiunii, ca și patosul dăruirii, care nu se diminuează în succesiunea etapelor existenței.

× Ca și în folclor, poetul valorifică stringenta legătură om-natură, ocrotită etern de inepuizabilul izvor de energie, *soarele*, simbol cu adînci și multiple semnificații.

Subliniind vechimea noastră pe acest pămînt, imaginea astrului este sporită de eternitatea doinei din fluier, nelipsită de pe plaiurile românești din timp imemorabil.

Simbol al axului universului, „copacul“ sugerează liantul puternic între trăinicia și aspirația acestui neam, dar și pămîntul și discreta ocrotire a iubirii. Aceasta se consumă într-un cadru feeric, de factură romantică, eminesciană, întregindu-se cu imaginea cîntecului a pasului adolescentin, cu multiple semnificații ale „surisului bărbătesc“ și ale firului „de păr alb“, care ne dau sentimentul „mariei treceri“.

Celelalte dimensiuni (am zice „vîrste“) ale patriei se decupează din strofa a II-a. Ca într-o secvență cinematografică se succed „erele“ istoriei noastre, alternînd uneori, „scriind pe cer numele“ patriei. Poetul plasează eul liric în viața spirituală specifică poporului român, surprinzînd originala armonia și unitatea muncii în pitorescul naturii și al folclorului.

Stilul ușor retoric se amplifică în ultima strofă, compusă din : întrebare concretă, repetată — răspuns metaforic variat — concluzie sintetizatoare și convingătoare. Această strofă surprinde prin noutatea structurii, prin acuitatea imaginilor vizuale dominate de personificări, prin osmoza izbitoră și semnificativă dintre verbul *sînt* și pronumele *eu*.

Măreția și perenitatea patriei este augmentată de etalarea elementelor eterne ale spațiului mioritic și cele făurite de iscusita minte și harnica mîină a omului.

Poetul se implică în fluidul liric care animă imaginile-cheie ale poeziei, convertind generalul în particular (*ale tale... al tău...*), pentru că patriotismul este sentimentul apartenenței indisolubile a fiecărui cetățean la realitatea națională, la starea de spirit care-l angajează în tumultul muncii creatoare, la comuniunea sufletească între *cei care au fost, sînt și vor fi*, la amintirea unui trecut eroic și visul unui viitor fericit.

Sentimentul permanenței patriei se amplifică, rămînînd, în același timp, și laitmotivul poeziei (*dintotdeauna*).

Lexicul este în consonanță cu conținutul poeziei, Nichita Stănescu apelînd atît la noțiuni din sfera cosmosului și a naturii (soare, boltă, cer, copac, pămînt, brad, cîmpie, munte, iarbă etc.), cît și la cuvinte din sfera semantică a ocupațiilor străvechi sau mai noi ale românilor (cioban, grîu, seceră, ciocan, sondă etc.), care, de cele mai multe ori, se structurează în metafore cu tulburătoare sensuri.

Stratul morfologic se caracterizează prin preponderența elementului nominal, uneori provenit din verbe (*răsărînd, scriînd, mersul*), care imprimă textului un accentuat lirism. Potențarea tainicului dialog al poetului cu țara, personificată, pe seama a ceea ce are ea mai reprezentativ, se realizează prin alăturarea pronumelor și adjectivelor pronominale de persoana I și a II-a.

Elementul verbal, deși cu o frecvență redusă în primele două strofe (*m-am săturat* și locuțiunea *stau de vorbă*), completat de dubla prezență a verbului *sînt* la persoana a III-a plural, cu sensul de apartenență, devine dominant în ultima strofă și realizează un echilibru al corespondențelor rare. Dacă prin repetarea interogativă de șapte ori (să fie, oare, o întimplare ?) a verbului *sînt* la persoana I singular, se vădește dorința poetului de a-și cunoaște eul, prin verbele la imperativ, din răspunsuri neepuizate, a căror posibilă și necesară întregire o marchează punctele de suspensie (verbe cu nuanță auditivă, tactilă, vizuală și olfactivă) se realizează identificarea poetului cu țara. Considerăm că elementul verbal este evident complinit de locuțiunea adverbială *dintotdeauna*, subliniind, ritmic și succisiv, ideea continuității, a statorniciei.

Evitarea intenționată, credem, a punctuației cerute de vocativ („ale tale sînt Patrie..., al tău sînt Patrie“) dovedește, prin rafinament artistic, nota reflexivă a poetului, demnitatea sentimentului patriotic.

Poezia aduce dimensiuni noi și nuanțate nu numai prin compoziție, conținut — formă, lexic etc., ci și prin modernitatea versului, descătusat de canoanele prozodiei clasice.

Fănuș Neagu: „Dincolo de nisipuri“

Prof. VALERIA MIHAI ȘTEFAN

Liceul industrial nr. 2,
Cîmpulung-Muscel

Pornind de la tema secetei, reprezentată în literatura română de Eusebiu Camilar, V. Em. Galan, Fănuș Neagu reușește să depășească limitele narațiunii, creînd o proză de atmosferă. Seceta, o realitate a cîmpiei, împrumută semnificații simbolice, ca în poezia *Moartea căprioarei*. Dacă la Nicolae Labiș, seceta declanșează „vinătoarea foametei în munții Carpați“, îndreptată împotriva datinilor și a legilor nescrise, impuse de o etică consfințită de secole, la Fănuș Neagu, seceta stimulează mirajul „gîrlei“. Șușteru, erou matur, își va face din sosirea „gîrlei“ un ideal, întreținut cu răbdare, cu durere, cu patimă.

Trei momente conturează această valoare de simbol.

Primul fixează anul și contextul în care se va desfășura subiectul : „Era în 1946, an de secetă cumplită“. Acestei notații realiste îi urmează crearea unei atmosfere dominate de sărăcie și foamă. Ne aflăm într-un sat de cîmpie, fără nume, dar tipic prin viața austeră, sugerată de un vocabular specific, restrîns, care se reduce la „uliță“, „primărie“, „un salcîm“, o „podîșcă dată cu var“, „un cîine“, o potcovărie a cărei prezență e resimțită olfactiv : „Mirosea a copită arsă“.

Foamea, ilustrată prin notații repetate : „avea poftă să mînce“, „nu se deșteaptă o dată fără să poftască de mîncare“, bîntuie visurile, producînd adevărate miracole : „visase c-a plouat și că i-a înverzit grădina de zarzavat ca în anii buni“. Ea culminează cu apariția nebuniei. Dascălul sîtului „și-a pierdut mințile din cauza foamei“. Personajele sînt puține și gesturile lor, aproape inerte, lipsite de importanță, zăgrăvesc starea de letargie sub care se ascunde o neliniște ce prevestește ceva deosebit. Șușteru fumează iederă în lipsă de tutun, dascălul „stă ziua întreagă, pe marginile șanțului cu picioarele adunate sub el“, mestecînd măcriș, o femeie lipește prisa casei.

Organizarea sintactică a frazei se realizează prin juxtapunere. Epitetele : „galbene“, „cenușe“, „putrede“, compararea albiei riului cu „o omidă“, enumerarea de verbe : „se uscase“, „crăpase“, ca și sugestiva propoziție : „aliorul se încolăcea de căldură“, sugerează zvîrcolirea tacită a pămîntului sub arșiță. Rîul nu mai există, secarea lui a dus la secarea puterii, la stingerea lentă a vieții care se manifestă în atitudinea, în mimica și în mișcările oamenilor. El simboliza viața și determina rostul lor.

Al doilea moment al acțiunii este stăpînit de vestea sosirii „gîrlei“, veste anticipată încă din primul moment al nuvelei de visul miraculos al eroului, de apariția unui „căluț la orizont“. Ca în vechile epopei, purtătorul unei victorii mari nu poate fi întruchipat decît într-un călăreț fără identitate, care vine și pleacă la fel de necunoscut, sporind misterul, dînd o aureolă de legendă momentului : „A plouat la munte și vine gîrla. Vine Buzăul“. Prezentul verbului, în opoziție cu valorile timpului trecut, folosite pînă acum, ca și repetiția lui, transpune acțiunea într-o nouă fază.

Deși așteptată, vestea devine stranie, ca și numele personajului. Trăirea ei este atît de intensă încît „parcă îi luase mințile“. E beția fericirii pierdute și regăsite, după care eroul trebuie să se „dezmeticească“.

Notațiile psihologice continuă. Șușteru are „privirile înfrigurate“ și o tensiune interioară nemaicunoscută îi dă aparenta senzație „că-l lovește în față răcoarea apelor pornite de la munte“. „Gîrla“, imaginată pînă acum prin succinta descriere a albiei secate, începe să devină o realitate, să pătrundă din nou în conștiința oamenilor, să le motiveze rosturile.

Dinamismul gesturilor este marcat de verbe ca : „sări“, „urcă“, „smulse“, „strigă“, „ieși“, notațiile scurte : „O mîncă a cămășii îi atîrna de încheietura mîinii ca un pansament desfăcut“ ; „O smulse și o aruncă“, caracterizează o stare de încordare, semnalează ieșirea din letargie a eroului care va însufleți toată colectivitatea. El este primul care scoate luntrea. „Satul s-a mutat pe malul gîrlei“ notează prozatorul. De venirea gîrlei atîrnă toate speranțele lui, chinuit de două veri de secetă.

Nu lipsește elementul fantastic, specific unei asemenea împrejurări. Ca în basme, o forță supranaturală nu se dezlănțuie fără semne caracteristice : femeile își imaginează venirea gîrlei „însoțită de un vînt rău, aspru ca de îngheț“ și se „înfioresază“ ca „jivinele“ care presimt ceva ciudat, strîngîndu-și lîngă ele copiii să-i apere de vîltoarea apelor. Acești copii vor prelua visul părinților lor în ireala prelungire a vieții. Cîntecul unei fete, semn al curăteniei sufletești, capabilă să prorocască destinele, aduce „a bocet“.

Atmosfera se creează nu prin narațiune, ci prin descrierea gesturilor, atitudinilor. Dialogul este redus și provocat întotdeauna de Șușteru. În seara care se lasă sub așteptarea fără răspuns a gîrlei, el este cel care întreține speranța.

Neliniștea ce se strecoară în rîndul oamenilor este sugerată de alterarea descrierii căderii nopții cu sesizarea unor stări sufletești : „Se însera. Soarele cădea la orizont. Lumea tot pe mal, nu se mișca, dar începuse să-și piardă răbdarea. În cîteva locuri, femeile aprinseră focul. Cădea noaptea“. Propozițiile scurte, principale, înfățișează un tablou apăsător. De o parte se află satul, de cealaltă Șușteru. Șușteru visase că a plouat, tot el văzuse călărețul. El este primul care a crezut în venirea gîrlei. El se va confunda pînă la urmă cu acest ideal. De aceea, bărbații porniră spre el „să-l întrebe ce e cu gîrla, că nu vine, nu se vede“.

Apare astfel un moment de tensiune. Șușteru le va răspunde cu hotărîre : „Dacă nu se vede... s-aude“. Urechea pusă la pămînt nu înregistrează nici un zgomot. Șușteru va avea de întîmpinat, de data aceasta, o gloată, a cărei înfățișare, creionată mai mult sub aspect psihologic, o observă pentru prima oară.

Încă o dată descrierea primează : „Cei rămași în picioare așteptau încordați. Le sticleau ochii în cap. Bărbile, vinete ca magiunul de prune, îi făceau fioroși“.

Iluzia gîrlei nu este totuși abandonată. Implicații de ordin social îi trezesc amintirile altor ani : „Să știți că morarii din satele de sus ne-au tăiat apa“. Ideea înfruntării tacite dintre două clase transpare cu mult înainte, din observația : „Atîta mai aveau, ce era pe ei, restul boarfelor le schimbaseră pe mălai la bogătanii și morarii din satele de sus“. Dar „gîrla“ nu se mai putea cumpăra, nici schimba. Ea însemna viața „— Ne-au luat boarfele pe nimica toată, ne-au lăsat goi pușcă și acum ne taie apa“, strigă Șușteru răzvrătit. „Gîrla“ nu mai e așteptată, ea trebuie adusă.

Aici începe al treilea moment al nuvelei, călătoria nocturnă, plină de speranțe, lupta pentru aducerea gîrlei. Valoarea simbolică a „gîrlei“ împrumută nuanțe noi. Fără luptă nimic nu se cîștigă.

În jurul lui Șușteru se adună o ceată de călăreți înarmați cu topoare și cazmale „ca o unitate de cavalerie în așteptarea semnalului de atac“, comparație sugestivă pentru hotărîrea de a cuceri cu orice preț dreptul la viață. Drumul anevoios ne amintește străbaterea deșertului de către emirul lui Macedonski : „Drumul era greu. Copitele se înfundau în nisip. Un cal se poticni și necheză. Stăpînul îi dădu în cap cu pumnul... Nisipul scînteia“.

Verbele sînt alese pentru expresivitatea lor și devin sinonime la ideea de înaintare greoaie : „era greu“, „se înfundau“, „se poticni“. Chiar fața lunii nu mai păstrează nimic din poezia nopților : „era galbenă și vălurită ca obrazul unei bătrîne“. La fel ca emirul care aleargă după mirajul Meka, Șușteru aleargă după „gîrlă“.

Un cîrd de rațe îi creează pentru o clipă iluzia iazului. Ca și pe emir, pe erou îl părăsesc, pe rînd, tovarășii de drum care și-au pierdut încrederea în acest ideal.

Numai Șușteru, cel „mic și slab“ din primele rînduri ale povestirii, dobîndește proporții mitice, ca purtător al idealului său. Nu-l învinge nici pustiul ca pe emirul din *Noaptea de decembrie*, un elan donquijotesch îl mîină înainte, îi dă putere, în vreme ce, ca orice lucru trecător, ca semn al încheierii unei zile și nopți de zbucium, luna „se ofilea“ și ea pe muchea dealului.

★

Numai cel care crede cu adevărat într-un vis îl poate simți și realiza. La fel ca Faust al lui Goethe, Șușteru pare să conchidă : „Acele clipe aș putea să-i spun, întîia oară : / Rămii, că ești atîta de frumoasă !“, pentru că „dincolo de nisipuri“, dincolo de sărăcie, de foame, de îndoială, de înfrîngere și deznădejde există o speranță, un vis care întreține flacăra umanității.

Limbaajul metaforic amintește debitul verbal inepuizabil al scriitorului, înclinat mai mult spre poezie : călărețul „dispărea ca o nălucă, în fulgerările apei morților“, „Nisipul scinteia. Dunga lui albicioasă, ca de sidef, se isprăvea în lună. Sau poate de-acolo curgea în albia râului“, luna „era galbenă și vălurită ca obrazul unei bătrîne“ sau „se ofilea pe muchea aceluiasi deal“; „cîmpul răsufila fierbinte“, „Simțea mereu în față răcoarea valurilor“ etc.

Din nuvela *Dincolo de nisipuri* se desprinde ideea încrederii în viață, într-un ideal superior.

A. E. Baconsky: „Patima primăverii“

GABRIEL ANGELESCU
Liceul „Radu Negru“, Făgăraș

Poezia *Patima primăverii*, inclusă în volumul *Fluxul memoriei* (1957), dezvoltă ideea aderării poetului la realitatea istoriei. Autorul este un reprezentant al umanității confruntate cu problema păcii și a libertății.

Mesajul poeziei, direct și explicit, se conturează printr-o acumulare de detalii exterioare, la care poetul e martor. Versurile exprimă angajamentul deplin al poetului la noua primăvară a țării.

Asemenea lui M. Beniuc, care — ca artist — se vede în ipostaza *mărului de lingă drum*, care-și oferă roadele tuturor, A. E. Baconsky nu e, metaforic, desigur, „...un simplu copac / Ce-n primăvară florile-și desface“.

În prima strofă, în care are loc trecerea de la uman la vegetal, *neliniștea* poetului devine atitudine : „Nu pot să dorm și să tac“.

Sentimentul responsabilității este puternic. Cadrul descriptiv se lărgește. Confesiunea de început se transformă în continuare în meditație asupra destinului planetei. Poetul percepe amenințarea vântului „care vine din apus, de undeva“ și „Adună norii ale căror plete / Umbra și-o flutură peste lume / Și peste inima mea“.

Tonalitatea primei strofe, echilibrată în ritm și rimă, contrastează cu tonalitatea celei de-a doua, în care mesajul devine discursiv, traducînd neliniștea poetului. Rima și ritmul s-au schimbat.

Notă. Precizați rima și ritmul poeziei. Observați relații dintre mesajul fiecărei strofe și versificație.

Poezia exprimă, deci, încă de la început, angajarea poetului, crezul său. Artistul e implicat în existența țării, a tuturor oamenilor. Direct, prin verbalitate, sau metaforic, confesiunea poetului e generală. Nepuțința poetului de a fi un simplu om, departe de problemele celorlalți, e un avertisment dat dușmanilor păcii.

Această relație : *poetul și lumea*, e vizibilă în strofa a II-a. O imagine sugestivă de aici : „...norii ale căror plete / Umbra și-o flutură...“, e o aluzie directă la amenințarea „umbrei“ (a războiului), creată de „norii“ care întunecă, primăvara, soarele.

O altă relație : *poetul și primăvara*, e identificabilă în continuare. Primăvara trezește poetului „cîntec și vis” :

Și-acum mai mult decît odinioară
O nouă și superbă primăvară
Aduce-n mine cîntec și vis,
Poate curînd se vor ivi și mugurii
Cum aş putea să nu veghez
Minunea lumii care s-a deschis.

De la prezent se trece tot aici la un viitor previzibil : poetul *așteaptă* ivirea mugurilor, semn că primăvara a învins.

Perspectiva timpului devine acum *perspectivă în timp*.

Putem sesiza o nouă relație : *poetul și țara*. Versul „Această patimă e-n țara mea de mult” e o proiecție în istorie. Trecutul e reînviat pe aceeași coordonată. Și strămoșii luptau împotriva „norilor” :

— Pe vremuri strămoșii daci și geți
Cînd norii întuneau soarele,
Ieseau în cîmpii și, spre ceruri
Privind cu ură, slobozeau săgeți.

Tematic, elementul central al poemului este termenul *patimă*. Dintre semnificațiile termenului menționăm : sentiment excesiv pentru ceva : pornire nestăpînită ; suferință morală ; părtinire, parțialitate ; dușmănie, ură, suferință fizică, caznă chin (vezi DEX.).

În contextul poeziei lui A. E. Baconsky însă, cel mai corect sinonim pentru a explica termenul *patimă* ar fi *neliniște*, expresie a vegherii neîncetate.

Notă : Găsiți alte poezii din creația lui A. E. Baconsky în care apare cuvîntul *patimă*. Precizați-i semnificațiile în contextul respectiv.

Relația trecut-prezent înseamnă permanența patimii noastre în apărarea istoriei. Ura împotriva dușmanilor e realizată în comparații simbolice. Cuvintele poetului au ascuțișul săgeților dace. Avertismentul e dublu :

Asemeni lor și eu — dar nu spre cer,
Ci spre dușmanii patriei și-ai vieții
Trimit cuvintele sortite să poarte
Ascuțișul săgeții.

În final, relația *poet-timp-țară*, previzibilă în simetria dintre ultima și prima strofă a poemului, indică angajamentul creatorului care veghează „constelația nouă” :

Stau și veghez
Peste timp, peste țară.
Ca pe-un enorm meterez —
Stau și veghez constelația nouă
Care-ă-nceput să răsără.

Singura certitudine i-o dă poetului veghea pentru țară. Existența individuală nu poate fi concepută în afara ei. Mesajul plasează această poezie în lirica patriotică și umanitară.

Octavian Goga*

AL. PIRU

Universitatea din București

„Eu nu-s decât un singur glas din satul pierdut în noapte...” scria la *Semănătorul* în 1901 Iosif, „dar va veni odată mult visatul”, cîntărețul învierii și al dezrobirii. Acesta avea să fie Octavian Goga (1881—1938) de la *Luceafărul*, cel mai popular poet în pragul secolului XX. Opera sa poetică s-a desfășurat în ceva mai mult de un deceniu, aproape toată înainte de primul război mondial (*Poezii*, 1905, *Ne cheamă pămîntul*, 1909, *Din umbra zidurilor*, 1913, *Cîntece fără țară*, 1916). Vocația de *poeta vates*, se vede din primele poezii. Într-o *Rugăciune*, Goga are puterea de a plînge nu propriul rost, ci jalea unei lumi robite de veacuri, durerea „înfricoșată” a unui popor umilit. Vrea să fie cuprins de furtuna revoltei pentru a o revărsa în versuri, vrea să cînte cu glas de clopot:

În suflet seamănă-mi furtună,
Să-l simt în matca-i cum se zbate,
Cum tot amarul se revarsă
Pe strunele înfiorate;
Și cum sub bolta lui aprinsă,
În smalt de fulgere albastre,
Încheagă-și glasul de aramă
Cîntarea pătimirii noastre.

Impilarea națională și socială este motivul fundamental al liricii lui Goga. El se face exponentul acelor „copii ai firii, urziți din lacrimi și sudoare”, al plugarilor vitreg loviți de stăpîni din care vor ieși mîntuitorii de mîine! Totul este anunțat însă enigmatic, oracular, apocaliptic:

Ci-n pacea obidirii voastre,
Ca-ntr-un întins adînc de mare,
Trăiește-nfricoșatul vifor
Al vremilor răzbunătoare.

* Din Istoria literaturii române în curs de apariție.

Transilvania apare ca un ținut bîntuit de o catastrofă de proporții cosmice care a lăsat răni nevindecate, a întristat pădurile și apele :

Pe boltă sus e mai aprins
La noi bătrînul soare,
De cînd pe plaiurile noastre
Nu pentru noi răsare.

La noi de jale povestesc
A codrilor desîșuri,
Și jale duce Murășul
Și duc tustrele Crișuri.

Ființele ce se mișcă în această țară sînt și ele ciudate, cu toate că familiare, niște figuri fabuloase. Un „moșneag albit de zile negre“ e apostol, luminează cu graiul gurii sale îndepărtatul „noroc“ al neamului. Altul e un „mag“ ce a călăuzit pe cărările pribegilor norodul prin „potopul veacurilor“ (*Dascălul*). Preotul și învățătorul, factori de seamă ai luptelor de emancipare națională din Transilvania, devin eroi de mitologie. Dascălița, învățătoarea, e o adevărată „muceniță“ la care oamenii vin ca la o sfîntă oblăduitoare :

La tine vin nevestele să-și plîngă
Feciorii duși în slujbă la-mpăratul,
Și tu ascunzi o lacrimă-ntr-o slove,
În alte țări cînd le trimiți oftatul...

Și fete vin, să le-nflorești alțița,
La pragul tău e plină ulicioara
Și fetele își șoptesc în taină
Ce mîini frumoase are domnișoara !

Lăutarul Laie e mesagerul oropsiților în cer ; cel mai sumbru tablou îl dau însă clăcașii, ceata de umbre fără glas în arșița soarelui ucigător de iulie, văzută ca un convoi dantesc :

Eu le vedeam înșiruirea lungă
Cum gîrbovită-ncet înaintează,
Cum, stăruind, prin holdă-și taie uliți
Cerșitorind ca ochii stinși o dungă

De nor pribeg în vînatul din zare,
Cînd secera-n trudita ei cărare
Șir așternea în snopii grei de aur
Prisosul sfînt de binecuvîntare.

Poetul are viziunea răscoalei colective a clăcașilor, adevărată schimbare la față a lumii ce se va serba ca o nouă geneză :

Toată țărîna gliei dezrobite
Și munții toți și-adîncurile firii
Vor prăznui din pacea lor urnite
Infricoșata clip-a premenirii.

În diverse cîntece sînt evidente accente eminesciene, mai ales în comunicarea acelor reproșuri, regrete, melancolii, tristeți cauzate de dragoste :

Acum uitarea mi-e pe drum
Și-o lume ne desparte...
De ce azi grija să-mi mai porți
Cînd dragostea ta tace...

Ursita unei zodii rele
Din nou în cale mi te poartă.
Tu, moartea visurilor mele
Frumoasa mea iubire moartă.

Cîteva imagini, ca aceea a inimii „biserică veche-n ruină“ (*Ești singură*), a tăgănatului „cînt de clerici“ (*La moarte*), a porții care părea că „s-a fost deschis“ printre „nourii negri“ (*Blestem*), a amurgului „cu flori de tei“ (*Moștenire*), a „nenorocului“ ce pîndește din umbră, sînt eminesciene. Poezia *De-o fi să mor* e un fel de *Mai am un singur dor*, cîntec de moarte care, în ultima strofă, turbură prin sugestia unui destin inedit, tragic :

De-oi muri la primăvară,
Să mă plîngeți tu și mama ;
Amîndouă să mă plîngeți
Și să vă cerniți năframa.

În mesianismul lui Goga intră ceva din vaticinațiile Adei Negri, din retorica solemnă a lui Giosuè Carducci, din tristețea dezabuzării acelui albatros baudelairian de stepă care a fost Ady Endre. A tradus în versuri de o perfectă acuratețe *Az ember tragédiája* (*Tragedia omului* de Madách Imre). Piese de teatru ale lui Octavian Goga, *Domnul notar* (1914) și *Meșterul Manole* (1928), s-au bucurat de succes prin conținutul lor social-politic-psihologic, prima înfățișîndu-ne o alegere într-un centru românesc al Cîmpiei Ardealului (renegatul Traian Văleanu în conflict cu so-crul său Nicolae Borza, român bun), a doua inspirîndu-se din mitul jertfei creatorului (sculptorul Galea preface pasiunea sa pentru Ana Brăneanu într-o statuie).

În spirituala rememorare autobiografică *Nu sînt ce par a fi*¹, Ion Minulescu relatează că trebuia să se numească Tudor (asemenea tatălui său și asemenea altui „ascendent ilustru al familiei“, ...Tudor Vladimirescu) și să se nască la Slatina, unde îi erau stabiliți părinții. S-a născut însă, datorită unui concurs de împrejurări, la București, în ziua de Sîntion, 7 ianuarie 1881, și mamă-sa (rămasă, de șase zile, văduvă) i-a dat numele eponimului acelei zile. Copilăria, viitorul poet și-a petrecut-o la Slatina. A urmat cursul elementar și cel secundar la Pitești, cu excepția ultimelor două clase și a bacalaureatului, trecute la București. Încă din liceu, Minulescu și-a descoperit vocația literară și în clasa a șasea a scos, împreună cu un coleg, o revistă, *Luceafărul*, rămasă la primul număr. După absolvirea liceului, pleacă pentru cîțiva ani la Paris, unde se familiarizează cu poezia franceză modernă. Înapoiat în 1904 în țară, devine stegarul poeziei române noi, simboliste, „clopotarul revoltei lirice românești“, cum avea să-l numească un alt poet, B. Fundoianu. Editează publicațiile de avangardă *Revista celorlalți* (1908) și *Insula* (1912), debutînd editorial (în 1908) cu volumul intitulat sfidător *Romanțe pentru mai tîrziu*. Publicul n-a fost însă atît de nereceptiv la poezia minulesciană cum se aștepta autorul *Romanțelor*, care, în scurt timp, a ajuns un poet îndrăgit de tineri și acceptat de toate revistele, oricare le-ar fi fost orientările estetice. Ziarist înainte de primul război mondial (redactor la *Vîitorul*), Ion Minulescu este, în perioada interbelică, director general în Ministerul Cultelor și Artelor, un timp și director al Teatrului Național din București. Scriitorul a încetat din viață la 11 februarie 1944.

Ion Minulescu

Literatura lui Ion Minulescu e în perfectă consonanță cu existența sa. Întocmai ca în viață, poetul este, și în scris, spontan, sentimental, persiflant și extravagant. La începutul activității lirice, el se vrea original cu orice preț, caută să pară cît mai bizar, cît mai altfel decît ceilalți poeți — și, cu atît mai mult, decît oamenii de rînd — să se diferențieze de toată lumea prin tot felul de a fi, de la vestimentație pînă la limbajul artistic. Luînd, în primul volum publicat, alură de „nou venit“, neînțeles, Minulescu pre-

¹ Reprodusă în *Mărturisiri literare*. Ediție îngrijită și introducere de Iordan Datcu, București, Editura Minerva, 1971.

tinde a fi apărut „din lumea creată dincolo de zare“, dintr-o lume stranie, în care

Nu-i cerul albastru

Și copacii nu-s verzi, cum sînt la voi.

Nou Mesia, poetul nu este — în propria sa imaginație — primit de acei cărora le vestește evanghelia Frumosului ce va să fie :

Dar poarta a rămas închisă la glasul artei viitoare.

.....

Era prin anul una mie și nouă sute opt — îmi pare.

Romanța noului venit

Pentru producerea impresiei de straniu, de nemaivăzut, poetul creează — potrivit propriei mărturisiri — „imagini surprinzătoare“, utilizează „repetiții obsedante“, caută „efecte onomatopeice“, orchestrează fraza cît mai imprevizibil. Un efect al acestor procedări e apariția unui decor singular, constituit din peisaje exotice, figuri mitologice, scene erotice de un estetism rafinat pînă la perversitate, reprezentări macabre. Un altul, intim asociat celui dintîi : muzicalitatea nouă, parcă exotică, a versului. Alcătuiind un mozaic sonor, localități, ținuturi, rîuri, mări depărtate își scilapesc enigmatic numirile muzicale : Xeres, Estramadura, Alicante, Golgota, Antile, San-Salvador, Sahara, Nil, Babylon, Ninive, Boston, Bassora, Marea Marmara. O impresionabilă chemare a depărtărilor — laitmotiv al poeziei minulesciene de pînă la primul război — umple *Romanțele pentru mai tîrziu* și versurile din următorul volum : *De vorbă cu mine însumi* (1913), de trenuri, „gări cu firme-albastre“, nave, yahturi, brikuri, albatroși, făruri, insule, arhipelaguri. Registrul vocabulelor cu sonorități încă neauzite sau rar auzite în lirica românească e completat cu nume celebre : Beethoven, Berlioz, Wagner, Chopin, Villiers de l'Isle-Adam, Gauguin, Cézanne, cu titluri de opere și nume de personaje : Manon Lescaut, Des Grieux, Hamlet, Polonyus, *Les fleurs du mal*, cu citate în limbi străine : „Guerlain a botezat parfumul / „Voilà pourquoi j'aimais Rosine“. Obişnuit astăzi, procedeul putea impresiona și chiar scandaliza acum șapte decenii. În gustul lui Baudelaire și al „decadenților“ francezi, poetul imaginează ceremonii erotice regizate savant, adevărate ritualuri ezoterice. Odaia e învăluită în „mirezme-otrăvitoare“, răspîndite din „trepieduri de argint“. Iubitei i se cer „buzele“, „ochii“ și... poeziile lui Baudelaire : „Dă-mi și buzele și ochii și ... / *Les fleurs du mal* la fila / Trei sute treizeci și nouă : *La mort des amants*...“. De același gust „decadent“ țin sicriele, catafalcurile, cioclii, morții ambulanți. Pentru a da textelor un aer de mister, poetul face uz adeseori, asemenea belgianului Maeterlinck, de numărul fatidic trei („trei corăbii“, „trei drumeți“, „trei lacrimi reci de călătoare“, „trei ode, trei romanțe, trei elegii și trei sonete“), scrie anumite cuvinte cu majuscule (Trecutul, Durerea, Iubirea, Nimicul, Eternul, Albastrul, Cumînții, Nebunii, Ieri, Mîine etc.), face paradă de cinism și teribilism, prozaizează expresia, deliberat, cultivă așa-zisa „audiție colorată“ („De ce-ți sînt ochii verzi, culoarea wagnerienelor motive?“ ; „...într-un amurg de toamnă orcheștrată / În violet, / În roz / Și-n bleu“).

Poezia lui Ion Minulescu nu se reduce, însă, evident, la particularitățile ei șocante, la felurilele excentricități care o singularizează la modul facil. Scriitorul însuși a ținut, de altfel — la maturitate — să atragă atenția că „nu e ce pare a fi“, invitîndu-și implicit cititorii să-l caute dincolo de poze și extravagante. A și renunțat, în creația de după primul război mondial, la alura de prooroc enigmatic, la excesul de exotism, la o seamă

de bizarerii, comunicându-și simțămintele mai direct, fără abuz de artificii.

Sunetul autentic, nou, al liricii minulesciene se găsește în nota sentimentală bufă, în melodia de romanță ostentativ modernizată, spre a i se camufla articulațiile demodate. E o ingenuitate în versuri, travestită în fanfaronadă, o năvală de duioșii și melancolii ce învederează reale afinități ale poetului nostru cu Verlaine și Laforgue. Ipostaza în care se transpune adeseori Ion Minulescu, imaginativ, e aceea a acrobatului, clovnului, măscăriciului, „omului într-o ureche“, „nebunului“. Originalitatea și caracterul modern al atitudinii liricii sale consistă în amestecul tulburător de luciditate și abandon în reverie, seriozitate și pornire pe ris, profunzime și superficialitate, ceremonie și „moft“. Trebuie să ni-l închipuim pe poet jucându-și stările lirice. De preferință, el intră în rolul bufonului, persiflind atitudinile grave, reducând mari sentimente (îndeosebi cel erotic) la caricatura lor, prozaizându-le prin „modernizare“. Acesta e „umorul“ lui Minulescu (în poeziile cele mai bune). Însă atitudinile parodiate sînt chiar ale sale : „bufonul“ își joacă propriul rol.

Poet înainte de orice, Ion Minulescu a lăsat și pagini de proză și teatru demne de interes. În epică a debutat în 1908 cu volumul de nuvele *Casa cu geamurile portocalii*, de o factură cit se poate de originală pentru vremea aceasta aducînd ecouri din proza presimbolistă : Barbey d'Aurevilly, Huysmans, Villiers de l'Isle-Adam, din Oscar Wilde. Nuvela ce împrumută titlul volumului e o „fantezie“ în genul acelora ale lui D. Anghel, cu fundal de parabolă. A doua nuvelă, *Spovedania unui om putred*, înfățișează un Des Esseintes de origine valahă, devorat de sentimentul propriei inutilități, pe care caută să și-l adoarmă, ducînd o viață excentrică, bătîndu-și joc de toți și de el însuși. Mai mult declarație de adeziune la simbolism decît narațiune, a treia bucată (și ultima), *În grădina prietenului meu* conține vibrante pasaje descriptive și reflexive.

Cetiți-le noaptea, volumul de nuvele din 1930, însumează istorisiri fantastice sau numai stranii, încîntătoare mai ales prin perfecta încorporare a extraordinarului în real. Volume ca *Măști de bronz și lămpioane de porțelan* (1920), *3 și cu Rezada 4* (1933), *Cine-i autorul acestui roman senzational ?* (1943) rezistă doar parțial unei analize exigente. Mai consistente sînt romanele lui Ion Minulescu, îndeosebi *Corigent la limba română* (1929), carte străbătută de nostalgia anilor adolescenței și ai primei tinereți. Meritorii sînt și *Roșu, galben și albastru* (1924), și *Bărbierul regelui Midas* (1931). Cel dintîi continuă (cu anticipație), deși nedeclarat, rememorările din *Corigent la limba română*. Scrisă tot la persoana întîii, cartea e un fel de jurnal al experiențelor lui Mircea Văleanu, scriitor și ziarist în timpul primului război mondial.

Dintre piesele de teatru, *Manechinul sentimental* (1926) merită a fi examinată. Piesa, pe care autorul o vroia montată „în felul teatrului de păpuși“, își propune să înfățișeze cîteva „manechine“, „expuse în zilele noastre în cîte două mari vitrine sociale din România“. Spectacolul trebuie să sugereze, așadar, ideea de joc, de artificiu. În piesă, însă, viața reală sparge convenția, se substituie ficțiunii.

Fără a ocupa în ierarhia valorilor epice și dramatice românești un loc corespunzător celui deținut de versuri în cuprinsul liricii naționale, proza și teatrul lui Minulescu cuprind suficiente pagini interesante, viabile. În ansamblu, opera lui Ion Minulescu a impus un scriitor căruia evoluția artistică a literaturii române de expresie modernă îi datorează unele dintre primele realizări notabile și unul dintre cele mai eficace impulsuri.

Meșterul Sadoveanu

PROFIRA SADOVEANU

Povestea izvorăște din hîrtie
și curge, curge, trece pe sub tei,
ia și livada-n unda ei
cuprinde-ntreaga zi de vară
se umflă, dă pe poartă-afară
ș-o ia pe drum, curgînd în spume,
pornind grăbit pe altă lume...¹

Am avut norocul să mă nasc fiica unui mare scriitor care — ca un Balzac ori Dumas-tatăl — a dat literaturii peste o sută de volume, în care se mișcă circa 6000 de personaje, după cum declară bilanțul făcut de cei care studiază cu de-amănuntul opera sadoveniană. Evident că la prima vedere pare uimitor ; dar, ținînd seamă că Mihail Sadoveanu a început a scrie încă de prin 1897 și a trăit pînă în 1961, vedem că era de ajuns să dea la lumină doar două opere pe an, ceea ce — luînd în considerație și cît de ușor elabora, pentru *Baltagul*² avînd nevoie doar de 10 zile, ne-ar face mai degrabă să ne întrebăm: „de ce numai o sută și nu două ori chiar trei ?“

Desigur că cei care au citit *Anii de ucenicie*³, *Planeta părăsită*⁴ ori *Viața și opera lui Mihail Sadoveanu* din

*Stele și luceferi*⁵, precum și notele mele documentare care au însoțit cele două ediții de *Opere complete Mihail Sadoveanu* au găsit răspuns la această întrebare. Pentru cei însă care nu cunosc cele de mai sus, voi cerca să răspund în scurt eu, cea care am trăit în preajma scriitorului, l-am cunoscut bine, fiindu-i, pe lîngă fiică, prietenă, confidentă, bibliotecară, ba multă vreme și secretar participînd la copierea manuscriptelor sadove-

¹ Profira Sadoveanu, *O zi cu Sadoveanu*, București, Editura Tineretului, 1955.

² *Baltagul*, București, Editura Cartea Românească, 1930.

³ *Anii de ucenicie*, București, Cartea Românească, 1944.

⁴ Profira Sadoveanu, *Planeta părăsită*, București, Editura Cartea Românească, 1970.

⁵ Profira Sadoveanu, *Stele și luceferi*, București, E.P.L.A., 1969.

niene celebre prin scrisul lor mărunț și neciteț și făcându-i nenumăratele-i corecturi.

★

Dar nu în torbă, împușcat,
aduce el tot ce-a vinat.
Culege-n drum o pradă vie
pe care-o ia din sat
și din cîmpie
ș-o-nchide-n cap,
la el în magazie.⁶

Cele dintii imagini ale mele, de pe cînd eram de-o șchioapă, mi-l arată pe tata la birou, aplecat pe foi și cu condeiu în mînă. Cînd nu scria ori nu citea, se plimba pe cerdac în pas cadențat, cu sprînceana încruntată, de parc-ar fi avut de rezolvat încurcate și dificile probleme; iar cînd ieșea în grădină — de obicei foarte de dimineață, cu pelerina-i largă pe umeri — atunci urmărirea atent parcă orice suflu de vînt, zbor de pasere, mișcare de nouri și nu se știe ce alte semne și înțelesuri tainice ale naturii.

În general era tăcut. (Și cum ar fi putut să nu fie, cînd atîția alții dialogau, plîngeau, rîdeau ori se jeluiau înăuntru-i?) Era așa de scump la vorbă, încît, îndată ce-am mai crescut, mă amuzam împreună cu frații și surorile mele de felul cum vorbea la telefon:

- Alo?
- Bună-ziua!
- Da.
- Da.
- Bună-ziua!

Și cum ar fi putut să fie altfel, cînd el trăia mai puțin în afară și mai mult înlăuntrul lui, unde, ca-ntr-o uriașă și minunată prisacă, milioane și milioane de albine aduceau clipă de clipă picături de miere, culese din felurite flori și felurite locuri...

— Eu sînt ventuză... obișnuia să spuie tata.

Fie și ventuză!... Fapt era că strînsese încă din copilărie și strîngea mereu cu osirdie orice lucru interesant, de pe unde îl duceau drumurile lui, la ocupațiile obligatorii, la șezători literare, la vînat ori pescuit. Dacă așteptați să adaug „și la plimbări“, vă înșelați, căci Sadoveanu nu concepea să te duci undeva fără vreo treabă bine întemeiată. Și în aceste drumuri — care l-au dus uneori și peste graniță și totdeauna cu folos, cum a fost cu *Olanda*⁷ — stătea de vorbă cu oamenii, își nota într-un caietel cu tartaje galbene diferite expresii și cuvinte pe care le socotea demne de-a îmbogăți limba română; cît despre peisaje și povești, pe-acestea n-avea nevoie să și le însemne pe hîrtie, căci ele intrau în chip miraculos în sinea lui, o sine care alcătuia o imensă magazie ori, dacă vreți, un uriaș laborator nevăzut în care nu intra decît gîndul lui în veșnică frămîntare.

★

Dar din adîncul lui cel chinuit
știm numai noi cît a părăduit —
cîți meșteri au lucrat la el în minte
țesînd cuvinte de cuvinte
și zi și noapte, ceas de ceas,
chiar dacă mina lui făcea popas...⁸

⁶ O zi cu Sadoveanu.

⁷ *Olanda*, București, Editura Cartea Românească, 1928.

⁸ O zi cu Sadoveanu.

Un mare meşter ori poate chiar mai mulţi care ţurnau în eprubete, amestecau, schimbau, observau reacţiile, modificau, adăugau, căutînd să obţină o inovaţie, o invenţie, ca orice pasionat chimist. Uneori rezultatul venea greu de tot, cum s-a întîmplat cu romanul *Fraţii Jderi* — al cărui prim volum, *Ucenicia lui Ionuţ*⁹, a zăcut în laborator ani şi ani de zile avînd nevoie de-un nou element, băiatul lui cel mai mic, Mihuş, născut în 1920, care să declanşeze opera plănuită încă din liceu. Da, Ionuş-Mihuş a fost picătura miraculoasă care a desăvîrşit amestecul ce fermenta de-a-proape o jumătate de secol...

Mai complicat a fost cu *Şoimii*¹⁰, la început un produs rudimentar cu titlul *Fraţii Potcoavă*, şi-apoi, după o jumătate de veac mai bine, transformat într-o invenţie desăvîrşită şi de maturitate cu numele de *Nicoară Potcoavă*¹¹. Interesant ar fi de spus aici că eroul acestor cărţi e însuşi Sadoveanu şi că de mică, citind *Şoimii*, nu mă puteam opri să nu-l văd pe tata tăcut, cu sprînceana încruntată, neguros şi vajnic, călare, în pat rănit ori punînd capul cu măreţie pe butuc, să i-l reteze călăul...

— Sst ! Tata lucrează...

Era o frază auzită la fel de des ca „plouă“ ori „bate vîntul“, frază care transforma reşedinţa lui Sadoveanu într-o cetate încrămîntă. Şi-acuma, stau şi mă întreb de ce ne strecuram noi în vîrfurile picioarelor cînd lucra tata, de ce nu trînteam uşile, de ce nimeni nu crîcnea, de ce liniştea aceea desăvîrşită de parcă s-ar fi oprit lumea în loc, — cînd Sadoveanu scria oricum şi oriunde, de exemplu pe marginea cerdacului, la Neamţ, în vreme ce noi copiii jucam volei în curte, la doi paşi de dînsul, într-un vacarm asurzitor ?¹² Ori cu temperatură, stînd în aşternut, dic-tîndu-i fetei lui, Didica, *Dumbrava minunată* ?¹³

Uneori dimineaţa, alteori noaptea, cîteodată zi şi noapte, după cum îi dau ghes acei meşteri lăuntrici. Scriind şi pe caiete, şi pe foi volante — după cum se întîmpla —, şi cu peniţa, şi cu creionul... fără niciun ta-biet... N-avea nevoie de un turn de fildeş, ca Vigny, nici de tone de alcool, ca Edgar Poe, ori bezna şi tăcerea nopţii, ca Gheorghe Topârceanu. Tata n-avea complexe, nu ştergea niciodată ce pusese pe foi cu-o zi înainte, n-avea nevoie să-i cadă numaidecît soare pe foaie la scris ori să se aşeze nemîncat la lucru, nici nu se enerva dacă era întrerupt din meditaţii.

— Eu nu-s un rafinat, spunea cu modestie tata. N-am ciudăţenii de-acestea ; nu-i aşa, Profiriţă ?¹⁴

*

Iubite maestre, prietin şi părinte,
aplecă-mi fruntea
şi mîna ţi-o sărut fierbinte
pentru toate cîte mi-ai fost dăruit...¹⁵

⁹ *Ucenicia lui Ionuţ*, Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1935.

¹⁰ *Şoimii*, Bucureşti, Editura Minerva, 1904.

¹¹ *Nicoară Potcoavă*, Bucureşti, Editura Tineretului, 1952.

¹² *Demonul tinereţii*, Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1928.

¹³ *Dumbrava minunată*, *Neagra Şarului*, Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1921.

¹⁴ *Ştefan cel Mare*, în *Planeta părăsită*.

¹⁵ *O zi cu Sadoveanu*.

Dar, dac-a pus *Baltagul* pe hîrtie în 10 zile, *Creanga de aur*¹⁶ în două săptămîni și *Ucenicia lui Ionuț* în trei săptămîni, nu-nseamnă că ele n-au gestat luni, ani ori chiar jumătăți de veac în laboratorul său lăuntric. Nu-nseamnă că dac-a redactat *Pe Deleleu*¹⁷ într-o singură zi, elementele acestei povestiri, de care criticul G. Ibrăileanu spunea că e o capodoperă, nu le-a strîns autorul în multele-i peregrinări la vînat prin pădurile Moldovei, că pe moș-Calistru nu-l culesese de cine știe cînd și sta de vorbă adeseori cu dînsul, în orele tîrzii ale nopții sau în plimbările-i tăcute prin livada-i de la Folticeni. Să nu uităm să amintim de cele mărturisite chiar de Sadoveanu în *Anii de ucenicie*, că primele lui povestiri le alcătuisese în minte și le știa pe derost, cuvînt cu cuvînt, ca pe-o poezie.

Răspunzînd, cred, destul de lămurit la întrebarea de la început, ar mai rămîne să vă spun pe scurt cîte ceva despre „cum scria“.

Așa, netam-nesam, într-o bună zi, un crainic trimbița lung în cetate :

— Să vie Profirița !

Lăsăm totul baltă și mă înfățișăm grăbită.

— Să-ți citesc primul capitol din *Zodia Cancerului*¹⁸.

Bietul tata !... Roșu la față, transpirat, cu ochii în febră, mă punea la curent cu extraordinara întîmplare ieșită la lumină. O întîmplare cu multe și întortochiate urmări, ce-avea să-l chinuie zile și nopți de-a rîndul. O viață de călugăr începea. Nu mai era cel de mai nainte. Nici o distracție, doar plimbări prin grădină. Masă frugală, ba, chiar post negru, ca-n „schivnicia lui Russet“ din aceeași amintită *Vreme a Ducăi Vodă* ori *Zodia Cancerului*. Întors cu totul înăuntrul său, nu mai era de vorbiț cu dînsul. Umbla încruntat, tăcut, cu minile la spate. Uneori se scula noaptea să-și noteze ceva. La lucru disdedimineață, așa cum a făcut o viață întreagă.

— Și ce urmează ? întrebam eu, curioasă.

— Eu știu ? îmi răspundea el, oftînd. Depinde. Am să văd cum se vor desfășura evenimentele. Cine știe ce se poate întîmpla.

Pe măsură ce înainta, scria tot mai repede. La început trei pagini pe zi, apoi cinci, șase, iar la sfîrșit chiar șapte, opt. Și ce pagini ! Scrise atîta de mărunt, că din una de-a lui ies patru ori chiar cinci de-ale noastre, cei care îi copiam manuscrisele necitețe.

— Tată ! Aici chiar habar nu am ce poate fi ! Ia vezi mata !

Tata își pune ochelarii, ia foaia-n mînă și cercetează atent cele cîteva puncte ilizibile. Asta e culmea. Nici el nu știe ce cuvînt e-acolo !

— Ce poate fi ? Ce poate fi ?... îngînă el pe gînduri.

Mă uit la el. Privește dus, la foaia pe care-o ține-n mînă. Fruntea-i brăzdată lucrează intens, se simte efortul înlăuntru-i. Ochii albaștri s-au micșorat, ca două întrebări orizontale. Buzele cărnose se mișcă parcă încetișor, ca-n șoptă. Întreg laboratorul sadovenian e în mișcare.¹⁹

17 decembrie 1980, București

¹⁶ *Creanga de aur*, București, Editura Cartea Românească, 1934.

¹⁷ *Neagra Șarului*, București, Editura Cartea Românească, 1921.

¹⁸ *Zodia Cancerului*, București, Editura Națională Ciornei, 1929.

¹⁹ *Clacă în cetate*, în *Planeta părăsită*.

„Teza din mai“ a lui Mihail Sadoveanu

Prof. ADRIAN COCÎRȚĂ
Muzeul „Galeria oamenilor de
seamă“, Fălticeni

Pentru Mihail Sadoveanu anii petrecuți la Gimnaziul „Alec Donici“ din Fălticeni s-au împletit cu vestitele jocuri de-a haiducii, cu pribegia prin *Dumbrava Minunată*, cu ucenicia de pescar la *Țada Florilor* și în *Impărăția apelor*. Din ceea ce a scris Sadoveanu ca elev la Fălticeni s-a păstrat o teză la limba română datînd din 24 mai 1897. Compunerea constituie, prin verva și întorsăturile frazei, un serios indiciu asupra aptitudinilor literare ale elevului. Nimic nu ne apare forțat sau de circumstanță, totul decurge normal; autorul reușește să transmită numai în cîteva pagini un volum mare de informații. Scrisoarea-teză, pe care profesorul Nicolae Apostol a însemnat doar cîteva mici greșeli (un cuvînt repetat din neatenția elevului, iar altul înlocuit pentru că așa a găsit de cuviință profesorul), este străbătută de la început și pînă la sfîrșit de o undă de umor. Din rîndurile adresate prietenului Costică răzbat anumite trăsături biografice, predilecții personale, precum și atmosfera din gimnaziu. Se desprind apoi unele amănunte legate de starea sănătății și de vigoarea fizică (elevul Sadoveanu cel neînvins la trîntă și-a păstrat poziția de primul în clasă, fiind amenințat doar o singură clipă de noul venit Titus Bălănescu). Dintr-o succintă, dar pregnantă prezentare a examenelor din luna mai, față de care temeinica pregătire îl făcea să fie indiferent, răzbate o atmosferă ce ne amintește parcă de Trăsnea cîl greu de cap, care ostenea învățînd gramatică pe haturile de la Folticeni-Vechi. Scrisoarea-teză abundă în expresii pitorești și plastice, semnificativă fiind și minima întrebuintare a neologismelor. Optimismul robust străbate această primă proză sadoveniană cunoscută și nu se putea ca profesorul de limba română Nicolae Apostol să nu fi comentat în cancelaria profesorilor teza cu nota zece a fostului elev repetent din clasa a III-a de gimnaziu (anul școlar 1894—1895).

Teza, cu numărul de inventar 150, se păstrează la „Galeria oamenilor de seamă“ din Fălticeni. Ea a fost publicată de către Profira Sadoveanu în volumul *Viața lui Mihail Sadoveanu*, Editura Tineretului, București, 1957. Manuscrisul propriu-zis cuprinde 4 file avînd formatul de 17×21 cm; în total 8 pagini neliniate, din care elevul Sadoveanu a scris 6, folosind o cerneală neagră; corecturile, nota și semnătura profesorului sînt făcute cu cerneală violet; pentru eventualele însemnări și aprecieri ale profesorului se păstra un spațiu suficient (jumătatea fiecărei pagini scrise, îndoită vertical).

Profira Sadoveanu îl prezintă pe Nicolae Apostol drept „un om de suflet ș-un dascăl deosebit“, venit la gimnaziul din Fălticeni tocmai cînd elevul avea mai multă nevoie de o îndrumare literară. În *Anii de ucenicie* scriitorul însuși îi va recunoaște meritele: „Neculai Apostol, profesorul de română, lăsase la o parte gramatica uscată a programului și ne atrăsese spre frumusețile literaturii, aducîndu-ne la cunoaștere îndeosebi pe Eminescu“. Acest profesor cu merite în cultura românească s-a născut la 6 decembrie 1862 în comuna Bozieni din județul Neamț. A absolvit Facultatea de litere din Iași în anul 1890, funcționînd ca profesor la Liceul Național și apoi la gimnaziul din Călărași. Din *Anuarul festiv cu ocazia ser-*

bării semicentenarului, Fălticeni, 1921, reiese că Nicolae Apostol a funcționat la Gimnaziul „Alecă Donici“, unde venise prin concurs, în perioada 1895—1898, fiind profesorul lui Sadoveanu vreme de doi ani (clasa a III-a repetată, 1895—1896, și clasa a IV-a, 1896—1897) — timp suficient pentru a-și cunoaște și îndruma elevul. Nicolae Apostol se impune ca primul îndrumător literar al lui Sadoveanu, titlu la care avea să-l adauge mai târziu, la gimnaziul din Roman, și pe Cezar Petrescu.

Reproducem teza lui M. Sadoveanu, respectând întocmai particularitățile stilistice și ortografice ale textului original.

„O scrisoare familiară. Un amic către alt amic.

1897 Maiu în 24
Fălticeni

Dragă Costică,

Nu ți-am scris cam demult, din cauză că Dumnezeu nu m'a făcut atît de silitor ; dar acum, cred că te voi răsplăti binișor de lenea mea. De sigur, că te vei fi întrebat adesea ce mai fac, cum o mai duc cu școala[,] cum e vremea pe la noi... Nu fii neliniștit, căci îndată vei fi satisfăcut în curiozitatea ta, așa de plăcută pentru mine. În privința sănătății cred că nu mai am nevoie să-ți spun. Sint același ca totdeauna : voinic cît un tun, slavă Domnului. Să nu cumva să-ți treacă prin gînd că am mai dat înapoi de astă vară ; tot așa sint. Și ca să te încredințezi îți voi arata puterea mea în vacanție : am să-ți trag o trîntă cînd ne-om duce prin lunca Siretului, să-ți meargă peticile... Dar să nu te înspăimînti de pe acum, că nu-s eu așa de sălbatec să-ți rup coastele ; și afară de aceasta poate și tu te-ai mai întărit... De-aceia, asigură-mă îndată că mă înșel, și trimete-mi și tu o scrisoare prin care să-mi arăți buna stare a sănătății tale. Dragă prietene, cam greu la deal ! Acu-i urgisita lună de Maiu, și ne frige cu lecțiile și cu tezele, căci moșu Examen bate amerințător la poarta gimnaziului. Dar eu unul tot nu mă tem ; fiindcă mă prepar totdeauna și nici nu-mi pasă de Nastasă ! Numai să te faci tu prin clasă pe la noi, ș'apoi să vezi ce turnul Babilonului... Nu se mai aude nici în cer nici în pămînt. Toți își bodogănesc lecțiile de frica tezelor ; căci acu i-acu ! Acuma se alege untul, cum ne zice cîte un domn profesor. Dar cînd sună clopoțelul de intrare, toți

Limba Română

Teza dintr-un

1897 Maiu în 24

M. Sadoveanu

4 (manus)

*mull de lîtu. dar da, tot a
trebur să mai aiba multă lîmna
sua și de noi, și să ne mai boci
să mai cămășlam pe ale dîsturi !
dar vîd, că te am împins mull
de opînt, și de tînc pare ! mi
stîm nimica... Ah fi lîmna și
de apasă și trîntătești o scriso
ră, că să mai au oth-o rest
și de pe la tînc.*

Te îmbrățișez cu căldură.

Al tînc omu prieten,

Nichai

tac ca prin farmec ; par'că le leagă cineva limba ! Și cînd intră profesorul, pînă și inimile s'aud cum bat în căsuțele lor ! Apoi cînd s'a dat materia tezei, pe unii îi auzi răsufliînd ușurați, pe alții din greu și cu ciudă ; mă rog, după cum le-a căzut teza la inimă. Ei, da par'că la tine nu-i tot așa?... Dar, dă, știu eu ? Poate să fie altfel, căci eu nu-s prooroc nici arhanghel, măcar că mă cheamă Mihaiu, ca să știu toate. În sfîrșit tot ar fi cum ar fi, căci, după cum ți-am mai spus, eu nu mă tem ; dar o îndrăcită de ploae a staționat de-asupra Fălticenilor, și-i trage, și-i trage, de par'c'ar fi pe vremea lui Moșu Noe cel cu potopul ! Nici n'ai chip să eși din casă. Las'că pe de o parte e bine pentru că în schimb mă ocup mai mult de lecții. Dar dă, tot ar trebui să mai aibă milă Dumnezeu și de noi, și să ne mai lase să mai răsufliăm pe cele dealuri ! Dar văd, că ți-am înșirat multe de mine, și de tine pace ! nu știu nimica... Nu fii leneș și te-apucă și trîntește o scrisorică, ca să mai am cîte-o veste și de pe la tine. Te îmbrățișez cu căldură. Al tău sinoer prieten, Mihai“.

Centenar „Mihail Sadoveanu“ — festivitatea de la Fălticeni

Profesorii care au participat, în calitate de reprezentanți ai filialelor Societății de științe filologice, la sesiunea științifică consacrată împlinirii a 100 de ani de la nașterea lui Mihail Sadoveanu (Suceava, 8—9 noiembrie 1980) au făcut o vizită la Liceul „Nicu Gane“ din Fălticeni, liceu ce se mîndrește că l-a avut elev pe Sadoveanu în primii ani ai formației sale.

Oaspeții au fost întîmpinați de un grup de elevi care a prezentat un scurt montaj de poezie patriotică, după care a avut loc o ședință deschisă a cenaclului literar „Nicolae Labiș“ din școală. Cuvîntul de salut a fost rostit de prof. Gheorghe Gafencu, directorul liceului (vezi în continuare textul). S-au rostit apoi cuvînte de bun sosît și au citit poezii elevele : Claudia Vornicu (clasa a XI-a A), Irina Tătar (clasa a XI-a A), Iris Suman (clasa a XII-a C), Luminița Croitoru (clasa a XII-a A).

Purtate cu însuflețire, discuțiile, au scos în evidență nu numai meritele și unele imperfecțiuni ale poeziilor citite, ci și faptul că elevii au suficiente cunoștințe pentru a putea comenta cu dezinvoltură, la obiect, aceste creații literare, încercînd să explice și să-și explice mesajul lor (Luminița Pavel, clasa a XI-a), să fie în stare să se identifice sau să se detașeze de sentimentele exprimate (Sanda Chiriatic, clasa a XI-a), să identifice influențe ale unor poeți consacrați, și, în general, ale liricii contemporane. Observații interesante, care dovedesc o anume experiență a analizei și lecturi bogate au mai adus Manuela Diaconiță (clasa a XI-a), Iuliana Cocean (clasa a XI-a), Bogdan Lazăr (clasa a XI-a) și conducătoare cenaclului, Claudia Vornicu. Asistența a fost impresionată de calitățile poeziilor și de nivelul discuțiilor, elogiate în cuvînte de căldă prețuire de prof. univ. Ștefan Munteanu, prof. Ion Pecie (Tg. Jiu).

Subliniem și cu acest prilej faptul că îndrumătoarele cenaclului, prof. Mioara Gafencu și prof. Olga Ilișescu, și-au dovedit măiestria pedagogică nu prin participare directă, cît prin felul cum au format, în cursul anilor, prin muncă perseverentă, prin inteligență și tact, generații de tineri cultivați, cu un curaj al opiniei ce merită toată lauda, cu pasiune declarată nu numai pentru profesiunea pe care și-o vor alege, ci și pentru valorile spirituale ale poporului român, din trecut și de azi.

Cuvînt de salut

Prof. Gh. GAFENCU,
directorul Liceului „NICU GANE“

Am deosebita cinste ca, în numele cadrelor didactice și al elevilor din liceul nostru, să vă transmit dumneavoastră, stimați oaspeți, un bun venit în orașul copilăriei și maturității spirituale a marelui scriitor Mihail Sadoveanu, cu prilejul sărbătoririi centenarului nașterii sale.

În școala în care a învățat, memoria zidurilor ni-l păstrează pe adolescentul gimnazist, pe scriitorul ridicat dintre noi : înalt, masiv, cu ochii mari și plini de lumină, de pîclă și de taină, ca zilele toamnei. Cine ar putea spune că nu mai trăiește Sadoveanu ?

Cît timp va dăinui Ceahlăul între munții Moldovei și soarele va binecuvînta aceste meleaguri, cîtă vreme copiii acestui pămînt vor învăța la școală despre Ștefan cel Mare și Mihai Viteazul, despre Creangă și Eminescu, numele său va fi rostit alături și împreună cu acestea, cu adîncă și profundă venerație.

Sadoveanu a venit la gimnaziul din Fălticeni în 1892. Era de loc din Pașcani și se născuse la 5 noiembrie 1880. La „Alec Donici“, despre care fusese „încredințat“ că e „o școală nouă [...], plină de greutate și necazuri“, a intrat cu obișnuita-i „sfială“ ca atunci cînd te afli în fața necunoscutului. Curînd însă a fost cucerit de orele de literatură și l-a îndrăgit pe Nicolae Apostol, pentru felul în care i-a descoperit „frumusețile literaturii“, dar mai ales pe Eminescu. A prins stimă și pentru profesorul de franceză, George Stino. Îndeosebi față de Nicolae Apostol și George Stino a avut întotdeauna cuvinte de laudă, așezîndu-i pe cei doi dascăli alături de chipurile sale cele mai dragi, al căror șir începea cu învățătorul Nicolae Busuioc de la Pașcani, imortalizat de scriitor în portretul „Domnului Trandafir“.

Dacă profesorii de la gimnaziu au avut un rol important în procesul atît de complex al pregătirii intelectuale a elevului, fiind socotiți mai tîrziu de Sadoveanu drept profesori eminenți, nu este mai puțin adevărat că tîrgul Fălticeni cu „livezele celebre ale ținutului spre Buciumeni, Opișeni și Rădășeni“, cu „iazurile cele mari ale Șomuzului“ (*Impărăția apelor*) și cu acei „meșteri învățători întru ale pescuitului cu undița“, acei „oameni vrednici și minunați care însă în viața obișnuită a orașelului se aflau a fi din cea din urmă categorie socială“ au constituit un cadru extrem de bogat și de propice pentru viața spirituală a elevului.

Însuși Sadoveanu avea să scrie mai tîrziu că anii de școală din tîrgul de la Fălticeni l-au introdus într-o lume cu totul deosebită, miraculoasă chiar, prin vastele și multiplele posibilități de cunoaștere pe care i le-a oferit : „Pînă a nu ajunge la această poartă misterioasă, viața mea școlară se dezvoltase normal : la Fălticeni a intervenit, însă, dintr-odată acest continent al necunoscutului“, în care elevul Sadoveanu s-a cufundat în fermecătoarele zile de iunie la luciul plăviilor (insulițe), cînd — așa cum va scrie mai tîrziu — „am cercetat ca un simplu țigan, ori derbedeu, lumea lui Dumnezeu și am cunoscut-o în frumusețile ei fără moarte și neconținut innoitoare. În acest răstimp am simțit și eu primele îndemnuri să pun pe hîrtie rînduri scurte, care sună din coadă“.

A fost, într-un anume fel, și un moment de răscruce în viața elevului, fiindcă uneori s-a „lăsat robit în chip atît de rușinos de meșteșugul undiții“, încît, așa cum spune el însuși, „am rămas repetent în clasa a treia a gimnaziului, după cum mărturisesc, vai, veacului meu, cataloagele școlii“.

Dar este poate locul s-o spunem, fără a umbri cu nimic memoria ma-

relui scriitor, că profesorii de la gimnaziu au avut și ei meritul lor în acest moment de răscruce : i-au coordonat cu grijă pașii, l-au mai strunit câteodată (așa cum a făcut-o și George Stino, când i-a confiscat un roman), i-au ascultat povestirile cele dinții așternute pe hîrtie — cu multă atenție și înțelegere, ca Nicolae Apostol —, dîndu-i sfaturi prețioase. Aceste sfaturi, pe care le-a urmat întru totul, înaripate de o muncă stăruitoare, făcută cu migală și din toată inima, înnobilate de o rîvnă și de o voință robuste de viță răzășească, aveau să rodească bogat, purtîndu-l pe acest elev pe cele mai înalte culmi ale gloriei literare. Școala, profesorii de gimnaziu au contribuit, într-o anumită măsură, la împlinirea talentului său extraordinar.

După absolvirea gimnaziului de la Fălticeni, Sadoveanu și-a continuat studiile la Liceul Național din Iași. Între timp, în aprilie 1897, și-a făcut debutul literar în revista bucureșteană *Dracul*. An de an, de sub pana lui s-au revărsat impetuos și bogat, ca dintr-un izvor năvalnic de munte, istorisirii cu vorba limpede și răcoritoare, și dulce ca un cîntec, ca o doină, meșteșugite cu zăbavă, încărcate de dragoste și înțelegere față de cei sărmăni...

Sezînd cîțiva ani la București, tînrul Sadoveanu a simțit din nou dorința irezistibilă de a se reîntoarce în tîrgul de la Fălticeni și, astfel, în 1906, a întreprins aici „călătoria cea mare la locurile sfinte, de curățire și ispășire“, cumpărînd „livada cea veche a lui Vorel, farmacistul“, din deal de pe ulița Rădășenilor, și stabilindu-se, pentru vreo opt-nouă ani într-o „căsuță a tihnei, din cerdacul căreia se văd munții și o livadă în care sună dulce murmurul albinelor“. A fost, într-adevăr, o epocă tihnită a vieții sale, în care și-a început colaborarea atît de rodnică la *Viața românească*, s-a împrietenit cu marele critic Ibrăileanu, iar cu un fost coleg de la gimnaziul fălticenean, cu bunul său prieten Artur Gorovei, a scos revista *Răvașul poporului*. Cu toate că tîrgul de la Fălticeni nu era orașul său natal, Sadoveanu l-a îndrăgit, poate, mai mult decît oricare alt loc. Din izvorul cronicilor — cu care a făcut cunoștință prima oară la gimnaziul fălticenean — s-a născut romanul *Șoimii* ; tîrgul a fost imortalizat în *Locul unde nu s-a întîmplat nimic*, huciul dinspre Buciumeni avea să devină neuitata *Dumbravă minunată* ; iazul călugărului și cel de la Țara Maré s-au transformat mai tîrziu în *Nada Florilor* ; iar doi dintre dascălii săi de la gimnaziu au dat viața eroilor din *Însemnările lui Nicolae Manea*.

În ultimul an al vieții, Mihail Sadoveanu a revenit la Fălticeni. A revăzut încă o dată casa din vîrfurile dealului. Și „din bătătura casei și-a trimis privirile pînă în străfundurile livezii, unde străjuiesc nuci falnici, sădiți tot de mîna lui. Apoi, din poarta cu acoperiș de șindrilă și-a mai trimis o dată privirile peste Cîmpul Clopoțelului, în străfundul zării albastre din față, unde licăresc în soare dinții de piatră albă, îndreptați spre cer, ai Rarăului“.

La 19 octombrie 1961 inima sa, în care au vibrat atît de profund „durerile înăbușite“ ale unui neam întreg, s-a oprit pentru a se odihni. Dar, din atîtea tomuri grele, continuă să bată alături de eroii săi și bate puternic și la liceul centenar, care-și pleacă fruntea cu ochii înrouați de emoție către cel mai ilustru dintre iluștrii elevi ai gimnaziului de altădată.

Cadrele didactice de la liceul nostru, trăind emoția marilor sărbători, își conjugă efortul pentru continuarea tradițiilor cultural-artistice ale înaintașilor, dînd țării cadre bine pregătite, în măsură să contribuie la progresul general al societății noastre socialiste.

Activități în cadrul Festivalului național „Cântarea României”. Concursul „Mihai Eminescu”, ediția a XXIV-a, 1980—1981

Etapa finală a celei de-a XXIV-a ediții a concursului de limba și literatura română și de limbi materne (maghiară și germană) se va desfășura în acest an la Focșani în perioada 13—20 aprilie. Așadar, elevii care obțin cele mai bune rezultate la etapa județeană a acestor concursuri se vor întâlni la finală în orașul de pe Milcov. Inspectoratul școlar al județului Satu Mare va transmite inspectoratului școlar al județului Vrancea, gazda actualei ediții, trofeul concursului.

Proba de verificare a cunoștințelor pentru admiterea în treapta I de liceu

Pentru a veni în sprijinul elevilor din clasa a VIII-a, care se pregătesc în vederea susținerii probelor de verificare a cunoștințelor de limba română, în nr. 1/1980 au apărut subiectele date în sesiunea iunie 1979 în județele : Botoșani, Brașov, Caraș-Severin, Cluj, Constanța, Galați, Hunedoara, Ialomița, Satu Mare, Sălaj, Vaslui, Vilcea și în municipiul București.

Redacția a adresat profesorilor de limba și literatura română, precum și inspectorilor de specialitate rugămintea de a trimite opinii în legătură cu aceste subiecte. În numărul 2/1981 vom publica subiecte date la sesiunea iunie 1980.

Maxime — cugetări

„Natura și educația sînt asemănătoare. Într-adevăr, educația transformă pe om, și transformîndu-l îi dă (a doua) natură”.

Democrit

„După cum un ogor, oricît de fertil, nu poate da roadă dacă nu e cultivat, tot astfel și sufletul fără învățătură”.

Cicero

„Educația socială bine făcută poate totdeauna să scoată dintr-un suflet, oricare ar fi el, folosul ce conține”.

Hugo

„Nu gloria are valoare, ci meritul prin care o dobîndim”.

Schopenhauer

„Eu unul nu socotesc că judecă bine acela care, disprețuind pămîntul său strămoșesc, laudă altă țară și-i plac obiceiurile ei”.

Euripides

(Th. Simenschy, *Un dicționar al înțelepciunii*, Iași, Editura Junimea, 1979)

Cenaclul literar — un punct de vedere

Prof. TUDOR OPRÎȘ

Liceul „Gheorghe Lazăr”, București

În ultima vreme se constată în multe școli tendința de a substitui cenaclului literar alte forme de activitate extrașcolară, oarecum adiacente. Iată de ce vom încerca să reactualizăm câteva note caracteristice ale cenaclului literar, pentru a-i reda specificitatea și eficiența.

Precizăm încă de la început că există o diferență între cercul de literatură și cenaclul literar. Cercul de literatură — coordonat de catedra de limba română — planifică activități legate de programul școlar, avînd ca finalitate organizarea sesiunilor anuale de referate și comunicări, participarea elevilor la Concursul de literatură „M. Eminescu”, organizat de M.E.I. în colaborare cu U.T.C. și S.S.F. Cenaclul literar — activitate intrată în atribuțiile organizației de tineret — este antrenat într-o întrecere specifică, și anume concursul de creație literară originală „Tinere condeie”, născut în 1972 și inclus din 1976 în Festivalul național „Cîntarea României”.

Deși este subordonat îndatoririlor de căpătii ale învățămîntului limbii și literaturii române (s-ar putea oare concepe un scriitor incult și agramat?), cenaclul are un obiectiv specific: acela de a descoperi talente, de a le încuraja și dirija, stimulînd interesul pentru însușirea treptată, în raport cu particularitățile de vîrstă, a meșteșugului scriitoricesc. Nu e deloc neglijabil rolul pe care cenaclul îl joacă în modernizarea învățămîntului limbii române prin întreita lui contribuție: de a introduce pe membrii săi în pulsul viu al actualității literare, de a contribui la însușirea creatoare a limbii, de a pune în relief posibilitățile elevilor dotați, cerințe esențiale ale învățămîntului modern.

În ultimul timp, datorită fascinației exercitate de așa-numitele spectacole de muzică și poezie, ca și puternicei stimulări a mișcării artistice de masă prin organizarea Festivalului național „Cîntarea României”, cenaclul literar s-a transformat într-un mic grup de muzică folk și de recitatori. O astfel de formă modernă, funcțională, plăcută tineretului, deoarece îl deconectează, și dorită de organizatori, care astfel fac față mai ușor comenzilor sociale, are avantajele și dezavantajele ei. E o formă de petrecere a timpului liber, dezvoltă simultan simțul artistic prin împletirea poeziei cu muzica, le creează tinerilor o anumită disponibilitate estetică (din nefericire orientată exclusiv către aceste forme de pop art), le dezvoltă unele laturi ale sentimentului patriotic. Preocuparea unică pentru spectacol și pentru succes factice, mimarea unor soliști sau formații profesioniste de renume ne pun însă în fața unor forme fără fond, a unui amatorism agreabil, dar lipsit de un solid fundament de cultură și de bun gust, fenomen uneori semnalat și combătut de presă și de radioteleviziune. Credem că este mai util să se păstreze funcția formativă a cenaclului literar, rolul lui de laborator al talentelor, urmînd ca acele spectacole de muzică folk și de poezie care tind să-i acapareze întreaga existență să rămînă o manifestare publică în școală, la cămine culturale, în săli de spectacol, în cadrul competițiilor artistice incluse în Festivalul național „Cîntarea României”.

La slaba afirmare a talentelor școlare în ultimii doi-trei ani a contribuit și nejustificata renunțare la tabăra națională a „tinerelor condeie” din rîndul elevilor de liceu. Din vara anului 1978 — cunoscută sub numele de vara de creație a Cîrcului — care a lansat talente notabile (Cristian Dică, Dan Bodnar, Irina Airinei, Gabriel Gheroiu, Camelia Lobonțiu etc.), nu s-a mai reluat această frumoasă tradiție.

Lipsite de unica posibilitate de cunoaștere reciprocă, de confruntarea pe plan național, de întâlnirile cu scriitorii și de contactul cu redacțiile revistelor literare și ale radioteleviziunii, care își descoperă aici viitorii colaboratori, tinerele condeie s-au dispersat, legăturile stabilite cu trudă între 1967—1978 s-au rupt. Lipsa de continuitate s-a resimțit și pe verticala vârstei. Cenaclurile liceale nu s-au mai preocupat să primească infuzia forțelor tinere provenite de la cenaclurile pionierești, iar cenaclurile studențești, alimentate odinioară de talentele cenaclurilor liceale, dornice să-și desăvîrșească și în facultate arta scrisului, și-au subțiat rindurile și calitatea colaborărilor, multe din ele desființându-se în ultimii 2—3 ani.

De-a lungul celor 12 ani de activitate, cenaclurile taberelor naționale ale tinerelor condeie au fost un valoros atelier de creație și o pepinieră de talente. Aproape toți scriitorii de azi care au sub 30 de ani : Doina Uricariu, Mircea Diniescu, Vasile Poenaru, Paul Balahur, Vasile Mihăescu, Ioana Crăciunescu, Bogdan Ulmu, Viorica Mereuță, Luca Onul, Lucian Alexiu, Cătălin Bordeianu, Dan Damaschin (Hărdăuț), Patrel Berceanu, Gabriela Hurezeanu, Virgil Mihail, Marin Constantin, Carolina Ilica, Roman (Romeo) Istrati, Anamaria Pop, Olga Neagu, Ion Moldovan, C. Ostahie-Cosmin, M. Vișniec, Magdalena Ghica, Cleopatra Lorințiu, Domnița Petri, Elena Ștefoi, C. Sorescu, Dinu Adam, Doina Doru, Petre Nicolae, Monica Rohan, Adrian Frățilă, Lelia Munteanu, Liviu Papadima și mulți alții s-au format și s-au afirmat, mai ales, în aceste tabere, unde au fost invitați uneori 4—5 ani consecutiv, de la vârsta de pionieri pînă la absolvirea școlii și chiar ca studenți, în calitate de instructori. Le pot atesta actul de naștere literară și schița cu precizie traiectoria, deoarece tuturor acestor talente le-am fost mentor în tabere și am corespondat cu ei ani în șir. Sînt convins că, fără stimulul acestor tabere naționale, puțini dintre aceștia ar fi putut avea curajul deciziei de a se dedica preocupărilor literare. Cenaclul taberei le-a dat conștiința de generație literară, confirmarea talentului, încrederea în propriile forțe, perspectiva afirmării și autoperfecționării, incontestabil mai mult decît o revistă literară care i-ar fi ținut ani în șir în anticamera poștei redacției.

Un rol similar l-au jucat cenaclurile municipale care au mijlocit contactul dintre cele mai talentate condeie din liceele unor orașe, selecționarea, formarea și mai rapida lor afirmare, lucru mai greu de realizat la nivelul cenaclului literar din școală. Ani în șir, astfel de cenacluri înființate la București, Cluj-Napoca, Iași, Timișoara, Ploiești, Bistrița, Brăila, Tîrgoviște, Rm. Vilcea, orașul Gh. Gheorghiu-Dej, Tg. Mureș, Oradea etc. și-au avut propriile lor publicații, reviste și antologii (cum ar fi antologia *Săgetătorul* a liceenilor bucureșteni, ajunsă la a XII-a ediție). Antologiile (peste 400 apărute în 1967—1977) au atras atenția asupra unor talente autentice (mai ales între 1967—1972, cînd încă nu se inițiasc concursul național „Tinere condeie”), fiind principalul criteriu de selecție pentru participarea la taberele de creație literară a unor talente cunoscute doar pe plan local.

Și cenaclurile municipale sînt pe cale de dispariție, datorită fie lipsei animatorilor, fie dezinteresului celor care ar trebui să le inițieze și organizeze, fie datorită mentalității unor conduceri de școli care, aplicînd zicala că „mai aproape mi-e cămașa decît haina”, păstrează cu egoism talentele locale doar pentru acțiunile muzical-poetice ale școlii.

Azi, cînd în toate domeniile de activitate se încurajează creativitatea și se depistează viitoarele valori, ar fi nu numai nedrept, dar și întristător să se neglijeze descoperirea, încurajarea, cultivarea talentelor literare încă de pe băncile școlii. Și atîta timp cît atelierul primei ucenicii literare îl reprezintă cenaclul, fie al școlii, fie al orașului sau al taberei naționale a tinerelor condeie, el își justifică rostul, „aceia de a contribui la formarea personalității scriitoricești” cum nota poetul St. Aug. Doinaș într-un articol apărut în nr. 1, 1978, al revistei noastre.

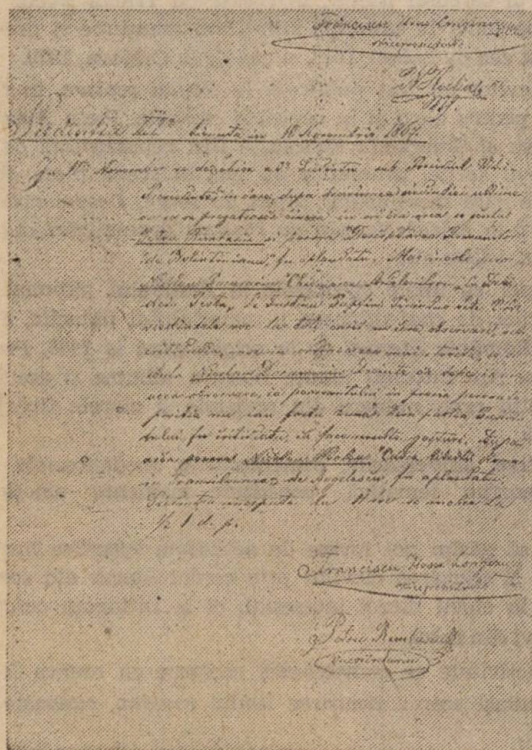
Nici liceele și nici facultățile de filologie nu au ca obiectiv pregătirea schimbului de mîine al literaturii române. Aproape 90% din tinerii care scriu și care s-au afirmat sînt absolvenții unor licee și facultăți cu alt profil. Vatra în care s-au aprins și s-au format talentele literare a fost cenaclul, care, din școala generală și pînă la universitate, le-a triat și le-a modelat neîntrerupt. Iată de ce trebuie să redăm cenaclului specificitatea și însemnătatea menirii sale.

Cercul literar „Mihai Eminescu“

Prof. PETRU BACIU
Liceul industrial „Aurel Vlaicu“,
Orăștie

Una din formele importante ale activității în afară de clasă este cercul literar. În desfășurarea activității cercului din liceul nostru am valorificat tradițiile culturale ale orașului, începînd cu prima tipăritură, *Palia de la Orăștie* (1581), în care a apărut pentru întîia oară, într-un text tipărit în limba română, cuvîntul român, și pînă la primele școli în limba română din secolul trecut.

Istoria cercului nostru literar începe cu activitatea elevilor români de la Liceul reformat „Kun“ din Orăștie, reconstituită după un document descoperit în arhiva școlii: *Protocolulu ședințelor*. Acest document cuprinde 17 procese-verbale redactate în ședințele de cerc, ținute între anii 1867—1870 (vezi facsimilul protocolului din 10 noiembrie 1867). Perioada următoare este a Societății de lectură „Mihai Eminescu“ de la Liceul „Aurel Vlaicu“, care și-a desfășurat activitatea între anii 1919—1948. Aici au activat, ca membri, istoricul acad. D. Prodan, lingvistul

Ștefan Pașca, istoricul literar Ion Breazu și mai târziu, Dominic Stanca, Tiberiu Utan și criticul literar Ion Dodu Bălan. A treia și ultima perioadă este cea de la reînființarea liceului în 1954 și pînă în prezent. Scopul cercului este atragerea și stimularea elevilor. Vom evidenția în continuare cîteva aspecte din activitatea cercului literar „M. Eminescu” din Orăștie.

În liceul nostru, în care au învățat Aurel Vlaicu și dr. Petru Groza, există un singur cerc literar pentru cls. IX—XII, care poartă numele fostei societăți de lectură „Mihai Eminescu”. Cercul are patru secții, în care elevii, însoțiți de profesorii lor, își desfășoară activitatea, după preferință, 1) *secția folclor-toponimie*, 2) *secția creații originale*, 3) *secția dramatică* și 4) *secția confecționarea materialului didactic*.

Profesorii sînt preocupați să descopere talente, să le încurajeze, să-i deprindă pe elevi cu metode de cercetare și de culegere a folclorului și a toponimiei locale. Ca forme de activitate în cercul literar se utilizează referatul, recitarea, recenzia, șezătoarea literară, întîlnirile cu scriitori, audii, spectacolul, excursia, ședința festivă, concursul. Aceste forme pot fi ușor reconstituite după albumele ce le posedăm și registrul de procese-verbale începînd cu anul 1958.

Cu elevii culegători de folclor, instruiți să culeagă nestematele creații populare din zonă în mod științific, am ajuns la rezultate bune. Peste trei sute de strigături au fost înmănușate în culegerea — *Chiuiți pogan, flăcăi*, inclusă în *Folclor poetic*, vol. I, București, 1967, editată de Societatea de științe istorice și filologice. Alte strigături au fost publicate în vol. *Strigături din Hunedoara*, Deva, 1972, în revista *Pagini școlare*, folclor muncitoresc cules de elevi în monografia *Vidra*, Deva, 1972. Avem gata pentru tipar culegerea *Izvoarele dorului*, cu peste 1000 de strigături și orații de nuntă, cu prefață, glosar.

În ultimii ani ne-am axat pe culegerea datelor toponimice. Am întocmit monografiile toponimice ale cîtorva localități din zonă. Elevi și echipe de cercetare a toponimiei din cadrul cercului literar, în frunte cu Traian Bucur și Ligia Maier au obținut premiul I pe județ la sesiunile științifice, mențiune și premiul III la sesiuni naționale, cum a fost cea de la Iași, 1978, și cea de la Craiova, 1979.

Creații ale elevilor au fost publicate în *Pagini școlare*, în revista *Ritmuri*, în culegeri de versuri pentru elevi și în revistele centrale. Piesa *Aurel Vlaicu*, creație a elevelor Felicia Rusu și Smaranda Neacșu, a fost reprezentată de mai multe ori la serbările școlii. Elevii secției dramatice au pus în scenă piese de teatru, integrale sau fragmente, între care menționăm: *Apus de soare*, *Despot-vodă*, *Scrisoarea pierdută*, *Năpasta*, *Înșiră-te mărgărite*, sau au realizat dramatizări după schițele *Un pedagog de școală nouă*, *Vizita* etc.

Am participat cu unele spectacole la Festivalul național „Cîntarea României”. Cu elevii secției de confecționare a materialului didactic, am lucrat hărți literare cu temele: *România literară de la origini pînă la 1900*, *Presa literară*, *Itinerarul Vitoriei Lipan*. Am întocmit planșe literare, albume și am înzestrat cabinetul de literatură cu ediții rare, numere din revistele și ziarele tipărite la Orăștie sau în alte orașe din țară.

Ședințele festive, aniversările, comemorările, medalioanele, fiecare avînd organizată și o expoziție tematică, constituie momente emoționante ale activității cercului.

Ne străduim să găsim noi forme de activitate specifice liceului nostru. Fiind vorba de instruirea și educarea elevilor prin cercul literar din școală, nu trebuie să ne limităm numai la elevii direct interesați, ci la influența cercului asupra întregului colectiv de elevi din liceu.

Formele de activitate se completează reciproc cu munca la clasă și converg spre realizarea aceluiași scop: *însușirea limbii române, cunoașterea literaturii naționale și universale*.

Procesul literar

Prof. ELEONORA ZAMȘA

Școala generală nr. 75, București

Printre modalitățile de abordare a textelor beletristice, procesul literar este una dintre cele mai interesante.

Sugestiile pe care le oferim în continuare sînt izvorîte dintr-o experiență acumulată de-a lungul mai multor ani ; precizăm, însă, că ele sînt valabile exclusiv pentru procesele de tip dezbateri și nu pentru scenariu care implică talent literar, regizoral, actoricesc și o strictă respectare a procedurii juridice.

În formula pe care v-o propunem, din procedura juridică se rețin doar cîteva elemente, restructurate în așa fel, încît să asigure dezbaterii o ținută oficială, fără a complica prea mult lucrurile. Astfel, vorbitorii cumulează funcțiile de martori și de avocați, președintele completului de judecată și procurorul se pot substitui reciproc, iar inculpatul nu capătă o întrupare fizică. Se lasă astfel cîmp liber fanteziei ascultătorilor ca, urmărind dezbaterile, să realizeze, prin retușuri succesive o imagine a personajului, ca rezultat a impresiilor *personale* culese atît prin lectura directă a textului, cît și prin „lecturile paralele“ oferite de protagoniștii procesului.

În continuare, dăm cîteva îndrumări și sugestii care sperăm să fie utile :

1. *Alegeți cu grijă textul* pe care vreți să-l tratați sub forma procesului literar. El trebuie, în primul rînd, să fie valoros sub raport artistic, iar în al doilea rînd, să conțină un fapt sau un personaj cu caracter de problemă pentru a incita la o discuție în contradictoriu.

2. Dacă opera literară aleasă conține un personaj-problemă (de ex. Nică a lui Ștefan a Petrei, Ion al Glanetașului sau Apostol Bologa), *stabiliți capetele de acuzare*, adică învinuirile care se pot aduce personajului respectiv.

3. *Pentru fiecare cap de acuzare, desemnați cîte un acuzator și un apărător*, care se vor documenta foarte amănunțit în problema respectivă.

4. Dacă opera aleasă conține un fapt-problemă (de ex. sinuciderea Anei lui Vasile Baci), *stabiliți personajele care pot fi implicate în anchetarea faptului respectiv*.

5. *Pentru fiecare personaj care poate fi învinuit într-o măsură mai mică sau mai mare, stabiliți cîte un acuzator și un apărător* care vor studia amănunțit faptele personajului respectiv.

6. După această distribuire a sarcinilor, *treceți la stringerea probelor*, recitind cu atenție opera literară, scoțînd fișe cu citate elocvente sau cu menționarea faptelor pe care vă puteți întemeia acuzația sau apărarea.

7. *Alcătuți un plan detaliat al intervenției ce urmează să fie susținută în timpul procesului*. La nevoie, dacă nu sînteți obișnuiți să vorbiți liber folosiți textul scris. Citiți de mai multe ori textul scris, cu voce tare, controlîndu-vă mimica și gesturile, care trebuie să fie cît mai „oficiale“. Termenii juridici („inculpat“ sau „pîrit“, „martor“, „circumstanțe atenuante“, „probe“, „instanță“, „delict“, „sentință“ etc.), a căror utilizare se impune cu necesitate, trebuie folosiți cu degajare, după ce ați consultat *Dicționarul explicativ al limbii române*.

8. *Faceți o repetiție de ansamblu* pentru a stabili ordinea în care veți lua cuvîntul, locul unde veți sta în timpul dezbaterilor și alte amănunte legate de desfășurarea procesului.

9. *În ziua procesului, aveți grijă ca sala să aibă o înfățișare cît mai solemnă*. Masa la care va lua loc completul de judecată (alcătuit dintr-un președinte, un procuror și cîțiva asesori) trebuie să domine sala. Ea va fi flancată de două mese mai mici. La una din ele, într-un „catastif“ cît mai voluminos, „grefierul“ va „dresa“ procesul-verbal. Cealaltă masuță va înlocui „bara“ de la care vor fi rostite discursu-

rile (intervențiile) acuzatorilor și pledoariile apărătorilor. Mai puteți amenaja, în sala respectivă, la un loc cât mai vizibil, o vitrină cu opere semnate de autorul textului supus discuției, dominată de portretul aceluia. Dacă dispuneți de imprimări pe disc, bandă magnetică sau peliculă, cu fragmente din opera respectivă, le puteți folosi, la momentul potrivit, ca „probe” în proces. Pregătiți, în acest caz, aparatura tehnică necesară.

10. Pentru desfășurarea propriu-zisă a procesului, vă sugerăm următoarea succesiune de momente :

— Deschiderea făcută de aprod care anunță cu glas tare : „Onorată asistență, Curtea !”

— Intrarea completului de judecată, salutat de public prin ridicarea în picioare.

— Punerea în temă a publicului de către președintele completului de judecată printr-o scurtă alocuțiune în care precizează cine va fi judecat și pentru ce (la un mod foarte general) sau faptul care urmează să fie anchetat.

— Audierea acuzatorilor și a apărătorilor (după fiecare acuzator va vorbi apărătorul care a studiat același fapt).

— Retragerea completului de judecată pentru deliberare.

— Concluziile și sentința.

Vă dorim succes și așteptăm vești despre reușita primului proces literar organizat în cadrul cercului din școala (liceul) dv.

Virtus Romana Rediviva. În căutarea unei noi formule

Puține orașe din țară se pot mândri cu o tradiție literară ca aceea a Năsăudului. Liceul care poartă astăzi numele unui ilustru elev, George Coșbuc, este, de peste un secol, nu numai un lăcaș de luminare a tinerilor de pe o întinsă arie geografică, ci și o pepinieră unde au înflorit talente autentice. Simpla înșiruire a personalităților literare și culturale ce s-au ridicat de pe băncile liceului nostru ar umple câteva pagini...

Putem afirma cu certitudine că firul tradiției literare năsăudene n-a cunoscut întrerupere. Dascăli inimoși ca Octavian Ruleanu, Viorel Pălăgeșiu, Elena Ulinici, Traian Pavelea și Ovidiu Toma s-au ocupat cu dăruire și pasiune de ucenicia aspiranților la nemurire. Sub conducerea eruditului profesor năsăudean Octavian Ruleanu, azi pensionar, au apărut primele trei numere sapirografiate ale revistei *Muza someșană*, serie nouă, începând cu anul 1967, iar sub îndrumarea profesorului Traian Pavelea a apărut în anul 1978 nr. 1 (33), tipărit, al revistei. În prezent se află în faza de definitivare pentru tipar numărul al doilea al *Muzei someșene*.

Profundele transformări structurale ale învățământului românesc s-au răsfrânt, firesc, și asupra școlii noastre. Liceul „George Coșbuc” din Năsăud are profilul de bază matematică-fizică, cu clase afiliate de mecanică, electrotehnică, chimie, construcții, industrializarea lemnului. Aceasta nu ne împiedică ca o dată pe săptămână să părăsim, pentru două ore, lumea formulelor matematice și fizice, atmosfera atelierului școlar sau a laboratorului de chimie și să „construim” imagini artistice. Prietenul nostru atent și apropiat este din toamna anului 1979 profesorul Ion Lăpușneanu, cel care ne călăuzește prin lumea mirifică a literaturii.

Profilul preponderent științific al liceului nostru ne-a determinat să căutăm o nouă formulă organizatorică. Se știe că în anul 1870 a fost fondată la fostul Gimnaziu fundațional din Năsăud societatea de lectură „Virtus Romana Rediviva”, iar patru ani mai târziu apărea revista-almanah *Muza someșană* în ale cărei pagini manuscrise a semnat primele versuri tânărul Coșbuc. Dacă societatea de lectură „Virtus

"Romana Rediviva" avea un conținut preponderent literar, ca și revista *Muza someșană*, în condițiile de astăzi vrem să creăm societatea literar-științifică „Virtus Romana Rediviva” cu secțiile : cenaclu literar, cercuri cultural-științifice și tehnico-aplicative. Statutele noii societăți sînt în curs de definitivare spre a fi înaintate forurilor superioare, în vederea obținerii aprobărilor.

În ceea ce privește activitatea cenaclului literar, putem spune că, în mod permanent, printre sutele de matematicieni și mecanici se găsesc cîțiva elevi care să cocheteze cu muzele. Dintre aceștia amintim pe absolvenții seriilor recente, Viorel Paraschivoiu, redactorul șef al primului număr tipărit al *Muzei someșene* și Camelia Nalațiu, în prezent studentă la Universitatea București, Facultatea geo-fizică... laureată a mai multor concursuri de poezie și a Concursului de limba și literatura română „Mihai Eminescu”. Acum cei mai activi membri ai cenaclului sînt Măriuca Berci, Daniela Chitul, Alexandru Prădan, Dănuț Pop Buia, Doina Vertic, Monica Catarig, Alina Teocan, Florina Moldovan, Diana Luțai și alții.

Închei aceste rînduri exprimîndu-mi regretul că peste cîteva luni voi părăsi liceul și cenaclul său, dar și bucuria că opt profesori de limba și literatura română vor îndruma noi talente menite să ducă mai departe tradiția literară născădăună.

MONICA BULZ — elevă

Cronica revistelor școlare

Prof. GEORGE ȘOVU

Inspectoratul școlar al municipiului București

Numărul festiv (și dublu — 19—20/1980) al revistei *Adolescența*, avînd coordonatori pe prof. dr. Maria Pavnotescu, prof. Maria Hangiu și prof. Adrian Costache, apărut cu prilejul sărbătoririi, la mijlocul lunii decembrie a anului trecut, a tricentenarului existenței fostului Colegiu național „Sf. Sava”, în prezent Liceul de matematică-fizică „Nicolae Bălcescu” din București, reprezintă un succes demn de luat în seamă, atît din punctul de vedere al conținutului — bogat și variat —, cît și al condițiilor de prezentare. Articole documentate, bine scrise, semnate de directorii liceului : prof. Ion Giurgiu și prof. dr. Pompiliu Vilcu și de o seamă de cadre didactice, evocă emoționant aspecte variate din devenirea acestui strălucit lăcaș de învățămînt și cultură românească.

Impresionante sînt amintirile unor foști elevi ai Colegiului național „Sf. Sava” — azi personalități de seamă ale culturii și artei românești : scriitorul George Macovescu, președintele Uniunii scriitorilor din R.S.R., conf. univ. dr. Dan Grigorescu, prodecan al Facultății de limba și literatura română din București, și actorul Gheorghe Cristescu.

Remarcăm, de asemenea, colaborările valoroase ale unor elevi ca : Andrei Coroș, Bogdan Drăgulescu, Oana Curticeanu, Ofelia Tîrcob, Corina Marcea, Vlad Vlasiu, Elena Olteanu, Camelia Cibu, Dana Varga, Domnița Rusu, Anca-Ruxandra Dinu și Puiu Mircea, acesta din urmă semnînd și o frumoasă poezie — intitulată *Pe culmi*, cu care se deschide revista.

Poezii bune semnează și elevii Nicolae Popescu, Mihaela Ionescu, Andrei Coroș, Elena Vișan, Carmen Teodorescu, Irina Eftimescu, Rusalina Munteanu, Mariana Panțuru, Aurelian Pop, Florin Pop ș.a.

O mențiune aparte se cuvine montajului literar-dramatic *Sămînță de viață nouă*, realizat de prof. dr. Maria Pavnotescu, prezentat în cadrul emoționantului spectacol festiv dat pe scena liceului cu prilejul sărbătoririi amintite.

O altă revistă, ieșită de sub tipar cu foarte puțin timp înainte de a scrie această cronică, este publicația *Gînduri* a Liceului de filologie-istorie „Ion Creangă” din București (nr. 27—28/1980), pe care am cercetat-o, ca și în alte dăți, cu proaspăt interes, remarcînd, cu deosebire, acele materiale care subliniază preocupările de *profil* ale colaboratorilor ei, printre care articolele din cadrul rubricii *Omagiu culturii*, consacrate diverselor aspecte și valori ale creației lui Ion Creangă (articole semnate de elevele Carmen Gherman, Rodica Plătică, Marta Ionescu și Codruța Tudor), ca și pe cele închinat lui Sadoveanu, Eminescu, Blaga (semnate de Alina Iorga, Daniela Fleșa, Carmen Gherman, Domnica Nasta, Aurora Ulaicu). În numărul de față semnează, de asemenea, frumoase poezii, printre alții, Dana Armașu, Anca Balosin, Daniela Fleșa, Letiția Dinu, absolvente ale liceului, ca și Gilda Tudor, Cristina Ventzel, Ioana Sterian, Valentina Antipov, Elena Mazilu etc.

Semnalăm numeroase traduceri din limba română în limbile franceză și engleză (din creația lui George Bacovia, Ion Minulescu, George Călinescu) și din limbi străine în românește (din literaturile germană și neogreacă) strădanii care pun în lumină talentul elevilor acestui liceu și cunoștințele lor temeinice în domeniile respective.

Nu lipsesc din revistă, bineînțeles, preocupările științifice, tehnice și practice, însemnările despre viața de organizație a tinerilor, articolele care filtrează, prin prisma școlii, marile evenimente politice și istorice ale țării.

Dintre numeroasele publicații cercetate (ii felicităm pe toți cei care s-au străduit să le scoată la lumină și le mulțumim pentru că ni le-au trimis și nouă), amintim, în continuare, câteva despre care n-am mai vorbit niciodată (din câte ne amintim).

Una dintre acestea este revista Școlii generale din Popricani, județul Iași, intitulată *Florile bucuriei*, publicație aflată la primul ei număr, care constituie, după părerea noastră, un debut promițător. Proaspete, curate și multicolore flori de gînd și de simțire, adunate în buchețele cuvintelor care umplu paginile acestei reviste rețin atenția oricărui cititor. Poezii, ca cea intitulată *Chipul patriei* de Marius Tănase, elev în clasa a VIII-a, interviuri, însemnări (impresionant e grupajul : *Șapte copii despre satul lor*), anchete (originale, ca aceasta : *Tovarăși profesori, de ce ne iubiți?*), note (*Florile prieteniei, România — plai de dor, Pionierii de azi — uteciștii de mîine, Temerarii în drumeție la Iași, Miini de aur*), *Pagina celor mici* — cu povești ilustrate etc., toate acestea, ca și altele, vorbesc despre un început bun care trebuie continuat. Le urăm copiilor din Popricani și tuturor celor ce-i îndrumă deplin succes în continuare !

Două reviste șapirografiate (*Vîrsta fericită* a Școlii generale nr. 11 din Galați și *Orizonturi*, a Școlii generale nr. 156 din București) se remarcă prin bune compoziții literare în proză și poezie. Evidențiem câteva dintre acestea : *Pămînt însořit și În zori* de Georgeta Tudor, clasa a VII-a, *Casa bătrînească* de Emiliana Șteflea, clasa a V-a, *Vacanță* de Gabriela Bălășoiu, clasa a VIII-a (toate din revista *Vîrsta fericită*), *Partidului* de Cristian Bărlă, clasa a IV-a, *Vrem pace !* de Camelia Matei, clasa a VIII-a, *Patria*, de Nicoleta Boia, clasa a IV-a ș.a. (din revista *Orizonturi*). Atragem atenția cadrelor didactice care coordonează revista de la Școala generală nr. 156 să supravegheze cu mai multă răspundere întocmirea unor compoziții poetice ale elevilor, în care se strecoară, uneori, versuri și strofe întregi ale unor poeți consacrați (vezi poezia *Cu tot ce am*, semnată de eleva Adriana Nichituș).

Revista *Slova*, a elevilor de Școala generală nr. 1 din Balș (nr. 4/1980), publicație căreia, în 1979 i s-a acordat premiul al III-lea la Concursul revistelor școlare, se menține la cote de interes și valoare. Dintre toate materialele publicate (în pagini foarte frumos tehnoredactate și ilustrate), remarcăm, de data aceasta, pe cele din cadrul rubricii *Eu știu să...* Citindu-le, am aflat, cu plăcere, că elevii de la această școală știu să facă foarte multe lucruri utile și interesante. *Eu știu să fac o*

sorcovă... spune un băiețel din clasa a IV-a, iar o fetiță dintr-a VI-a susține că știe să mulgă o vacă; alta din clasa a V-a afirmă că „știe să ridice cu macaraua”, un băiețel din clasa a II-a știe „cum se împletesc ciorapii”, altul dintr-a IV-a se fâlește că știe „să monteze un radio”, iar Valentin Negoită, din clasa a II-a B, susține, nici mai mult, nici mai puțin, decît că știe „să conducă un șantier!” Bravo lui! În sfîrșit, Felicia Naciu, din clasa a III-a B, ne asigură, în versuri, că știe „să gătească, să spele și să calce”. Cu o asemenea gospodină, mămica ei trebuie să fie nespus de fericită!

Din Arad ne-au sosit trei reviste valoroase, pentru care, ca și altă dată, avem cuvinte de o deosebită laudă. Este vorba despre noile numere ale publicațiilor: *Laboremus*, care reprezintă Liceul „Ioan Slavici”, *Tribuna elevilor* a Liceului pedagogic, și *Catarge* a Școlii generale nr. 9. Reproducem, din *Tribuna elevilor*, un emoționant îndemn adresat omenirii: poezia *Jură-mi*, semnată de Adriana Boreanț:

În numele munților
care mor
la fiecare 2000 de ani
cu o stîncă,
în numele trupului tău pieritor

Și-al izvoarelor
nenăscute încă,
Omule,
jură-mi
că nu-ți vei uita făgăduința
de a rămîne Om!

Alte reviste cunoscute, despre care am scris în diferite cronici, pe care le-am prezentat, uneori, în emisiuni de radio și televiziune, sînt: *Axa*, editată de liceul industrial din Negrești, *Lyceum*, a Liceului industrial nr. 1 din Tecuci, *Ritmuri incandescente*, Liceul de filologie-istorie din Oradea, *Petale de lumină*, Școala generală nr. 29 din Galați, *Gînd înaripat*, Liceul de matematică-fizică „Ion Neculce” din București, *Anii de ucenicie*, Liceul „G. Ibrăileanu” din Iași. Prin noile lor numere, ele se înscriu în rîndul publicațiilor școlare reprezentative pentru viața și năzuințele colectivelor de elevi și cadre didactice care le-au redactat, participînd astfel la realizarea unei imagini convingătoare a capacităților creatoare aflate în școlile din patria noastră.

Amintim, de asemenea, publicații demne de tot interesul, cum sînt revistele: *Cantemiriștii* a Liceului militar „Dimitrie Cantemir” din Breaza, *Răsunetul*, periodic editat de Comitetul U.T.C. al Grupului școlar „Andrei Mureșanu” din Dej, *Preocupări* (tehnice și literare), publicație a Liceului industrial nr. 1 din Focșani, *Universul tehnic*, gazetă editată de Liceul industrial nr. 1 din Timișoara, *Rămurele*, a Liceului pedagogic din Tg. Jiu, *Picături de rouă*, revista claselor I—VIII de la Liceul de matematică-fizică „N. Bălcescu” din Craiova (cu un foarte frumos număr omagial închinat zilei de 8 Martie, Ziua internațională a femeii) ș.a.

În încheiere, menționăm alesele satisfacții pe care ni le-a generat lectura unei elevate antologii lirice, intitulată *Ora cuvîntelor*, carte tipărită, prin Editura „Litera”, de către Cenaclul literar „Tudor Mușatescu” din com. Mățău-Mioarele, județul Argeș. Cei 17 autori: Cristina Boteanu, Ion Burhan, Valeriu Burhan, Gabriela Diaconu, Gh. Ionescu, Cristina Iosif, Nicolae Iosif Viorel, Ion Manole, Ion Mirzac, Carmen Mitu, Cezar Neacșu, Virgil Nicola, Avram Romeo Părvu, Ion Popescu, Violeta Ștefan, Liliiana Tomescu și Ileana Zipiș — elevi de școală generală și liceu, studenți, profesori, muncitori, lucrători în diferite domenii de activitate, realizează o poezie diversă, autentică, de aleasă și înaltă vibrație.

Elevii Liceului „Liviu Rebreanu” din Bistrița au în cadrul societății lor științifice și un cerc de limbă și literatură. Aici se desfășoară, periodic, o activitate tradițională, care nu se deosebește de cea întâlnită, de obicei, în majoritatea școlilor din țară: se țin comunicări și referate pe diferite teme, se citesc și se discută creații originale etc. Eficiența acestor forme de activitate este, desigur, evidentă. Mulți elevi își îmbogățesc cunoștințele, se familiarizează și mai mult cu cerințele unor comunicări științifice sau supun opiniei colegilor propriile lor încercări.

Succesele literare ale elevilor de la „Liviu Rebreanu” nu se pot explica însă numai prin activitatea de cerc, de cînaclu (chiar dacă *Alma Venus* a fost popularizată prin emisiunile radio-televiziei). La noi există o optică mai largă. Masa întreagă de elevi consideră că din bagajul lor de cunoștințe nu pot lipsi cele privind arta. Această orientare o datorăm școlii, profesorilor, mediului în care, în general, trăim și învățăm. Așa se explică faptul că, ani în șir, elevii noștri au obținut prestigioase premii naționale, sau faptul că unii din foștii membri ai cercului și cînaclului nostru literar au deținut primele locuri la concursurile de admitere la facultățile de chimie, fizică, la politehnică, medicină și la filologie. Nume cunoscute din paginile revistei *Limba și literatura română*, ca Domnița Petri ori Cleopatra Lărințiu, sînt purtate azi de ingineri automatști sau de ciberneticieni. La acestea am putea adăuga altele, ale unor „mediciniști”, „geologi”, „fizicieni atomiști”, „matematicieni” etc. Aceste rezultate le-am obținut și datorită faptului că la lecțiile de limbă și literatură din școala noastră se renunță de multe ori la procedeele clasice. Noi elevii avem permisiunea de a vorbi în cadrul orelor de curs nu numai despre lecția „la zi”, ci despre orice subiect literar credem noi că poate fi interesant: despre Tolstoi sau Hemingway, despre J. Prévert sau despre romanul *De veghe în lanul de secară*, despre o piesă văzută pe scenă, ori la televizor etc. Astfel ne formăm un orizont larg, ne convingem unul pe altul că din biblioteca noastră, din bagajul nostru de cunoștințe nu poate lipsi cartea literară.

Creațiile originale le prezentăm — de multe ori cu emoția primelor flori — profesorilor noștri și numai cu avizul lor ne manifestăm în public. Cele mai reușite apar în culegerea *Ascendență* editată de Comitetul județean al U.T.C. sau văd pentru prima dată lumina tiparului în *Zări senine*, revista liceului nostru. Aș îndrăzni să afirm că prin colaborarea la *Zări senine*, prin aspirația purtată uneori ani de-a rîndul de a ne vedea numele în coloanele ei ne formăm ca viitori cercetători și mînuitori ai condeiului. După depășirea primelor experiențe aici în școală, încercăm să ne manifestăm în „cînaclul mare”, cel care poartă numele sacralului nostru bard, G. Coșbuc, inițiat în cadrul Casei de cultură a sindicatelor. Despre volumele de versuri ale unora dintre cei care ne-au precedat s-a scris cu competență în cronicile de specialitate la timpul potrivit. Începuturile noastre, timpurii de multe ori, năzuiesc permanent să se maturizeze și să se încadreze, cu timpul, ca valori în tezaurul poporului căruia îi aparținem și căruia încercăm să-i fim de folos și în felul acesta.

TAMARA TINCA
clasa a XII-a E

BUCUREȘTI

Liceul de matematică-fizică „N. Bălcescu” și-a sărbătorit, într-un cadru festiv, în ziua de 14 decembrie 1979, tricentenarul. Mesajul tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, a fost prezentat participanților — cadre didactice și elevi din școală, foști elevi ai liceului și alți oameni de știință și cultură — de către tovarăsa Aneta Spornic, ministrul Educației și Învățămîntului. Despre importanța acestui eveniment în viața școlii românești au vorbit, între alții, George Macovescu, fost elev al liceului, președintele Uniunii scriitorilor, prof. dr. doc. Gh. Ciucu, rectorul Universității din București, directori de licee, precum și personalități ale vieții științifice și culturale ale țării. Sărbătorirea a fost marcată de apariția nr. 19—20/1980 a revistei literare și științifice *Adolescența* (vezi *Cronica revistelor școlare*), de tipărirea unui frumos pliant cu imagini din viața școlii, de o sesiune de comunicări științifice ale profesorilor din școală și ale unor specialiști ai Institutului de istorie „N. Iorga” din București.

Înființată de Șerban Cantacuzino în anii 1679—1680, reorganizată de Constantin Brîncoveanu spre sfîrșitul secolului al XVII-lea, Școala domnească sau Academia grecească, cum s-a mai numi în secolul al XVIII-lea, a fost transformată în 1818 de către Gheorghe Lazăr într-o școală națională, cu limba de predare română, dînd astfel expresie năzuinței de veacuri a întregului popor român de a se lumina și instrui în vederea cîștigării independenței sale sociale și naționale. Importante instituții de cultură ale României moderne provin din Școala națională de la Sf. Sava: Universitatea din București (1864), Biblioteca națională, Muzeul național, Colegiul național „Sf. Sava” a dat țării oameni de știință și cultură de prestigiu, începînd cu Ion Heliade Rădulescu, elev al lui Gh. Lazăr și apoi profesor, Nicolae Bălcescu, elev al școlii și conducător al revoluției de la 1848 din Țara Românească, Petrice Poenaru, profesor care a obținut la Paris primul brevet de invenție a stiloului, și încheind cu oamenii de știință Henri Coandă, Dimitrie Gusti și scriitorii Barbu Ștefănescu-Delavrancea, Gala Galaction, Tudor Arghezi ș.a.

Avînd în vedere că multe instituții de cultură își au izvorul în Școala de la Sf. Sava, ctitorită acum trei veacuri, în prezent Liceul de matematică-fizică „N. Bălcescu”, credem că evenimentul ar trebui marcat și printr-o monografie adusă la zi.

Prof. GHEORGHE RĂDULEA

CĂLĂRAȘI

Paralel cu preocupările de profil, elevii Liceului de matematică-fizică „Nicolae Bălcescu” desfășoară și o bogată activitate cultural-artistică în cadrul cenaclului „George Dan” al revistei *Epsilon*.

Îndrumat cu pasiune și competență de tovarășii profesori de limba și literatura română și limbi străine, sprijinit de conducerea școlii, organizația de partid și de tineret din liceu, cenaclul ține ședințe de lucru trimestriale la care participă numeroși actuali și foști elevi ai liceului.

La aceste ședințe își dau întîlnire literatura cu muzica, dansul cu expoziția de pictură, toate reflectînd dragostea elevilor pentru frumos, trăirea intensă a vîrstei adolescente.

Restrângînd sfera la domeniul poeziei, menționăm cîteva creații prezentate în ultima perioadă în cenaclu și publicate în nr. 3 al revistei noastre *Epsilon*: Zbor de Mirela Lupa, *Dănuire* și *Geneză* de Lucia Oprea, *Am fost aici* de Simona Popescu, *De vară* de Mariana Dumitru, *Gînduri* de Roxana Ionescu.

Animați de dascălii noștri, de puritatea sufletului și limpezimea minții noastre, elevii de azi și de mîine vor continua aceste înălțătoare și instructive preocupări spirituale.

LUCIA OPREA
clasa a XI-a D

CERNAVODĂ

Cu cîțiva ani în urmă un grup de elevi entuziaști, membri ai cercului de literatură, împreună cu profesorii de limba și literatura română de la liceul agro-industrial au luat inițiativa ca în fiecare an, între 15 și 30 ianuarie, să organizeze „Zilele Eminescu”. Omagiind în acest fel personalitatea poetului nostru național, inițiatorii au avut în vedere noi posibilități de abordare și cunoaștere a poeziei eminesciene prin lărgirea ariei de investigație. Acest eveniment, care a devenit în școala noastră tradiție, este în fiecare an așteptat cu mult interes și minuțios pregătit de întregul colectiv.

Evocînd gama manifestărilor, amintim cîteva dintre titlurile referatelor susținute la ultimele ediții: *Metafora lunii în poezia lui Eminescu*, *Sonetele eminesciene*, *Dacia în lirica scriitorului*, *Motive mitologice românești în opera lui Eminescu*, *Eminescu și Shakespeare*. Din seria acțiunilor permanente, cele mai îndrăgite de noi sînt concursurile *Cel mai bun recitator al poeziei eminesciene* și *Cunoașteți opera lui Eminescu*? Primul a devenit, prin activitatea cercului de literatură, foarte popular, stimulînd un mare număr de elevi iubitori ai liricii eminesciene din toate clasele liceului.

Rubricile *Autograf sonor*, *Voci ilustre despre Eminescu*, *Omagiu adus marelui înaintaș* tind să se permanentizeze. Aceste audiții contribuie la educația estetică și intelectuală, la dezvoltarea sensibilității auditoriului. Astfel, participanții la aceste activități ale cercului au avut prilejul să asculte pe Sadoveanu, George Vraca, Geo Bogza recitînd memorabil poeme eminesciene, sau pe T. Arghezi, G. Călinescu, Tudor Vianu comentînd operele poetului. Emoția este provocată, în asemenea situații, de o dublă receptare spirituală: a marilor voci dispărute și a exegezelor propuse. Membrii cercului urmăresc și înregistrează din „Fonoteca de aur” a Radio-televiziunii transmisiunile ce ne interesează și procură din timp discurile necesare. Pașiunea pentru lirica-eminesciană a generat colaborarea membrilor cercului literar cu profesorii de limbi străine din liceu, concretizată prin organizarea unor recitaluri de texte eminesciene în paralel româno-franceze, româno-germane, româno-engleze.

Expoziția *M. Eminescu* deschisă cu ocazia evenimentului a fost încă un mijloc de a lua contact prin cuvînt și imagine cu viața și opera marelui poet.

Încheierea *Zilelor Eminescu* se face printr-o ședință festivă, în care, după cuvîntul de analiză a activității rostit de președintele cercului, sînt oferite premii (cărți de literatură și artă) elevilor, iar unii dintre aceștia prezintă un recital de versuri eminesciene.

MARIANA FRÎNGU
anul II B

RIMNICU SĂRAT

Cenaclul *Prima verba* al Liceului industrial „Ștefan cel Mare” are o activitate bogată și interesantă. Prin creațiile originale dedicate patriei și partidului, care se prezintă și se discută în cadrul ședințelor de lucru bilunare, participăm la ediția actuală a Festivalului Național „Cîntarea României”. S-au evidențiat în activitatea de cenaclu mulți colegi, dintre care amintim pe Roxana Miu, Daniela Drenea, Violeta-Lăcrămioara Coman, Sofia Dobre, Rodica Dănulescu, Marian Păltinuş, Cornel Șerban, Marioara Vîrtej. În prezent pregătim un spectacol al cărui program cuprinde un montaj literar-artistic închinat Republicii, realizat de un colectiv de elevi, un program de brigadă artistică (text semnat de Daniela Drenea) care va fi interpretat de elevii anului III A, recitări din creațiile originale prezentate în ședințele cenaclului și muzică folk.

Sub egida cenaclului se desfășoară și activitatea cercului literar îndrumat de tovarășa profesoară Luminița Ploeanu. Dintre activitățile cercului literar menționăm sărbătorirea centenarului Mihail Sadoveanu.

SOFIA DOBRE

anul IV D

URZICENI

Liceul industrial nr. 1 pregătește, ca numeroase licee din țară, viitori muncitori, tehnicieni și specialiști care vor fi schimbul de mîine al generației actuale. În liceul nostru există un cenaclu la care profesorii de literatură ne conduc cu dăruire prin lumea artei cuvîntului, dîndu-ne în dar cheia înțelesului pentru scrisul sensibil. Este o școală în care talentul capătă strălucire, călîndu-se în flacăra neostenită a trudei creatoare.

Astfel, elevii însetați să descifreze legile universului real în orele de chimie, algebră, utilaje, la cenaclu caută să afle acea minunată poartă prin care pătrund în universul literaturii și ajung la limanul înțelegerii. Infierbîntați la început de cîte o scînteie plînită în versurile lor, ei aprind un foc din sentimentele transpuse în poezie.

Ședințele săptămînale ale cenaclului nostru, reunind elevi din clasele a X-a, a XI-a și a XII-a, pun în discuție compoziții literare originale. Tematica interesantă, confluența opiniilor, atmosfera de tinerețe și optimism au contribuit la creșterea numărului de membri ai cenaclului. Amintim cu satisfacție serile literare *De la Baudelaire și Macedonski încoace* (evoluția poeziei moderne), *Eminescu despre Eminescu* sau întîlnirile cu invitați ca: Virgil Cărianopol, Nicolae Dragoș, Florin Costinescu, Niculae Stoian.

Unele ședințe le ținem împreună cu cenaclul orașului *Un dor fără sațiu*, care a sărbătorit 25 de ani de la înființare în anul 1978. Am realizat, de asemenea, seri de poezie și muzică, avînd invitați și colegi de la Liceul de matematică-fizică.

Printre membrii cenaclului, constanți în pasiunea lor pentru literatură, se numără Viorica Maxim, Mihaela Cojocaru, Victoria Matei.

La *Constelația noastră* s-au format Costel Bălănescu și Camelia Barbu, poeți ce vor apărea în pagini de revistă ca o meritată consacrare a activității lor literare.

Cenaclul nostru urmărește să contribuie la efortul general de educare a interesului, a dragostei și respectului pentru munca de creație, pentru slova slăvind omul de astăzi, cu toate frămîntările și aspirațiile epocii contemporane.

Constelația noastră se oglindește în imaginea sufletească a tuturor elevilor liceului care iubesc literatura și o cultivă.

VICTORIA MATEI

clasa a XI-a

TAMARA ASAFTEI

Eleva *Tamara Asaftei*, Liceul pedagogic, Botoșani, a trimis redacției mai multe poezii însoțite de o scrisoare, din care reproducem două fragmente :

„Fac parte din cenaclul literar «Eminescu» al Liceului pedagogic din Botoșani și am avut bucuria, nu de mult, să-mi citesc versurile în placheta intitulată *Pelerinaj la poezie*, care se vrea un omagiu adus liceului nostru, cu ocazia unui deceniu de la înființare... Toți sintem adolescenți porniți într-o temerară expediție; avem menirea de a șlefui aurul greu al cuvântului și sintem optimiști în ceea ce facem“. Și noi sintem convinși că eleva Asaftei va deveni o bună învățătoare ; îi urăm succes în cariera de dascăl al celor mici.

Vraja

Te chem, pădure !
 Ascunde-mă în tine.
 Zmeul uitării mă urmărește
 când mi se fac roată, roată, nopțile
 și înaintez cu greu în Marea vieții.
 Turnuri albe se ridică
 din geana amurgului
 și de după ele,
 aceeași umbră uriașă
 aleargă după mine,
 chiar și atunci când copaci somnoroși
 fac zid din brațele mele.
 Ascunde-mă, pădure, în tine.

Glasul pădurii

Pădurea ne cheamă
 și fără să știm,
 înaintăm cu frunzele,
 ca o apă,
 ca un vis,
 când luna vâlul greu de gânduri
 și-l aruncă peste umerii noștri.

DEBUT

CARPAȚI

CĂLIN COJOCARU
Liceul industrial „Nicu Gane”,
Fălticeni

Am văzut în munți
o întreagă preistorie
gravată adânc
cu dălți puternice
din osul Soarelui.
Artizanul din ape
a scobit fertil
furnirul scortos
al pietrei și
hrănește cu viață
inimile verzi
ale muntelui
spre cer.

ELEGIE DE TOAMNĂ

TRAIAN CIUAS-DARJAN
Liceul de filologie-istorie
„Ady-Șincai”,
Cluj-Napoca

E toamnă
greierii cîntă
în crengile de lut
ale drumurilor;
ploaia se lățește
ca o broască
pe piatră.

ECHILIBRU

ANITA MILU
Liceul industrial „Nicu Gane”,
Fălticeni

Mă ridic din gînd.
Lovită de privirea mea.
materia se frînge
în cristale,
și-și caută un
echilibru nevăzut.
Încerc să-i risipesc
iluzia,
dar ploaia de cristale
nu m-ajunge.
Rămîne acolo-n
veșnic echilibru
materia—inevitabil
popas fără răgaz.

NEÎMPLINITELE IUBIRI

LUCIAN LAPĂDAT
Liceul „Traian”,
Drobeta Turnu-Severin

Picură o ploaie mărunță,
Prin vâlul răcoros al orașului
Se cutremur firișoarele cărărilor
Sub povara lacrimii dunărene
Lacrimă albastră.
Cad în răstimpuri, sub picuri
Petalele trecute,
Petale pe care lumina ochilor
Le caută neputincioasă, sfîrșită în
drumuri.

GHICITORI

ION DRAGOMIR-MĂRGEAN
Editura didactică și pedagogică

Voios s-a dus la iarmaroc
Să vîndă *Pupăza din tei*;
Poznașul n-a avut noroc,
În schimb a fost norocul ei !...

Cînd l-a „creat” pe Chiriac
La unii nu le-a fost pe plac,
Lume rea, supărăcioasă,
Ca *O noapte furtunoasă* !

Romanță după romanță,
El a scris, și-i evident
Că-i o rară performanță
Cînd o face-un „Corigent...” !

Cum despre toamne arămii
S-au scris atîtea rapsodii...
Pe-ale lui — înpricinatul —
Le-a scris ca *Acceleratul*... !

INSEMNĂRI PE MARGINEA CĂRȚILOR

Ion Budai-Deleanu interpretat de...

Studiu introductiv, antologie, tabel cronologic și bibliografie de RODICA CHI-RIACESCU,
București, Editura Eminescu, 1980.

Principalul reprezentant literar al Școlii ardeleni Ion Budai-Deleanu nu și-a putut publica opera în timpul vieții din pricina unor inadvertențe sociale ale epocii. Creația lui literară a înregistrat un destin vitreg, nefiind cunoscută decât unor cercuri de specialiști, oameni de cultură, care-i studiau manuscrisele. *Țiganiada* se tipărește abia în anul 1875, la mai mult de șapte decenii de la elaborare, lipsind astfel scrisul nostru beletristic de prezența unei opere reprezentative. G. Șincai, Gh. Asachi și T. Cipariu îi cunoșteau lucrările, iar Al. Papiu-Ilarian cercetând manuscrisele rămâne entuziasmat anunțându-l și pe G. Bariț de inestimabila lor valoare. În concepția istoricului ardelean lucrările lui Ion Budai-Deleanu se înscriau pe primul loc al științei lingvistice a vremii. Cea dintâi editare a *Țiganiadei* o realizează T. Codrescu în *Buciumul român* după manuscrisul ce, ulterior, se va numi varianta A a poemului, cealaltă, B, se va tipări în anul 1925 de către G. Cardaș, constant cercetător al operei lui Ion Budai-Deleanu. O altă ediție a *Țiganiadei* vrednică de interesul cititorului și al cercetătorului este cea a filologului J. Byck, mereu retipărită, și ultima, cea a lui Florea Fugariu, text critic, ce reprezintă ultimul stadiu al cercetării filologice românești de astăzi. Este o ediție critică, de un înalt nivel științific, de un real prestigiu filologic, în care priceperea editorului se îmbină armonic cu erudiția.

Receptarea operei literare, lingvistice și istorice a lui Ion Budai-Deleanu s-a făcut totuși cu unele dificultăți. Dezinteresul față de *Țiganiada* a continuat și după imprimare, pricinile fiind multiple. În primul rând atitudinea ei cri-

tică față de pătura suprapusă a întîmpinat rezervele oficialității culturale și avea dreptate Ovid Densusianu cînd observa că anume critici ale *Țiganiadei* prevesteau înverșunatele satire eminesciene. Criticii și istoricii literari, de la Gh. Bogdan-Duică, N. Iorga, D. Popovici, în intervalul interbelic, la Ion Oană, Ioana Em. Petrescu, Ovidiu Papadima și Florea Fugariu în epoca actuală, au subliniat mereu sincronizarea valorilor estetice cu cele documentare din cuprinsul operei. Gh. Bogdan-Duică nu este antologat în cuprinsul cărții, deși a adus reale contribuții de ordin documentar în primul rînd, la nivelul influențelor germane (cele italiene: Ramiro Ortiz, Const. Radu, Rosetta del Conte, Mario Ruffini sînt semnalate la loc de cinste), N. Iorga îi găsea noi calități artistice în plămuirea limbii românești, G. Călinescu îi intuia valorile estetice, iar D. Popovici îi comenta orientările de teorie literară, considerate extrem de moderne pentru vremea în care a trăit scriitorul. Ovidiu Papadima considera activitatea lui Ion Budai-Deleanu un „moment culminant” al grupului Școlii ardeleni, Ioana Em. Petrescu reținea subtilitățile artistice într-o problemă ideatică, iar Florea Fugariu investighează strădaniile autorului de a lucra după un plan bine chibzuit, cu harța pe masă.

Opera lingvistică intră în atenția cercetărilor prin intermediul exegezelor lui Lazăr Șăineanu, Lucia Protopopescu, Gh. Bulgăr, Iosif Pervain și mai cu seamă prin studiile lui Ion Gheție. Exegeza din perspectivă istorică și filosofică aparține lui Al. Ciorănescu, David Prodan, Pompiliu Teodor și Ion Lungu. Reținem și contribuția lui Ovidiu Birlea care a valorificat elementele de folclor din *Țiganiada*.

Studiul introductiv, antologia, tabelul cronologic și bibliografia sînt alcătuite de Rodica Chiriacescu. Studiul introductiv care analizează opera lui Ion Budai-Deleanu, se încheie astfel: „Dacă nu ni

s-a păstrat nici o mărturie, nici o imagine a chipului lui Budai, dacă în splendidul grup statuar ridicat la Cluj-Napoca de Romulus Ladea întru cinstirea corifeilor Școlii ardelenne, Ion Budai-Deleanu rămîne marele absent, memoria vie a culturii noastre îl așează la locul cuvenit între ceilalți principii de lumină ai spiritualității românești" (p. 30).

NAE ANTONESCU

Fişier editorial

Alec Russo : *Cîntarea României*, Editura Minerva, col. „Arcade” ; M. Eminescu : *Poezii*, Editura Minerva, col. „Arcade” ; Ion Creangă : *Povești, amintiri, povestiri*, Editura Eminescu ; Octavian Goga : *Poezii*, Editura Albatros, col. „Lyceum”.

La sfîrșitul anului 1980, în cîteva mari edituri („Eminescu”, „Minerva”, „Albatros”) au apărut, din opera unor scriitori clasici români, cîteva ediții ce prezintă o anume importanță pentru publicul școlar, fapt care ne determină să le recomandăm în paginile acestei reviste. Este vorba de ediții din creația lui Alec Russo, Mihai Eminescu, Ion Creangă, Octavian Goga. Deși nu au apărut toate acestea într-o aceeași colecție, ele prezintă cîteva caracteristici comune. În primul rînd, toate patru sînt ediții selective, reunind operele de bază ale fiecăruia dintre scriitori, răspunzînd în acest fel nevoilor de informație ale tineretului studios din învățămîntul gimnazial și liceal. Textele sînt reproduse după ediții științifice de prestigiu (Iordan și Perpessicius pentru marii clasici, Geo Șerban pentru Russo și Ion Dodu Bălan pentru Octavian Goga), ceea ce le dă o autoritate în plus.

Fiecare dintre aceste ediții dispune de un aparat critic, compus atît din „fragmente critice” cele mai semnificative consacrate scriitorului respectiv, cît și din bibliografii, ceea ce subliniază și mai mult atributele didactice ale celor patru ediții la care ne referim.

Elaborarea unor astfel de ediții „de lucru” pentru tineretul studios ar trebui,

poate, să constituie un subiect de colaborare între cadrele didactice și editurile noastre.

Cooptarea cadrelor didactice — a celor care, la catedră, îndrumă și sîdesc pasiunea elevilor pentru studiul literaturii naționale — în colective care să elaboreze ediții adresate anume tineretului studios, ar aduce o interesantă contribuție — a beneficiarilor — în activitatea de valorificare a moștenirii literare. S-ar evita, astfel, credem, suprapunerile unor titluri și autori, în dauna altora, mai rar, sau deloc reeditați. Pe de altă parte, stabilindu-se o astfel de legătură între școală și producția editorială, s-ar răspunde mult mai concret la exigențele programelor școlare, crescînd în acest fel gradul de utilitate a edițiilor. În sfîrșit, editurile ar putea dispune de informații precise privind publicul căruia i se adresează (tineretul școlar), stabilind tiraje corespunzătoare.

Desigur, aceste sugestii nu se sprijină pe neajunsuri ale edițiilor pe care le avem în vedere mai sus, care, așa cum am arătat, sînt utile școlarilor, ci pornesc de la o situație generală, sesizabilă pentru oricine urmărește atent activitatea editorială din țară. Editurile au făcut cîteva pași însemnați către nevoile de informare și studiu ale tineretului studios ; cred că ar fi timpul ca eforturile editurilor și ale cadrelor didactice să se concerteze, în cadrul unor forme organizatorice fructuoase și mobile.

Crearea unei cuprinzătoare „Biblioteci de literatură română” a elevilor din deceniul nouă al secolului nostru trebuie gîndită și realizată din interiorul învățămîntului, pentru a fi cu adevărat eficientă. În acest scop, trebuie să ținem seama de cele mai noi cuceriri ale istoriei, criticii și teoriei literare, de permanenta îmbunătățire și modernizare a programelor școlare, de strînsa legătură a învățămîntului cu viața, de setea de cultură și de interesul pentru literatura română a noilor generații care intră pe băncile școlilor, de gustul lor modern pentru artă și frumos.

MIHAI BUJENIȚĂ

Scrisorile primite în ultima vreme se mențin într-un cenușiu fără surprize prea mari nici într-un sens, nici într-altul. Trebuie remarcat totuși faptul că, în general, se acordă o mai mare grijă cuvîntului scris, că sînt mai puține greșeli de ortografie sau de... neatenție și că dorința de a convinge prin vers este mai mare. Ne vom opri mai întîi asupra unor scrisori pline de miez.

Carmen Cerasela Pavel — Baia Mare : discurs poetic echilibrat, cu multe versuri sugestive : „Am văzut liniștea ieșind / Din umilința verii“. Uneori, epicul distruge fiorul, îl risipește (cf. poeziile *Ceasul afundat în flori* și *Pe creștet, Libertatea*). Vă lipsește încă puterea să înlăturați imaginile convenționale, care vă înlănțuie versul, tocindu-i prospețimile. Dar sînteți pe un drum bun.

Lucian Lăpădat — Drobeta Turnu Severin : primele cincisprezece versuri din poezia *Țara mea* au tonul unei poezii patriotice autentice, ton ce se pierde însă aproape brusc în cea de a doua jumătate a poeziei. *Împlinire* e mai rotundă, dar eșuează prin ultimul vers. Din *Neîmplinitele iubiri* cităm versul : „Acele ornicului nu-și mai găsesc clipele...“, ca fiind cel mai bun în contextul poeziei. În schimb, poeziile *Părintescul fior* și *Despărțire* vă arată a fi un poet autentic, în sigură formare. Surprinzătoare, prin maturitatea observației și prin știința găsirii cuvîntului concret, palpabil, este nuvela *Drumuri intime*. Publicăm o poezie la debut și vă așteptăm în continuare.

Maria Dorina Muțiu — Sibiu : „*Rotunjime*. Copacii au suflet / rotund care se prinde / cu bucuriile de / cer și cu pîrîurile / de pămînt și rădăcină / care stăpînește dorul / vîntului“ ; frumos spus, și cu mare economie de mijloace ; *Dans* ne apare și ca două haikuuri suprapuse : „Stelele — ochii cerului — / vor să vadă dacă / semintele sînt aur / și gata de dans. / Semintele cu sevele / întinse prind / stelele-n lumini“. Poezia *Pastel* e mai diluată, deși finalul o salvează. Ușor discursivă, cu unele imagini șterse, dar poezie adevărată, este și *Creație* : „Adun cioburi de lună / și de stele într-o năframă / de cer. Din ele fîntînile mele / torc fuioare de lumină. / Lumini de cuvinte / Cuvinte cu pleoape de dor. / Le-așez în poala sufletului, / rotînde și tăcute. La vatra / lor încinsă îmi plămădesc / liniștea.“ Poate n-ar strica să încercați să vă alcătuiți un volum.

Lori Andin — Craiova : deși patetice, tumultuoase, versurile ascund o delicatețe sufletească deosebită. Deseori, însă, imaginile sînt aruncate pe hîrtie fără discernămint : „luna zilei“ e o metaforă prea transparentă și, fiind ușor de descifrat, nu spune nimic ; multe epitețe devin balast. Poezia *Epitaf pentru poet* nu se susține liric. Ne-au plăcut (cu rezerve) poeziile : *X, Z, Revenire*.

Tamara Asaftei — Botoșani : există la dumneavoastră o maturitate a gîndirii poetice — cu reflexul ei firesc în exprimare. Și totuși..., în unele poezii lipsesc intensitățile, tensiunile gravității pe care o anunță expresia poetică. Am recomandat pentru publicare în numărul de față poezia *Vrajă*, partea finală din poezia *Ne cheamă pădurea* și fragmente din scrisoarea dv. optimistă.

Gheorghe Silea — Stulpicani, Suceava : dovediți un simț dezvoltat al prozodiei —, dar deschiderea dumneavoastră spre poezie se manifestă deocamdată numai ca uimire în fața formelor, nu și ca necesitate a folosirii acestora întru exprimarea unui tumultuos conținut. Pe lângă muzicalitate, poezia *Patria* nu mai are nimic. Poe-

zia în fiecare zi are un final previzibil — ca finalul volumelor politiste proaste ; tot așa, *Întoarcere de voievod*. Poeziile *Problemă*, *Poveste despre fum și foc*, *Mă uimesc oamenii sint...*, neputincioase : nu au ce spune. Disponibilitatea lirică pe care o aveți se poate însă valorifica. Cultivați-vă !

Marius Oprea — Brașov : lirismul se naște la dumneavoastră din ascuțișul lucrității. E o poezie vie, foarte modernă, cu mare putere de penetrație. Deocamdată nu stăpiniți bine tehnica acestui tip de poezie și multe versuri devin, din stingăcie, fie plate, fie teribiliste. Iată un exemplu care susține toate afirmațiile făcute mai sus : „*Trigonometrie*. Cosinus de pușcă / te împușcă / Tangentă de bombă / explodează /, iar / Sinus de armată / defilează. / Cotangentă de / rachetă H / poate să distrugă / chiar și un oraș. / Ați înțeles ? / E simplu. / Deci rețineți : / cosinus de / înarmare / radical din / sinus de hrană / dă foamete. / Ați înțeles ? / Simplu. / Acum tema”. Superioară celorlalte poezii trimise este *Cezar* : „Am venit / Am văzut / Am învins. / În urma / mea / au venit / alții / au văzut / ce am făcut / eu / și au plecat / murmurind : / vae victis.”

Violeta Pașca — Orăștie, Hunedoara : pînă acum, nimeni nu ne-a trimis vreun roman. Dar ne puteți, desigur, trimite dv. V-am sugerat să ni-l oferiți spre lectură (dintre cele trei elaborate — după cum arătați în scrisoare — pînă în prezent) pe cel considerat de dumneavoastră ca fiind mai interesant.

Cristina Gușatu — Cluj-Napoca : Dintre poeziile de curind trimise, *Noapte senină* și *Secetă* sînt cele mai încheiate. Poate încă puțină concentrare a expresiei nu ar strica !

Viorel Grațian — Buzău : versurile dezvăluie un suflet deosebit de sensibil, dublat de o luciditate constructivă. Încă nu putem publica o poezie în întregime, dar considerăm că nu peste prea multă vreme o vom putea face, atunci cînd efortul exprimării... inexprimabilului va lăsa mai puține urme printre figurile de stil.

Diana Porumbaru — Constanța : incredibilă este — la dv., poetă în vîrstă de 13 ani — puterea de a organiza solid materia poetică. Imaginile sînt firești, înălțuite sugestiv și susținute liric. Vă așteptăm, însă, cu poezii de o mai mare prospețime și cu o mai puțin studiată înfățișare a versurilor.

Leonard Ciureanu — Vaslui : imagini cu mare putere de concretizare : „Stau lîngă plînsul din piatră. / Tremur, de tristețea singuratică / smocului de suflete. / Taiate acum. / Împachetate în plicul negru / De roze alintări, de trăznete blînde” ; **Mihai-Victor Samson** — Bacău ; **Anita Milu** — Fălticeni : foarte frumoase : *Un verde* dat la *Debut* ; *Aduc' și Echilibru* ; **Dana Iacobescu** — Tîrgu Jiu ; **Dana Sabău** — Cluj-Napoca ; **Laura Iovescu** — Constanța ; **Luminița Afrăsinei** — Botoșani ; **Cristian Pavel** — Galați : „Umbra ta de tăciune s-a topit în desime / Și am rămas cu fruntea între palme / Și cu sufletul arzînd, / Bîntuit de secetă, ca o cimpie / Și nu știu de ce / Mi-am simțit brațele / Aripa de condor rănit” ; **Teodora Petrescu** — Teleorman ; **Petrică Crîstache** — Ploiești ; **Nicolas Baboș** — Timișoara ; **Mihai Epure** — Berceni, Prahova : jocuri inteligente în ireal : „Azi, / am luat nota unsprezece / pentru exces de seninătate / și pentru furtuna cu fluturi / pusă la cale” ; **Oana-Carmen Pasc** — Cluj-Napoca ; **Mioara Copindean** — (cls. a VI-a), Turda, Cluj : reținem poezia *Ploaia* : „În grămezi toate apele string / Lumea doarme, streșinile plîng. // Raza soarelui acum e frîntă / Ploaia bate-n geamuri, streșinile cîntă. // Și-n troiene norii se desfac / Dar răsare luna : streșinile tac” ; **Traian Ciuaș-Dârjan** — Cluj-Napoca : cităm : *Rezemînd scara de pasăre* : „Mare deșirată — riul / luna ridică fluviul din izvor / cu peștii în rază / spre mare / ca și cum a rezema / scara de pasăre” ; **Mihaela Mirea** — Tîrgu Jiu, **Ștefan Florea** — București („Zbucium. Simt cum crește în mine / un copac. / Se zbate sălbatic, mă inundă, / crengile mă rănesc. / În primăvară, copacul din mine /

va ieși. / Aștept cu frică ziua desprinderii / pentru că nu știu ce fel de copac / îmi mistuie ascunsul infinit“); *Victoria Matei* — Urziceni : poezie notabilă : *Anotimpuri*. „Ziua-și aruncă pe geam / Ciucurii albi de la rochia-i / De mireasă, Dindu-i vîntului acum / Veșmînt verde rostit / Departelui de casă“; *Ruxandra Cristea* — Cîmpulung, Argeș; *Elena Toma* — Suceava; *Adrian Iora* — Bocșa, Caraș Severin; *Ioana Beșliu* — București, *Iulian Olteanu* — Craiova, Dolj; *Marius Ofrim* — Făgăraș; *Lotte Butykay* — Satu Mare; *Dănuț Scapulete* — Cîmplung Moldovenesc, Suceava; *Mari- neta Magdalena Băjănescu* — Tîrgoviște; *Daniel Tegean* — Cluj-Napoca; *Daniel C.* — Gheorghe Gheorghiu-Dej, Bacău; *Rodica Dănuțescu* — Rîmnîcu-Sărat, Buzău; *Simona Coman* — Cîmpina; *Vasile Marius Gîrniță* — Tîrgoviște; *Liliana-Angela Borșan* — Cluj-Napoca; *Elena Tololoancă* — Rîmnîcu-Vîlcea; *Maria Roman* — Rîmnîcu-Vîlcea; *Angela Poenaru* — Rîmnîcu-Vîlcea; *Savu Eugen Tudor* — Constanța; *Vali Liță* — Turnu Măgurele; *Roxana Loghin* — Curtea de Argeș; *Marieta To- mescu* — București; *Elena Dina* — Rîmnîcu-Vîlcea; *Lucia Bolocan* — Rîmnîcu-Vîlcea; reținem epigrama *Contrast* : „Ai crescut înalt cit plopul, / Performanțele-ți dau ghes; / Peste toate trecuși hopul, / Însă notele matale-s... / invers proporționale“; *Felicia Mihai* — Rîmnîcu-Vîlcea; *Raluca Barb* — Constanța; *Lilia Dodoacă* — Tîrgu-Jiu; *Florin Pop* — Gherla, Cluj; *Mariana Curuia* — Cernavodă; *Elena Virginica Călin* — Pîscu, Galați; *Carmen Gavriluță* — Cluj-Napoca; *Mihaela Popa* — Alba Iulia; *Elena Petcu* — Moinești, Bacău; *Luminița Morărescu* — Rîmnîcu-Vîlcea; *Marius Balan* — Suceava; *Viorel Cristea* — Zalău, Sălaj; *Vasile Zgorobete* — Giurgiu; *Manuela Mi- tici* — Mediaș; *Laura* — Bacău; *Maria Dimoiu* — Rîmnîcu-Vîlcea; *Loredana Jana Lola* — Turda, Cluj; *Beatrice-Denise Poenaru* — Rîmnîcu-Vîlcea; *Luminița Patriche* — Galați; *Radu-Romică Enache* — Breaza, Prahova; *Adrian Plaiu* — Valea-Mol- dovei, Suceava; *Ion Romică Drăguț* — Brănești, Ilfov; *Narcisa Coman* — Brăila; *Andreea Stoicescu* — București; *Marius Mihut* — Cîmpia Turzii; *Derina Palade* — Bacău; *Gabriela Manea* — București; *Monica Moale* — Bobotă, Sălaj; *Dumitru Da- vid* — Cîmpulung Moldovenesc, Suceava; *Liliana Marcu*, Băsești, Bacău; *Cornelia Toma* — Moinești, Bacău; *Carmen Nechita* — Vatra Dornei, Suceava; *Drinuța Tu- tunaru* — Brebina, Teleorman; *Liliana Vereș* — Cluj-Napoca; *Miklós Eva* — Vlădița, Harghita; *Cornelia Liță* — (cls. a VIII-a) Vatra Dornei, Suceava : *frumos paralelis- mul din poezia Vîntul* : „Mă uit la vînt și nu-l văd / Mă uit îndelung și nu-l văd / Văd doar arborii cum se clatină / Și frunzele cum aleargă prin iarbă. // Mă uit la timp și nu-l văd / Mă uit îndelung și nu-l văd / Văd doar copiii cum cresc / Și oame- nii cum încărunțesc și se-apseacă“; *Daniela Burlacu* — Lunca Cîlnicului, Brașov; *Mihaela Moșneag* — Tîrnăveni, Mureș; *George Coțofană* — Gheorghe Gheorghiu-Dej, Bacău și *Felicia Ghilase* — Iași : sînt semne de talent, deși firave. Vă așteptăm după mai mult exercițiu și mai multe lecturi.

Constantin Florescu — Tîrgoviște; *Gabriela Moraru* — Cîmpulung, Argeș; *Eu- gen Istodor-Berceanu* — București, *Constantin Tunșeanu* — Țicleni, Gorj; *Maria Co- rina Vlada* — Drăgășani, Vîlcea; *Lidia Picincu* — Petrila, Hunedoara; *Elena Stancu* — București și *Ionel Ivan* — Rîmnîcu-Sărat, Buzău : textele trimise nu prezintă, cel puțin deocamdată, nici un interes pentru noi.

Victorela Măgureanu — Turnu Măgurele, Teleorman; *Elena Țigănuș* — Rîmnîcu-Sărat, Buzău; *Lăcrămioara Vodă* — Gheorghe Gheorghiu-Dej, Bacău; *Victo- rița Ichim* — București; *Anda Radulian* — Fălticeni; *Sorina Soare* — Tîrgoviște; *Gheorghe Berhecea*, *Tudorița Bădîrcea*, *Vasile Gheorghințiu*, *Bianca Mitrofan*, *Mi- haela Bărbat*, *Carmela Ștefan* — toți din Rîmnîcu-Vîlcea; *Daniela Pocola* — Șimleul Silvaniei, Sălaj : lucrările în proză trimise sînt, în general, onorabile, fără pretenția de a dezvălui un talent deosebit.

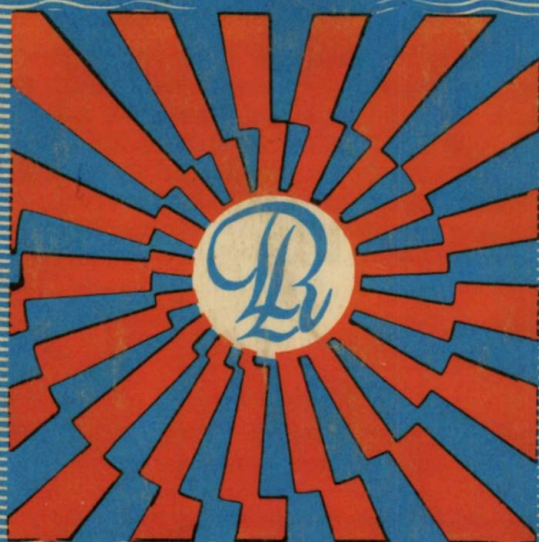
in peștea
Columna lui Traian din Roma (vezi și nr. 2/1980)

Din analizele publicate

- A. Gh. Olteanu — *Măndăstirea Argeşului*, vol. I, 1972.
- Gheorghe Şovu — Costache Negruzzi : *Sobieŭski şi românii*, vol. II, 1973.
- Nicolae I. Nicolae — Mihail Sadoveanu : *Hanu Ancuŭei*, vol. II, 1973.
- Ion Vasile Şerban — Octavian Goga : *Rugăciune*, vol. III, 1973.
- G. G. Ursu — Mihai Eminescu : *Floare albastră*, vol. IV, 1973.
- Antonia Constantinescu — Miron Radu Paraschivescu : *Feerie*, vol. II, 1974.
- Mircea Anghelescu — Nicolae Filimon : *Ciocoli vechi şi noi*, vol. III, 1974.
- Mădălina Dumitrescu — Mihail Sadoveanu : *Lupta de la Vaslui*, vol. III, 1974.
- Roxana Sorescu — Ştefan Augustin Doinaş : *Mistreŭl cu colŭi de argint*, vol. III, 1974.
- Nicolae I. Nicolae — Nicolae Labiş : *Moartea căprioarei*, vol. IV, 1974.
- Cornel Moraru — Ion Agărbiceanu : *Fefelega*, 1, 1975.
- Al. Tudorică — C. Negruzzi : *Alexandru Lăpuşneanu* (I), 2, 1975 ; (II), 3, 1975.
- Pompiliu Marcea — Ioan Slavici : *Moara cu noroc*, 2, 1975.
- Mihai Bujeniŭă — Barbu Ştefănescu-Delavrancea : *Hagi Tudose*, 2, 1975.
- C. Otobăcu — Marin Preda : *Moromeŭii*, 2, 1975.
- Gheorghe Codreanu — Tudor Arghezi : *Testament*, 4, 1975.
- Neacşu Alexe — Geo Dumitrescu : *Problema spinoasă a nopŭilor*, 1, 1976.
- Antonia Constantinescu — Marin Sorescu : *Trebuiau să poarte un nume*, 1, 1976.
- Mircea Gheorghe — Alexandru Vlahuŭă : *În Vrancea*, 2, 1976.
- Augustin Macarie — Nichita Stănescu : *Noi*, 2, 1976.
- Nina Preda — Şt. O. Iosif : *Cîntec'sfint*, 3, 1976.
- Iordache Diaconiŭă — Vasile Alecsandri : *Miezul iernei*, 4, 1976.
- Florica Mitu — Gala Galaction : *La Vulturi* ! 4, 1976.
- Rodica Negoescu — Al. Davila : *Vlaicu-Vodă*, 1, 1977.
- Gheorghe Şovu — Marin Sorescu : *Astfel*, 1, 1977.
- Ileana Oancea — Lucian Blaga : *Izvorul nopŭii*, 2, 1977.
- A. Gh. Olteanu — Barbu Ştefănescu-Delavrancea : *Apus de soare*, 3, 1977.
- Neacşu Alexe — Tudor Arghezi : *De ce-aş fi trist ?*, 4, 1977.
- Stanca Chesaru — Nicolae Labiş : *Comunistul*, 3, 1977.
- Stanca Chesaru — D. R. Popescu : *Mări sub pustiuri*, 2, 1978.
- Mircea Gheorghe — Eugen Jebeleanu : *Stăpînul*, 3, 1978.
- Roxana Sorescu — Tudor Arghezi : *Bună dimineaŭa, primăvară !*, 4, 1978.
- Magda Ursache — Nichita Stănescu : *Un pămînt numit România*, 4, 1978.
- Cornel Moraru, Gabriel Angelescu — Mihail Sadoveanu : *Neamul Şoimăreştilor*, 1, 1979.
- Liviu Grăsoiu — Vasile Voiculescu : *Imn muncii*, 1, 1979.
- Valeria Mihai Ştefan — Zaharia Stancu : *Patria*, 2, 1979.
- Roxana Sorescu — M. Sadoveanu : *Taine*, 3, 1979.
- Ana Dumitrescu — Liviu Rebreanu : *Răscola*, 4, 1979.
- Teofil Răchiŭeanu — Mihai Eminescu : *Sara pe deal*, 1, 1980.
- Liviu Grăsoiu — Marin Sorescu : *Muzeul satului*, 2, 1980.
- Victor Vişinescu — Geo Bogza : *Rădăul*, 3, 1980.
- Mircea Gheorghe — Marin Preda : *O oră din august*, 4, 1980.

Societatea
de științe
filologice

2

1981

LIMBA
ȘI
LITERATURA
ROMÂNĂ

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ PENTRU ELEVI

COLEGIUL DE REDACȚIE :

GHEORGHE ANTONESCU (Slobozia), NAE ANTONESCU (Terebești, jud. Satu Mare), CONSTANȚA BĂRBOI, G. BELDESCU, ION BUZAȘI, (Blaj), VLADIMIR DOGARU, ȘTEFAN AUGUSTIN DOINAȘ, AUGUSTIN MACARIE, AURELIA MARINESCU, DORINA MĂRGINEANȚU (Timișoara), IULIU PĂRVU (Cluj-Napoca), NICOLAE I. NICOLAE, LAURENȚIU NICULESCU, ILEANA OANCEA (Timișoara), TUDOR OPRÎȘ, GABRIELA PANĂ DINDELEGAN, MARIAN PAPAHAĞI (Cluj-Napoca), VASILE POENARU, STERIE RĂDOI (Iași), GEORGE ȘOVU, AL. TUDORICĂ

REDACȚIA :

MARICA ANGHELESCU, MIRCEA FRÎNCULESCU — redactori
ION HANGIU — redactor șef

Revista LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ este editată de Societatea de științe filologice, cod 848866. Redacția și administrația : str. Spiru Haret, nr. 12, sector I, București, cod 79 664, tel. 15.17.92, cont C.E.C. nr. 45.11.09.5, Filiala sector V, Calea Victoriei nr. 7, București.

Taxe postale achitate conform aprobării D.G.P.Tc. nr. 137/4910/1980

Tiparul executat la Combinatul Poligrafic
„Casa Scintei”, București

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ PENTRU ELEVI

ANUL VII (X), NR. 2 (APRILIE—IUNIE), BUCUREȘTI, 1981

Sumar

Gramatică, vocabular

AL. GRAUR — Iniția	3
GABRIELA PANĂ DINDELEGAN — Prepoziții și conjuncții	4
ELENA BEREĂ GĂGEANU — Folosirea corectă a pronumelui relativ	6
ELENA SIMIONOVICI — Adjective fără grade de comparație	8
NICOLAE SARAMANDU — Rostirea unor neologisme	9

Stil, compoziție

CEZAR TABARCEA — Baza gramaticală a compoziției (II)	11
AUGUSTIN MACARIE — Epitetul	13
DAN-ION NASTA — Disertația (I)	16
VASILE TEODORESCU — Rezumatul	18

Analize, sinteze

MIHAI COMAN — De la mit la literatură	20
ALEXANDRU MELIAN — Simbolismul	23
ECATERINA MARA — Nicolae Labiș: „Mama”	26
FLORICA GHECIULESCU — Traian Coșovei: „Pădurea Letea”	27

Miscellanea

TUDOR OPRIS — Bacovia, poet modern al condiției umane	29
ION BUZAȘI — Andrei Mureșanu — elev la Blaj	32
NICOLAE I. NICOLAE — Rezultatele concursului din nr. 4, 1980	33
ION DRAGOMIR MĂRGEAN — Epigrame	34

Concursuri, examene

Activități în cadrul Festivalului Național „Cântarea României”: Concursul de limba și literatura română „M. Eminescu” (Etapa județeană: 22 februarie 1981). Subiecte	35
Elevii care au obținut, la etapa județeană a concursului nota 10, cu drept de participare la etapa finală de la Focșani	35

Proba de verificare a cunoștințelor pentru admiterea în treapta I de liceu (se- siunea iunie 1980)	41

Cenacluri, reviste

DOINA BERCA — Cercul, mijloc de activizare a vocabularului elevilor	49
ANA OPRISA — Inițiativă și creativitate	50
FERNANDE CHIREA — Virtuți educative ale cenaclului	51
GEORGE ȘOVU — Cronica revistelor școlare	53

De la corespondenții noștri	55

Tinere talente

ELENA DOSPINESCU — Pentru cei 60 de ani ai Partidului	57
NICOLAE POPESCU — Țara	57
ELICA DRĂGHICI — Roua	58

Debut

MELANUȘA SIMIONESCU — Meșterul Manole	58
ADRIAN-ROMEO LEFTER — Ploaia, soarele, copiii	59
RENATA LILIANA DOROFTEI — Ora zero	59

Însemnări pe marginea cărților

MELENTE NICA, SILVIU CURETEANU, <i>Predarea ortografiei în gimnaziu</i> (Pavel Galea) ; <i>E scris pe tricolor untre</i> . Antologie de CORNEL SIMIONESCU (Ana Dumitrescu) ; <i>Geografie literară. Orizonturi spirituale în proza româ- nească</i> . Antologie, prefată și conținutul de GH. MACARIE (Zemina Șerban)	62
VASILE POENARU — Curier	62

Întîia

Acad. AL. GRAUR

Într-o vreme limba română nu avea numerale ordinale decît începînd de la doi : *al doilea (a doua)*, *al treilea (a treia)* şi așa mai departe. Există însă, ca adverb, *întîi*, folosit pînă astăzi în formule ca *întîi de toate*, sau *întîi să-ți faci lecțiile și pe urmă să te joci*. Înțelesul lui *întîi* era de fapt „înainte”.

Cu timpul, s-a creat o formă compusă, *de întîi*, contrasă în *dintîi*, care parțial acoperea lipsa numeralului ordinal : se zicea, de exemplu, *cea dintîi durere*. Mai pe urmă a început și *întîi* fără prepoziție să fie folosit ca ordinal și formula s-a generalizat. Avea însă un defect : pe cînd celelalte ordinale au paralel o formă de masculin și una de feminin, *întîi* avea o singură formă, care părea de masculin.

În vorbirea curentă, defectul a fost în parte remediat, pentru că s-a creat o formă de feminin, pe care însă gramatica oficială nu a acceptat-o : academic se zice pînă azi *clasa întîi*, chiar dacă mulți preferă *clasa întîia*.

Regulile normative n-au putut împiedica dezvoltarea femininului, care s-a impus cînd numeralul e pus înaintea substantivului sau cînd e fără substantiv : regulile academice au acceptat pînă la urmă expresii ca *întîia oară*, *întîia lecție*, sau *întîia s-a terminat*. Nimeni n-ar putea spune, în această situație, *întîi*.

Limba familiar a mers și mai departe pe această cale și, după modelul lui *a doua*, a creat și o formă cu articolul prepus : *a-ntîi*, pe care normele au respins-o, dar nu complet, de vreme ce se acceptă exprimări ca *într-a-ntîi* sau *dintr-a-ntîi*. De asemenea, alături de *clasa a doua*, mulți spun și *clasa întîia* și chiar, fără substantiv, *a întîia*.

Gramatica oficială nu admite nici articolul prepus (decît dacă e precedat de o prepoziție), nici articolul postpus (decît dacă numeralul e singur sau e pus înaintea substantivului). Discutînd această situație în cartea mea *Gramatica azi* (p. 81), am tras concluzia că, dacă se generalizează formele articulate, după modelul celorlalte numerale, limba noastră va scăpa de o excepție, care constituie o complicație inutilă. Nu observăm atunci un amănunt care va menține incurcătura : faptul că formele articulate noi există parțial numai pentru feminin. Într-adevăr, dacă există forma *întîiul*, acceptată și de normele academice, nu apare nicăieri *întîilea* (nici *al întîilea*, *într-al întîilea*). Prin urmare, aranjarea femininului după modelul celorlalte numerale nu este suficientă pentru a introduce regularitatea.

În aceste condiții, cred că e mai bine să combatem ultimele inovații și să acceptăm numai ceea ce a fost admis pînă acum de gramatica normativă.

Prepoziții și conjuncții

GABRIELA PANĂ DINDELEGAN
Universitatea din București

0. Există importante asemănări între *prepoziție* și *conjuncție* (privind semantica, morfologia și sintaxa acestor clase de cuvinte), care impun tratarea lor împreună, precum și definirea și delimitarea lor prin raportarea unei clase la cealaltă.

În practica școlară, se face, uneori, greșeala învățării lor mecanice, pe baza unor liste (inventare) dinainte stabilite, cunoscute din manual sau de la profesor, în funcție de care elevul califică un cuvânt drept prepoziție sau conjuncție, după cum acesta apare sau nu în listele de care el dispune, liste nu o dată învățate pe dinafară.

Pentru ca elevul să fie oricând capabil să recunoască aceste cuvinte și să le diferențieze în mod conștient, are nevoie de baza teoretică a asemănărilor și a deosebirilor dintre ele, ca și de numeroase exerciții pentru aplicarea practică a cunoștințelor lui teoretice.

1. Prepoziția și conjuncția au ca element comun calitatea lor de cuvinte neflexibile, trăsătură care le include în aceeași categorie cu adverbul, dar le diferențiază de celelalte părți de vorbire, caracterizate prin variația formei lor pentru a exprima diverse valori gramaticale, deci prin flexiune.

Sub aspect sintactic, prepoziția și conjuncția îndeplinesc rol conectiv, funcționând ca mijloace de legare a componentelor în cadrul unităților sintactice mai largi: propoziții și fraze. Funcția conectivă (de legare) presupune apariția lor în grupuri de trei termeni, alcătuite din doi termeni, între care se stabilește o relație sintactică, și o *prepoziție*, respectiv, o *conjuncție*, care mijlocesc această relație. De exemplu, prepoziția *de* apare în grupuri cu trei termeni ca: *depinde de tine, carte de citire, capabil de efort, gata de plecare*, stabilind o relație între un verb, un substantiv, un adjectiv, un adverb și un determinant al acestora. Conjuncția *și* apare în grupuri de trei termeni ca: *mama și tata, scrie și citește*, legând două substantive, deci două părți de propoziție, și două predicate, deci două propoziții. Conjuncția *că* apare în grupuri de trei termeni ca: *Faptul că a greșit..., Crede că a greșit, Fericit că a reușit...*, legând, de data aceasta, un regent: substantiv, verb, adjectiv de un determinant — propoziție. Imposibilitatea de a apărea singură și, implicit, dependența de alte componente ale enunțului sînt argumente pentru lipsa de autonomie sintactică a prepoziției și a conjuncției.

2. Funcția de legare se asociază cu funcția de ierarhizare a componentelor, prepoziției și conjuncției revenindu-le rolul de a ierarhiza, din punct de vedere sintactic, cele două componente legate, fie așezându-le într-un raport de dependență unul față de celălalt (ca în exemplele: *depinde de tine, carte de citire, capabil de efort, gata de plecare, Faptul că a greșit..., Crede că a greșit, Fericit că a reușit...*), fie așezându-le într-o poziție sintactică identică (ca în exemplele: *mama și tata, scrie și citește*).

Din punct de vedere semantic, trebuie deosebite, în cazul amănunțat, situațiile în care prepoziția și conjuncția sînt purtătoare ale însele de informație semantică (au sensul lor, au autonomie semantică), de situațiile în care prepozițiile și conjuncțiile își precizează sensul în context, avînd sensuri diferite de la o construcție la alta. În construcții ca: *El lu-*

crează (în grădină / lângă fereastră / sub brazi / pe deal/ după uşă / peste drum / cu sapa / fără sapă / pentru câştig) sau El s-a întors destul de repede / deşi nu era grăbit / ca să prindă trenul / pentru că nu mai avea bani / încît n-a reuşit să termine, prepoziţiile şi conjuncţiile au ele însele informaţie semantică, după cum demonstrează faptul că, în vecinătatea aceluiaşi verb, înlocuirea unora cu altele determină modificarea sensibilă a raportului semantic.

Spre deosebire de acestea, prepoziţia de sau conjuncţia că sînt dependente semantic de context, sensul lor precizîndu-se numai în funcţie de componentele vecine. Astfel, de poate exprima conţinutul (*coş de mere*), materia (*rochie de mătase*), elementele constitutive ale unui grup (*clasă de elevi*), timpul (*ceaiul de dimineaţă*), cauza (*strigăt de durere*), cantitatea (*sac de 10 kg*) etc., sensul lui, în afara acestor vecinătăţi, fiind vag, neprecizabil.

În concluzie, lipsa autonomiei sintactice, însoţită, uneori, de lipsa unei autonomii semantice, la care adăugăm cele două funcţii : de legare a componentelor şi de ierarhizare fac din cele două clase de cuvinte instrumente gramaticale cu rol sintactic.

2. Pentru a preciza diferenţa dintre prepoziţie şi conjuncţie trebuie luate în discuţie natura termenilor între care se stabileşte relaţia şi tipul de raport stabilit. Delimitarea acestor clase nu este posibilă în afara examinării relaţiilor sintactice, pe care le implică în însăşi definiţia lor.

Prepoziţia leagă doi termeni aparţinînd nivelului propoziţiei, deci două părţi de propoziţie, aşezîndu-le într-un raport de dependenţă una faţă de alta. În consecinţă, recunoaştem şi argumentăm că de din grupările : *depinde de tine, carte de citire, capabil de efort, gata de plecare* este prepoziţie, pentru că leagă părţi de propoziţie, între care stabileşte un raport de dependenţă : *de tine* este subordonat faţă de verb (fiind deci complement), *de citire* este subordonat faţă de substantiv (fiind deci atribut) etc.

Conjuncţia leagă părţi de propoziţie sau propoziţii şi stabileşte raporturi de coordonare între părţile de propoziţie şi raporturi de coordonare şi de subordonare între propoziţii. În consecinţă, recunoaştem şi argumentăm că şi din construcţiile : *mama şi tata, scrie şi citeşte* este conjuncţie, pentru că stabileşte, în ambele situaţii, raporturi de coordonare ; că din construcţiile : *Faptul că a greşit..., Crede că a greşit, Fericit că a reuşit...* este conjuncţie, deoarece leagă o propoziţie de un termen din altă propoziţie, stabilind un raport de subordonare.

Din cele prezentate, se constată că prepoziţia şi conjuncţia interesează, în primul rînd, sintaxa şi că, la nivel sintactic, îndeplinesc funcţii complementare : nu apar în aceleaşi contexte şi stabilesc relaţii diferite.

3. În general, inventarul conjuncţiilor este diferit de cel al prepoziţiilor. Sint, totuşi, cuvinte cu posibilităţi de combinare mai largi, care funcţionează prepoziţional sau conjuncţional, potrivit cu situaţia contextuală în care apar. În asemenea cazuri, practica de care aminteam (v. §0) a învăţării listelor de prepoziţii şi conjuncţii pe dinafară este inutilizabilă pentru calificarea cuvîntului analizat. De exemplu, *pînă*, exprimînd un raport temporal, poate apărea atît la nivelul propoziţiei (ex. *Învăţă pînă noaptea*), cît şi la nivelul frazei (ex. *Învăţă pînă adoarme*), îndeplinind succesiv rolul de prepoziţie şi de conjuncţie. Sau *decît*, exprimînd acelaşi raport semantic comparativ, poate funcţiona prepoziţional (ex. *Învăţă mai*

bine decît mine), cînd leagă părți de propoziție, sau conjuncțional (ex. *Învăț mai bine decît învăț eu*), cînd leagă două propoziții¹.

Situațiile sînt mai numeroase dacă aducem în discuție cuvintele care, avînd aceeași formă, își modifică sensul de la o apariție la alta. De exemplu, *de* funcționează ca prepoziție în construcții ca : *depinde de tine*, *carte de citire*, iar, cu sensuri total diferite, îl găsim și în construcții bi-propoziționale (ex. : *Aleargă de nu-l mai țîn puterile*, *A plecat de și-a adus pîine*), avînd deci funcție de conjuncție.

4. Luarea în considerație a raporturilor sintactice dintre componente nu asigură numai distingerea prepoziției de conjuncție, ci servește și la distingerea acestora de alte cuvinte cu care s-ar putea confunda, mai ales în cazul identității lor de formă.

Se poate ușor argumenta că și din construcții ca : *Astăzi și profesorul a întîrziat*, *Și laptele îi face rău*, sau iar din construcții ca : *Fratele meu iar a întîrziat* nu sînt conjuncții, deoarece nu îndeplinesc rolul de legare a două componente (nu apar în grupuri de trei termeni ; v. § 1). Funcția lor constă în precizarea, din punct de vedere semantic, a unui singur component (*și profesorul*, *și laptele*, *iar a întîrziat*), apărînd deci în grupuri sintactice de doi termeni. Aceleași argumente sînt valabile pentru interpretarea lui *la* (cu valoare cantitativă) din construcții ca : *A cules la mere* „a cules multe mere“, unde, evident, nu mai funcționează prepozițional.

Situațiile luate în discuție, ca și altele de același tip, atrag atenția asupra confuziilor posibile în analiza prepozițiilor și a conjuncțiilor, atunci cînd se ignorează statutul acestora de elemente de relație, ca și diferențele dintre ele privind tipul relației și natura componentelor între care se stabilește relația.

Folosirea corectă a pronumelui relativ

ELENA BEREĂ GĂGEANU
Universitatea din București

1. Conform definiției din *Gramatica Academiei*, pronumele relative *care* și *ce*, pe lîngă funcția de substitut al numelui, servesc la stabilirea unei relații de subordonare între două propoziții, făcînd legătura între propoziții subordonate și cuvintele determinate din propozițiile regente.

În unele construcții sintactice *care* nu are însă funcție de element relativ subordonator. Astfel, în exemple ca :

1. „Niculaie merse cîtva timp pe lîngă garduri, după care răspunse ironic“, M. Preda, *Moromeții*, p. 217 ;

2. „i-ar fi dat vecinului un tranzistor ca să-l facă să meargă la priză. După care adică în noiembrie, i-ar fi dat și un pieup... Drept pentru care se plînge la judecătoria“. *Scînteia*, 30 sept. 1979, p. 2/4 ;

3. „Fiul acesta... să rămînă împărat în locul lui, care lucru s-a și întîmplat“, Ion Pop Reteganul, *Povești ardelenesti*, vol. II, p. 21, relația

¹ În gramatică, *decît* este calificat ca adverb de comparație (vezi *Gramatica Academiei*, ediția a II-a, București, 1963, vol. I, p. 316), subliniindu-se și comportamentul său prepozițional, atunci cînd cere numelui cu care se combină cazul acuzativ (p. 317), sau conjuncțional, atunci cînd introduce propoziția circumstanțială comparativă de inegalitate (*id.*, vol. al II-lea, p. 311).

sintactică stabilită de *care* este de coordonare (exemplele 1 și 2) sau de echivalență apozitivă (exemplul 3), iar sensul său este similar cu al pronumelui sau adjectivului demonstrativ neutru, *aceasta, aceea, asta* sau cu al pronumelui relativ compus *ceea ce* (Niculaie merse cîțva timp pe lîngă garduri [și] *după aceasta* răspunse ironic ; ...să rămînă împărat în locul lui [și] *acest lucru / ceea ce* s-a și întîmplat).

Construcțiile de acest fel, în care relativul *care* nu stabilește o relație de dependență sintactică între propoziții, ci de coordonare sau de echivalență, se întîlnesc și în limba veche, la cronicari, de exemplu : „alesese pre un Toderășco de la Galați. *Care acel* Toderășco au fost negustor“, I. Neculce, *Letopisețul Țării Moldovei*, ediția 1959, p. 32. Ele sînt frecvente în limba de astăzi în stilul publicistic, dar și în vorbirea populară și familiară și se explică prin nevoia de a individualiza, de a determina cît mai precis noțiunea sau obiectul în discuție.

1. În limba populară și uneori și în vorbirea mai puțin îngrijită a oamenilor cultivați există tendința de neglijare a flexiunii de caz a pronumelui *care*, prin folosirea lui invariabilă (fără flexiune și fără prepoziții). Astfel, în loc de : *cartea pe care o citesc, colegului căruia i-am dat cartea*, întîlnim construcții de felul : *cartea care o citesc, colegului care i-am dat cartea*, construcții incorecte din punct de vedere gramatical.

Prezența construcțiilor de acest tip în limba de astăzi trebuie înțeleasă ca o expresie a tendinței generale de simplificare a flexiunii numelui, care acționează de multă vreme în limbă, dar într-un ritm foarte lent și care în cazul relativului *care* duce la generalizarea unei forme invariabile, prin pierderea mărcilor flexionare (în limba veche, așa cum se știe, *care* cunoștea și distincții de gen : *carele* — *care* și de număr *carii*, pe care în limba română contemporană le-a pierdut). În etapa actuală a limbii române, *care* își păstrează însă distincțiile de caz, ca și pe cele de gen : *căruia, căreia*, la cazurile oblice ale singularului. De aceea, folosirea invariabilă a relativului *care* constituie o abatere, o greșeală (anacolut) și trebuie evitată. Prezența ei în exprimarea neîngrijită este supărătoare și constituie o dovadă a necunoașterii normelor limbii literare actuale, care cer respectarea distincțiilor de caz ale relativului.

2. Această particularitate sintactică specifică aspectelor neliterare, nenormate ale limbii, poate fi folosită de scriitori ca un mijloc de caracterizare a unor personaje, devenind astfel un fapt de stil. Exemple de transformare a relativului *care* într-un simplu element de legătură în text, fără referire la un substantiv, întîlnim în vorbirea unor personaje fără cultură lingvistică, din operele literare. I. L. Caragiale a folosit cu intenții satirice acest tip de greșeală sintactică pentru caracterizarea personajelor semidocte, ex. : „Eu, dom'judecător, reclam, pardon, onoarea mea *care* m-a-njurat și clondirul cu trei chile de mastică prima, *care* venisem tocmai atunci cu birja“, *Opere* I, p. 85.

3. Spre deosebire de *care*, ce poate substitui atît nume de ființe cît și de lucruri, relativul *ce* substituie, conform normelor limbii actuale, numai nume de lucruri. Această regulă nu este însă riguros respectată ; ca element de legătură a unei subordonate atributive, *ce* înlocuiește atît nume de lucruri : „*bucuria ce* o simțim“, „*binele ce* mi l-ai făcut“, cît și nume de ființe : „Glasurile oamenilor *ce* coborau din vagoane și ale celor *ce*-i așteptau pe peron umpleau cuprinsul gării cu un zgomot aspru“. Liviu Rebreanu, *Răscoala*, p. 13 ; „un critic *ce* deschide era gîndirii moderne“, *Scînteia*, 2 iunie 1979, p. 4, coloana 7. Dealtfel, deși majoritatea

gramaticilor, inclusiv *Gramatica Academiei* consemnează regula conform căreia opoziția dintre *care* și *ce* corespunde distincției animat / inanimat, această regulă nu a fost niciodată prea rigidă, cunoscând numeroase excepții.

Limba actuală scrisă, ca și cea vorbită a oamenilor cultivați, manifestă o tendință puternică de înlocuire a lui *care* prin *ce*, indiferent de condițiile semantice și sintactice în care apar.

Folosirea excesivă a lui *ce* pentru nume de ființe sau de persoane, precum și abuzul lui *ce* pentru nume de lucruri (în exemple ca : „pământul *ce* a fost expropiat“, „cadrele *ce* lucrează“), preferat de unii vorbitori cărora li se pare că *ce* este mai „distins“, mai elevat decât *care*, constituie o abatere de la normele limbii actuale, o greșeală numită *hiperurbanism* sintactic, pe care lucrările de cultivarea limbii o combat și, ca atare, trebuie evitată.

Evident, trebuie să combatem și să evităm abuzul, și nu folosirea ca atare a acestui pronume, care în anumite contexte este necesară, prezența lui alături de *care* constituind un avantaj pentru stil. Cu ajutorul lui evităm monotonia într-o frază cu mai multe atributive (ca în exemplul : „Ne limităm a indica numai unele metode elementare, *care* însă pot fi aplicate multor tipuri de ecuații *ce* intervin în aplicații practice“. *Matematica*, Manual pentru clasa a X-a, 1979, p. 133), sau evităm cacofoniile (în exemple ca : „o caracteristică *ce* se constată“, „o muncă *ce* trebuie prestată“, „asta e muzica *ce*-mi place“).

Adjective fără grade de comparație

Prof. ELENA SIMIONOVICI
Școala generală Vatra Moldoviței
Jud. Suceava

Nu toate adjectivele au grade de comparație. Această precizare se impune, deoarece unii elevi, dintr-o cunoaștere insuficientă a originii și sensurilor adjectivului, au tendința de a forma și de a folosi, în exprimarea orală sau scrisă, unele comparative și superlative de la adjective *care*, prin conținutul și istoria lor, sînt incompatibile cu aceste forme.

Există două categorii de asemenea adjective fără grade de comparație :

a) *adjective care sînt vechi comparative sau superlative din limba latină*, ca, de exemplu : *maxim, major, superior, inferior, optim, exterior, anterior, posterior, ultim, suprem* ș.a. Aceste adjective au pătruns în limba română pe cale savantă. Nemaifiind simțite ca superlative sau comparative, unii vorbitori le consideră ca avînd grade de comparație. Formulări ca : *mai superior, mai puțin superior, cel mai inferior, condiții dintre cele mai optime, note dintre cele mai maxime* apar adesea în vorbirea de toate zilele, „creînd premisele refacerii normei. Adjectivele de tipul celor arătate mai înainte n-au grade (sau n-ar trebui să aibă), pentru că sînt ele însele alte grade decât pozitivul și, dacă vorbitorii le trec din nou prin opoziția de grade, înseamnă că semnele de comparație sau de intensitate pe care le conțin au slăbit ori s-au neutralizat prin uzură“¹.

¹ Iorgu Iordan, Vladimir Robu, *Limba română contemporană*, București, Editura didactică și pedagogică, 1978, p. 405.

b) unele adjective, prin conținutul lor, nu permit folosirea comparativului și superlativului, însușirea exprimată de ele neputînd avea grade de comparație : *complet, culminant, deplin, desăvîrșit, genial, groaznic, imemorial, întreg, monstruos, mort, muncitoresc, neîndoielnic, obez, perfect, petrolifer, pătrat, potabil, principal, pulmonar, rotund, total, unic, veșnic* etc.²

Formulări ca : *cea mai desăvîrșită impresie, lucrare foarte genială, punctul cel mai culminant, un succes dintre cele mai depline, cea mai monstruoasă apariție, o lucrare mult mai perfectă decît credeam, noul obiectiv îl consider mai principal decît...* constituie „un tip special de pleonasm”³, deoarece adjectivele enumerate conțin în structura lor semantică ideea de apreciere maximă a calității, iar folosirea lor la formele de comparativ și superlativ înseamnă o repetare pleonastică a acestei idei.

Formulări ca : *obiect mai cilindric, apă mai potabilă, cîntec mai muncitoresc* nu sînt admise, deoarece adjectivele în discuție exprimă însușiri negradabile. În unele situații, cînd adjectivele capătă sensuri speciale, figurate, adjectivele de sub (b), mai ales din prima subgrupă, pot avea și forme de comparație. Se spune, de exemplu : *nu-i prea (foarte) întreg la minte, îmi este cel mai desăvîrșit prieten, cea mai completă lucrare din clasă, A găsit-o mai mult moartă decît vie*. În ultimul exemplu, adjectivele *mort* și *viu* apar cu sensuri figurate, sugerînd spaima de care a fost cuprinsă o persoană. Noile sensuri, față de sensurile de bază, exprimă însușiri gradabile.

Eleivelor trebuie să li se explice de ce construcțiile de sub (a) și (b) sînt nerecomandabile. Evitarea lor conștientă de către elevi constituie dovada bunei cunoașteri a limbii române actuale, dar și a istoriei ei (în cazul construcțiilor de sub (a)).

Rostirea unor neologisme

NICOLAE SARAMANDU
Institutul de cercetări etnologice
și dialectologice

Adaptarea neologismelor la normele de rostire ale limbii române este un proces complex și, uneori, contradictoriu. Este, în special, cazul acelor neologisme care conțin sunete sau grupuri de sunete inexistente în limba română. În asemenea cazuri, limba acționează, în general, în sensul redării sunetelor străine prin cele care există. În acest proces de adaptare, sunetele în cauză se rostesc, în anumite cuvinte, ca în limba de origine, în timp ce, în alte cuvinte, se rostesc sub formă adaptată. Așa, de exemplu, sunetul /ö/ din franceză, inexistent în română, este redat în trei feluri : ca /e/ în *șofér* ((fr. *chauffeur*), *miner* ((fr. *mineur*), ca /o/ în *coafor* ((fr. *coiffeur*), *motor* ((fr. *moteur*), sau chiar ca /ö/ în *dizeur* ((fr. *diseur*) și *dizeuză* ((fr. *diseuse*).

Într-o situație oarecum asemănătoare se găsesc cuvintele împrumutate care încep cu *ex-*. Atunci cînd după *ex-* urmează o vocală, *x* din *ex-* se rostește, în unele cuvinte, /ks/, în altele, /gz/. Astfel, *x* se pronunță /ks/

² Vezi *Gramatica limbii române*, Editura Academiei, 1966, vol. I, p. 133.

³ Vezi Valeria Guțu Romalo, *Corectitudine și greșală*, Editura Științifică, 1972, p. 154.

în cuvinte ca : *exacerbat, exagera, execrabil, exeget, exigibil, exod, exuberant* ș.a. Mai frecventă este rostirea lui *x* ca /gz/, ca în franceză, de unde provin cele mai multe dintre cuvintele în discuție și unde *x* se pronunță întotdeauna /gz/ în această poziție : *e/gz/act, e/gz/amen, e/gz/ecuta, e/gz/emplu, e/gz/ercițiu, e/gz/il, e/gz/istență, e/gz/otic, e/gz/ulta* ș.a.m.d. În limba literară actuală se manifestă tendința de a generaliza rostirea cu /ks/. Astfel, cuvintele citate mai înainte sînt pronunțate de către foarte mulți vorbitori în mod greșit : *e/ks/act, e/ks/amen, e/ks/ecuta, e/ks/emplu, e/ks/ercițiu, e/ks/il, e/ks/istență, e/ks/otic, e/ks/ulta*. Numai intelectuali din generația veche, îndeosebi cei care cunosc limba franceză, mai rostesc, astăzi, *e/gz/agera* sau *e/gz/igent*. Notăm că, în cazul ultimului termen, *Îndreptarul ortografic, ortoepic și de punctuație* recomandă rostirea cu /gz/, așadar *e/gz/igent*, deși majoritatea vorbitorilor limbii literare pronunță *e/ks/igent*.

În cazul extinderii rostirii cu /ks/ trebuie să avem în vedere și influența scrierii asupra vorbirii, *x* fiind identificat, în limba română, în toate celelalte poziții, cu /ks/ și fiind citit ca atare : *axă, oxid, hexagon, flux, xilofon* ș.a.m.d.

Greșită este, însă, rostirea grupului /ks/ în locul consoanei /s/ în cuvinte care încep nu cu *ex-*, ci cu *es-*. Este vorba, îndeosebi, de cuvîntul *escroc*, care provine din cuvîntul francez cu aceeași formă (*escroc*) și pe care mulți vorbitori ai limbii literare îl rostesc, în mod greșit, *e/ks/croc*. În aceeași categorie se încadrează și rostirile greșite *e/ks/cortă, e/ks/cadron, e/ks/camota, e/ks/calada, e/ks/tompa* ș.a. ; rostirea și scrierea corectă a acestor cuvinte este : *escortă, escadron, escamota, escalada, estompa*. În asemenea cazuri, *es-* (inițial) este, în mod greșit, identificat cu *ex-* din cuvinte ca *excava, excavator, exclude, excomunica, extermina, extrăda* ș.a. Deoarece neologismele care încep cu *ex-* sînt mult mai numeroase decît cele care încep cu *es-*, vorbitorii mai puțin instruiți, printr-un fenomen de *hipercorectitudine*, adică de falsă corectitudine, înlocuiesc pe *es-* cu *ex-*.

Rezultă, din cele prezentate aici, necesitatea cunoașterii și respectării de către toți vorbitorii limbii literare a normelor ortografice și ortoepice, prin consultarea *Îndreptarului* în vigoare și a dicționarelor normative ale limbii noastre.

„Frumusețea limbii nu poate fi apărută și nu poate fi sporită fără o muncă supravegheată și fără aplicarea permanentă a gustului estetic. A crea din cuvinte o lume de idei și de simțiri noi echivalează cu a înălța și innobila limba“.

(Tudor Arghezi)

„Moștenirea noastră literară și întreaga literatură universală ne oferă multe pilde de bogăție și originalitate a limbii. Să învățăm mereu din aceste izvoare și să cumpănim bine cuvintele cînd scriem“.

(M. Sadoveanu)

Baza gramaticală a compoziției (II)

CEZAR TABARCEA

Universitatea din București

În aceeași categorie a elementelor *deictice* ale limbii despre care am vorbit în primul articol dedicat temei de mai sus * intră și valorile modurilor și timpurilor verbale. La fel ca și unele pronume ori adverbe, formele verbelor conțin și o indicație cu privire la situația concretă a comunicării. E de ajuns să ne gândim la faptul că utilizarea unui timp trecut, de exemplu, implică și poziția vorbitorului față de acțiunea pe care o relatează prin verbul respectiv; din punctul său de vedere sau, mai bine zis, în raport cu momentul în care folosește verbul, acțiunea s-a încheiat.

Iată începutul unei compoziții libere a unui elev oarecare: „Am fost prima dată la Lacul Roșu când *am fost* copil“. Să trecem peste faptul că ar fi fost mai corect „pentru prima dată“ și să ne oprim numai la forma celui de-al doilea verb. Aparent nu e nici o greșală, autorul frazei examinate este în clasa a XI-a, deci nu mai este „un copil“, așa că putem accepta ca „încheiată în trecut“ (după *Gramatica limbii române*, vol. I, p. 238) starea sa de copilărie. Și totuși, mai corect era ca elevul nostru să folosească imperfectul, „când eram copil“, în relație cu perfectul compus al primului verb. Aceasta pentru că acțiunea exprimată de un imperfect este, după cum ne spune *Gramatica*, o acțiune „durativă“. Folosind imperfectul, „tăiem“, ca să zicem așa, o perioadă din trecut (imaginându-ne scurgerea timpului ca pe o axă în al cărei punct zero se află plasat prezentul), o perioadă așa cum este copilăria ori adolescența, iar în interiorul acestei perioade se pot petrece o serie de evenimente, cum a fost excursia la care se referea autorul compoziției.

Așa se și explică faptul că imperfectul este un timp foarte frecvent în subordonatele circumstanțiale de timp cu care se deschide o narațiune: „Când eram elev...“, „Când locuiam la Brașov...“, „Când mergeam la pescuit...“ etc.

Se consideră în general că limba română nu are un sistem foarte precis de corespondență a timpurilor verbale, cum avea, de pildă, limba latină, sau cum au unele limbi moderne ca engleza și franceza. Afirmatia nu trebuie absolutizată. Chiar *Gramatica limbii române* descrie pe larg (vol. II, p. 359—394) reguli de corespondență a timpurilor pentru exprimarea anumitor raporturi, fără a mai vorbi de faptul că fiecare vorbitor își poate da seama, din experiența sa proprie de comunicare, că nu poate utiliza orice formă verbală într-o subordonată. Este imposibil, de exemplu, să spunem: „Când mă duc la teatru *am văzut* o piesă interesantă“, chiar dacă ne dăm seama că prezentul din această frază nu este un prezent propriu-zis, sau tocmai pentru că ne dăm seama că el are o valoare de viitor.

Prin „încălcarea“ unor reguli de utilizare a timpurilor verbale se pot obține uneori efecte stilistice. Tudor Vianu a subliniat forța evocatoare a prezentului într-o narațiune istorică (deci, esențial plasată pe porțiunea de „trecut“ a imaginării axe a timpului), referindu-se la cunoscuta scriere a lui Nicolae Bălcescu, *Românii sub Mihai-Voievod Viteazul*.

* Cezar Tabarcea, *Baza gramaticală a compoziției*, în *Limba și literatura română*, nr. 1, 1980.

Relativa dificultate a folosirii unor forme verbale (cum ar fi *mai mult ca perfectul* sau *viitorul al II-lea*) îi face uneori pe vorbitori să le evite, substituindu-le cu alte forme mai simple, ceea ce reprezintă o încălcare a regulilor de corespondență a timpurilor, dar avînd ca rezultat, de data aceasta, greșeala. Am întîlnit, de exemplu, o frază ca aceasta : „Cînd el a ajuns în sfîrșit la mine, *m-am și plictisit* să-l mai aștept“. Din lipsa de concordanță a timpurilor verbale se înțelege că, exact în momentul cînd cel așteptat a sosit, cel care vorbește s-a plictisit să-l aștepte, dar în felul acesta nu se mai explică apariția adverbului și între auxiliar și participiu, la cel de-al doilea verb. Corect ar fi fost, desigur : „Cînd el a ajuns în sfîrșit la mine, *mă și plictisise* să-l mai aștept“. Iată cum utilizarea unei forme necorespunzătoare duce la o exprimare incorectă.

Modurile și timpurile verbale sînt principalele mijloace gramaticale aflate la îndemîna vorbitorului, care asigură coeziunea și logica unui text, avînd de asemenea un mare rol și în stabilirea caracterului său descriptiv ori narativ, despre care am vorbit de asemenea în articolul precedent. Astfel, valoarea generală, permanentă, pe care o are timpul prezent face ca verbele la prezent să fie predominante într-o descriere. Cum, deseori, pe parcursul unei narațiuni poate interveni o descriere, este foarte important ca vorbitorul să marcheze trecerea de la o formă la alta și prin modificarea corespunzătoare a modului sau timpului verbelor și — mai ales — al *primului* verb care indică schimbarea timpului de discurs. Altfel, există riscul de a se ivi imediat greșeala ! Într-o compoziție liberă, dealtfel foarte frumoasă și expresivă, un elev povestește un episod din vacanță : după o excursie îndelungată prin munți, grupul din care făcea parte se apropie de oraș, către asfințit. Vrînd să-și exprime impresiile sale, prins de avîntul povestirii, el spune la un moment dat : „deși *eram* obosiți după un drum greu, *n-am putut* să nu zăbovim cîteva minute pentru a privi panorama Brașovului care *era așezat* (!) la poalele Tîmpei și era poleit de ultimele raze ale soarelui“. Ca și cum, în momentul narațiunii, Brașovul nu s-ar mai afla tot la poalele Tîmpei... Elevul nostru putea evita greșeala folosind pur și simplu numai participiul verbal care, de asemenea, este caracteristic descrierilor.

Dacă deschidem un manual de fizică, de exemplu, și citim „Construcția și funcționarea celulei fotoelectrice“, să zicem, vom observa imediat că toate verbele sînt puse la prezent. Ar fi suficient să le schimbăm forma, punîndu-le la trecut, pentru ca, în loc de o descriere științifică, să avem *povestirea, relatarea* unei experiențe cu acest aparat. Iată (între paranteze am pus formele modificate de noi) : „Cînd pe catod *cade* (a căzut) un flux luminos, *sînt emiși* (au fost emiși) electroni și în circuitul exterior *trece* (a trecut) un curent a cărui intensitate *este proporțională* (a fost proporțională) cu intensitatea fluxului luminos“ (Fizica, cl. a XII-a, p. 90).

Utilizarea corespunzătoare a modurilor și timpurilor verbale, în așa fel încît nu numai *forma*, ci și *sensul, valoarea* lor, să fie în acord cu intenția vorbitorului este unul din aspectele definitorii ale corectitudinii unui text mai amplu — narațiune, descriere sau îmbinare a celor două procedee. Unii elevi se miră cînd li se spune că au greșit într-o lucrare la Concursul de literatură „M. Eminescu“, la concursul de admitere sau într-o compoziție curentă, pentru că nu au folosit bine verbele, deși lor li se pare că *formele* sînt corecte — și chiar sînt în multe cazuri ! Sperăm că am arătat aici cît de important este să acordăm atenția cuvenită și valorilor pe care aceste forme le pot sugera.

Epitetul

Prof. AUGUSTIN MACARIE

Liceul de artă „N. Tonitza“

București

Epitetul ((fr. *épithète* (lat. lit., gr. *epitheton*, care e pus lângă ; cuvânt adăugat) este figura de stil cea mai frecventă, dar nu și cea mai simplă, cum s-ar părea.

Tudor Vianu definește epitetul astfel : „parte de vorbire sau de frază care determină, în lucrurile sau acțiunile exprimate printr-un substantiv sau verb, însușirile lor estetice, adică acelea care pun în lumină felul cum le vede sau le simte scriitorul și care au un răsunet în fantezia și sensibilitatea cititorului“.

Manualele și lucrările de specialitate uzuale ¹ dau definiții simple sau ușor modificate. *Important este însă să nu memorăm o definiție, ci să reținem elementele ei componente esențiale.*

Efectul estetic obținut prin întrebuințarea epitetului este, ca în cazul oricărei figuri de limbaj, unul de natură sintetică, adunând în simultaneitate nuanțe poetice de mare complexitate. Din acest punct de vedere, gramatical, epitetul.

1) determină un substantiv sau un verb, urmărind să evidențieze o caracteristică a unui obiect („Sînt cestiuni importante, arzătoare la ordinea zilei“, I. L. Caragiale) sau a unei acțiuni („Și clopote de alamă răsună răgușit“, M. Eminescu) ;

2) exprimă modul în care „simte“ autorul aceste caracteristici („Nimeni n-avea ceea ce el avea : / *superba lui trufie*“. Eug. Jebeleanu) ;

3) tinde să aibă ecou în sensibilitatea cititorilor („Eu sunt dintre acei / Cu ochi halucinați și mistuiți lăuntric / Cu sufletul mărit / Căci am văzut idei“, Camil Petrescu).

În funcție de partea de vorbire determinată, epitetele se numesc „epitete ale substantivului“ (importante, arzătoare sînt epitete ale substantivului cestiuni) și „epitete ale verbului“ (răgușit este epitet al verbului răsună).

Epitetul — procedeu artistic. Frecvența cea mai mare o are epitetul substantivului (acesta fiind element regent). În acest caz, epitetul îndeplinește toate funcțiile pe care le au cuvintele ce determină un substantiv. Iată cîteva dintre ele :

1. atribut adjectival („În vr-o notă prizărită sub o pagină neroadă“. M. Eminescu) ;

2. atribut substantival genitival sau prepozițional (a) : „...cumplit de dezolantă înfățișare a lumii“. Geo Bogza ; b) „...o infernală pînză de trăznete“. Geo Bogza).

Epitetele mai pot avea funcția de atribut adverbial („Prin frunze aiurează șoptirile-i alene“. M. Eminescu) ; și de nume predicativ („Și el e emirul, și toate le are“. Al. Macedonski).

¹ C. Fierăscu, Gh. Ghiță, *Mic îndrumător în terminologia literară*, București, Editura Ion Creangă, 1979 ; Gh. N. Dragomirescu, *Mica enciclopedie a figurilor de stil*, București, Editura științifică și enciclopedică, 1975 ; *Dicționar de termeni literari*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1976.

În cazul *epitetului verbului*, funcțiunea cea mai frecventă este aceea de complement circumstanțial de mod („Și *tainic* genele le *plec* / Căci mi le împle plînsul“. M. Eminescu; „*Trec în stoluri* rîndunele“. M. Eminescu; „*Primesc cu mulțumire*, d-le președinte“. I. L. Caragiale).

Clasificarea epitetelor. Pornind de la forma și numărul cuvintelor, epitetele se clasifică astfel :

1) *epitetul simplu*, exprimat printr-un singur cuvînt („De ea o *pustie imensă* -l desparte“. Al. Macedonski) ;

2) *epitetul dublu* („Ea-l asculta pe copilaș / *Uimită și distrasă*“. M. Eminescu) ;

3) *epitet triplu* („... eram și eu, un *băiet prizărit, rușinos și fricos* și de umbra mea“. I. Creangă) ;

4) *epitet în cumul* („Și el e emirul, și toate le are / *E tînăr, e farmec, e trăznet, e zeu*“. Al. Macedonski) ;

5) *epitet dezvoltat* — care cuprinde mai multe elemente lexicale (cuvinte) grupate în jurul aceluiași regent („*Arde cu păreri de valuri* / pămîntul îmbrăcat în griu“. L. Blaga).

Locul de așezare. Epitetul poate fi *postpus* („îl trase *sălbatic* prin colbul *roșcat*“. Ștefan Augustin Doinaș) sau *antepus*, și-n acest caz accentul cade, în mai mare măsură, asupra caracteristicii exprimate prin epitetul respectiv („*Grele, brutale, năpraznice*, masele de aer le izbesc“. Geo Bogza).

★

Din cele spuse rezultă că epitetele pot fi identificate și analizate lexic, gramatical și, eventual, fonetic.

Clasificarea epitetelor din punct de vedere estetic. După Tudor Vianu epitetele pot fi :

1) *apreciative*, cînd implică o judecată de valoare („Era de o *însăpăimîntătoare inteligență*“. Camil Petrescu). În opoziție, putem întîlni și *epitete depreciative* („*Spuma asta-n veninată*, astă plebe, âst gunoi“. M. Eminescu) ;

2) *evocative*, cînd amintesc, aduc în prezent o caracteristică a unui obiect (în sens gramatical !). *Epitetele evocative*, la rîndul lor, pot fi *morale*, cînd vizează o trăsătură sufletească (de caracter) a cuiva („Ce cu basmul povestește, *veselul Alecsandri*“. M. Eminescu) sau *fizice* („Ochii tăi caută *frunza cea rară*“. M. Eminescu).

Din punctul de vedere al sferei și frecvenței, T. Vianu deosebește :

a) *epitetul ornant* (generalizator), care „apartine clasei întregi — genului, speciei — din care face parte“ sau exprimă o însușire permanentă (a) „Și de mii de ani încoace *lumea-i veselă și tristă*“. M. Eminescu; b) „Ce-o să-i pese *soartei oarbe* ce vor ei sau ce gîndesc“. M. Eminescu; „S-a dus *zăpada albă* de pe întinsul țării“. V. Alecsandri) ;

2. *epitetul individual* (particularizator) — care se referă la o trăsătură individuală, proprie cuiva („Lacul care-n tremur *somnoros și lin* se bate“ ; „Vezi colo pe *uriciunea fără suflet, fără cuget*“.

3) *epitetul antitetice*, care exprimă caracteristici ce se opun („Mă dor de *crudul tău amor* / A pieptului meu coarde“. M. Eminescu ; „In-

dustria română e admirabilă, e sublimă, putem zice, dar lipsește cu desăvîrșire“. I. L. Caragiale: „Posomorîți și enormi, norii dau tîrcoale Hășmașului-Mare, dar aspre, tăioase, încruntate crestele munților se împotrivesc“. Geo Bogza);

4) *epitetul sinestezic*², prezent, de pildă, în versurile lui G. Bacovia : „Primăvară... / O pictură parfumată cu vibrări de violet“, în care senzația olfactivă (parfumată) se întâlnește cu cea motorie (cu vibrări) și cu sugestiile de culoare (o pictură, violet);

5) *epitetul metaforic* (rar) are o putere expresivă mai mare. De obicei, el este reprezentat prin atributele substantivale prepoziționale precedate de prepoziția *de* („Dormeau adînc sicriile *de plumb* / Și flori *de plumb*...“ G. Bacovia).

Există, însă, situații în care un epitet alăturat unui cuvînt sugerează împreună cu aceasta semnificații noi. În aceste cazuri, ne găsim în fața unor metafore, și nu a unor epitete. Iată cîteva exemple : „Ce pasăre neagră stă-n lună și plînge ? / Ce vesteadă frunză mă bate mereu ?“ Ștefan Augustin Doinaș ; „Și te-ai dus, dulce minune...“ M. Eminescu ; „În seara răzvrătită care vine / De la străbunii mei pînă la tine“. T. Arghezi ; „Tu, inimă pustie / Stai tot la vatră-ncet plîngînd“. G. Coșbuc. Unele dintre ele (*pasăre neagră* = moarte; *seara răzvrătită* = revoltă) capătă și încărcături simbolice.

Din exemplele citate și comentate, se înțelege de ce epitetul își are locul în definiția stilului aparținînd lui Tudor Arghezi : „Stilul pare să fie meșteșugul de a da cuvintelor duritate, relief, culoare și însuflețire“.

Cuvintele — elemente de construcție a stilului, luate separat spun foarte puțin. „Cînd însă, scrie Gh. Bulgăr, apropiindu-se unele de altele în chip neașteptat, stilul capătă valori noi, afective, el se adresează sensibilității noastre, ne pune sub ochi imagini noi, plastice, sugerează culori, nuanțe frapante și astfel contextul apare înnoit, puternic, original, deși elementele lui constitutive sînt cuvinte comune, din limbajul obișnuit.“³

Scriitorii apelează la epitete, mai ales cînd își propun să realizeze portrete sau descrieri de natură. Cităm, spre exemplificare, portretul lui Mihai Racoviță (Struțocămila) din *Istoria ieroglifică* a lui D. Cantemir, portret realizat prin acumulare de epitete :

„Ghibul gîtul, flocos pieptul, boțioase genunchile, catalige picioarele, dîntoase fălcile, ciute urechile, puchinoși ochii, suciți mușchii, întinse vinele...“.

Reproducem, de asemenea, un fragment din povestirea *În pădurea Petrișorului* de Mihail Sadoveanu :

„Era pe la sfîrșitul lui August, și pădurea Petrișorului, bătrînă și nestricată de mină de om, își desfășura tăcută bolțile de frunzișuri. Urca domol coline tîrăgănate, se ridica departe într-un pisc prăpăstios în virful căruia săgeta spre cer un brad vechi, care vestea cel dintîi printr-un șuiet adînc sosirea vînturilor“.

Folosit din cele mai vechi timpuri, epitetul se identifică cu istoria stilului poetic și a conștiinței poetice.

² Sinestezia este asociația între senzații de natură diferită care dau impresia că sînt una simbolul celeilalte.

³ Gh. Bulgăr, *Analize sintactice și stilistice*, București, Editura didactică și pedagogică, 1970, p. 163.

Disertația (I)

Prof. DAN-ION NASTA
Liceul industrial „Semănătoarea“
București

Adincimi istorice. A scrie o disertație despre *dissertatio* implică de la bun început o clarificare etimologică. *Dissertatio* corespunde verbului *dissertare*, „a discuta, a trata un subiect anume“. *Dissertare* este un derivat, pe care lexicologii îl numesc frecventativ, al verbului *disserere* în care putem identifica prefixul *dis* și verbul *serere*. Acesta prezintă un caz de omonimie, el însemnând „a semăna“ și — sens distinct deși analog — „a amesteca“, „a lega“, „a înălța“, altfel spus „a dispune în mod succesiv și conjunctiv membrii unei serii“. Sensul din urmă este ilustrat de sintagma *serere sermones inter se*, „a conversa“, cu înțelesul de „a lega mai multe subiecte de discuție“. Derivat cu prefixul *dis*, *disserere* conservă omonimia verbului de bază. *Disserere* înseamnă „a răspîdi“, „a semăna ici-colo“. Omonimul său denumește acțiunea de „a discuta“. Însistînd asupra valorii disjunctive și distributive a prefixului, putem interpreta *disserere* ca însemnînd a trata *dis-cursiv* o chestiune astfel ca succesiunea părților și joncțiunea elementelor să fie perceptibilă. Monumentele lexicografiei europene rețin, la articolul *disertație*, trei sensuri. Prima accepțiune este aceea de expunere erudită, detaliată, critică și metodică asupra unei chestiuni circumscrise. Această chestiune poate fi, după opinia lexicografilor, „un subiect controversat“ sau un „punct de doctrină“ (*point de doctrine*), adică o teză, o articulație importantă în arhitectura unei doctrine. Domeniile de predilecție ale autorilor de disertații erudite sînt filologia, morala, filosofia și istoria, domenii atinse în cele 70 de disertații ale lui Jean-Louis Guez de Balzac (1595—1654) considerate paradigme ale genului. Relativ mai puțin productivă, disertația savantă este totuși prezentă în științele naturii și în științele exacte.

Vecinătatea sinonimică a disertației este delimitată de *tratat* și *memoriu*. René Bailly face următoarea disociere : „disertație“ implică examinarea doar a cîtorva chestiuni generale sau particulare. „Memoriu“ se folosește cîteodată cu înțelesul de „disertație“ asupra unui subiect de erudiție, din științe sau din literatură, destinat în general a fi comunicat unei societăți savante“ (*Dictionnaire des synonymes de la langue française*). Într-adevăr, frontiera este destul de labilă între *disertație* și *memoriu*. Multe din memoriile prezentate de Nicolae Iorga Academiei Române, mai ales cele din 1937—1938, se prezintă din punct de vedere al articulațiilor argumentative ca niște disertații condensate. Majoritatea lexicografilor de autoritate menționează că disertația îmbracă un caracter scris sau oral, cel dintîi fiind, după autorii francezi, predominant. Ca lucrare scrisă, disertația pătrunde în literatură la mijlocul secolului al XVII-lea. În secolul clasic francez, cîteva disertații scrise de Boileau și Saint-Evremond se ridică la rangul de opere literare.

În secolul al XVIII-lea ideologia iluministă a favorizat înflorirea disertației docte. Constituirea istoriografiei moderne a deschis o arie importantă acestui gen savant. Monumentul disertației istorice se compune din cele șase volume cuprinzînd 75 de disertații adunate de Ludovico Antonio Muratori (1672—1750) sub titlul *Antiquitates italicæ Medii Aevi*, 1738—1743 (*Antichitățile italiene ale evului mediu*). Dar solul cel mai fertil diser-

tației, în epoca Luminilor, rezidă în retorică și filologie. Preocupările învățaților vremii pentru stabilirea originii limbilor moderne, pentru ierarhizarea acestora în funcție de potențele lor retorice, interesul față de stilistică și teorie literară, pentru delimitarea genurilor, au cristalizat în disertații memorabile.

Ceea ce este specific disertației savante în secolul al XVIII-lea se confundă de fapt cu caracterul său manifest sau implicit problematizat și uneori polemic. În a doua jumătate a secolului, concursurile lansate de Academii stimulează valențele stilului disertativ. Se știe că celebrul „discurs” al lui Jean-Jacques Rousseau asupra științelor și artelor a fost suscitată de întrebarea lansată în 1749 de Academia din Dijon: „restabilirea științelor și a artelor a contribuit la epurarea moravurilor?”. Aceeași Academie organizează în 1754 un concurs în jurul subiectului: „care este originea inegalității între oameni?”, la care Rousseau răspunde prin cel de-al doilea și nu mai puțin celebru „discurs” situat între *disertație* și *eseu filosofic*.

În Transilvania, Petru Maior este autorul a două disertații: *Disertație pentru începutul limbei românești* și *Disertație pentru literatura cea veche a românilor* (1812). Lectura primei disertații este revelatoare pentru tehnica acestei compoziții. Demonstrarea latinității limbii române, a purității ce caracterizează „țesătura cea din lăuntru”, nu se reduce la afirmarea globală a descendenței sale din latina populară. Această teză se edifică pe etape, se întărește prin comparație cu celelalte idiomuri romanice. Argumentele culese din etimologie, onomastică, toponomie, fonetică și morfosintaxă, sînt astfel dispuse încît să invalideze părerile contrarii și să pareze obiecțiile pe care un virtual opozant le-ar putea formula. Retorica disertației mobilizează o *înlănțuire dialectică* de probe și teze adiacente, o strategie dinamică care se explicită oratoric, colocvial, în cunoscutul *Dialog pentru începutul limbei române între nepot și unchi* (1819). Tezele din disertație sînt aici „puse în discuție”, dezbătute în sensul dialectic al termenului.

Latura oratorică (*alocutivă*) a disertației se amplifică atunci cînd expunerea doctă se face oral în fața unui auditoriu avizat și relativ omogen (societate științifică, institut, academie). Faimosul *Dictionnaire de Trévoux*, 1771, pretinde că „discursurile academice nu sînt altceva decît niște disertații”. Această apropiere se cere însă nuanțată. Nu orice discurs academic poate fi omologat disertației. Astfel, dacă discursul de recepție la Academia română al lui Delavrancea, *Din estetica poeziei populare*, poate fi în mod legitim integrat acestei categorii, nu același lucru se poate afirma despre discursurile academice în care se elogiază personalitatea unui înaintaș (cf. discursul *Barbu Delavrancea* (1919) de Ovid Densusianu).

Cel de-al doilea sens al disertației, sens ieșit din uz, se referă la lucrarea științifică susținută oral în fața unui juriu universitar de către un aspirant la un grad profesoral sau academic. În vechile universități europene, *disertația* corespundea probelor doctoratului actual. În această calitate, ea a înlocuit disputația (*disputatio*), adică dezbaterrea publică de teze proprii scolasticii, făcînd loc, la începutul secolului trecut, termenului modern de teză cu care a coexistat în concurență o anumită perioadă. În universitățile apusene disertația era practică chiar și de aspiranții la licență. Lucrarea de licență s-a instituționalizat, sub diverse denumiri, în cvasi-totalitatea universităților, dar termenul de *disertație* nu s-a conservat, la acest nivel, decît în Italia. Aici obținerea titlului de *laurea* este condiționată de depunerea unei *dissertazione* care prilejuiește, ulterior acceptării ei de către mentor, o susținere în fața unei comisii universitare. Al treilea

sens al disertației, este cel de compunere școlară în care se aprofundează critic o chestiune particulară (literară, estetică, etică sau filosofică). Intens practică în învățământul francez, unde a înlocuit, în 1885, *discursul* ca exercițiu oratoric, *disertația* poate și trebuie să dea rod în orele de literatură română. Desigur nu de un transplant metodologic intenționăm să vorbim. Strict codificată, disertația franceză este prin excelență scrisă, pe cînd la noi ea are un caracter bivalent, făcînd parte din categoria *compunerilor oratorice* analizate concludent în manualul de limba și literatura română pentru clasa a XII-a, p. 260—269. Se impune reticență în fața accepțiunii restrictive care se mai întîlnește în unele dicționare de termeni literari ce privesc disertația ca „exercițiu sau temă” asupra unui subiect anume dezvoltat *oral* de un elev în fața clasei sub supravegherea profesorului. Oralitatea este numai un aspect al disertației ce nu se confundă cu formele expozitive de tipul *prelegerii*. Ca orice *compunere retorică*, disertația include în structura sa anumite elemente de elocință, fără a se subordona acestora. *Disertația este o compunere scrisă astfel încît să fie posibilă și de dorit.*

Un metodist francez, Guy Bigeard, definește disertația ca o arhitectură argumentativă. Ideea de „construcție” trebuie completată prin cea de „strategie”. Dincolo de a *dovedi*, disertația urmărește verbul a *convince*. Elevul care efectuează o disertație atestă legitimitatea punctului de vedere care îi aparține sau pe care și l-a însușit. În același timp, el trebuie să discute și eventual să infirme punctele de vedere opuse, să prevadă și să anihileze eventualele obiecții față de interpretarea sa. Pentru a conduce acest triplu plan de acțiune, el trebuie să controleze întreaga problematică, să identifice și să evalueze critic contra-argumentele, să ne convingă de ineficiența sau inautenticitatea acestora.

Disertația școlară este, așadar, un *exercițiu dialectic*, și într-o bună măsură *retoric*, care stimulează *gîndirea critică* și valențele ei persuasive. Un subiect de disertație bine ales incită la un demers intelectual de tip euristic: degajarea adevărului prin confruntarea punctelor de vedere și crearea unui cîmp de tensiune între interpretări. Metode active, de genul *problematizării*, sînt adecvate disertației care rămîne, după cum vom vedea în numărul viitor, o pîrghie a creativității școlare.

Rezumatul

Prof. dr. VASILE TEODORESCU
Liceul industrial nr. 14, București

Rezumatul — „redare, prezentare pe scurt, scrisă sau orală, a ideilor unei lucrări, ale unei expuneri etc.; recapitulare succintă”¹ — cunoaște în practica școlară două utilizări, putînd fi socotit atît *exercițiu de redactare*, cît și *lucrare scrisă* (sau *prezentare orală*).

Printre modalitățile variate de însușire a deprinderilor de exprimare — orală și scrisă —, rezumatul joacă un rol de seamă, contribuind la disciplinarea gîndirii, la formarea și la consolidarea abilităților de folosire judicioasă a resurselor lexicale, sintactice și stilistice ale limbii române, im-

¹ *Dicționarul explicativ al limbii române*, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1975, p. 807.

puse de conținutul mesajului, în vederea realizării unei comunicări clare, precise și succinte. Rezumatul nu se obține prin înlăturarea atributelor sau a complementelor din propoziții, ci printr-o nouă elaborare a textului respectiv.

Formarea capacității de a reda în puține cuvinte conținutul unui text de diferite dimensiuni este un proces îndelungat, ce se desfășoară în mai multe etape. Pentru început, se poate încerca reducerea unor propoziții dezvoltate. Astfel, *Primăvara este anotimpul redeșteptării naturii după îndelungatul somn al iernii devine Primăvara, natura se trezește din nou la viață* sau *Natura reînvie primăvara* etc. Acest exercițiu servește și pentru a demonstra posibilitatea formulării aceluiași conținut în mai multe variante.

În continuare, se exersează *contragerea*, reducerea numărului de propoziții dintr-o frază prin transformarea unei propoziții într-o parte de propoziție. Așa, de pildă, din fraza *Elevii care învață bine își îmbogățesc cunoștințele* rămâne propoziția *Elevii silitori își îmbogățesc cunoștințele*.

În sfârșit, să reținem și exercițiul de alcătuire a rezumatului unui text narativ de mică întindere și de dificultate redusă.

Ca lucrare scrisă (prezentare orală), rezumatul este o prelucrare concisă, impersonală, lipsită de originalitate în alegerea mijloacelor de expresie și în structură, a unei lucrări (propriei sau a unui alt autor).

Rezumatul nu trebuie confundat cu un plan — simplu sau dezvoltat — sau cu o succesiune de idei. El este o *compunere* clară, logică, bine organizată, redactată îngrijit, în care nu se admit exprimarea eliptică, notația schematică, punctele de suspensie etc.²

În elaborarea rezumatului se va urmări relevarea esențialului, într-o nouă organizare, și ca atare se va evita reducerea mecanică la scară, precum și rezumarea fiecărui paragraf în parte, indiferent de locul și de importanța acestora în economia lucrării.

Este foarte important ca, în redactare, să se facă un efort de prelucrare a gândirii autorului, gândire care urmează să fie turnată în tipare proprii, fără să se apeleze la fraze sau la expresii ale autorului lucrării.

Rezumatul operelor literare și publicistice se deosebește de rezumatul lucrărilor științifice și oficial-administrative prin stil, vocabular și structură. În redactarea rezumatului textelor beletristice și publicistice se va renunța la figurile de stil, la efectele obținute prin ambiguitatea unor termeni, la elipsă, la topica afectivă etc. Vocabularul va fi, în bună măsură, cel uzual, fără arhaisme și regionalisme, iar frazele, alcătuite prin coordonare și prin subordonare. În ceea ce privește structura, rezumatul înregistrează evenimentele în cronologia reală, chiar dacă în beletristică și în publicistică timpul nu se desfășoară totdeauna liniar. Se știe că unele scrieri epice și dramatice încep cu deznodământul, de exemplu, după care acțiunea se desfășoară cronologic. Rezumatul unui roman ca *Pădurea spinzuraților* nu începe cu momentul executării cehului Svoboda, ci cu copilăria lui Apostol Bologa și urmărește apoi evenimentele în succesiunea lor logică :

Apostol Bologa, fiul unui luptător pentru drepturile românilor din Transilvania, pleacă în armata austro-ungară din dorința de a dobândi dragostea Martei Domșa, logodnica sa. În timpul primului război mondial, își îndeplinește, ca ofițer, datoria față de statul habsburg, convins că războiul e adevărat izvor de viață și

² Vezi și Pol Gaillard et Claude Launay, *Le résumé de texte*, Paris, Hatier, 1975.

mijloc de selecție. Pentru meritele sale a fost decorat și desemnat ca membru al unui tribunal militar care îl condamnă la moarte prin spânzurătoare pe sublocotenentul ceh Svoboda, pentru tentativa de dezertare la inamic.

Desfășurarea evenimentelor și, mai ales, mutarea pe frontul românesc îl determină să încerce el însuși să treacă la frații săi. Întors acasă, ca urmare a unei răni care îl împiedică să-și pună planul în aplicare, rupe logodna cu Marta, întrucât aceasta cochetase cu un ofițer maghiar.

Rechemat de urgență la unitate, o cere în căsătorie pe Ilona, fiica grovarului Vidor, dar, urmînd să participe la judecarea unui grup de doisprezece țărani români acuzați de spionaj, pleacă spre liniile românești, fără să-și pregătească acțiunea, și este prins de locotenentul Varga.

Judecat, este condamnat la moarte prin ștreang și executat.

În ceea ce privește lucrările științifice, rezumatul presupune un vocabular specific diferitelor domenii ale științei, o frază dezvoltată, cursivă, fără intercalări, repetiții sau omisiuni, în care raporturile de coordonare și de subordonare sînt realizate prin mijloace variate. Desfășurarea demonstrației trebuie să fie cea aleasă de autorul scrierii rezumate, al cărui mod de a gândi în problema respectivă trebuie însușit și urmat cu exactitate.

În ceea ce privește rezumatul textelor oficial-administrative, se renunță la ordonarea pe puncte și pe paragrafe, ca și la clișeele lingvistice caracteristice, păstrîndu-se exprimarea lapidară, precisă.

Rezumatul — ca mijloc de îmbunătățire a exprimării și ca lucrare de sine stătătoare — este, de fapt, unul din elementele componente ale procesului de însușire a tehnicii de redactare a diferitelor tipuri de lucrări scrise.

ANALIZE, SINTEZE

De la mit la literatură

Prof. MIHAI COMAN
Școala generală nr. 30, București

A sublinia bogăția culturii populare românești nu reprezintă o nou-tate. A-i releva simbolurile fundamentale și a i le analiza ar putea constitui o contribuție creatoare la lucrările și cercetările școlii românești de folclor, începute acum mai bine de un secol. A fixa un inventar precis și exhaustiv al miturilor populare românești ar putea fi o noutate, dar, trebuie să o spunem, este, la ora actuală, încă doar o utopie. Să fie oare atît de greu să stabilim care sînt miturile noastre fundamentale ? Sînt ele atît de ascunse, încît nu se pot releva de la sine ?

Răspunsul la această întrebare îl vom putea afla doar după ce vom clarifica două lucruri : ce este mitul și cum apare el în literatura populară română ? Căci, întîi trebuie să aflăm ce căutăm (definiția mitului) și apoi

unde și cum căutăm (formele sale de manifestare și concretizare în universul atât de vast al folclorului nostru). Dar, dacă principiile și scopurile ne sînt clare, nu la fel de simple și ușoare vor fi și răspunsurile.

Întii, pentru că noțiunea de mit suscită, și azi, după mai bine de 2.000 de ani de la „lansarea“ ei de către greci, intense și aprige discuții. Ce e mitul ? O povestire, bineînțeles. Dar — și aici se naște dilema — ce fel de povestire ? Cu alte cuvinte, cum se deosebește mitul de alte tipuri de narațiuni : *basmul*, *legenda*, *eposul eroic* etc. Peste tot apar ființe supranaturale, dotate cu puteri magice, cu arme și unelte vrăjite, angajate în isprăvi ori chiar lupte de o amploare cosmică. Da, dar iată, în mituri personajul principal este un zeu, o ființă divină, supremă, pe cînd în celelalte tipuri de narațiune întîlnim un pămîntean, fie el eroul din basme ori viteazul din epopee. În al doilea rînd, actele personajelor sînt diferite : cele epice se luptă, cuceresc cetăți, eliberează popoare, inventează unelte, descoperă lumi noi, dar toate acestea într-o lume deja constituită. Personajele mitice stau însă la cumpăna dintre haos și cosmos : ele sînt cele care inventează lumea de azi, cele care o plămădesc și îi dau faima actuală. Datorită actelor lor, iau naștere formele de relief, anotimpurile, astrele, instituțiile umane și, în ultimă instanță, omul însuși. În sfîrșit, timpul diferă : în mit ne aflăm la ora zero a istoriei, atunci cînd abia începe timpul să-și depene firul ; în celelalte narațiuni ne aflăm în diverse momente ale istoriei deja începute. Aceste trei caracteristici : *sacralitatea*, *geneza* și *atemporalitatea* definesc mitul, deosebindu-l de alte narațiuni care pot să-i semene și să revendice, și ele, intrarea în pantheonul mitic.

Mai există altă caracteristică ce ne permite fixarea precisă a statutului mitic al unei narațiuni : legătura ei cu un ritual. Cel mai adesea, în societățile de tip arhaic, mitul e povestit doar odată (simultan) cu desfășurarea unui obicei. Uneori chiar, povestirea mitică este dramatizată de obiceiul respectiv : anumite dansuri, scene mimate, simulacre de lupte, alergări ș.a.m.d. nu fac altceva decît să reprezinte, simbolic, lupta dintre zeul binelui și zeul răului, felul în care primul îl urmărește pe al doilea și îl ucide. Povestirea și ceremonialul traduc, fiecare în felul său propriu (prima prin cuvinte, al doilea prin gesturi) aceeași schemă narativă, mitică. De aceea, o povestire poate fi socotită un mit atunci cînd ea este asociată cu un ritual care o reprezintă și o „dramatizează“ în fața unei colectivități umane.

Înarmați cu această definiție de maximă generalitate să încercăm să ne apropiem de literatura populară română. Prima dificultate : unde sînt miturile ? Căci întîlnim *doine*, *balade*, *colinde*, *bocete*, adică forme ale genului liric, și nu narațiuni ori povestiri. Desigur — ni s-ar putea replica — aici e un fals obstacol, căci toate aceste texte povestesc și ele ceva, chiar dacă o fac în versuri. Sîntem de acord cu acest răspuns, dar întrebăm : corespund aceste povestiri cu statutul povestirii mitice ? Sînt ele *sacre*, *atemporale* și *cosmogonice* (adică referitoare la un eveniment de la începutul lumii) ? Ar trebui atunci, dacă vrem să gîndim ordonat, să le tot clasificăm, admițînd că balada *Soarele și luna* este un mit, că o baladă ca *Iovan Iorgovan* are unele trăsături de mit și altele care sînt de altă natură, că, la fel, *Meșterul Manole* e cînd mit cînd altceva (povestește despre o întemeiere, dar nu de la începutul lumii și nu cu personaje sacre), că, în sfîrșit, *Miorița*, în mod sigur, nu corespunde noțiunii noastre despre mit. Înseamnă, deci, că miturile nu sînt sinonime, nu se suprapun per-

fect peste textele de literatură populară. Atunci unde sînt ele, unde se ascund ? Dincolo de ele sau dincoace de ele ? Adică în alte texte, povestiri de tipul *snoavelor*, *băsmelor*, ori superstițiilor ? Dar pe acestea le-am scos de la început din orizontul discuției noastre, pentru că ele nu povestesc, sub nici o formă, ceva care să corespundă substanței narative a mitului. Atunci înseamnă că mitul e dincoace de aceste texte, adică undeva în miezul lor ascuns.

Ca să înțelegem mai bine această idee, să clarificăm un lucru : vîrsta literaturii noastre populare. Și nimeni nu mă va contrazice atunci cînd voi afirma că ea poate fi milenară. Or, poate o literatură să rămînă neschimbată de-a lungul a secole și secole de transformări istorice ? Evident că nu ! Înseamnă că miturile noastre străvechi s-au topit treptat, au fost mereu reluate și re-modificate, pierzîndu-și forma inițială, dizolvîndu-se în lirica populară așa cum se dizolvă sarea în apa mării. Iată, deci, precizarea fundamentală : nu vom găsi în folclorul nostru mituri (narațiuni cu aspect mitologic), ci *motive mitice* (secvențe, fragmente din aceste povestiri), integrate și în alte narațiuni, de tip literar.

Înțelegem acum de unde provenea dificultatea (pe care am numit-o chiar utopie) postulată la început : dacă pornim să căutăm mituri (conforme cu definiția respectivă) nu găsim nimic care să-i corespundă în literatura română populară ; dacă identificăm motivele epice fundamentale (așa cum sînt nenumărate în textele folclorice), ele nu se suprapun peste definiția mitului. Această nepotrivire are o cauză istorică : folclorul român a evoluat, s-a transformat de-a lungul veacurilor, nu mai seamănă cu ceea ce va fi fost el acum sute și sute de ani, cînd miturile erau active, cînd lumea credea în ele, cînd obiceiurile populare le întrupau și le dramatizau. Fragmente din toate acestea, însă, găsim pretutindeni în textele și obiceiurile noastre pōpopulare. Și nu numai acolo, căci literatura cultă a preluat simboluri, scheme epice, gesturi și sentimente care, toate la un loc, trimit la lumea originară a mitului.

Să luăm, de exemplu, balada *Crivățul* : aici apare motivul narativ al luptei omului cu o stihie naturală. Îl vom regăsi și în colinde, unde cioabanul înfruntă marea, ori unde tînărul erou se ia la întrecere cu soarele ; el va reapărea și în basme, în luptele viteazului fiu de împărat cu stihiiile personificate : marea, vîntul, Miazănoapte, Zorilă etc. În sfîrșit, în *povestiri* și *legende*, întîlnim adeseori schema epică a luptei dintre om și furtună, grindină, ori alte puteri naturale încă libere și nestrunite de mîna omului. Pe de altă parte, motivul amintit reapare în operele scriitorilor, fie că e vorba de M. Sadoveanu (*Ochi de urs*), V. Voiculescu (*Viscolul*), Șt. Bănulescu (*Iarna bărbaților*) ori Fănuș Neagu (*Vara buimacă*).

În toate aceste cazuri sîntem îndreptățiți să vorbim despre motive mitice, adică despre scheme epice izvorîte din străvechi mituri care, fie că s-au pierdut, fie că s-au transformat în alte genuri ale literaturii populare. Ele stau, undeva, la răscruce : și-au pierdut vechiul prestigiu de mituri autonome și atotstăpînitore asupra spațiului literar, dar și-au păstrat neștirbită forța expresivă și adîncimea simbolică pe care le-au purtat cu ele de-a lungul bogatei lor peregrinări prin istoria literaturii române. Ele sînt jaloanele, pietrele care marchează etapele esențiale ale îndelungatului drum ce unește vechiul fond mitologic cu literatura contemporană a zilelor noastre.

Simbolismul

ALEXANDRU MELIAN
Universitatea din București

Clasicismul și romantismul sînt considerate cele mai însemnate curente literare prin geneză, întindere și adîncime, precum și prin împrejurarea că ele se întemeiază pe două stări de spirit fundamentale ale ființei umane: *spiritul rațional, senin și echilibrat și spiritul dominat de afecte, înnourat și sfîșiat de contradicții*. În afara acestora, istoria literaturii a consemnat și alte curente literare, între care un loc distinct îl ocupă *simbolismul*.

Circumscriș ultimelor decenii ale secolului al XIX-lea și primului deceniu al secolului al XX-lea, simbolismul — ivit în Franța, dar iradiind repede în mai toată Europa — reprezintă un curent literar care a apărut, din punct de vedere estetic, ca reacție la glacialitatea geometrică a parnasianismului ¹ și la pozitivismul documentar al naturalismului ².

Din perspectivă social-istorică, simbolismul a apărut în circumstanțele cunoscutei crize a culturii și a societății burgheze care a generat un nou „mal du siècle”, mai grav și mai acut. Sentimentul sfîrșitului de veac, conștiința declinului și a disoluției unei civilizații în care se investiseră mari speranțe, atmosfera sufocantă și trivială a unei lumi stăpînite doar de atotputernicia banului, toate se răsfrîng asupra slujitorilor artei cu o forță alienantă.

„E un secol de-a binelea bolnav, / Că-s bolnav și eu nu mă mir” — scria G. Bacovia, sintetizînd o stare de spirit tipică. Spectrul eșecului, al prăbușirii, al înstrăinării domină conștiința artiștilor epocii care încep să-și caute salvarea în evaziumi imaginare (estetism, ocultism, ezoteric). Simbolul artistului de excepție, în mijlocul acelei lumi ostile și fără de sensibilitate devine imaginea *Albatrosului* lui Baudelaire („Poetul e asemeni cu prințul vastei zări / Ce-și ride de săgeată și prin furtuni aleargă, / Jos pe pămînt și printre batjocuri și ocări / Aripile-i imense l-împiedică să meargă.”).

Aceleași circumstanțe istorice determină pornirile nihiliste ale simbolistilor și ideea revoluției totale, dar în primul rînd a unor revoluții literar-artistice avînd drept obiectiv dezîntegrarea principiilor, a gustului și tablei de valori a burgheziei. Este simptomatică că unii simbolisti din Franța și Belgia, ca și din țara noastră, s-au apropiat de mișcarea socialistă, în care întrevedeau o posibilă revoluționare a lumii întru frumos și bine.

---

¹ Curent poetic francez de la mijlocul secolului al XIX-lea, apărut ca reacție la subiectivismul romantic, care se caracterizează prin lirism obiectiv, prin receptarea strict senzorială a lumii (mai ales sub aspect plastic), prin cultul formei, al expresiei cizelate și al rigorii canonice.

² Mișcare literară, manifestată îndeosebi în proză și teatru, inițiată de scriitorul francez Emile Zola între 1870—1890 și care se caracterizează, în primul rînd, printr-o viziune aproape exclusiv fiziologică asupra omului, pe accentul pus pe instinctual și patologic, prin statutul de „grefier” al scriitorului în raport cu lumea.

Sub raport filozofic, eșecul pozitivismului, care a generat pînă la urmă agnosticism și idealism metafizic, se răsfrînge și asupra gândirii simbolistilor. Ajungînd la convingerea că puterea de cunoaștere rațională a omului este vulnerată de limite și insuficiențe, că esența realității nu se lasă niciodată dezvăluită integral, că dincolo de datele simțurilor există o realitate inaccesibilă și misterioasă, simbolismul dorea să fie o strategie artistică de depășire a aparențelor patronate de rațiune. Versul lui Jules Laforgue, „La arme cetățeni ! Nu mai există Rațiune“, apare ca un motto emblematic, consolidat în bună măsură și de filozofia lui Bergson³, ivită în aceeași epocă și devenită temei filozofic al esteticii simboliste.

Momentul în care această mișcare ia cunoștință de sine și se constituie în școală este legat de numele lui Jean Moréas. La 18 septembrie 1886 el publică în ziarul *Le Figaro* un manifest în care propune denumirea de *symbolism* pentru fenomenul poetic dominant al epocii, încercînd să-l definească. La cîteva săptămîni, împreună cu Paul Adam și Gustave Kahn, editează revista *Le symboliste*. Deși au apărut doar patru numere, publicația a contribuit la impunerea termenului și a mișcării înseși, reușind să aducă sub faldurile aceluiași drapel poeți tineri, însetați de libertatea absolută a poeziei, stăpîniți de dezgustul față de lumea burgheză și valorile ei, obsedați de zonele de taină, inaccesibile rațiunii.

Constituirea curentului se produce după ce își manifestaseră prezența în spațiul literar așa-numiții „poeți decadenți“, în frunte cu Arthur Rimbaud, Paul Verlaine și Stéphane Mallarmé, toți trei revendicați drept cei mai străluciți precursori ai mișcării. Referindu-se la ei, Jean Moréas, de pildă, sintetiza într-o singură propoziție specificul creației acestora și implicit propriul său crez poetic : „...pretinșii decadenți caută înainte de toate în arta lor Conceptul pur și Simbolul etern.“

Estetica și ideologia curentului, ca și substratul său psihologico-existențial, îi pun în evidență descendența romantică, în pofida antiretorismului său programatic și a disprețului față de sentimentalismul lacrimogen. Marii înaintași ai simbolismului, care i-au prefigurat acestuia aproape toate atributele definitorii, au fost : Chateaubriand, Alfred de Vigny, Novalis, E. A. Poe și, mai ales Ch. Baudelaire.

Ca la orice curent, caracteristicile esteticii simboliste rezultă din prezența unor dominante ce definesc actul artistic în intenționalitatea și în produsul lui. Cea dintîi, — pentru că de la ea derivă numele școlii — o reprezintă cultivarea deliberată a *simbolului*. Definitorie este însă nu atît frecvența acestuia (simbolul este o analogie, a cărei valoare expresivă a fost exploatată din cele mai vechi timpuri), cît corespondențele pe care le surprinde și mai ales tehnica de exprimare a lor, prin intermediul limbajului. Tocmai de aceea, una din componentele de bază ale esteticii simboliste este ideea *corespondențelor*. Pentru poeții simbolști însă, ea se concretizează nu în echivalența dintre o anumită stare psihologică și un element analogic din natură (așa cum se întîmplă în cazul oricărui proces comparativ), ci, pe de o parte, în corespondența dintre senzații (unui anumit sunet intuiția poetului îi descoperă afinitatea unei anumite culori sau

³ H. Bergson (1859—1941) — filozof idealist francez, care, negînd autenticitatea cunoașterii științifice, propune o gnoseologie întemeiată pe *intuiție* ca mijloc irațional de a sesiza nemijlocit adevărul prin contopirea eului cu elanul vital.

a unui anumit parfum),⁴ iar pe de altă parte, în forța spirituală a poetului de a dobîndi o asemenea clarviziune, încît să surprindă, prin simboluri și dincolo de ele, analogiile existente între elementele ascunse ale universului.⁵

Cultivarea *sugestiei*, a inefabilului, și obsesia *muzicii* reprezintă alte două coordonate ale esteticii simboliste. Respingînd retorismul romantic și descriptivismul parnasian, simbolistii practicau „vrăjitoria evocatoare” și „alchimia verbului”. Ei înțelegeau actul poetic în spiritul cunoscutei declarații efigie a lui Mallarmé : „A numi un obiect înseamnă a suprima trei sferturi din plăcerea poemului care constă în bucuria de a-l descoperi puțin cîte puțin ; a-l sugera, iată visul”. Tocmai de aceea, muzica devine idealul poeziei, iar Wagner, cu orchestrările lui fantastice, magicianul artei supreme. Obiectul poeziei nefiind ideea clară și sentimentul precis, ci vagul sufletească, clarobscurul senzațiilor, estomparea stărilor de suflet, poetul trebuie să devină muzician al cuvîntului.

Practicarea *versului liber* este altă coordonată fundamentală a esteticii simboliste. Respingînd simetriile arbitrare ale versificației tradiționale, poeții simbolști își transformă ritmul interior în principiu de ordonare a limbajului care se eliberează astfel de rigorigile artificiale și restrictive.

La întregirea identității simboliste contribuie și evidențierea predilecției pentru anumite motive și teme care, nefiind, în esență, inedite, devin altceva prin încărcătura de sensuri, deschiderea de orizonturi și convertirea în expresie. Evaziunea, reveria și visul, parfumurile, instrumentele muzicale și parcurile, nevroza și taina, orașul și rafinamentele reprezintă cele mai obsedante experiențe care se transformă în poezie, care intermediază tentativele de pătrundere a tainelor lumii și care întrețin setea de cunoaștere dincolo de aparențe.

Apărut în spațiul francez, simbolismul a cuprins întreaga hartă a Europei și a iradiat mai toate literaturile. El s-a particularizat însă pretutindeni în raport cu tradiția internă, cu realitatea istorică și cu specificul spiritual al fiecărei culturi. Așa cum s-a întîmplat și cu literatura română⁶ care a cunoscut prin simbolism primele manifestări de sincronie cu ritmul culturii europene, Al. Macedonski fiind prin revista *Literatorul* reprezentantul cel mai de seamă.

⁴ Referindu-se la celebrul sonet *Vocalele* al lui A. Rimbaud, R. Ghil stabilea, într-un pasaj concludiv, principalele corespondențe între instrumente muzicale, sunuri vocalice și culori : *harpele* ar corespund sunetului *E* și culorii *albe*, sugerînd un sentiment de suveranitate ; *viorile*, care exprimă intensitatea pasiunilor, răspund sunetului *I* și culorii *albastre* ; *sufletătorile*, stîrnind în suflete viziuni triumfale, corespund sunetului *O* și strălucirilor de *roșu* ș.a.m.d.

⁵ Sonetul *Correspondențe* de Ch. Baudelaire poate figura drept motto al viziunii simboliste, sub acest raport. Iată primele două strofe : „Natura e un templu ai cărui stâlpi trăiesc / Și scot adesea tulburi cuvinte, ca-ntr-o ceață ; / Prin codri de simboluri petrece omu-n viață / Și toate-l cercetează c-un ochi prietenesc // Ca niste lungi ecouri unite-n depărtare / Într-un acord în care mari taine se ascund, / Ca noaptea sau lumina, adînc, fără hotare / Parfum, culoare, sunet se-ngîină și-și răspund.”

⁶ Despre simbolismul românesc, vezi articolul semnat de D. Micu în *Limba și literatura română*, nr. 4, 1979 și nr. 1, 1980 și cartea Lidiei Bote, *Simbolismul românesc*, București, E.P.L., 1966.

Nicolae Labiş: „Mama“

Prof. ECATERINA MARA
Şcoala generală Unirea,
jud. Bistriţa-Năsăud

Pătruns de o puternică nostalgie a satului, Nicolae Labiş se întoarce în poezia sa spre tot ceea ce formează universul familiei, al căminului părintesc, în care chipul mamei capătă valenţe simbolice, învingînd spaţiul şi timpul.

Poezia *Mama* se structurează în jurul acestui motiv atît de productiv în literatura română, începînd chiar cu creaţia folclorică. / Ideea de „acasă“, de cămin, de orizont casnic, idee atît de dragă poetului, se ordonează în cuvinte-cheie : *sat, acasă, la noi*. De reţinut că aceste cuvinte se constituie într-o gradăţie ascendentă : de la orizontul larg al satului, imaginea poetului zăboveşte asupra mai apropiatului şi mai caldului „acasă“, pentru ca să finalizeze cu „la noi“, simbol integrator cu forţă de sugestie.

Între poet şi sat, se stabileşte o triplă legătură : mai întîi, o comunicare prin gînduri şi sentimente, marcată de tulburătorul drum înapoi, în timp şi spaţiu, spre copilărie, apoi legătura prin scrisori şi, în sfîrşit, cea în care sînt implicaţi oameni. E vorba însă de oamenii de acasă, înscrîşi în acelaşi orizont al satului, spre care se îndreaptă gîndul celui plecat.

Vestea comunicată, înflorirea mălinului, explozie florală a primăverii de „la noi“, este materializată de alb, culoarea pură, luminoasă. Aceeaşi culoare se regăseşte în repetiţia : „Ai albit, mămuică, ai albit“. Albul sugerează, deci, două fenomene, aflate unul în sfera faptului exterior, celălalt în sfera umanului : veşnica tinereţe a naturii şi îmbătrînirea lentă, dar sigură a mamei. / Caracteristica unui peisaj inundat de floare devine simbol al trecerii mamei prin timp.

Între mamă şi fiul plecat, timpul a conservat întreaga duioşie şi încărcătură afectivă a copilăriei : sugestivă este prezenţa vocativului popular *mămuică* şi a formei populare a pronumelui de politeţe *matale*. Cu alte cuvinte, fiul se adresează mamei ca şi în copilărie ; timpul scurs nu duce la înstrăinare, ci conservă natura relaţiilor dintre ei.

Poezia prezintă o aparentă contradicţie. Este vorba pe de o parte, de imaginea mamei în ochii celor din jur, a celor care îi văd zi de zi îmbătrînirea inevitabilă, a celor care o ştiu bolnavă. Aceasta este de fapt imaginea reală a mamei, care totuşi nu are forţa să anuleze în conştiinţa fiului o altă imagine, mult mai sugestivă, ce o dublează pe prima : mama, aşa cum s-a arătat în scrisori, şi cum s-a încrustat în sufletul fiului dus de acasă, mama pe care timpul nu o marchează, ci, dimpotrivă, are asupra ei un efect invers : de continuă întinerire.

Dubla imagine, care creează şi aparenta contradicţie, îşi pune amprenta asupra construcţiei simetrice a poeziei, finalurile celor două strofe conţinînd cîte o repetiţie : „Ai albit, mămuică, ai albit“ şi „Din zi în zi mereu întineresti“.

Conţinînd un timp trecut şi un prezent continuu, cele două versuri cu sensuri opuse, îndreptate spre cei doi poli ai timpului, desăvîrşesc construcţia şi mesajul poetic tulburător al acestei miniaturi lirice.

Traian Coșovei: „Pădurea Letea“

FLORICA GHECIULESCU
S.S.F.

Poet și prozator, preocupat de spațiul geografic și uman al mării sau al bălților Dunării, Traian Coșovei¹ ne prezintă în textul *Pădurea Letea* un aspect din natură. Autorul are viu sentimentul peisajului, privind natura ca mod al existenței umane.

Impresionat de frumusețea acestei păduri, situată între brațele Chilia și Sulina, autorul-reporter înfățișează în toată grandoarea cadrul străvechi care se înalță în mijlocul nisipurilor și al bălților Deltei :

„De o parte, spre mare, erau stufării, nisipuri ; de cealaltă parte se întindeau bălți, păpurișuri, cîmpuri de nisip“.

Pădurea este descrisă mai întâi în aspectele ei generale, apoi în detalii caracteristice :

„În mijlocul întinderilor, în mijlocul nisipurilor potopite de soare, pădurea Letea se ridică stăpînind depărtările, tăcută, neclintită, ca un sfînx. Părea o pădure fantastică, o nălucire uriașă, plutind pe imensitatea de nisipuri și stufării... De undeva, de pe uscat, pădurea aceasta se putea zări ca un țărm îndepărtat, împădurit ; de cealaltă parte a mării, putea fi asemuită cu crestele înalte, verzi, ale valurilor mării...“

Cîteva cuvinte și expresii ale textului au nevoie de explicații : *nisipuri potopite de soare însemnează nisipuri încălzite puternic de razele soarelui sau razele soarelui căzute ca un potop peste nisipurile întinse ; pădurea... se ridică tăcută ca un sfînx, sfînxul (sphinxul) denumind, la vechii egipteni, pe zeul soarelui, un monstru fabulos, cu trup de leu și cap de om, reprezentat printr-o sculptură într-un colț de stîncă avînd o înălțime de 17 m.*

Pădurea îi părea lui Coșovei „*fantastică, o nălucire uriașă, plutind pe imensitatea de nisipuri și stufării...*“ Privită din depărtare, ea „*putea fi asemuită cu crestele înalte, verzi, ale valurilor mării...*“.

De la aspectele generale, autorul trece la cele de detaliu. În pădure se află :

„*Stejari înalți, uriași, frasini și plopî uriași, cărora nu li se putea zări vîrfurile din pricina altor stejari, arțari, carpeni și frasini, la fel de uriași. Liane uriașe, curpeni de tot felul, viță-de-vie se cățărau, se împleteau pe arbori, se aruncau din-*

¹ Dintre culegerile de reportaje publicate de Tr. Coșovei amintim : *Prietenie* (1951), *Împărăția vînturilor* (1954), *Farmecul genezei* (1956), *Cîntec să crească băiatul* (1959), *Sub cerul liber* (1960), *Semnul din larg* (1960), *Stelele dimineții* (1964), *Oda zilnică* (1971), *Mai fericit decît Ulise* (1974).

tr-unul într-altul și urcau pînă se pierdeau în bolțile de deasupra, unde ochiul nu mai putea pătrunde... Fiecare copac, pădurea întreagă, avea o înfățișare neobișnuit de întortocheată, de răsucită“.

La această înfățișare „neobișnuit de întortocheată“ a pădurii contribuise „un năzdrăvan Strîmbă-Lemne care, în joacă, răsucise fiecare copac, fiecare creangă, cu de-ămănuntul, încît nu-i scăpase nici o crenguță. Stejari, frasini cu o înălțime amețitoare — pierduți în cer — înfățișau adevărate spirale, încolăciruri uriașe în văzduh“.

Apropiindu-se de un stejar din marginea Hajmacului (așa se numește o parte a pădurii), reporterul îl privește, îi pipăie coaja crăpată, mineralizată parcă, îi cercetează crengile și are impresia că „cineva venise și-l răsucise cu vîrful spre răsărit“.

„Crescuse îndoit astfel o vreme și din nou venise acel cineva și îl răsucise cu vîrful către asfințit, pentru ca să nu-l lase nici așa și să vie să-l întoarcă spre miază-noapte, apoi, din nou, spre miazăzi și pe rînd să-l închine tuturor punctelor din roza vînturilor...“

Fiecare copac îl impresionează pe autor, iar frumusețea tainică a pădurii îl captivează : „Pădurea îmi apărui deodată ca un uriaș cu mii de brațe răsucite în văzduh, căutînd să se susțină prin puterile ei“.

Traian Coșovei ne transmite dragostea și admirația pentru acest loc pitoresc, folosind ca mijloace de exprimare artistică epitetul și comparația.

Exagerarea voită participă indirect la situarea imaginilor în marele spațiu : „cineva venise și-l răsucise (stejarul) cu vîrful spre răsărit“ — năzdrăvanul Strîmbă-Lemne din poveste.

Întîlnim în text *comparații* (comparația este o figură de stil care constă în alăturarea a două sau mai multor lucruri, ființe sau fenomene, făcută cu scopul de a se stabili asemănările și deosebiriile dintre ele) : „*pădurea Letea se ridica stăpînind depărtările, tăcută, neclintită, ca un sfînx*“ ; „De undeva, de pe uscat, *pădurea aceasta se putea zări ca un țărîm îndepărtat, împădurit* ; de cealaltă parte a mării, puteau fi asemuite cu *crestele înalte, verzi, ale valurilor mării...*“ ; „*Pădurea îmi apărui deodată ca un uriaș cu mii de brațe răsucite în văzduh, căutînd să se sprijine de ceva și, negăsind, persevera să se susțină prin puterile ei.*“

Nu lipsesc epitețe concrete și abstracte, dinamice și cromatice, întotdeauna accentuate pitoresc : „în mijlocul nisipurilor *potopite de soare*“ ; „*liniștea adîncă a pădurii*“ ; „*pe mari depărtări*“ ; „*nisipurile păreau și ele acoperite cu un abur verde*“ ; „*țărîm îndepărtat, împădurit*“ ; „*înfățișarea neobișnuit de întortocheată, de răsucită*“ ; „*trecuse parcă, pe acolo, un năzdrăvan Strîmbă-Lemne*“ ; „*înălțime amețitoare*“ ; „*încolăciruri uriașe în văzduh*“ ; „*coaja crăpată, pietrificată*“ ; „*uriaș cu mii de brațe răsucite în văzduh*“.

Observăm că, supuse unei prelucrări expresive din perspectiva unei sensibilități artistice, datele reale ale unui cadru geografic pot să devină o operă literară, modalitatea de expunere fiind descrierea.

Bacovia, poet modern al condiției umane

Prof. dr. TUDOR OPRIS

Liceul „Gheorghe Lazăr“, București

Se împlinesc 100 de ani de la nașterea unuia dintre cei mai originali reprezentanți ai poeziei românești, G. Bacovia, studiat în școli, difuzat prin zeci de ediții de mare tiraj. Înțeles uneori simplist, datorită etichetării sale ca poet al „tristeților provinciale“, al „violetului“, al „plumbului și ploilor de toamnă“, al „organicismului în descompunere“ și încadrat oarecum mecanic în curentul simbolist, Bacovia începe să apară într-o altă lumină generațiilor tinere. Se vorbește tot mai insistent de un Bacovia vizionar care, depășind condiția sa istorică și geografică, a intuit drama în-singurării și alienării omului modern, exprimând-o cu o rafinată simplitate și

profunzime. Așa se explică puterea de circulație internațională a operei sale (peste 40 de traduceri în 28 de limbi) și pe deplin meritata înscrisere a centenarului nașterii sale pe lista marilor aniversări culturale UNESCO din anul 1981.

Cu toate ciudățeniile firii sale, Bacovia a fost un poet sociabil, de o infinită delicatețe umană, atent și sensibil la pulsul epocii. Încă din perioada liceală (1894—1903) elevul receptează cele trei mari direcții poetice care se vor interfera în creația sa de început. E vorba în primul rând de posteminescianism, de acel curent al epigonilor eminescieni care se va resimți în creația bacoviană prin tonul de romanță și de atmosferă apăsătoare, „deceptionistă“, sesizată de C. Dobrogeanu-Gherea. Ca urmare a dezvoltării proletarietului și a creșterii mișcării socialiste, în literatura noastră se încetățenesc teme citadine, chipul muncitorului exploatat și, alături de el, al „proletarului în haine negre“, intelectualul oprimat de societate. Poetul cel mai reprezentativ al acestei literaturi este craioveanul Traian Demetrescu, considerat de critica socialistă de atunci „poet al tinermii“. Revolta lui Tradem împotriva apăsătoarei existențe citadine a alimentat elementele sociale și accentele de protest din creația lui Bacovia, determinându-i apropierea de mișcarea socialistă. În sfârșit, bogatele lecturi liceale din autori presimboliști și simbolști, mai ales francezi (Baudelaire, Rollinat, poet minor, celebru însă în epocă prin „nevrozele“ și „satanismul“ său, Verlaine, meșterul muzicii și sugestiei, Laforgue, autor al „complain-telor“, cîntece de jale și revoltă), la care se adaugă cultul pentru Al. Macedonski, poetul rozelor și pentru Ștefan Petică, poetul fecioarelor albe, îl apropie firesc pe Bacovia de mișcarea simbolistă, grupată în jurul *Literaturului*.

Este foarte adevărat că în primele două volume *Plumb* (1916) și *Scintei galbene* (1926), Bacovia se manifestă ca un poet estetic, livresc, mai dependent de modele. Întîlnim o bogată și tradițională recuzită simbolistă, înscrisă în cadrul social românesc al orașului provincial de la începutul secolului. Parcuri cu bănci, statui albe și havuze, mahalale, cafenea, abator, gară, bulevarde, fanfară militară concertînd duminică în grădina publică, cimitire cu cavouri, casa iubitei constituie elemente tipice ale unui decor populat de personaje nu mai puțin tipice, precum : fata ftizică, liceanul palid, poetul singuratic, îndrăgostiții sub lună, cîntărețele de local, cîinii vagabonzi, corbii. În acest univers predilect al simbolistilor — muzicieni și pictori impresionisti în tehnica lirică, dar naturalisti în viziunea socială, prin înclinarea către aspectele morbide ale realității și către toamnă — anotimp care dezagregă materia și dezintegrează fizic și moral ființa umană — Bacovia aduce o notă personală în măsură să se elibereze de poza și de convențiile estetice ale curentului.

Revolta socială frustră din *Serenada muncitorului* („Eu sînt un monstru pentru voi / Urzind un dor de vremuri noi / Și-n lumea voastră-abia încap... / Dar am să dau curînd la cap“), livrescul unor notații din poeziile *Finis* și *Sonet*, o anumită picturalitate exterioară de tip macedonskian din *Amurg antic* („Amurgul pe lebede pune culori / De sineală, de aur, de sînge“) sînt abandonate.

Simbolul bacovian devine structural, instrumentele sale de expresie constituind înseși modalitățile de exprimare ale unei stări sufletești. Culorile folosite în mase compacte și obsesive ca la expresioniști (negru, roșu, violet, galben) capătă semnificații esențiale, funcționează ca semnale psihologice, devenind strigăte neliniștite ale sufletului traumatizat de o realitate brutală : „Negru, numai noian de negru !“ (*Negru*) ; „Cu lacrimi mari de sînge / Curg frunze de pe ramuri / ...De sînge pare lacul, / Mai roș ca totdeauna / ...Și s-a făcut batista / Ca frunzele ce curg“ (*Amurg*) ; „Mulțimea toată pare violetă / Orașul tot e violet“ (*Amurg violet*).

Muzica simbolistă are la Bacovia o mare varietate de genuri (doină, serenadă, română, vals, marș funebru) și de instrumente (vioară, violină, fluiet, claviu, harmoniu, ceterincă) o modalitate aproape programatică de exprimare a unei stări lirice, a unei situații existențiale : „E-o muzică de toamnă / Cu glas de piculină, / Cu note dulci de flaut, / Cu ton de violină... / Și-acorduri de claviu / Pierdute în surdina : / Și-n tot e-un marș funebru / Prin moarte, ce suspină...“ (*Nocturnă*). „Muzica sonoriza orice-atom... / Dor de tine și de altă lume, / Dor...“ (*Largo*).

Încorporînd recuzita simbolistă unei structuri interioare înclinate spre tristețe, reflexivitate, ironie lucidă și presentiment vizionar, Bacovia realizează o poezie unică în felul ei, de o zguduitoare simplitate și de o mare forță expresivă. Prin atmosferă, dar și prin semantică, lirica lui Bacovia pune în evidență sentimentul unei adînci însingurări, intuiția unei eroziuni a civilizației timpului său, senzația dezarticulării psihicului pînă la distrugere totală și dispariție :

Sînt solitarul pustilor piețe
Cu jocuri de umbră ce dau nebunie ;
Pălînd în tăcere și-n paralizie, —
Sînt solitarul pustilor piețe.

(Pălînd)

Orașul gol...
Cetate depărtată
Frunzișul smuls...
De firele electrice, paralizată,
Ca un simbol,
O pasăre cade-n oraș ca o tristețe mai mult.

(Note de toamnă)

Un oraș de piatră doarme... toate dor...
Nu e nimeni... plouă... plinge o cucuvaie,

(Nocturnă)

În curind, încet va cădea în vid
Tot.

(Monosilabe de toamnă)

Cu instinctul infailibil al naturilor suprasensibile și ultralucide, Bacovia a presimțit cu un deceniu înainte haosul primului război mondial, forța revoluției proletare, prăbușirea „piloților grei” ai societății burgheze, cîntul de „alte primăveri”, visul de „vremuri noi”.

Una din constantele complexului psihologic bacovian, prezentă și în volumele *Cu voi* (1930) și *Comedii în fond* (1936), este, așadar, presimțirea prăbușirii, a căderii, a putrezirii oricărei forme a materiei („aud materia plîngînd”), exprimate într-o gamă de stări succesive: așteptare, anxietate, chemările „sorbitoare” de dispariție. Întîlnim aici anticipări ale existențialismului pe care Bacovia nu le teoretizează, ci le sugerează prin notații sensibile de culoare (alb-negru) auditive (stridențe acustice), de comportament (gesturi mașinale, ris dezarticulat, neliniște, rătăcirii prin locuri pustii). Nu puțini exegeți români și străini apropie „tragismul” bacovian de „spaimele” lui Kafka, de deruta halucinantă a lui Blecher, de automatismul interior, prezent la Urmuz, de alienarea și bilbiiala profetului „fără eu”, profetizînd civilizația populată de „omul concret” și de „omul unidimensional”.

Pe măsură ce se apropie de momentul *Stanțelor burgheze* (1946), Bacovia devine concentrat, criptic, comunicînd mesajul unei conștiințe tragice printr-o suită de procedee stilistice. Aparent dezarticulate, versurile, reconstituie un univers uman în care ideea poetului se zbate ca mîna unui naufragiat obosit, ridicată peste valurile oceanului.

În pofida apăsătoarei lumi de prăbușire și descompunere pe care ne-o propune poetul, Bacovia rămîne un poet umanist și angajat. Demascînd infrabiologicul existențial — cea mai tragică expresie a strivirii personalității sub călcîiul „cetății barbare”, ca și descompunerea unei lumi dezumanizate, Bacovia indica cu un gest ostenit, dar lucid, încă din zorii ei incerti, drumul victoriei proletare pe care o dorea din adîncul făpturii: „Finis / Istoria contemporană... / E timpul... toți nervii mă dor... / O, vino, odată, măreț viitor” (*Poemă finală*). Poezia lui Bacovia este drama unei existențe strivite de „păcatele” lumii vechi, a cărei izbăvire stă în participarea la nașterea unei lumi noi. La capătul vieții, ca și Faust, poetul a putut să-și culce fruntea în „carbonizate flori, noian de negru” cu conștiința împăcată: „Mi-am realizat / Toate profețiile / Politice / Sint fericit...” (*Cogito*, vol. *Stanțe burgheze*).

Andrei Mureșanu — elev la Blaj

Prof. ION BUZASI
Liceul industrial nr. 1, Blaj

Chiar dacă nu împărtășim întru totul aserțiunea prea entuziastului său biograf Ioan Rațiu că pe Andrei Mureșanu „singur Blajul l-a format”. perioadei școlarității la Blaj (1832—1838) trebuie să-i acordăm o importanță deosebită în formația intelectuală a bardului transilvănean.

Andrei Mureșanu vine la Blaj de la gimnaziul piariștilor din Bistrița. În pragul deceniului patru din secolul trecut, Blajul școlar și cultural trăiește înnoiri substanțiale. Murise de câțiva ani episcopul Bob, cel care urgisise cu atita înverșunare pe acei „înainte-mergători” care au fost Micu, Șincai și Maior. Lotul său îl luase Ioan Lemeni, care la începutul activității sale, s-a devotat unor inițiative culturale și sociale vrednice de laudă. În Blaj activează acum, „cea de-a doua generație a Școlii ardelene” (Șt. Pascu), formată din cărturari de prestigiu ca : Timotei Cipariu, Simion Bărnuțiu, I. Rusu, Dimitrie Boier, Nicolae Marcu. Pentru puțină vreme profesează și George Bariț. Dascălul cel mai îndrăgit era Simion Bărnuț, care predă filozofia și dreptul natural în românește. Timotei Cipariu îl impresionează pe Andrei Mureșanu prin întinsa cultură filologică și prin deslușirile pe care le face asupra evoluției limbii, iar Ioan Rusu, care predă istoria universală, vorbea înflăcărat despre originea română a poporului nostru și despre trecutul neamului românesc. Iată de ce pentru un învățăcel venit la Blaj din școli străine, contactul cu asemenea profesori și lecții însemna „trezirea dintr-o adâncă letargie”.

Stăruința și corectitudinea lui exemplară sînt confirmate de notele obținute atît în liceu : (filosofie — primă, doctrina religiunii — primă, mates/=matematică/ — eminentie, iar purtare — prima, în anul I. În anul al II la doctrina religiunii — eminentă cu laudă, fizică primă la eminentie, istorie-eminente, iar purtare — eminentă cu laudă. În Seminarul teologic, clasificarea este, de asemenea, excelentă: în anii I, II și III obține la toate disciplinele calificativul *eminente*, la purtare — *primă*, iar la talent (!) *optimum*¹. Viața elevilor era destul de grea. Din lipsă de mijloace materiale, mulți elevi „luau Hula”, după o lună-două de școală, adică se întorceau în satele de unde au venit, căci chiar și cu „țipăii” (pîine gratuită acordată școlarilor merituosi !) se trăia foarte greu, fiindcă pînă veneau cei de acasă cu desagii încărcăți, bieților „dieci” (elevi) li se lungeau urechile de foame ; mai ales dacă nimereau și la gazde zgîrcite”, pentru că internate nu existau. Andrei Mureșanu a beneficiat și el de această recompensă caracteristică școlilor din Blaj — țipăii — și a fost luat sub protecția unuia din dascălii săi, profesorul de fizică Nicolae Marcu, contradictoriu zugrăvit de documentele epocii, dar pentru care viitorul poet va nutri pînă la sfîrșitul vieții sentimente de recunoștință.

Anii studiilor lui Andrei Mureșanu la Blaj coincid însă cu cîteva realizări culturale ce vor înriuri în mod categoric activitatea sa de mai tîrziu. Timotei Cipariu abonează pe elevii Liceului la *Curierul românesc*, gazeta lui Ion Heliade Rădulescu, care îi uimește și-i încîntă pe învățăceii obosiți

¹ Apud I. Rațiu, *Viața și operele lui Andrei Mureșanu*, Blaj, 1900, p. 18—19.

de dogmatică și studii școlare. După modelul ziarului, Pauletti scoate, între 1834—1836, o revistă școlară manuscrisă *Aurora*. Deși nu ni s-a păstrat nici un exemplar e de presupus că în paginile ei s-a petrecut debutul literar al lui Andrei Mureșanu. Același Pauletti, la îndemnul lui Cipariu, realizează prima culegere de folclor din Transilvania. E de presupus că și Andrei Mureșanu a ascultat îndemnul lui Cipariu. Articolele sale despre cultura populară românească (*Românul în privința muzicii, Românul și poezia lui, Românul în privința picturii*) au încolțit aici ca idei. Prin Bariț, elev în ultimele clase ale Seminarului teologic, „se urnește carul Thaliei române în Transilvania”, se joacă primele piese de teatru, sub oblăduirea și încurajarea unor dascăli, ca Timotei Cipariu, Simion Bărnuțiu, Ioan Rusu, care luptau împotriva inerției, rutinei și închistării. Din nou trebuie să ne imaginăm că Andrei Mureșanu, care va sprijini la Brașov inițiativele teatrale ale lui Bariț, și-a făcut debutul actoricesc în această „urbe școlastică”. Se prea poate ca astfel să-l fi remarcat Bariț, care îl solicită mai târziu ca profesor la Brașov și redactor la foile sale.

La capătul acestor scurte însemnări, e bine să conchidem că educația patriotică și națională se făcea în școlile Blajului pe multiple căi, așa încât N. Iorga era îndreptățit să scrie peste aproape un secol, vorbind despre însemnătatea popasului de la Blaj în biografia lui Eminescu, rînduri ce ni se par potrivite pentru oricare din „alumnii” blăjeni :

„Blajul nu este numai catedrala fastuoasă a canonicilor, nu este nici șirul de case ale acestor canonici-profesori, ci sînt copiii de la țară, cari vin acolo la școli aspri, încă cruzi, porniți dintr-o viață țărănească profundă, tradițional-virtuoasă...”.

Rezultatele concursului din nr. 4, 1980

Prof. NICOLAE I. NICOLAE
Liceul industrial nr. 25, București

Orientat cu precădere spre informația literară a elevilor, concursul a stîrnit interesul multor corespondenți, care au prins gustul de a căuta răspunsul exact pînă la certitudine, intrînd serios în „jocul” problemelor.

Rezultatul este peste așteptări : 169 elevi în 156 scrisori (nu-i nici o greșală !) au răspuns corect. În fond, testul n-a fost dificil, dar cele zece probleme presupuneau o arie întinsă de informație pe care programa școlară o epuizează abia în ultimii ani de liceu. E, deci, cu atît mai mare meritul acelor elevi din clasele mici care au știut ce să răspundă și cum să răspundă. Cele mai multe confuzii au stîrnit problemele 5 și 8, acelea care cereau precizarea unui personaj caracterizat onomastic în romanul *Enigma Otiliei* și, respectiv, numele unui vestit cărturar muntean care și-a făcut studiile la Padova, în Italia. Personajul caracterizat onomastic, adică purtînd un nume-poreclă, era popa Țică. Unii au scris *Felix*, alții *Stănică Rațiu* : ceva mai mult, cîteva fete din Orșova au consultat (împreună, presupun !) un *Dicționar onomastic* și-au stabilit originea numelui Rațiu de la maghiarul *rac* și a lui Stănică de la slavonul *stan*, făcînd eforturi lăudabile, dar inutile. Era mult mai simplu să citească atent romanul și precizarea „caracterizat onomastic” pentru a ajunge la răspunsul corect, întrucît era vorba de un procedeu de caracterizare prin nume, și nu de un nume pur și simplu.

Vestitul cărturar muntean care a învățat la Padova este stolnicul Constantin Cantacuzino. Cum l-au putut unii confunda cu Miron Costin

e de mirare, elementele de diferențiere din problemă fiind mai multe decât oriunde : cărturar, nu cronicar ; muntean, nu moldovean ; studii în Italia, nu în Polonia. Și totuși neatenția, graba sau cum vreți s-o numiți i-au făcut pe unii să trimită acest răspuns greșit, care nu-i prea onorează.

Mulți corespondenți nu au construit figura geometrică cerută, prin care ar fi putut să verifice exactitatea răspunsurilor. Chiar și unii cu răspunsuri bune au trimis desene hazlii, ceea ce ne face să credem că au, probabil, foarte dezvoltat simțul umorului... desigur involuntar.

Și atenție, dragi corespondenți, cei care fac greșeli de ortografie se trădează chiar și în cele mai concise scrisori. Deci, nu uitați ortografia și punctuația.

În încheiere, câteva precizări de natură, să zicem, morală. Am avut surpriza, neplăcută, să vedem că obiceiul unora de „a sufla” în clasă s-a extins și în scrisori, astfel că un binevoitor fi dă „o mână de ajutor” și colegului mai comod, în speranța să-și vadă numele alături în revistă ca semn al generozității sale deosebite. În realitate, „ajutorul” se simte, iar uneori devine povară, o povară care pătează, pentru că un răspuns greșit se perpetuează în aceeași formă în mai multe scrisori ale unui grup întreg de elevi și chiar ale unei clase întregi. Un răspuns la un concurs literar presupune o muncă individuală, forța de a te autoverifica, de a-ți verifica cunoștințele.

Sînt, desigur, lăudabile eforturile unor colegi de a se consulta între ei și de a stabili împreună un răspuns. Munca în colectiv este necesară în cercetare, dar în cazul nostru o greșeală a unuia devine rău al tuturor. Este cazul, de exemplu, al membrilor Cenaclului literar „Inimi tinere” din Orșova, care și-au stabilit o tehnică de lucru interesantă și cam savantă, pentru simplitatea răspunsurilor pe care concursul nostru v-o solicita. S-au citat versuri, s-au indicat titluri de opere și pagina etc., dar din păcate același răspuns greșit la nr. 5 s-a extins ca o pecingine în multe scrisori.

Este necesar să înțelegeți că un concurs este... un concurs, adică preluînd sensul nr. 1 din *Dicționarul explicativ al limbii române* — am preluat și noi tehnica de convingere a elevilor din Orșova (e o glumă, se înțelege !) — : „Întrecere (sportivă) care se termină întotdeauna cu un clasament și cu acordarea unor premii celor mai buni dintre participanți”. De ce încercați unii dintre voi să stricați, cum spun englezii, și-o spunem și noi, în limbajul sportiv, *fair-play*-ul concursului ?

(Numele elevilor apar pe coperta nr. 3 a revistei.)

Epigrame

ION DRAGOMIR MARGEAN
Editura didactică și pedagogică

Cu Zamfira e-o poveste
Ce a fost și încă este...
Iar flăcăul vrea s-o prindă
C-a visat-o „La oglindă”
Și s-o treacă-ntr-o neveste
Pragu-n tindă !

Tinere, să iei aminte
Căci în cartea ce o ai
Sînt „Cuvinte potrivite”
Și din „Flori de mucigai” !

Povestind „Viața la țară”,
El dator nu ne rămase...
Faptele continuă
Cu sfîrșitul lui „Tănase...” !

Prins în mreje de poveste
Lumea toată ți s-arată...
Ca și clipele celeste
Din „Dumbrava minunată” !

CONCURSURI, EXAMENE

Activități în cadrul Festivalului Național „Cântarea României”: Concursul de limba și literatura română „M. Eminescu” (Etapa județeană: 22 februarie 1981)

SUBIECTE

Clasa a IX-a

Evocarea trecutului de luptă al poporului nostru în operele scriitorilor de la 1848.

Clasa a X-a

Viața țăranului român, cu tradițiile și obiceiurile ei, în romanul *Baltagul* de Mihail Sadoveanu.

Clasa a XI-a

Meșterul Manole — înaltă expresie artistică a concepției lui Lucian Blaga despre creație și menirea artistului.

Clasa a XII-a

Alcătuiești o lucrare despre Tudor Arghezi, pornind de la versurile:

„Să-mi fie verbul limbă
De flăcări vaste ce distrug
Trecînd ca șerpii cînd se plimbă;
Cuvîntul meu să fie plug
Ce fața solului o schimbă,
Lăsînd în urma lui belșug”.

(Tudor Arghezi, *Rugă de seară*)

ELEVII CARE AU OBTINUT, LA ETAPA JUDEȚEANĂ A CONCURSULUI,
NOTA 10, CU DREPT DE PARTICIPARE LA ETAPA FINALĂ DE LA FOCSANI

ALBA. Clasa a IX-a: *Gabriela Lăscău*, Liceul industrial nr. 1, Cugir; Clasa a X-a: *Septimiu Ardelean*, Liceul de matematică-fizică, Sebeș; Clasa a XI-a: *Marin Enache*, Liceul militar „M. Viteazul”, Alba Iulia; Clasa a XII-a: *Carol Biro*, *Dan Florea*, Liceul militar „M. Viteazul”, Alba Iulia.

ARAD. Clasa a IX-a: *Maria Hăbaș*, Liceul „I. Slavici”, Arad; Clasa a X-a: *Janina Flueraș*, Liceul pedagogic, Arad; *Camelia Pocol*, Liceul sanitar, Arad; Clasa a XII-a: *Angela Hălmăgean*, Liceul pedagogic, Arad.

ARGES. Clasa a IX-a: *Claudia Țița*, Liceul „Z. Goleșcu”, Pitești; Clasa a X-a: *Petruța Caval*, Liceul economic, Pitești; *Andrei Rizoiu*, Liceul „N. Bălcescu”, Pitești; *Aurica Toma*, Liceul pedagogic, Cîmpulung; Clasa a XI-a: *Amedea Cojocaru*, Liceul

Industrial nr. 6, Pitești; *Romeo Nicolescu*, Liceul de filologie-istorie, Cîmpulung; *Liliana Voinea*, Liceul industrial nr. 4, Pitești; Clasa a XII-a: *Iuliana Gheorghe*, Liceul „Z.Golescu”, Pitești; *Ana Manta*, Liceul industrial textile, Pitești.

BACĂU. Clasa a IX-a: *Livia Grigoraș*, Liceul „G. Bacovia”, Bacău; *Daniela Stupu*, Liceul „L. Pătrășcanu”, Bacău. Clasa a X-a: *Călina Ciobanu*, Liceul „L. Pătrășcanu”, Bacău; *Carmen Marin*, Liceul pedagogic, Bacău. Clasa a XI-a: *Mioara Grosu*, Liceul „V. Alecsandri”, Bacău; *Marius Hainagiu*, Liceul „L. Pătrășcanu”, Bacău. Clasa a XII-a: *Felicia Apreotesei*, Liceul „V. Alecsandri”, Bacău; *Leonard Popa*, Liceul „L. Pătrășcanu”, Bacău.

BIHOR. Clasa a IX-a: *Manuela Gruescu*, *Florian Oșvar*, Liceul sanitar, Oradea. Clasa a X-a: *Daniela Topală*, Liceul de filologie-istorie, Oradea. Clasa a XI-a: *Magdalena Deleanu*, Liceul „E. Gojdu”, Oradea; *Elena Gîpa*, Liceul economic, Oradea; *Elena Mugur*, Liceul de filologie-istorie, Oradea. Clasa a XII-a: *Liana Buta*, Liceul de filologie-istorie, Oradea; *Mariana Fîrtoș*, Liceul sanitar, Oradea.

BISTRIȚA-NĂSĂUD. Clasa a IX-a: *Doina Vertic*, Liceul „G. Coșbuc”, Năsăud. Clasa a X-a: *Dorina Chișeri*, Liceul „A. Mureșanu”, Bistrița. Clasa a XI-a: *Carmen Pop*, Liceul pedagogic, Năsăud. Clasa a XII-a: *Liliana Lechinșan*, Liceul pedagogic, Năsăud.

BOTOȘANI. Clasa a IX-a: *Gianina Agachi*, Liceul economic, Botoșani. Clasa a XI-a: *Anca Evelina Avasiloiu*, Liceul industrial, Dărăbani; *Luminița Dumitriu*, Liceul agroindustrial, Botoșani. Clasa a XII-a: *Manuela Sandu*, Liceul „A. Laurian”, Botoșani; *Florin Zamfirescu*, Liceul „M. Eminescu”, Botoșani.

BRAȘOV. Clasa a IX-a: *Mihaela Bucă*, Liceul „A. Șaguna”, Brașov. Clasa a X-a: *Delia Necșoi*, Liceul „Dr. I. Meșotă”, Brașov; *Simona Popescu*, Liceul „Unirea”, Brașov. Clasa a XI-a: *Aida Bontea*, Liceul „Unirea”, Brașov; *Violeta Buliga*, Liceul „A. Șaguna”, Brașov; *Luminița Cocos*, Liceul „Unirea”, Brașov; *Dorina Parfene*, Liceul industrial „Tractorul”, Brașov; *Ramona Rusenescu*, Liceul „Dr. I. Meșotă”, Brașov.

BRĂILA. Clasa a IX-a: *Revelca Dobre*, Liceul sanitar, Brăila. Clasa a X-a: *Marioara Satnoianu*, Liceul pedagogic, Brăila. Clasa a XI-a: *Mihaela Mihalășcu*, Liceul de matematică-fizică „N. Bălcescu”, Brăila; Clasa a XII-a: *Ionica Calotă*, Liceul de matematică-fizică „Gh. Murgoci”, Brăila.

BUZĂU. Clasa a IX-a: *Mariana Frățilă*, Liceul „B. P. Hasdeu”, Buzău. Clasa a X-a: *Cristina Grigore*, Liceul „M. Eminescu”, Buzău; *Mihaela Vartolomei*, Liceul „M. Eminescu”, Buzău. Clasa a XI-a: *Viorela Alexandru*, *Ioana Caloianu*, Liceul „M. Eminescu”, Buzău; *Mariana Dragomir*, Liceul pedagogic, Buzău; *Corina Popescu*, Liceul agroindustrial, Buzău; Clasa a XII-a: *Roxana Marinescu*, *Lelioara Radu*, Liceul „M. Eminescu”, Buzău.

CARAȘ-SEVERIN. Clasa a IX-a: *Mihaela Voia*, Liceul de matematică-fizică, Reșița. Clasa a X-a: *Daniela Păunescu*, Liceul de matematică-fizică, Reșița. Clasa a XI-a: *Marcela Branefu*, Liceul pedagogic, Caransebeș; *Niță Radu*, Liceul industrial nr. 1, Reșița. Clasa a XII-a: *Mirela Matei*, Liceul de matematică-fizică, Reșița; *Mihaela Roșu*, Liceul pedagogic, Caransebeș.

CĂLĂRAȘI. Clasa a IX-a : *Domnița Danciu*, Liceul de matematică-fizică, „N. Bălcescu“, Călărași. Clasa a X-a : *Dorina Crețu*, Liceul agroindustrial, Lehliugară. Clasa a XI-a : *Florinela Dilimot*, Liceul de matematică-fizică, Călărași. Clasa a XII-a : *Daniela Stoian*, Liceul „N. Bălcescu“, Călărași ; *Ștefania Vlaicu*, Liceul de matematică-fizică, Oltenița.

CLUJ. Clasa a IX-a : *Liliana Borșan*, Liceul de filologie-istorie, „Ady-Șincal“, Cluj-Napoca ; *Ioana Măraru*, Liceul „P. Maior“, Gherla. Clasa a X-a : *Nicoleta Puiu*, Liceul „M. Viteazul“, Turda ; *Eugen Vulpe*, Liceul de filologie-istorie „Ady-Șincal“, Cluj-Napoca. Clasa a XI-a : *Anca Bizo*, Liceul de matematică-fizică „Nicolae Bălcescu“, Cluj-Napoca ; *Ioana Both*, Liceul de filologie-istorie „Ady-Șincal“, Cluj-Napoca ; *Virginia Gheorghiu*, Liceul de filologie-istorie „Ady-Șincal“, Cluj-Napoca ; *Dan Rățiu*, Liceul de artă, Cluj-Napoca ; *Simona Țibrea*, Liceul „Terapia“, Cluj-Napoca. Clasa a XII-a : *Cristian Bolog*, Liceul de filologie-istorie „Ady-Șincal“, Cluj-Napoca ; *Dana Moga*, Liceul „Terapia“, Cluj-Napoca ; *Mihaela Răchită*, Liceul de artă, Cluj-Napoca.

CONSTANȚA. Clasa a IX-a. *Adelina Cosulea*, Liceul sanitar, Constanța. Clasa a X-a ; *Adrian Lungu*, Liceul industrial nr. 6, Constanța ; *Viorica Nechifor*, Liceul „M. Eminescu“, Constanța. Clasa a XI-a : *Carmen Ion*, Liceul industrial nr. 6, Constanța ; *Mariana Pamblică*, Liceul „M. Eminescu“, Constanța ; Clasa a XII-a : *Liliana Barbu*, Liceul de matematică-fizică nr. 1, Constanța.

COVASNA. Clasa a IX-a : *Izabella Gyöngyössi*, *Maria Marin*, Liceul de filologie-istorie, Sf. Gheorghe. Clasa a X-a : *Maria Brașoveanu*, Liceul economic, Sf. Gheorghe ; *Gabriela Szakács*, Liceul industrial nr. 1, Sf. Gheorghe. Clasa a XII-a : *Eva Szöcs*, Liceul de filologie-istorie, Sf. Gheorghe ; *Mirela Vlespu*, Liceul de filologie-istorie, Sf. Gheorghe.

DÎMBOVÎȚA. Clasa a IX-a : *Corina Constantin*, Liceul „I. Văcărescu“, Țirgoviste. Clasa a X-a : *Manuela Coman*, Liceul „I. Văcărescu“, Țirgoviste. Clasa a XI-a : *Adelina Davidescu*, Liceul industrial, Pucioasa ; *Gabriela Lupu*, Liceul industrial Găești. Clasa a XII-a : *Daniela Popescu*, Liceul pedagogic, Țirgoviste.

DOLJ. Clasa a X-a : *Sanda Bivolaru*, *Ofelia Burtea*, Liceul de filologie-istorie, Craiova ; *Violeta Călin*, Liceul „N. Bălcescu“, Craiova. Clasa a XI-a : *Eugen-Fl. Georgescu*, Liceul „N. Bălcescu“, Craiova ; *Anișoara Grozăvescu*, *Raluca Ion-Gongea*, Liceul de filologie-istorie, Craiova. Clasa a XII-a : *Nicoleta Chițoiu*, *Camelia Nedelcuț*, Liceul de filologie-istorie, Craiova.

GALAȚI. Clasa a IX-a : *Simona Caliop*, Liceul pedagogic, Galați. Clasa a X-a : *Manuela Cristea*, Liceul industrial nr. 2, Tecuci ; *Gina Morojan*, Liceul pedagogic, Galați. Clasa a XI-a : *Eliza Băicoianu*, Liceul industrial nr. 1, Tecuci ; *Adina Tiron*, Liceul sanitar, Galați. Clasa a XII-a : *Vasilica Ilie*, Liceul de științele naturii, Galați ; *Gabriel Popescu*, Liceul de matematică-fizică „V. Alecsandri“, Galați ; *Mariana Solomon*, Liceul de filologie-istorie, Galați.

GIURGIU. *Eugenia Negru*, Liceul „I. Maiorescu“, Giurgiu. Clasa a X-a : *Alexandrina Tudor*, Liceul industrial de construcții, Giurgiu. Clasa a XI-a : *Lucia Anghel*, Liceul industrial de chimie, Giurgiu ; *Mugur Burcescu*, Liceul „I. Maiorescu“, Giurgiu ; *Mirela Ion*, Liceul industrial nr. 2, Giurgiu. Clasa a XII-a : *Georgeta Turcu*, Liceul agroindustrial, Dragomirești-Vale.

GORJ. Clasa a IX : *Georgiana Răducanu*, Liceul pedagogic, Tg. Jiu. Clasa a XI-a : *Rodica Pirjol*, Liceul pedagogic, Tg. Jiu. Clasa a XII-a : *Magda Trămîndan*, Liceul pedagogic, Tg. Jiu. *Sorin Călugărița*, Liceul agroindustrial „T. Arghezi”, Tîrgu Cărbunești ; *Fica Frățuțu*, Liceul pedagogic, Tg. Jiu.

HARGHITA. Clasa a X-a : *Izabella Majeczki*, Liceul de matematică-fizică, Miercurea Ciuc. Clasa a XI-a : *Hajnal Müller*, Liceul pedagogic - Odorhei. Clasa a XII-a : *Vasile Braic*, *Alexandru Ciubrucă*, Liceul de matematică-fizică, Miercurea Ciuc ; *Anca Enea*, Liceul pedagogic, Odorhei.

HUNEDOARA. Clasa a IX-a : *Corina Iovănescu*, Liceul industrial, Hunedoara. Clasa a X-a : *Claudia Nicula*, Liceul pedagogic, Hunedoara. Clasa a XI-a : *Sorina Muncaș*, Școala generală nr. 17, Hunedoara ; *Liliana Rădulea*, Liceul de matematică-fizică, Hunedoara ; *Ildikó Tofoldi*, Liceul industrial nr. 4, Deva. Clasa a XII-a : *Teodora Lung*, Liceul „A. Iancu”, Brad.

IALOMIȚA. Clasa a IX-a : *Gabriela Moise*, Liceul pedagogic, Slobozia. Clasa a X-a : *Ana Clungeanu*, Liceul pedagogic, Slobozia ; *Isabela Pîrvu*, Liceul pedagogic, Slobozia. Clasa a XI-a : *Ileana Iancu*, *Letiția Elena Miinea*, Liceul de matematică-fizică, Urziceni. Clasa a XII-a : *Ștefan Damian*, *Iuliana Luiza Sandu*, Liceul de matematică-fizică, Urziceni.

IAȘI. Clasa a IX-a : *Liliana Vereș*, Liceul „C. Negruzzi”, Iași. Clasa a X-a : *Nicoleta Florea*, Liceul Național, Iași ; *Nicoleta Tescu*, Liceul „M. Eminescu”, Iași. Clasa a XI-a : *Daniela Caraciuc*, Liceul de informatică, Iași ; *Mihaela Cernăuți*, *Dință Lăcrămioara*, Liceul „M. Eminescu”, Iași ; *Mihaela Niculiță*, Liceul „C. Negruzzi”, Iași ; *Iolanda Sterpu*, Liceul „M. Eminescu”, Iași. Clasa a XII-a : *Ancuța Calistru*, Liceul „M. Eminescu”, Iași ; *Liliana Lazăr*, Liceul „C. Negruzzi”, Iași.

MARAMUREȘ. Clasa a IX-a : *Carmen Pavel*, Liceul pedagogic, Baia Mare. Clasa a X-a : *Mariana Scurca*, Liceul pedagogic, Baia Mare. Clasa a XI-a : *Mihaela Pascu*, Liceul pedagogic, Baia Mare. Clasa a XII-a : *Sanda Grumaj*, Liceul industrial nr. 5, Baia Mare ; *Ana-Maria Halmi*, Liceul industrial nr. 4, Baia Mare ; *Anișoara Trif*, Liceul pedagogic, Baia Mare.

MEHEDINȚI. Clasa a X-a : *Mirela Suciu*, Liceul „Traian”, Drobeta Turnu-Severin. Clasa a XI-a : *Pompilia Crăciunescu*, Liceul pedagogic, Drobeta Turnu-Severin ; *Claudia Mihalcea*, Liceul „Traian”, Drobeta Turnu-Severin. Clasa a XII-a : *Daniela Fulga*, Liceul pedagogic, Drobeta Turnu-Severin.

MUREȘ. Clasa a IX-a : *Mircea Țicudean*, Liceul agroindustrial, Sărmaș. Clasa a X-a : *Gyöngyvér Kulcsár*, Liceul „Al. Papiu Ilarian”, Tîrgu Mureș ; *Adela Țicudean*, Liceul „Unirea”, Tîrgu Mureș ; *Adriana Vultur*, Liceul industrial nr. 1, Reghin. Clasa a XI-a : *Adriana Milășan*, *Daniela Stoica*, Liceul „Al. Papiu Ilarian”, Tîrgu Mureș. Clasa a XII-a : *Dana Ardelean*, Liceul „Unirea”, Tîrgu Mureș ; *Caterina Săsăreanu*, Liceul „Al. Papiu Ilarian”, Tîrgu Mureș.

NEAMȚ. Clasa a IX-a : *Daniela Anghel*, *Mădălina Focșă*, Liceul „Petru Rareș”, Piatra Neamț. Clasa a X-a : *Carmen Ciobanu*, Liceul „Ștefan cel Mare”, Piatra Neamț ; *Daniela Hristea*, Liceul „Petru Rareș”, Piatra Neamț. Clasa a XI-a : *Magdalena Mițan*, Liceul „C. Hogăș”, Piatra Neamț ; *Cătălin Păduraru*, Liceul „Petru Rareș”, Piatra Neamț. Clasa a XII-a : *Prisecaru Oswald*, Liceul industrial nr. 5, Pia-

tra Neamț; *Lia Satu*, Liceul „Calistrat Hogaș”, Piatra Neamț; *Camelia Virvara*, Liceul „Petru Rareș”, Piatra Neamț.

OLT. Clasa a X-a : *Aurel Secu*, Școala generală Crimpoia. Clasa a XI-a : *Nuți Aldea*, Liceul pedagogic, Slatina; *Luminița Achimescu*, Liceul „Ion Minulescu”, Slatina; *Despina Opreșan*, Liceul pedagogic, Slatina; *Iulia Stoica*, Liceul pedagogic, Slatina. Clasa a XII-a : *Luminița Rogojinaru*, Liceul pedagogic, Slatina.

PRAHOVA. Clasa a IX-a : *Paula Bercaru*, Liceul industrial de chimie, Ploiești; *Romanița Vrinceanu*, Liceul „Mihai Viteazul”, Ploiești. Clasa a X-a : *Andra Nicolae*, *Daniela Ștefănescu*, Liceul „I. L. Caragiale”, Ploiești. Clasa a XI-a : *Daniela Dumitrescu*, Liceul industrial nr. 4, Ploiești; *Mihaela Gheorghe*, Liceul „I. L. Caragiale”, Ploiești. Clasa a XII-a : *Aurora Biolănescu*, Liceul „C. D. Gherea”, Ploiești; *Marian Ene*, Liceul militar „D. Cantemir”, Breaza; *Mihaela Ghidu*, Liceul pedagogic, Ploiești; *Adelina Stănescu*, Liceul „C. D. Gherea”, Ploiești.

SATU MARE. Clasa a IX-a : *Georgeta Danciu*, Liceul „M. Eminescu”, Satu Mare. Clasa a X-a : *Daniela Baci*, Liceul industrial „Unio”, Satu Mare; *Rodica Pop*, Liceul „M. Eminescu”, Satu Mare. Clasa a XI-a : *Elisabeta Alfater*, Liceul „M. Eminescu”, Satu Mare; *Maricica Bereșchi*, *Daiana Curteanu*, Liceul industrial nr. 6, Satu Mare; *Delia Dorcea*, Liceul de filologie-istorie, Satu Mare. Clasa a XII-a : *Delia Catona*, Liceul de filologie-istorie, Satu Mare.

SĂLAJ. Clasa a IX-a : *Camelia Hațduc*, Liceul de matematică-fizică, Zalău. Clasa a X-a : *Tatiana Butuza*, Liceul agroindustrial, Ileanda; *Ancuța Stana*, Liceul de matematică-fizică, Jibou. Clasa a XI-a : *Lucia Bibort*, Liceul de matematică-fizică, Șimleu. Clasa a XII-a : *Liliana Munteanu*, Liceul industrial nr. 3, Zalău; *Liliana Sabău*, Liceul de matematică-fizică, Zalău.

SIBIU. Clasa a IX-a : *Gabriela Onu*, Liceul „O. Goga”, Sibiu. Clasa a X-a : *Maria Barbu*, Liceul „O. Goga”, Sibiu; *Poezia Bucholtzer*, Liceul „Gh. Lazăr”, Sibiu. Clasa a XI-a : *Simona Martin*, *Lia Trandafir*, Liceul „O. Goga”, Sibiu. Clasa a XII-a : *Daiana Frățilă*, Liceul „Gh. Lazăr”, Sibiu; *Monica Mărginean*, *Monica Nekola*, Liceul „O. Goga”, Sibiu.

SUCEAVA. Clasa a X-a : *Camelia Drăgușanu*, Liceul „E. Hurmuzachi”, Rădăuți; *Mihaela Mariei*, Liceul pedagogic, Suceava. Clasa a XI-a : *Valentin Bălțeanu*, Liceul militar, Cîmpulung; *Bogdan Lazăr*, Liceul „Ștefan cel Mare”, Suceava; *Adela Marțincu*, Liceul industrial nr. 1, Rădăuți. Clasa a XII-a : *Luminița Croitoru*, Liceul „N. Gane”, Fălticeni; *Claudiu Hermeniuc*, Liceul militar, Cîmpulung; *Elena Pașcaniuc*, Liceul agroindustrial, Fălticeni.

TELEORMAN. Clasa a IX-a : *Dumitra Streche*, Liceul sanitar, Alexandria. Clasa a X-a : *Gigi Pați Cristescu*, Liceul sanitar, Alexandria. Clasa a XI-a : *George Iancu*, Liceul de matematică-fizică, Turnu Măgurele; *Mariana Nicolae*, Liceul pedagogic, Turnu Măgurele. Clasa a XII-a : *Corina Chirea*, Liceul pedagogic, Turnu Măgurele; *Cezarina Roșoi*, Liceul industrial, Turnu Măgurele.

TIMIȘ. Clasa a IX-a : *Daniela Grecu*, Liceul pedagogic, Timișoara; *Corina Marțiș*, Liceul „C. D. Loga”, Timișoara; *Maria Subi*, Liceul de filologie-istorie, Timișoara; *Corina Vasile*, Liceul „C. D. Loga”, Timișoara. Clasa a X-a : *Claudia Balla*, Liceul de filologie-istorie, Timișoara; *Claudia Ceașu*, *Simona Cristian*, Liceul de matematică-fizică nr. 1, Timișoara; *Ligia Secoșanu*, Liceul de filologie-istorie, Timișoara;

Daniela Văleanu, Liceul pedagogic, Timișoara. Clasa a XI-a : *Daniela Bugariu*, Liceul de filologie-istorie, Timișoara, *Corina Ciocîrlie*, Liceul „C. D. Loga”, Timișoara ; *Ileana Măciucă*, Liceul sanitar, Timișoara ; *Ioana Stan*, Liceul de filologie-istorie, Timișoara. Clasa a XII-a : *Dianora Deneș*, Liceul de filologie-istorie, Timișoara ; *Dan Gaiță*, Liceul de matematică-fizică, Timișoara.

TULCEA. Clasa a IX-a : *Cristina Puha*, Liceul pedagogic, Tulcea. Clasa a X-a : *Marin Augustin Ioan*, Liceul „Spiru Haret”, Tulcea. Clasa a XI-a : *Marin Antoch*, Liceul industrial nr. 1, Tulcea. Clasa a XII-a : *Luminița Antache*, *Daria Simionov*, Liceul „Spiru Haret”, Tulcea.

VASLUI. Clasa a IX-a : *Niculina Chiper*, Liceul pedagogic, Birlad. Clasa a X-a : *Janina Lupu*, Liceul „Gh. Roșca-Codreanu”, Birlad ; *Mugurica Rotariu*, Liceul pedagogic, Birlad. Clasa a XI-a : *Elena-Silvia Alexandrache*, Liceul „M. Kogălniceanu”, Vaslui ; *Greta Popa*, Liceul „Gh. Roșca-Codreanu”, Birlad. Clasa a XII-a : *Angelica Hușanu*, Liceul „M. Kogălniceanu”, Vaslui ; *Mirela Munteanu*, Liceul „Gh. Roșca-Codreanu”, Birlad.

VILCEA. Clasa a IX-a : *Tudor Iosifaru*, Liceul „Vasile Roaită”, Rîmniciu Vilcea ; *Virginia Pietriși*, Liceul economic, Rîmniciu Vilcea. Clasa a X-a : *Georgiana Bodo-roncea*, Liceul pedagogic, Rîmniciu Vilcea. Clasa a XI-a : *Denisa Nițoi*, Liceul Călimănești. Clasa a XII-a : *Ileana-Cristiana Pascu*, Liceul industrial nr. 1, Rîmniciu Vilcea.

VRANCEA. Clasa a IX-a : *Gabriela Godinat*, Liceul „Al. I. Cuza”, Focșani. Clasa a X-a : *Monica Băcu*, *Raluca Chirilă*, *Delia Dăescu*, *Marta Rotaru*, Liceul „Al. I. Cuza”, Focșani. Clasa a XI-a : *Maricica Babiș*, Liceul pedagogic, Focșani ; *M. Busuioc*, Liceul industrial, Adjud ; *Liliana Menea*, Liceul pedagogic, Focșani. Clasa a XII-a : *Genoveva Lupu*, *Valentina Sibîșteanu*, Liceul pedagogic, Focșani.

BUCUREȘTI. Clasa a IX-a : *Roxana Cîrperiu*, Liceul „Al. Sahia” ; *Carmen Constantinescu*, Liceul „Mihai Viteazul” ; *Camelia Mihaela Niculescu*, Liceul „N. Bălcescu” ; *Sinziana Niculescu*, Liceul „Zoia Kosmodemianskaia” ; *Pompilia Petanea*, *Viorica Simion*, Liceul pedagogic ; *Emilia Solcan*, Liceul industrial Tehnometal ; *Monica Tudorache*, Liceul „Mihai Viteazul” ; *Corina Vaida*, Liceul de matematică-fizică nr. 3. Clasa a X-a : *Vlad Alexandrescu*, Liceul „I. L. Caragiale” ; *Constanța Burcea*, Liceul de filologie-istorie nr. 1 ; *Mihaela Costache*, Liceul industrial nr. 28 ; *Irena Dănceanu*, Liceul „Zoia Kosmodemianskaia” ; *Ada Florescu*, Liceul „N. Bălcescu” ; *Simona Hodoroagea*, *Carmen Matei*, Liceul „I. Creangă” ; *Gheorghe Moldoveanu*, Liceul „I. L. Caragiale” ; *Aurelian Pavelescu*, Liceul „D. Cantemir” ; *Diana Storin*, Liceul „N. Tonitza”. Clasa a XI-a : *Adriana Buznea*, Liceul de matematică-fizică nr. 1 ; *Ioana Carabăț*, *Monica Ciolcă*, Liceul „Zoia Kosmodemianskaia” ; *Daniela Dima*, Liceul „N. Bălcescu” ; *Mihaela Dima*, Liceul de științele naturii nr. 1 ; *Ioana Grigore*, Liceul de matematică-fizică nr. 2 ; *Irina Luiza Librescu*, Liceul „Gh. Lazăr” ; *Elena Mazilu*, Liceul „I. Creangă” ; *Luminița Muțescu*, Liceul industrial „Vulcan” ; *Eugenia Stănescu*, Liceul pedagogic ; *Raluca Tacciu*, Liceul de filologie-istorie nr. 1. Clasa a XII-a : *Irina Airinei*, Liceul de filologie-istorie nr. 1 ; *Delia Dună*, Liceul „I. Creangă” ; *Victoria Gherbali*, Liceul „I. L. Caragiale” ; *Florentina Gui*, Liceul „Zoia Kosmodemianskaia” ; *Luminița-Anca Ion*, Liceul „Gh. Șincai” ; *Adina Mavrodin*, *Sanda Mălăescu*, Liceul „Zoia Kosmodemianskaia” ; *Adriana Muntean*, Liceul industrial nr. 13 ; *Valentina Preda*, Liceul industrial nr. 16 ; *Bogdan Teodorescu*, Liceul „Gh. Lazăr” ; *Ovidiu Verdeș*, Liceul „Zoia Kosmodemianskaia”.

PROBA DE VERIFICARE A CUNOȘTINȚELOR PENTRU ADMITEREA
ÎN TREAPTA I DE LICEU

(sesiunea iunie 1980)

Publicăm, în numărul de față, subiectele la proba de verificare a cunoștințelor în treapta I de liceu, primite de la unele inspectorate școlare județene. Ne exprimăm convingerea că în acest fel contribuim la un schimb de experiență util. Adresăm mulțumiri inspectoratelor care au răspuns solicitării redacției.

ALBA

Licee industriale

1. Alcătuiți planul de idei al nuvelei *La Vulturi!* de Gala Galaction și transpu-neți-l într-un rezumat.
2. Dați patru exemple de neologisme și alcătuiți cîte o propoziție cu ele.
3. Găsiți cîte două sinonime pentru cuvintele : imens, flamură, strămoș, pa-trie — alcătuiți propoziții cu ele.

Licee de matematică-fizică

1. Alcătuiți o compunere cu tema *Dobrogea de azi* în care să valorificați textul lui Geo Bogza și propriile voastre cunoștințe și impresii despre această regiune a țării.
2. Analizați sintactic și morfologic propoziția : „Lie venea în frunte ducînd de căpăstru calul căpitanului“ (M. Sadoveanu, *Neamul Șoimăreștilor*).
3. Dați trei exemple de cuvinte polisemantice și alcătuiți cu ele propoziții care să ilustreze sensul lor.

Licee pedagogice

1. După lectura *Țara — Poporul*, scrieți o compunere liberă cu tema : De la *România pitorească* a lui Alexandru Vlahuță la *România pitorească de astăzi*.
2. Analizați sintactic și morfologic propoziția : „Lie venea în frunte ducînd de căpăstru calul căpitanului“ (M. Sadoveanu, *Neamul Șoimăreștilor*).
3. Dați trei exemple de cuvinte polisemantice și alcătuiți cu ele propoziții care să ilustreze sensul lor.

ARAD

1. Intocmiți o compunere liberă cu tema : „România pitorească de astăzi“ (4 puncte).
2. Explicați sensul expresiilor : a ține (frinele țării, casă deschisă, sfat, /se/ cu nasul pe sus) și formați cu fiecare propoziții sau fraze. (2 puncte).
3. Delimitați propozițiile din fraza următoare ; arătați felul lor ; întocmiți schema frazei ; analizați sintactic și morfologic propoziția nr. 2 : „Trageți cu urechea la doinele care se aud în desîșul codrilor /și veți înțelege îndată ce comoară de sim-țire se ascunde în sufletul poporului nostru“ (3 puncte).

BACĂU

1. Portretul moral al comunistului, așa cum se desprinde din poezia *Comunis-tului* de N. Labiș.
2. Se dă următoarea frază : „Dacă ajunge la stîină, poate să cadă /și să moară“ (Gala Galaction, *La Vulturi!*). Cerințe : a) analiza sintactică a frazei și schema ; b) analiza sintactică și morfologică a cuvintelor subliniate.

BISTRITA-NĂSAUD

1. Eroismul poporului român oglindit în lectura *O oră din august* de M. Preda (6 puncte).

2. Analizați sintactic fraza : „Surseeră, / vrînd parcă / să spună / că e bună gluma
acum, după ce ai trecut pe lingă moarte, să te apuci să faci instrucție” — M. Preda,
O oră din august — (1 punct).

3. Analizați sintactic și morfologic propoziția subliniată în textul de mai sus
(1 punct).

4. Construiți propoziții cu următoarele sinonime : *titan, gigant, colos* (1 punct).

5. Precizați ce procedeu artistic folosește poetul G. Coșbuc în versurile de mai
jos : „Intr-o sălbatică splendoare” ; „Plutea-ntr-acest imens senin” ; „Ca-n horă
dup-un vesel cînt” (1 punct).

BOTOȘANI

1. Caracterizați personajul Vlaicu din drama *Vlaicu Vodă* de Alexandru Davila.

2. Arătați felul propozițiilor din fragmentul de mai jos și analizați sintactic
și morfologic fragmentul subliniat :

„Aș vrea să plîng de fericit,
Că simt suflarea ta divină,
Că pot să văd ce-ai plăsmuit !
Mi-e inima de lacrimi plină,
Că-n ea s-au îngropat mereu
Ai mei, și-o să mă-ngrop și eu !” (George Coșbuc, *Vara*)

3. Explicați semnele de ortografie și de punctuație din versurile de mai sus.

BRAȘOV

1. Realizați comentariul literar al baladei populare *Miorița*.

2. Transformați părțile de vorbire subliniate în propoziții subordonate și ară-
tați ce modificări s-au produs : a) El se pregătește pentru concurs, b) Dorința-mi este
de a reuși. c) Hotărî a face o călătorie.

3. Analizați sintactic fraza de mai jos și sintactico-morfologic cuvintele subli-
niate, din textul de mai jos : „Și fiindcă Pisicuța, din iarba înaltă în care stătea
înmormintată, pînă la gît, sforăia deznădăjduit, mă dusei s-o dezleg din pripon și s-o
aduc între întărituri”. (C. Hogas, *În munții Neamțului*)

CLUJ

Licee industriale

1. *Miorița* — comentariu literar (5 puncte).

2. Alcătuiți o scurtă compunere în care să folosiți patru termeni tehnici, iden-
tificîndu-i prin subliniere (2 puncte).

3. Se dă fraza : „Și-n mîna care ține ciocanul cu putere, își bate pururi pulsul o
inimă de frate, Ce crede și iubește și speră... în tăcere”. (V. Voiculescu, *Ima muncii*)

Cerințe : a) delimitarea frazei în propoziții, indicarea felului propozițiilor și în-
țocmirea schemei (2 puncte) ; b) indicarea subiectului în fiecare propoziție (1 punct).

Licee de matematică-fizică, economice, științele naturii și sanitare

1. Sublocotenentul Roșu, personajul din narațiunea *O oră din august* de Marin
Preda, poate fi caracterizat în termeni contradictorii. Slujindu-vă de toate datele
oferite de textul literar, încercați să demonstrați patriotismul său sincer și profund.

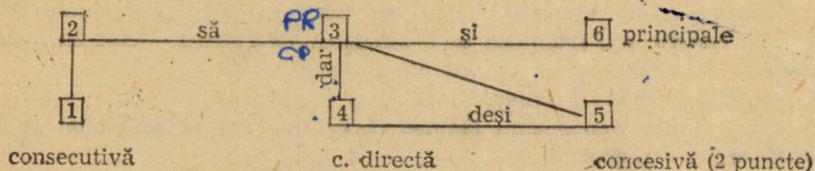
Notă : Pentru candidații proveniți din școli cu limbi de predare ale naționa-
lităților conlocuitoare, subiectul de literatură se formulează astfel : Povestiți conți-
nutul fragmentului studiat din nuvela *Îndrăzneala* de Marin Preda, explicînd com-
portarea personajului principal (5 puncte).

2. Alcătuiți o scurtă compunere în care să folosiți patru termeni științifici, identificându-i prin subliniere (1 punct).

3. Indicați funcția sintactică a cuvintelor din următoarea propoziție și alcătuiți schema propoziției: „Un văl străveziu, țesut din fire limpezi de lumină trandafirie și cer albastru, acoperea imensitatea solemnă a nesfârșitului...” — C. Hogaș, *Singur* — (2 puncte).

4. Explicați, pe baza cunoștințelor voastre gramaticale, de ce nu se poate alcătui o frază după următoarea schemă :

Licee de filologie-istorie și pedagogice

1. Imaginea Dobrogei, înfățișată de Geo Bogza, este a unui ținut tulburător prin frumusețea și prin tainele locurilor, prin istoria lui. Ilustrați această idee cu exemple pe care vi le oferă textul literar *Dobrogea ! Dobrogea !*

Notă : Pentru candidații proveniți din școli cu limbi de predare ale naționalităților conlocuitoare, subiectul de literatură se formulează astfel : în textul literar *Suceava ! Suceava !* se notează, printre altele : „Simbolul măreției de odinioară a Sucevei stătea față în față cu temelul măreției ei viitoare”. Ce imagini îi inspiră scriitorului Geo Bogza această constatare ? Dezvoltați răspunsul într-o compunere (5 puncte).

2. Se dă propoziția : „Un văl străveziu, țesut din fire limpezi de lumină trandafirie și cer albastru, acoperea imensitatea solemnă a nesfârșitului...” (C. Hogaș, *Singur*). Cerințe : a) Să se indice funcția sintactică a cuvintelor și să se alcătuiască schema propoziției (2 puncte) ; b) Să se realizeze un scurt comentariu stilistic pe baza cunoștințelor gramaticale și literare (1 punct).

3. Alcătuiți o frază cu cel puțin patru propoziții, dintre care una să fie subordonată circumstanțială consecutivă. Motivați semnele de punctuație folosite (2 puncte).

CONSTANȚA

1. Caracterizați personajul principal din romanul *Neamul Șoimăreștilor* de Mihail Sadoveanu, ca reprezentant tipic al luptei maselor de răzeși pentru dreptate socială și libertate națională.

2. Dați câte un sinonim pentru fiecare din cuvintele : *falnic, temerar, solitar, straniu, a conecta, candoare*.

3. Completați spațiile punctate cu propozițiile necesare și arătați ce fel de subordonată a introdus de fiecare dată conjuncția *dacă* :

Nu se știe dacă ... *mergând* ...
 Întrebarea dacă ... *nu mergea* ... *dacă* ... și-a pus-o și el.
 Dacă ... *învețe* ... ai satisfacții.
 Și dacă ... , tot n-ar fi ajuns la timp.
 Pentru orice elev întrebarea este dacă ... *se simțea* ...
 Nu știu dacă ... *nu* ...

COVASNA

Licee de matematică-fizică

1. Realizați sub formă de compunere imaginea personajului care v-a impresionat dintr-o piesă de teatru citită sau vizionată.

2. Analizați fraza întocmind schema raporturilor dintre propoziții : „Nu se gîndise îndeajuns, nu-și putuse închipui că omul poate să învingă pustiul, orice Sahară, că nisipurile africane erau veșnice și că apa, într-adevăr, avea odată și odată să le dea viață“ (D. R. Popescu, *Mări sub pustiuri*).

3. Transcrieți corect textul : „...Vă vor întovărășioa menideaimaipinântir glas-roca“ (M. Sadoveanu, *Neamul Șoimăreștilor*).

Licee de filologie-istorie

1. Pornind de la versurile de mai jos, realizați într-o compunere *portretul mamei* : „Tu, mamă, ești frumoasă ca o duminică fără sfîrșit, / cînd se aude rîsul ierbii crescînd din cîmpul înverzit...“ (M. Nicu, *Mamă*).

2. Alegeți un cuvînt și formați-i familia.

3. Unuia dintre componenții familiei de cuvinte găsiți-i sinonimul pe care îl veți introduce într-o propoziție.

4. La rîndul ei, această propoziție va fi introdusă într-o frază în care una dintre propoziții se va afla în raport de subordonare temporală față de regentă.

Licee pedagogice

1. Compunere : „Meseria e brătară de aur“.

2. Alcătuiți o frază care să conțină : o propoziție principală, două subordonate subiective în raport de coordonare conjuncțională, o propoziție completivă directă.

3. Realizați schema raporturilor create.

4. Analizați sintactic și morfologic propoziția principală.

Licee industriale profil chimie

1. Realizați o compunere cu titlul „Lupta poporului pentru libertate, oglindită în literatură“, pe baza lecturilor studiate în clasa a VIII-a.

2. Faceți analiza sintactică a frazei, întocmind și schema raportului creat între propoziții :

„Și de-a fi să mor
În cîmp de mohor,
Să spui lui vrincean
Și lui ungurean
Ca să mă îngroape
Aice pe aproape
În strunga de oi.
Să fiu tot cu voi.“

3. Analizați sintactic și morfologic textul subliniat.

Licee industriale — profil electrotehnică

1. Pe baza uneia dintre lecturile literare cuprinse în manualul de clasa a VIII-a, imaginați-vă un tablou pe care îl veți descrie, insistînd pe atitudinea personajelor, raportată la acțiunea lecturii literare.

2. Realizați analiza sintactică a frazei și stabiliți raportul existent între propoziții : „Degeaba încerca el să-i spună că Sahara e o regiune doar părăsită de om, pentru o vreme, că toate pustiurile sînt neadevărate, că apa există în orice parte a pămîntului, ca și viața, și nu poate nimeni s-o facă să sece“.

X 3. Subliniați forma corectă a cuvintelor de mai jos și explicați ortografia lor :
dezbatere — desbatere ; dezcărcare — descărcare ; a răzvoi — a răsfoi ; îmbogățire — înbogățire ; înnot — înot ; a înnopta — a înopta.

Licee industriale — profil mecanică

1. Realizați o compunere cu titlul „Eroul literar preferat“. Se va avea în vedere o operă literară din bibliografia de literatură română pentru clasa a VIII-a.

2. Realizați analiza sintactică a frazei cu reprezentarea grafică a raporturilor dintre propoziții : „Îmi venea să țin de bucurie, dar am plecat, ca să nu-i supăr și să nu-i stingheresc“ (I. Slavici, *Budulea Taichii*).

3. Analizați sintactic și morfologic părțile subliniate în text.

Licee economice

1. Realizați o compunere cu titlul „Plaiul natal“, în care să fie oglindite și marile schimbări petrecute în anii de după Eliberare pe meleagurile voastre.

2. Formulați propoziții cu paronimele cuvintelor: familiar, maestru, orar, original, solidar.

3. Despărțiți în propoziții, arătați felurile, întocmiți schema relațională. Analizați apoi sintactic și morfologic cuvintele subliniate din textul următor : „După ce strînse și pecetlul scrisoarea, chemă un fecior de-i aduse o căruță, pe care o opri la porțița din dos a grădinii ca să nu afle nimeni ce voia să facă pentru că dacă s-ar fi întîmplat să fie văzut de cineva, planurile ar fi fost descoperite și negreșit că ar fi pierdut tot ce agonisise (N. Filimon, *Ciocoi vechi și noi*).

Licee sanitare

1. Realizați o compunere în care să relevați sentimentul dominant al dragostei de patrie la personajele întîlnite în operele literare din manualul de clasa a VIII-a.

2. Alcătuiți trei propoziții în care cuvîntul *a cîștiga* (flexionat după situație) să capete, pe rînd, alt sens.

3. Analizați sintactic textul :

„Mai tîrziu, o coșofană

Fără ocupație

A adus o veste-n goană...“ (G. Topîrceanu, *Rapsodii de toamnă*)

DIMBOVIȚA

1. Pornind de la versurile : „Eroi au fost, eroi sînt încă

Și-or fi în neamul românesc“.

alcătuiți o compunere sprijinindu-vă pe textele literare studiate în clasa a VIII-a.

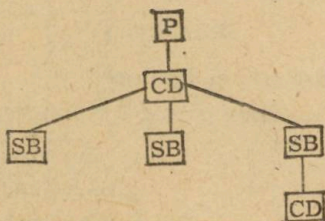
2. Alcătuiți trei fraze în care conjuncția *ca* să introducă propoziții diferite.

3. Comentați sensul cuvintelor subliniate din textul : „Numai în fața cerului, mai sus decît brazii cei mari înalți vulturii pluteau neobosit scîldîndu-și aripile în lumină“.

DOLJ

1. Alcătuiți o compunere cu tema : Humulești, leagănul *Amintirilor din copilărie*.

2. Alcătuiți o frază după următoarea schemă. Subliniați predicatele și precizați felul lor.

3. Găsiți omonimele cuvîntelor : pâr, fus, port și alcătuiți cu fiecare dintre ele scurte propoziții.

HUNEDOARA

1. Caracterizați personajul *Vlaicu-vodă* din drama *Vlaicu-vodă* de Alexandru Davila.

2. Se dă fraza : „Cînd mă deșteptai a doua zi..., băgai de seamă că soarele fusese cu mult mai harnic decît mine, căci se părea că se înălțase pe ceruri, în virful degetelor și, de peste întărituri, se uita furiș la mine tocmai în fundul peșterii”. Cereți : a) analiza sintactică a frazei ; b) analiza sintactico-morfologică a cuvintelor subliniate.

3. Dată fiind propoziția regentă „Citește”, construiți pe lângă ea tipuri de subordonate posibile și precizați-le.

4. Explicați, prin analiză sintactică și morfologică, folosirea semnelor de ortografie și punctuație din textul : „— Lovi-o-ar moartea de vorbă, de care nu te mai sature, Ilie !”

Notă : pentru absolvenții claselor cu limba de predare maghiară subiectul 1 (literatură) : Evocați vitejia strămoșească, referindu-vă la poemul *Dan, căpitan de plai* de Vasile Alecsandri. Subiectele 2, 3 și 4 sînt comune.

IALOMIȚA

1. Faceți portretul moral al comunistului așa cum apare în poezia *Comunistului* de Nicolae Labiș (4 puncte).

2. Analizați fraza de mai jos (determinarea propozițiilor, felul lor) : „Cine le spusese lor chestia asta, sau dacă pentru chestia asta fusese trimis, nimeni nu știa, da' un oltean din baterie, serviant la tunul meu, așa a înțeles, că sîntem luați drept niște fricoși, care nu știm să luptăm și l-a apucat o furie așa, calculată, oltenească, de care nu mi-am dat seama decît prea tîrziu...” — Marin Preda, *O oră din august* — (4 puncte).

3. Dați exemple de subordonate (patru feluri) introduse prin „dacă” : Explicați înțelesul cuvintelor „straniu”, „a se resemna” și alcătuiți propoziții cu ele (1 punct).

MARAMUREȘ

1. Humulești, leagănul copilăriei lui Ion Creangă.

2. Explicați sensul următoarelor cuvinte : nostalgie, teluric, paradox, reverie, tandrețe.

MUREȘ

1. Comentați balada populară *Miorița*.

2. Analiza sintactică a frazei și analiza sintactico-morfologică a cuvintelor subliniate :

„Țineau foarte tare la el, așa cum sînt în stare să țină țărani unii la alții în armată, pe care dealtfel o consideră a lor”. (Marin Preda — *O oră din august*).

PRAHOVA

Licee de matematică-fizică și sanitare

1. *Miorița*, capodoperă a poeziei populare (5 puncte).

2. Se dă următoarea frază :

„— Oită birsană,
De ești năzdrăvană
Și de-a fi să mor
În cîmp de mohor,
Să spui lui vrîncean

Și lui ungurean
Ca să mă îngroape
Aice pe-aproape
În strunga de oi,
Să fiu tot cu voi”. (*Miorița*)

Cerințe : explicați semnele de ortografie și de punctuație (1, 5 puncte) ; faceți analiza sintactică a frazei folosind schema relațională (2 puncte) ; indicați sinonimele cuvintelor subliniate (0,5 puncte).

Notă : ambele subiecte sînt obligatorii ; se acordă un punct din oficiu.

Licee industriale, pedagogice și economice

1. Imaginea satului și a copilăriei în *Amintiri din copilărie* de I. Creangă — fragment din manualul de clasa a VIII-a (5 puncte).

2. Se dă fraza următoare :

„Sălbatecul vodă e-n zale și-n fier
Și zalele-i zuruie crunte ;
Gigantică poart-o cupolă pe frunte,
Și vorba-i e tunet, răsufletul ger,
Iar barda-i din stînga ajunge la cer,
Și vodă-i un munte.“

(G. Coșbuc, *Pașa Hassan*)

Cerințe : explicați semnele de ortografie și de punctuație (1,5 puncte) ; faceți analiza sintactică a frazei folosind schema relațională (2 puncte) ; indicați sinonimele cuvintelor subliniate (0,5 puncte).

Notă : ambele subiecte sînt obligatorii ; se acordă un punct din oficiu.

SUCEAVA

Licee de matematică-fizică, pedagogice, sanitare și economice

1. Poezia *Plugarii* de Octavian Goga — adevărat imn închinat virtuților țărănimii — comentariu literar (5 puncte).

2. Se dă textul : „Eu îți vorbesc ție ca să ai o idee, chiar și aproximativă de toate cîte s-au întîmplat atunci și ca să-ți amintești mereu că, de n-ar fi fost oameni ca tovarășul pe care l-ai văzut sus la tribună, vorbind despre drepturile noastre, lucrurile nu s-ar fi schimbat, ci ar fi rămas cum au fost și mai înainte“ (Marin Preda).

Cerințe : a) delimitați propozițiile și indicați felul fiecăreia ; b) analizați sintactic și morfologic cuvintele subliniate (3 puncte).

3. Ce este alegoria ? Exemplificați. (1 punct).

Licee industriale

1. Prezentați șirul întîmplărilor dramatice din povestirea *La Vulturi !* de Gala Galaction (5 puncte).

2. Se dă textul : „Dacă învingi momentul acela cînd îți trece prin cap că e zadarnic să te mai ascunzi, îți merge mîntea scînteie... Dacă nu ești tare în secunda aceea, te zăpăcești și spui tot chiar dacă din gură taci... (Marin Preda). **Cerințe :** a) delimitați propozițiile și indicați felul fiecăreia ; b) analizați sintactic și morfologic cuvintele subliniate (3 puncte).

3. Ce este alegoria ? Exemplificați (1 punct).

TELEORMAN

Licee industriale — secția mecanică

1. O oră din *august* de Marin Preda. Reproduceți conținutul acestei opere, punînd accent pe acele episoade în care sînt evocate luptele eroice și pline de jertfe ale poporului nostru pentru eliberarea țării de sub dominația fascistă. (5 puncte).

2. Alcătuiți o frază formată din cel puțin patru propoziții (2 puncte).

3. Formulați expresii în care să intre cuvintele : ochi, inimă, bun — exemplu : „A umple ochi“ (2 puncte).

Licee industriale — secția electrotehnică, sanitare, economice

1. Alcătuiți o compunere cu titlul „Laudă muncii” pe baza comentariului poeziilor *Imn muncii* de Vasile Voiculescu și *Minerul* de Emil Isac (6 puncte).

2. „Această știre era destul de veche și Dănilă o spunea Agripinei, încă o dată, la începutul lui mai, supărat și mîhnit în inimă-i că veștile cele mari pe care le așteaptă nu mai veneau deloc”. (Gala Galaction, *La Vulturi* !)

Cerințe : a) subliniați predicatele și precizați felul lor ; b) despărțiți textul în propoziții și identificați felul fiecăreia ; c) motivați rolul virgulei din text (3 puncte).

VRANCEA

Licee economice

1. Imaginea țaranului oglindită în poezia *Plugarii* de Octavian Goga.

2. Se dă textul : „Și fiindcă Pisicuța ar fi fost în stare să smulgă priponul și să se ia după mine, apoi mă dușei și desrădăcinînd în munte o stîncă uriașă ce-mi căzu la îndemînă o răsturnai peste capătul priponului; ieșit afară din pămînt”.

Cerințe : a) Delimitați propozițiile, precizați felul lor și faceți schema frazei ; b) Să se precizeze subiectul fiecărei propoziții.

3. Dați patru exemple de subordonate introduse prin adverbul relativ „unde” și arătați felul lor.

Licee industriale

1. Prezentați șirul întâmplărilor dramatice trăite de „pumnul de oameni” din povestirea : „*La Vulturi*” ! de Gala Galaction.

2. Scrieți cîte un sinonim pentru fiecare din cuvintele : biruință, mijloc, măreț, crîncen, falnic, mărunt.

3. Dați patru exemple de subordonate introduse prin adverbul relativ „unde” și arătați felul lor.

Licee sanitare

1. Imaginea patriei și a oamenilor ei oglindită în operele studiate.

2. Se dă fraza : „Și, deși eram încredințat că în cele din urmă biruința va fi de partea Pisicuții, mă hotărîi totuși să intru la mijloc în această epopee măreată și crîncenă ce se desfășura ochilor mei”. Cerințe : a) să se facă analiza sintactică și schema frazei ; b) să se precizeze subiectul fiecărei propoziții ; c) analiza atributelor din text.

3. Dați 6 exemple de subordonate introduse prin adverbul relativ „cum” și arătați felul lor.

BUCUREȘTI

1. Realizați o caracterizare a personajului principal din nuvela *Mări sub pustiuri* de D. R. Popescu.

2. Se dă textul : „Se vedeau pietrele pe fundul apei, acolo pe unde ar fi trebuit să curgă apa, dacă n-ar fi secăt.” (D. R. Popescu, *Mări sub pustiuri*).

Cerințe : subliniați predicatele și precizați felul lor ; delimitați propozițiile și identificați felul fiecăreia ; analizați sintactic și morfologic cuvintele subliniate din textul frazei ; alcătuiți fraze în care adverbul relativ unde (cu sau fără prepoziții înainte) să introducă o propoziție atributivă, una completivă directă și una completivă indirectă ; explicați rolul virgulelor din frază.

Cercul, mijloc de activizare a vocabularului elevilor

Prof. DOINA BERCA

Școala generală nr. 3, Tg. Jiu

În practica școlară se folosesc, cum este și firesc, diferite mijloace de activizare a vocabularului elevilor, atât la orele de comentariu literar, de control al lecturii suplimentare, de compoziție literară cât și la orele de analiză gramaticală complexă. Cercul literar oferă valențe sporite în ceea ce privește cunoașterea lexicului specific dintr-o zonă industrială.

Am întreprins, în acest scop, cu elevii cercului din școala noastră o vizită în bazinul carbonifer Rovinari. Aici, elevii au luat contact direct cu muncitorii și tehnicienii care lucrează în această zonă, cu vocabularul lor. Ei au fost îndrumați să-și noteze într-un caiet cuvintele care au mai multe sensuri. Într-o oră de curs au fost discutate aceste cuvinte. Ei au sesizat mai întâi diferența dintre *carieră* și *mină*. La Gîrla sau la Tismana I cărbunele se află la suprafața pământului în *cariere*, la Jilț sau Albeni cărbunele este extras din *mină*. Cu surprindere, uneori, au constatat că există și alte sensuri ale acestor două cuvinte, de exemplu : *carieră* — profesiune, situație bună, poziție în societate : „A făcut o *carieră* strălucită” ; *mină* — fizionomie, înfățișare : „Are o *mină* tristă” ; — armă explozivă : „În pădure s-a găsit o *mină*” ; — bucată subțire din grafit, folosită la confecționarea creionelor : „*Mina* creionului este colorată”.

Elevii au reținut cuvîntul *cupă*, ca piesă a excavatorului, în formă de vas, în care se încarcă pământul ce trebuie scos din carieră, cuvînt specific limbajului tehnic, folosit în extracția minieră. Elevii nu cunoșteau decît sensul de pahar cu picior sau (cupă), competiție sportivă pentru cîștigarea unui premiu : „S-a servit înghețata în *cupă*”, „A participat la *Cupa* Tineretului”.

O discuție aprinsă a produs cuvîntul *steril*, cu sensul nou pe care l-au aflat, ca parte nefolositoare dintr-un zăcămint sau dintr-un produs minier. Cunoșteau termenul de *steril* ca obiect dezinfectat, de obicei prin fierbere (*ac steril*) sau ca o plantă ce nu dă roade și semințe. Legat de cuvîntul *steril*, elevii și-au însușit neologismul *haldă*, locul unde se depozitează *sterilul* : „Halda a devenit o plantație de viță de vie”. Cărbunele este transportat la Termocentrala Rogojelu pe banda rulantă ce este acționată pe *role*, cilindrii ce se învîrtesc în jurul unui ax pentru a face să alunece mai repede covorul de cauciuc al benzii rulante. Rolele sînt unelte ce servesc unor lucrări, de obicei la zugrăvit. Denumirea de *rolă* s-a transferat și altor obiecte cilindrice : *rolă de hîrtie* sau piesa de contact a unor trolee. Exemplele pot continua, în carnetul excursiei au apărut și alte cuvinte interesante demne de discutat în scopul îmbogățirii vocabularului elevilor.

Pentru fixarea sensurilor cuvintelor noi, pentru dezvoltarea priceperilor și deprinderilor de compoziție literară s-a indicat elevilor să alcătuiască o compunere despre vizita făcută, folosind pe cît este posibil, celelalte sensuri ale cuvintelor în discuție.

Inițiativă și creativitate

Prof. ANA OPRÎȘA
Școala generală Beclean,
jud. Bistrița-Năsăud

Cercul de literatură al elevilor poate asigura condiții eficiente de cultivare a gustului estetic și stimulare a tentațiilor de creație originală. Descoperirea și cultivarea unor aptitudini creatoare se bazează pe următoarele considerente: elevii își manifestă personalitatea atât prin actul creator propriu-zis, cât și prin atitudinea critică față de încercările literare ale colegilor: stările afective capătă un spor de calitate prin atmosfera de încredere și intimitate ce o degajă întâlnirea în cadrul cercului de literatură; educarea gustului și simțului estetic câștigă profunzime și prin acompaniamentul muzical al unor texte literare. Am privit relația descoperire-cultivare prin prisma încrederii în posibilitățile proprii de manifestare, a respectului față de opera de artă și actul creator și a exigenței sporite în apreciere. Cunoașterea marilor valori ale literaturii oferă un cadru de referință pentru propria valoare, cât și un motiv de acțiune.

Plecând de la aceste premize, am adoptat metode și procedee specifice cercului de creație literară al elevilor claselor a V-a și a VI-a. O metodă este aceea a substituirilor de imagini și întâmplări cunoscute din textele lucrate la clasă. În cadrul cercului au fost apreciate compunerile care s-au depărtat mai mult de model. Astfel, după fragmentul *Amintiri din copilărie*, studiat în clasa a VI-a, micii „veleitari” au compus frumoase texte intitulate *O întâmplare hazlie din viața mea*; poezia *Iarna* de Vasile Alecsandri și textul *Ardealul* de N. Bălcescu au constituit punctul de plecare pentru numeroase compuneri despre natură: *La Someș, Pădurea minunată, În Munții Făgăraș*. Iată, spre exemplificare, începutul compunerii *Pădurea, cel mai frumos copil al mamei naturi* a elevei Corina Cotuțiu: „La marginea unei poienite, un izvor limpede depăna povești unei privighetori. În susurul său dulce pădurea se legăna ușor”. Sint plăcute și emoționante momentele în care elevii însoțesc cu acorduri muzicale de chitară poezii proprii sau găsesc spontan corespondențe muzicale unor compuneri pe parcursul lecturii lor. De mare atractivitate sint secvențele de pantomimă¹, o altă posibilitate de exprimare într-un cadru organizat. Micii „maestri” au pregătit astfel de momente pe teme date: „suferințele” unui elev leneș, pasiunea pentru fluturi, dirijorul etc. Clipe de destindere, indispensabile în desfășurarea unei activități de grup, se realizează și prin satirizarea colegială a unor moravuri și atitudini, prin prezentarea unor epigrame sau povestirea în limbaj local a unor întâmplări hazlii. Spre exemplu, după o secvență de pantomimă, eleva Mirela Mocan îi adresează colegei sale Nicoleta Pop următoarele: „Ei, dar cin’ te crezi, fețiță, / că ești cea mai mare-actriță?! / Lasă, nu te da în teatru / că ești doar de nota patru!” Sau, elevei Adriana Birtaş, care prezentase într-o zi de iarnă o compunere despre primăvară, i se alcătuiește următoarea epigramă: „Se crede în pădurea minunată. / În care va fi fost ea altădată. / Visează flori, gândaci, albine / Văzînd că primăvara nu mai vine.”

¹ Exprimare a ideilor și a sentimentelor prin gesturi, mimică, dans.

O activitate utilă în cercul nostru este analiza compunerilor când se fac aprecieri sau se sugerează modalități de refacere a lucrării. Elevul este adus la înțelegerea rolului factorilor creativității și este îndemnat să urmărească aspecte hotărâtoare pentru calitatea lucrării : independență în gândire, sinceritate în exprimare, forme personale de tratare a temei (toate motivate cu exemple din compunerea în discuție). În aceste condiții este cu atât mai recomandabilă practica acelor caiete de impresii și observații ale elevilor în legătură cu cărțile citite, cât și a caietelor de lecturi preferențiale.

Cele mai valoroase creații ale elevilor se afișează la panoul *Să compunem frumos* și sînt antologate într-un caiet de creație — ceea ce echivalează cu „consacrarea” autorilor. Aici se găsesc numeroase lucrări semnate de Georgeta Cosma, Corina Cotuțiu, Adriana Birtaş, Mirela Mocan, Nicoleta Pop, Luminița Șfagău sau Adina Pop. Membrii cercului știu că au posibilitatea în plen de a deveni cititori avizați de literatură.

Virtuți educative ale cenaculului

Prof. dr. FERNANDE CHIREA
Liceul de matematică-fizică,
Alexandria

În îndrumarea activității cenaculului elevilor iubitori și creatori de literatură de la Liceul de matematică-fizică din Alexandria, am pornit de la ideea că aceasta trebuie să corespundă întîi de toate necesității descoperirii și stimulării talentelor literare din rîndul elevilor și să creeze condiții pentru consolidarea lor.

În afară de această finalitate formativă, am realizat diverse forme de activitate cu eficiență sporită din punct de vedere educativ.

Pornind de la importanța pe care o are participarea unui număr cît mai mare de elevi la ședințele cenaculului literar, colectivul de catedră al profesorilor de limba și literatura română din liceul nostru a dat o orientare mai largă activității acestuia, care s-a concretizat în forme diversificate de o eficiență educativă sporită.

Activitățile de informare, continuate cu cele de prezentare și discutare a creațiilor proprii și cu cele de cercetare a unor probleme de limbă și literatură s-au completat una pe alta și au fost permanent valorificate, în diferite feluri. Astfel, activitățile de informare s-au concretizat prin : popularizarea noutăților editoriale în scopul informării la zi asupra vieții literare și al cunoașterii pe această cale a problematicii creației literare contemporane ; prezentarea revistelor literare din țara noastră (discuții despre importanța lor în orientarea și popularizarea creației artistice a debutanților și scriitorilor consacrați).

Tot în scopul informării elevilor s-au dezbătut unele noțiuni teoretice de compoziție și modalități practice de aplicare, spre înțelegerea rostului și importanței compoziției care, așa cum se precizează în *Dicționarul*

de terminologie literară, „în toate ramurile și genurile artei organizează și cimentează elementele formei, în concordanță cu conținutul“.

Cenaclul a organizat, de asemenea, întâlniri cu scriitori și critici literari, vizite și excursii la muzee literare și case memoriale, schimburi de experiență cu alte cenacluri etc.

Toate aceste activități au contribuit la îndrumarea creației literare a elevilor, la dezvoltarea curiozității literare și mai cu seamă la stimularea pasiunii lor pentru literatură.

Pornind de la constatarea că mulți scriitori consacrați au debutat în mod promițător pe băncile școlii, am acordat cea mai mare atenție activității de creație originală, urmărind descoperirea și stimularea elevilor care fac dovada unor calități deosebite.

Discutarea, analiza și critica creațiilor membrilor cenaclului se realizează la un nivel elevat. Elevii care participă la dezbateri sînt entuziaști și cu spirit critic dezvoltat, făcînd dovada unei bogate informații în domeniul beletristicii, criticii și esteticii.

Exigența manifestată la analiza critică a creațiilor lirice și epice ale elevilor, demonstrează membrilor cenaclului că procesul de elaborare artistică este incompatibil cu superficialitatea, lipsa de informație și de cultură. La discuții se insistă asupra valorii estetice a operei literare, explicîndu-se unele concepte, categorii, atitudini și formule estetice. Cu prilejul analizelor se relevă ca o necesitate de prim ordin cultivarea sensibilității artistice și deschiderea spre omenie a sufletului creatorului.

Analiza competentă și exigentă a lucrărilor prezentate în ședințele cenaclului i-a făcut pe elevi să înțeleagă că actul de creație presupune întii de toate muncă și prioeperere.

Cercetarea și valorificarea constituie un al treilea plan al activității pe care o desfășoară elevii în cenaclul nostru. Astfel, elevii au fost antrenați la studierea unor probleme de limbă și lingvistică ce aparțin graiului local, folclorului local și în mod deosebit fenomenului literar specific județului, din cele mai vechi timpuri, care-și leagă existența de Cărturarul Radu grămăticul de la Mănicești (Scrioștea Bătrînă), care în 1574 a scris un *Evangeliiar*. Studierea literaturii locale a continuat cu viața și activitatea scriitorilor născuți pe meleagurile Teleormanului, ale căror nume s-au înscris pentru totdeauna în istoria literaturii neamului nostru. Pentru exemplificare este suficient să amintim doar de D. Teleor, Gala Galaction, Ion Chiru Nanov, Zaharia Stancu, Marin Preda și enumerarea poate continua.

Cercetările de limbă și literatură, la care au participat elevii cenaclului literar din liceul nostru, le-a permis ca alături de profesorii lor să-și lege numele de cîteva înfăptuiri literare meritorii : tipărirea a trei volume de folclor literar inedit din Teleorman ; realizarea lucrării în două volume, *Scriitori teleormăneni*, în curs de apariție ; *Dicționarul toponimic al județului*, într-un stadiu avansat de lucru ; un muzeu școlar al scriitorilor teleormăneni, la Școala generală nr. 6 din Alexandria. Acestea sînt numai cîteva din activitățile de cercetare la care au fost antrenați în cadrul cenaclului literar elevii Liceului de matematică-fizică din Alexandria, alături de elevii de la alte licee și gimnazii din județul Teleorman.

Cronica revistelor școlare

Prof. GEORGE ȘOVU
Inspectoratul școlar al Municipiului
București

Apropierea fazelor județeană și națională ale celei de-a III-a ediții a Festivalului național „Cântarea României”, în care sînt antrenate și revistele școlare, a impulsionat apariția acestora, precum și o evidentă creștere calitativă a conținutului și a prezentării grafice. Cele mai multe reviste și-au scos numărul sau numerele pe anul 1980 și cîteva din ele și-au semnalat prezența în anul 1981, chiar din primele două luni ale acestuia. Ne-au sosit, cu o mică întârziere la redacție și cîteva reviste apărute la mijlocul și în a doua parte a anului 1980.

Țirgoviște și Focșani sînt două centre active ale presei școlare. Vechea capitală a Țării Românești, în afara *Vlăstarului*, încărcat de tradiție, dar neritmic în apariții, se înscrie pe agenda publicațiilor școlare cu încă două titluri. Amintim în primul rînd *Astronautica*, editată de Societatea tehnico-științifică a elevilor de la Liceul „Ienăchiță Văcărescu”, ajunsă la cel de-al 28-lea număr și intrată în al XIII-lea an de existență. *Astronautica* are meritul de a fi unica publicație din țară destinată modeliştilor, amatorilor de rachete și pasionaților de astronautică din rîndul elevilor și singura care abordează tematica complexă a educării tineretului în domeniile cuceririi spațiului cosmic. Printre iluștrii colaboratori ai revistei se numără savantul Henri Coandă, academicienii Elie Carafoli și Caius Iacob, cosmonauții sovietici Krumov, Filipcenko și Kubașov. Axată pe un profil bine definit, care se referă, între altele, la ultimele realizări tehnico-științifice în domeniu, la palmaresul concursurilor naționale și internaționale, ajungînd pînă la explicarea miturilor astrale și la un cosmomagazin, cu umor, filatelie, rebusistică tematică, revista nu neglijează alte laturi ale vieții școlare legate de pasiunea pentru zbor, literatura elanurilor cosmice fiind și ea prezentă. Felicităm pe prof. Ioan N. Radu, conducătorul societății și revistei și invităm pe amatori să-și procure această publicație serioasă și bine documentată de la redacția ei, din strada N. Bălcescu nr. 275, Țirgoviște.

Valoroasă ni se pare și *Viitorul*, revista Grupului școlar de petrol — Țirgoviște, al cărui număr pe anul 1980 se remarcă printr-o elegantă prezentare grafică. Ne bucură faptul că revistele liceelor industriale nu se cantonează în stricte probleme de specialitate, ci cuprind rubrici variate care reflectă preocupările manifestate în școala de azi — indiferent de profilul ei — de a forma un tînr multilateral orientat și pregătit. Iată de ce salutăm frumoasele pagini de literatură și artă, unde semnează talente demne de atenție ca Ioana Pîrvu, Dana Crețu, M. Dan, Domnica Anca, Lelioara Seimeanu din activul cenaclu „Atelier 13”, unde apar rubrici originale cum ar fi *Mult e dulce și frumoasă* (șaradă de istorie literară, cu repere lingvistice), preocupări de inițiere în tehnica ziaristică a interviului și o bună cronică plastică despre *Grădinile Semiramidei* — expoziția de pictură a lui Ion Gheorghiu, de la Sala Palatului.

Din Focșani am primit o nouă publicație, *Preocupări tehnice și literare*, a elevilor și profesorilor Liceului industrial nr. 1. Primul număr al revistei, apărut în 1980, este promițător, însă contribuția profesorilor ar trebui mult redusă, iar raza de cuprindere a complexității preocupărilor școlare, prelungită. Așteptăm și al doilea număr pentru a ne putea edifica și pronunța. Din același oraș al Unirii ne-a sosit ultimul număr (71—72—

73, octombrie-decembrie 1980) al prestigioasei publicații *Revista noastră*, care își depășește cu mult mandatul de revistă școlară.

Un gând bun și o apreciere pozitivă pentru numărul jubiliar (18—19) din mai—iunie 1980 al revistei *Ecoul*, organ al Liceului pedagogic și de arte din Constanța, bogat, interesant, bine scris, cuprinzând o arie largă de preocupări, împletind armonice aspecte concrete, legate de profilul pedagogic (studii, interviuri, anchete), cercetări închinete istoriei școlii, cu pagini consacrate mișcării culturale constănțene, literaturii originale și științei (o sesiune științifică cu multe referate valoroase). Bine organizat, variat, folosind economic spațiul grafic, acest număr poate fi considerat antologic.

Tot antologic considerăm și ultimul număr (22—24) al revistei *Speranțe* a Liceului „Gh. Lazăr” din București, apărut în februarie 1981. Revista, laureată cu premiul I la ambele ediții ale Festivalului național „Cântarea României”, reprezintă cu cinste, alături de *Revista noastră* din Focșani, tradiția presei noastre școlare, ca și nivelul înalt atins de publicațiile fruntașe, ce devin astfel o carte de vizită a calității învățământului de azi, ca și a marilor posibilități asigurate dezvoltării polivalente a elevilor. O bună cronică școlară punctează, pentru o viitoare istorie a școlii românești, momente din existența unui liceu prestigios. Valoroasa rubrică *Pe firul tradiției* înscrie, paralel cu evocarea unor profesori de seamă, opinii și amintiri despre liceu ale unor iluștri foști elevi, cum ar fi academicienii T. Vianu, G. Călinescu, I. Coteanu. Se adaugă interviuri interesante și curajoase pe tema educației ateiste și a producției de carte pentru tineret, luate profesorului Toma Mares, directorul Centrului de perfecționare al C.N.O.P. și scriitorului Mircea Sintimbreanu, directorul Editurii „Albatros”, o variată *Sadoveniană*, tratând aspecte mai puțin abordate ale operei marelui scriitor, un Argezi inedit, conturat din interviul luat profesorului scriitor Tudor Opreș. Menționăm, de asemenea, o bogată recoltă literară (în special proza) semnată de laureați ai Concursului „Tinere condeie”, comunicările selectate dintr-o substanțială sesiune științifică, cronică revistelor școlare, un cald omagiu adus pionierilor din Măgura-Bacău, care cercetează istoria patriei, o trecere în revistă a picturii românești din ultimii 30 de ani, paginile de umor etc., toate oferite lecturii într-o prezentare grafică poate prea clasică, dar concordantă cu seriozitatea și sobrietatea acestei reviste, tinerească nu prin „poza” filozofică sau mondenitatea stilistică, ci prin pasiunea cercetării și a trăirii faptului de viață, prin sentimentul de răspundere față de cuvântul scris.

Proaspăt ieșit de sub tipar, nr. 10/1981 al revistei *Pași spre viitor*, a Liceului industrial „D. Bolintineanu” din București, impresionează, în primul rând, prin excepționala prezentare grafică. Compartimentul tehnic al sumarului, legat de profilul școlii, se caracterizează printr-o bogată informație la zi, prin numeroase sugestii, soluții practice, prin încurajarea creativității tehnico-științifice. Sectorul literar nu este mai puțin atrăgător. Alături de paginile consacrate tinerelor condeie, reținem două rubrici originale: *Difficiles nugae*, în care se explică o serie de zicale și expresii uzuale și *Documente literare* unde, de data aceasta, sînt prezentate două scrieri inedite adresate de Titu Maiorescu lui Octavian Goga și citeva însemnări din ultimele 29 de caiete ale lui T. Maiorescu, nepublicate pînă în prezent. Interesant, prin datele istorico-literare, interviul luat prof. univ. dr. Gheorghe Bulgăr. Publicația face onoare liceului și sperăm să-l reprezinte cu succes la Concursul național al revistelor școlare din luna iunie, al cărui palmares îl vom consemna și comenta într-un număr viitor.

ALBA IULIA

Elevii Liceului „Horea, Cloșca și Crișan” din Alba Iulia desfășoară, în cadrul cercurilor, o bogată și variată activitate extrașcolară. Menționăm în primul rând cercurile științifice de matematică-fizică, chimie, biologie, literatură română, care au obținut rezultate meritorii la unele concursuri și sesiuni de comunicări.

Cercurile cu profil artistic-dramatic, muzică tânără, recitatori, gimnastică modernă — s-au situat pe locuri fruntașe în competiția din prima etapă a Festivalului național „Cîntarea României”.

Activitatea acestor cercuri este reflectată în revista liceului *Gînd tinerească*, în ale cărei pagini sînt consemnate aspecte ale preocupărilor noastre. Din rubrica *Santier literar* se afirmă „tinere condeie”.

Dintre acțiunile cenaclului, la care participă toți cei ce iubesc literatura și încearcă să abordeze arta cuvîntului în ipostaza de creatori, amintim întîlnirile cu scriitorii clujeni grupați în jurul revistei *Tribuna* și cu scriitorul Mircea Sîntimbreanu, directorul Editurii „Albatros”.

Animați de dorința de perfecționare continuă a activității noastre, sperăm să găsim în viitor forme de activitate cît mai instructive, educative și agreabile.

EMILIA POP, clasa a XII-a D.

BRĂILA

Societatea cultural-științifică *Cercul nostru* a elevilor Liceului pedagogic din orașul nostru s-a reorganizat recent. După opt ani de activitate, *Cercul nostru* renaște astăzi într-o structură nouă, cuprinzînd în rîndurile lui pe toți cei care, indiferent de vîrstă, simt și gîndesc tinerește. Mijloc de manifestare și afirmare a viitorilor învățători, societatea cultural-științifică își propune o variată și interesantă activitate, urmărind să reînvie tradițiile culturale și literare locale, să facă cunoscute elevilor personalitățile științifice, artistice și culturale din județ și din țară. *Cercul nostru* va fi loc de întîlnire a actualilor elevi ai liceului cu foști elevi, azi studenți, profesori, ingineri, educatoare, învățători. Activitățile societății se vor desfășura pe patru secțiuni: secțiunea de cultură și literatură brăileană, numită „Perpessicius”, secțiunea editorială și de creație literară, secțiunea științifică și secțiunea de muzică și arte plastice.

Cercul nostru și-a reînceput activitatea într-o atmosferă de entuziasm și tinerească participare. Au fost prezenți la ședința de inaugurare și o parte din membrii fondatori, profesorii: Timotei Petride, Cornelii Virgolici, Cornelii Filip Basarab, Anton Mircea Samsonic, precum și alți invitați, profesori de limba și literatura română din municipiu.

Sub semnul tinereții pline de elanuri și vise a avut loc lansarea poetei Maria Diorduc din clasa a XI-a și vernisajul expoziției de pictură a elevei Mihaela Strimbeanu din clasa a IX-a. Invitat de onoare, prieten și colaborator al *Cercului nostru*, poetul brăilean Ion Mustață a citit din poeziile sale.

LILIANA CIUCAȘU, clasa a XII-a

BUCUREȘTI

Evenimentul literar care a reținut atenția în acest trimestru l-a constituit desfășurarea fazei județene a concursului „Tinere condeie” din cadrul celei de a treia ediții a Festivalului național „Cîntarea României”. Au participat 563 de elevi, reprezentînd 26 de licee din Capitală. Juriul format din scriitori: Al. Mîtru, Constanța Buzea, Tudor Oprea, Alecu Popovici și George Șovu a acordat un număr de 45 de premii și mențiuni, dintre care 30 pentru poezie, 12 pentru proză și 3 pentru teatru. Alături de nume cunoscute de membri ai cenaclului „Săgetătorul”: Mihaela Ionașcu, Stela Ispas, Liliana Stoicescu, Cristian Popa, Nicole Popescu, Marius Morutz,

Cristina Călian, Lucian Tudorancea, Florin Curta, Constantin Radu, Irina Librescu, Carmen Matei, Valeria Becheanu, Ruxandra Dimitriu (poezie), Mihaela Șchiopu, Nicolae Nistor, Alina Deaconu, Ileana Florescu, Adrian Cioară (proză), Bogdan Teodorescu, Elica Drăghici (teatru), s-au înscris în palmaresul concursului numele citorva debutanți cum ar fi Ion Liviu de la Liceul „N. Bălcescu“, David Ioachim de la Liceul „I. L. Caragiale“, Mihaela Caramihai de la Liceul industrial nr. 26, Mihaela Toader de la Liceul industrial „23 August“, Gabriela Cojocaru de la Liceul „I. Creangă“, Maria Marin de la Liceul agroindustrial Brănești, Carina Voicu de la Liceul pedagogic și alții, ceea ce dovedește că un astfel de concurs mobilizează toate forțele literare din licee și mijloacele descoperirea și luarea în evidență cenaclului municipal a unor noi și — sperăm durabile talente.

S-au remarcat la această ediție a concursului, pe care juriul o consideră bogată și valoroasă calitativ, acele licee care dispun de cenacluri puternice și bine orientate: Liceul de matematică-fizică „Gh. Lazăr“ (10 premii și mențiuni), Liceul de filologie-istorie „I. Creangă“ (5 premii și mențiuni), Liceul de matematică-fizică „N. Bălcescu“ (4 premii și mențiuni), Liceul de filologie-istorie „Zoya Kosmodemianskaia“ (4 premii și mențiuni). Ne-a surprins absența repetată din concurs a unor licee cu cenacluri și chiar reviste școlare bune, cum ar fi liceele de matematică-fizică „M. Viteazul“, „Matei Basarab“, Gh. Șincai“, Liceul de filologie-istorie nr. 1 și altele.

Ne bucură saltul valoric realizat în acest an de liceele industriale care au prezentat la concurs peste 200 de elevi și au obținut 10 premii și mențiuni, dintre care două prestigioase premii I la poezie.

Lucrările premiate ale celor 30 de liceeni bucureșteni vor reprezenta Capitala la faza națională a concursului și vor fi incluse în cea de a XII-a ediție a tradiționalei antologii *Săgetătorul*.

IRINA AIRINEL, Liceul de filologie-istorie nr. 1

TÎRGU-JIU

Recent a văzut lumina tiparului revista școlară *Rămurele*, editată de Liceul pedagogic din municipiul de pe Jiu. Publicația elevilor gorjeni cuprinde cele mai valoroase creații literare afirmate în cadrul dezbaterilor cenaclului literar *Albatros* al iubitorilor de poezie din acest liceu, condus și îndrumat cu multă pasiune de profesorul Eugeniu Velican. Din noianul de gânduri pentru țară pe care le poartă în suflet Camelia Șerban, elevă în clasa a X-a, — am reținut următorul mănunchi de versuri: „Mumă rotundă ca miezul ulcioarelor, / Mumă adîncă precum sufletul la care mă-nchin, / Și-n care mă sfarmă cetatea munților tăi, / Aș veni cu inima ridicată în scări, / Cu galop de cascade pe buze / Și aș săruta palmele tale cărunte / Ce-au mîngîiat ades creștetul copilăriei mele.“ Pentru Emil Diaconu din clasa a XII-a A, întîmplările în univers se petrec și pe „poteca lunii“ care „s-arată tîntuită-n aur“ cînd „glasul fîntînei e visul de argint al unui meșter faur“. *Rămurele* este o revistă școlară care ilustrează încununarea de succes a unor îndelungate eforturi depuse în cadrul de manifestare intensă a cenaclului literar-artistic *Albatros*, cu mulți ani în urmă, de către învățătorii Ion Spineanu, Nicolae Zăvoianu, Mianda-Tincuța Șerban și mulți alți tineri absolvenți ai Liceului pedagogic din Tg.-Jiu.

Relevante pentru această revistă sînt frumoasele pagini de reportaj semnate de elevele Sica Frătuțu și Emilia Diaconu, recenziile Luminiței Vasilescu, un impresionant mănunchi de versuri care redau printr-o imagistică îndrăzneată și expresii elegante adîncă iubire de țară a celor stăpîniți de dorința aprigă de a deveni poeți: uteciștii Emil Diaconu, Aristică Văduva, Camelia Șerban, Tatiana Dabelea, Crăciunescu Veronica și Diana Ciungulescu.

ELENA ION

Elena Dospinescu

S-a născut la 5 octombrie 1967 în Bacău și este elevă în clasa a VII-a a Școlii generale nr. 2 din Măgura-Bacău, președinte al cercului de literatură al școlii, premiată la concursuri județene. A debutat în antologia pionierească *Cînt de primăvară*.

Nicolae Popescu

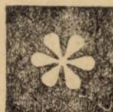
S-a născut la 15 decembrie 1963 în București; este elev în clasa a X-a a Liceului de matematică-fizică „Nicolae Bălcescu”, membru al cnaclului „Săgetătorul”, laureat al concursului „Tinere condeie”. A publicat în revista *Luceafărul* și în antologia *Săgetătorul*.

Pentru cei 60 de ani ai Partidului

Sîntem datori să ne-apărăm pămîntul
Mustind de cîntec și dospind de pîine,
Sîntem datori să ne-apărăm avîntul
Și-ncrederea în zilele de mîine.

Sîntem datori să preschimbăm natura,
Să construim uzini, noi guri de rai,
Dar să iubim la fel literatura
Și apa vie-a neoașului grai.

Și te-om urma pe tine meșter faur
Ce scoți în lume, mîndră, România,
Și-ntinzi copilăriei crengi de aur
Pe care cresc frumosul și omenia.

Țara

Țară, țărani, țărînă, sînt doar cuvinte,
Chiar simple vorbe unii au zis că sînt.
Nu-s simple vorbe, sînt oase și pămînt...
Pămîntul ni-i arat cu oase sfinte.

Cînd stelele coboară de pe boltă
Și noi le spunem cald „bine-ați venit”
Și pleacă-apoi să pîlpîie în holdă,
În pîinea și în sarea unui mit.

Țara nu crește simplu din cuvinte,
Dar în cuvinte poate fi cîntată.
Țara-i un pămînt ce nu se-arată
Decît celui care îl simte.

Țara e dor și dorul doare
E doină, doina cînturilor noastre,
Noi muritori sîntem, Țara nu moare,
Născută e din fulgerări de astre.

Elica Drăghici

S-a născut la 1 mai 1962 în Medgidia. Este elevă la Liceul de matematică-fizică nr. 1, București (curs seral), membră a cenaclului „Săgetătorul”, laureată a concursului „Tinere condeie”, faza municipală, în anii 1979 și 1981. A publicat în culegeri pionierești și în antologia „Săgetătorul”.

Roua

Roua se face acum
Lacrimă.
Apoi își continuă drumul
Înăuntrul inimii
Parcă o vezi
Cum se strecoară
Printre rănilor fierbinți
Ale sufletului.
Și dintr-o dată
Porțile inimii s-au închis.
Și-a rămas
Doar cristalul.

DEBUT

Meșterul Manole

MELANUȘA SIMIONESCU
Liceul sanitar, Galați

Stă vlăguită mîna pe mistrie
dar visul tău mustind de frumusețe
suia spre cer în salturi îndrăznețe
căci n-avea cărămida trăinicie.

Sedus de vraja vechilor povești
că dragostea în zid e piatră vie
ademeneai vicleana temelie
cu sînge scurs sub turele semețe.

Din trup subțire și involt de fată
minunea ia contur și se-nfiripă
de-al veșniciei dor străfulgerată.

Rămas pe turlă între cer și clipă
alegi măsura cea nemăsurată
cînd smulgi din os a timpului aripă.

Ploaia, soarele, copiii

ADRIAN-ROMEO LEFTER
clasa a II-a, Școala generală nr. 16, Pitești

Mă-nvîrt, mă-nvîrt prin casă
Mă uit și pe fereastră
Și văd cum plouă, plouă...
Și văd cum soarele strălucitor
Apare iarăși vesel.
Afară, trei copii se joacă
Cu cărți și cu hîrtii
Un altul le strică jocul :
joc de copii !

Ora zero

RENATA LILIANA DOROFTEI
Liceul industrial, Vatra Dornei

Iar eu stau ca o pajură
sfîrtecătă.
În ora zero
în miezul amar de migdală
aștept să dau de pereții dimineții
și nu mai știu continuarea lor.
Simt că mă topesc
în ora pierdută a unui decembrie.

MAXIME, CUGETĂRI

„Dorința de a străluci și de a spune într-un chip nou ceea ce s-a mai spus e izvorul expresiilor originale și al cugetărilor meșteșugite“.

(Voltaire)

„Ceea ce e important în artă, e să vibrezi tu însuși și să-i faci și pe alții să vibreze“.

(Enescu)

„Totul se poate căpăta în siguranță, în afară de caracter“.

(Stendhal)

„Știința e aripa cu care ne înălțăm la cer, e legătura omului cu natura, e cea mai mare necesitate în viața de toate zilele“.

(A. France)

„Toate popoarele sunt setoase de viață proprie și numai din egala îndreptățire a tuturor se naște echilibrul“.

(Eminescu)

„Numai cu trudă se poate dobîndi gloria“.

(Napoleon)

„Iubirea de patrie este prima virtute a tînărului școlar“.

(Napoleon)

„Munca alungă din preajma noastră trei rele mari : urîtul, patima și nevoia“.

(Voltaire, *Candide*)

INSEMNĂRI PE MARGINEA CĂRŢILOR

MELENTE NICA,
SILVIU CURETEANU,

Predarea ortografiei în gimnaziu

Bucureşti, Editura didactică şi pedagogică, 1980, 165 p.

Disponind de o bogată bibliografie asupra problemei scrierii şi pronunţării limbii române, autorii pun la îndemîna profesorilor şi elevilor o lucrare utilă. Un loc de seamă îl ocupă capitolul *Principiile ortografiei limbii române*, de la cel fonetic, silabic, etimologic, morfologic şi sintactic pînă la cel simbolic, acordînd importanţa cuvenită *Vocabularului*, după care urmează un capitol mai mare intitulat *Motivări în ortografierea părţilor de vorbire*.

Numeroasele exerciţii aplicative din ultimul capitol reprezintă un material bine selecţionat în vederea consolidării deprinderilor de scriere corectă. În *Cuvînt înainte* autorii afirmă: „Am intenţionat să imprimăm un caracter practic-operational în prezentarea motivărilor ortografice... Cuvîntul, ortograma, grupul de cuvinte — ca unitate ortografică — va fi reţinut mai uşor, întrucît, prin motivarea ortografică, scrierea sa e susţinută logic şi gramatical, devenind un proces conştientizat, care va impune rostirea corectă şi va duce la evitarea oscilaţiilor şi nesiguranţei“.

Folosind asemenea mijloace, lucrarea constituie o contribuţie valoroasă în domeniul limbii. Ea face din corectitudine un subiect de meditaţie concetăţenească pentru păstrarea şi cultivarea limbii naţionale ca un act de înalt patriotism, fapt pentru care o recomandăm cu interes colegilor şi marelui public.

PAVEL GALEA

E scris pe tricolor unire

Antologie de CORNEL SIMIONESCU
Bucureşti, Editura Minerva, 1980, 534 p.

Datorăm lui Cornel Simionescu antologia *E scris pe tricolor unire*, apărută „cu prilejul sărbătoririi a 2050 de ani de

la constituirea primului stat centralizat şi independent sub conducerea lui Burebista şi a 380 de ani de la unirea celor trei ţări româneşti sub sceptrul lui Mihai Viteazul.“

Unitatea naţională a constituit „visul neîmplinit“ al românilor în zbuciumata lor istorie, transformat în realitate în momentul creării statului naţional unitar prin unirea Transilvaniei cu România, act care nu era altceva decît urmarea firească a luptei poporului român pentru afirmarea sa liberă în rîndul celorlalte popoare ale lumii.

Acţiunea lui Mihai Viteazul a depăşit faptul istoric şi s-a înscris prin exemplaritatea ei în conştiinţa generaţiilor ca o confirmare a posibilităţii de transformare în realitate a aspiraţiei de veacuri a românilor.

De aceea, cartea lui Cornel Simionescu, dedicată tuturor într-un gest de delicat patriotism, aduce sub ochii cititorilor dornici de cunoaştere documente şi mărturii literare ale unei existenţe şi lupte eroice în slujba acestei idei măreţe care a străbătut secolele pînă în zilele noastre.

Bogăţia materialului a condus autorul către o organizare a lui în trei secţiuni: prima — *Unirea fu visarea noastră dintotdeauna* — cuprinde documente, scrisori, în ordine cronologică „de la primele mărturii scrise ale conştiinţei unităţii de neam, pînă la acelea care au consfinţit unirea Moldovei cu Ţara Românească din 24 ianuarie 1859“; a doua — *Unirea, actul imprescriptibil al voinţei poporului* — cuprinde literatură artistică închinată „înfăptuirii şi desăvîririi Unirii“, în timp ce a treia parte — *Uniţi în cuget şi-n simţiri* — „este consacrată celebrării ideii de unitate în creaţia zilelor noastre“.

Cuvintele lui Grigore Alexandrescu, Andrei Mureşanu, V. Alecsandri, N. Băl-

cescu, D. Bolintineanu, I. Creangă, B. P. Hasdeu, Ioan Slavici, M. Eminescu, B. Delavrancea, N. Iorga, O. Goga, I. Brad, Radu Cîrneci, Adrian Păunescu, Ioan Alexandru, Petre Ghelmez, Ion Dodu Bălan, N. Stănescu etc. mărturisesc că pana scriitorilor a slujit idealurile de luptă ale românilor, iar opera lor a fost expresia artistică a unei conștiințe în stare de veghe, stare de spirit a întregii națiuni.

Dorința de veacuri a întregului neam, „unirea — afirma Dimitrie Brătianu la Londra în iunie 1856 — este singura temelie statornică a edificiului viitorului nostru. [...] Strigătul: „Unirea Principatelor!“, „Suveranitatea statului român“ să străbată munții, cîmpiile, văile și dealurile noastre, să umple aerul, să răsunе până în unghiurile pămîntului cele mai departe, ca lumea întreagă să se încredințeze că unirea este suflarea poporului român, că ea „este glasul României“!“.

Prefața lucrării semnată de Ion Dodu Bălan este un cuvînt avîntat străbătînd timpul din perspectiva zilei de azi. „Lupta pentru unire — precizează autorul ei — este parte integrantă a patriotismului nostru funciar, formă inalienabilă a dragostei față de patrie și de popor, care se naște odată cu noi și ne însoțește toată viața, pe trepte calitativ superioare.“

Textele afirmă încrederea în forța materială și spirituală a poporului român, în mîndria și demnitatea nealterate de timp, înălțate ca o coloană a infinitului pe acest pămînt al unei mari și unite familii :

Da, mai avem cîte ceva prin țară,
ceva Carpați, și-o apă tutelară,
și riuri ce nu vor să curgă-afară
în ale lumii strîmbe vaviloane
mai sîntem douăzeci de milioane.

Aici, întregi, cu vii, ca și cu morți,
latinizînd sub veșnicele bolți.
Contați pe noi ! Rămînem ! Sîntem. Toți.

(Adrian Păunescu, *Da, mai avem*)

Întreg materialul antologiei, selectat cu grijă și mîgală, stă mărturie a voinței unanime a poporului care a împrumutat cutezanța și semeția creștelor car-

patine, involburarea apelor, mlădierea trestiei, și, păstrînd înțelepciunea milenară a locuitorilor acestor meleaguri a pătruns cu solemnitate, grav, plin de răspundere în eternitate : „Astfel / atenți la tot și la toate / am învățat mereu / să fim veșnici.“

E scris pe tricolor unire va fi pentru oricare dintre noi o carte de suflet, căci în paginile ei se adună sufletul unei nații vibrînd de-a lungul secolelor în cuvinte înaripate, menite să ne aducă aminte că :

„Eroi au fost, eroi sînt încă
Și-or fi, în neamul românesc.
Căci ruși sînt ca din tare stîncă
Românii orișunde cresc.“

ANA DUMITRESCU

Geografie literară. Orizonturi spirituale în proza românească

Antologie, prefață și comentarii de GH. MACARIE

București, Editura Albatros, 1980, 397 p.

Autor al unui volum despre *Sentimentul naturii în proza românească a secolului al XIX-lea* (Editura Minerva, 1978), Gh. Macarie extinde acum domeniul investigat și, în același timp, schimbă accentul de pe comentariu, pe textele exemplificatoare. Acesta este principalul merit al lucrării, care nu își ascunde finalitățile didactice. Ea oferă o cuprinzătoare selecție de texte (de la Varlaam, A. Russo, Eminescu pînă la Sadoveanu, ori Marin Preda), urmărind să ilustreze tema naturii în proza românească. O succintă prefață clarifică ideea de „sentiment al naturii“, atît prin referințe interdisciplinare (geografie, istorie, ecologie, folclor), cît și prin sugestive corelații comparatiste. Anticipînd antologia de texte, autorul încearcă să individualizeze forme și aspecte ale sentimentului naturii în literatură ; e subliniată diversitatea atitudinilor, mutațiile intervenite în evoluția literaturii, varietatea mijloacelor de exprimare artistică. Aceste observații se regăsesc sistematizate în capitolele care organizează antologia (cadrul fizic, succesiunea timpului, aspecte și viziuni în receptarea peisajului, comuniunea om-natură, evaziunea în natură,

sentimentul timpului, omul demiurgic); dispunerea textelor în interiorul capitolelor încearcă o „ierarhizare... în funcție de aspectul (tema sau subtema)“ (p. XXXI) considerată și, fără să respecte stricta cronologie a operelor, ea sugerează „sensul evoluției lor“. Să mai observăm că „diviziunile“ antologiei sînt prefăcute de scurte comentarii care au și „intenția de a fi un punct de plecare al viitoarelor lucrări consacrabile acestor „teme“ și „motive“ frecvent amintite și reluate didactic“ (p. XXXI), aparatului critic de la sfîrșitul fiecărei secțiuni, care indică sursa textelor, i se adaugă o bibliografie finală a operelor citate în antologie.

Titlul indică prin el însuși o organizare a antologiei: dezvăluirea unei geografii a literaturii, o geografie fictivă care păstrează elementele sale reale (cîmpia, muntele etc.) și înfățișarea lor în timp, dar ni le descoperă într-o altă existență, de fiecare dată unică și originală, determinată de *privirea* scriitorului. Cîmpia rămîne aceeași în datele ei geografice, dar avem totodată cîmpia lui Slavici ori Sadoveanu, a lui Macedonski ori Ștefan Bănuțescu; și chiar în cazul aceluiași scriitor, de la o operă la alta, Bărăganul sau Delta aparțin unor lumi inconfundabile. Autorul a intuit oportunitatea unei asemenea organizări „geografice“ a antologiei. Primele două capitole prezintă, astfel, aproape jumătate din paginile cărții, iar textele celorlalte pot fi integrate cu ușurință acestora. „Un citat exemplificînd cîmpia sau muntele ca forme de relief — se spune în *Argument* — poate ilustra concomitent evaziunea în natură sau sentimentul timpului“ (p. XXXI). Structurată numai pe primele două secțiuni — care ar fi inclus, desigur, toate textele selectate —

antologia ar fi cîștigat în coerență, excluzînd inconsecvența celorlalte criterii (căci *reveria* este numai o ipostază a *comuniunii om-natură*, iar *nostalgia meleagurilor natal* e și un *aspect al receptării peisajului*). Dar, îndeosebi, ar fi fost subliniat mai pregnant sensul artistic al imaginii și al sentimentului naturii, chiar dacă organizarea textelor urmează o ordine extraliterară. Dacă este adevărat că „existența în literatură a unui peisaj de natură total neutru, impermeabil interferențelor afectului uman“ (p. XXXI) este imposibilă, mai importantă încă ni se pare ideea că natura devine semnificativă literar doar prin integrarea ei într-o creație artistică. În acest sens, autorul ar fi putut renunța în comentarii la unele determinări topografice, istorice ori ecologice, insistînd numai asupra procedeelelor de „realizare“ a *naturii fictive*, asupra aspectelor și a viziunii artistice; în aceeași ordine de idei, credem că antologarea unor texte teoretice (Rebreanu, Blaga), a unor pagini de reportaj (Tr. Coșovei), a unor lucrări turistico-geografice (Bucura Dumbravă) ori memorialistice (V. Pârvan) pune o întrebare care depășește problema criteriilor de selecție a operelor (și ea un subiect de discuție).

Șansa și, deopotrivă, dificultatea unei asemenea antologii constă în descoperirea unei geografii a spațiului fictiv din operă. *Geografia literară* a lui Gh. Macarie nu reușește întru totul să ne ofere imaginea acestei fuziuni; cele două *geografii* rămîn deseori despărțite; ceea ce nu anulează, însă, meritul — subliniat anterior — al acestei cărți, utilă în bibliotecă oricărui elev și care este, de asemenea, mai mult decît un pretext de meditație asupra unei *teme* atît de generos ilustrată în literatură.

ZEMINA ȘERBAN

Curier

Spre plăcuta noastră surprindere, am descoperit în scrisorile primite la redacție pînă pe data de 15 februarie a.c. o seamă de poezii, deși nu perfect realizate, demne totuși de luat în considerație. Ne vom îndrepta mai întîi atenția asupra celor ce semnează astfel de poezii.

Mircea Diaconu — Piatra Neamț: poeziile dumneavoastră prezintă un ton matur și o prospețime imagistică mai puțin obișnuită. Mici imperfecțiuni încă per-

listă (prima strofă din *Elegie* nu convinge; repetițiile din *Drum* nu au forță de șoc necesară pentru a putea forma într-adevăr scheletul poeziei; sfârșitul poemului *Elegie la fulgii care cad* cuprinde o inadecvare semantică de natură să diminueze tensiunea lirică). Cel mai mult ne-a plăcut poezia *Probabil*, care este un fel de *ars poetica*. Mai puțin realizată este *Glas din moarte*.

Tamara Asaftei — Botoșani: din poeziile nou trimise nu toate versurile sînt la înălțimea acestora două: *Un suflet trist răstoarnă seara / peste albastre așteptări*, din poezia *Soarele meu*. Încercați să păstrați de-a lungul unei întregi poezii asemenea concentrare și forță de sugestie. Reținem din scrisoarea dumneavoastră cîteva frumoase cuvinte: „Cu o zi înainte de a vă trimite această scrisoare, am avut marea bucurie de a-mi citi primele versuri publicate în revista dumneavoastră. Pentru mine, acest lucru înseamnă un succes care adună în el speranță și multă voință. Am așteptat răbdătoare, nu mi-am făcut o clipă iluzii, pentru că mi-am dat seama de la început că drumul spre poezie e poate cel mai dificil“.

Henry Tudor — Rîmnicu Vilcea: atît de mult ne-au plăcut unele dintre poeziile dumneavoastră, încît, mărturisim, ne-a trecut o clipă prin minte gîndul că ar fi plagiate sau traduse de undeva (Ecouri din Mircea Dinescu se simt, pe alocuri). Alcătuiți, prin puține cuvinte, poezie adevărată, cu multiple sugestii. Pentru a ne forma o mai clară imagine, însă, vă rugăm să ne mai trimiteți.

Emilia Tîrnăanu — Turnu Măgurele, Teleorman: noile dumneavoastră poezii sînt noi căutări, noi experimente. Vă spunem că sînt interesante și acestea, ca și cele trimise mai demult. Totuși, aerul artificial persistă: *Cineva. Cer / Ca un / Nerv / De / Pasăre. / Cînd / Ea / Zboară / Cercul / E / O aripă / Intinsă / Cînd / Pasărea / Doarme / Cercul / E / Un cuib / În care / Se-aprind / Unul / După / Altul / Sufletele...*

Renata Liliana Doroftei — Vatra Dornei, Suceava: printre nu foarte rarele dumneavoastră greșeli de ortografie (sau or fi aparținînd dactilografei?) descoperim semne de talent adevărat; talent încă lipsit de un real curaj, care însă ne dă speranțe. Așteptăm poezii mai precis creionate, cu o mai mare coerență interioară.

Lăcrămioara Gîrțu — Sascut, Bacău; poeziile dumneavoastră au devenit într-o bună măsură cuminți și cenușii. Aproape că nu putem cita un vers. Îmbogățiți-vă lecturile și acordați mai mare încredere cuvintelor.

Eugenia Stroe — Adjud, Vrancea: sub pseudonimul *Eugenia Panamarov* ați debutat în revista noastră cu poezia *Toamna*. Poeziile trimise în ultima scrisoare nu depășesc cu mult, valoric vorbind, poeziile anterioare. Am fi dorit să înregistrăm un progres...

Ion Romică Drăguț — Cobia de Jos, Dîmbovița: par a nu fi scrise de aceeași mîină textul scrisorii — întortocheat, cu o sintaxă aproape neromânească — și poeziile — delicate, vioaie, viabile — într-atît se deosebește poetul din dumneavoastră de... elevul în clasa a X-a care sînteți. Cităm în întregime poezia *Coregrafia fulgilor de nea*: Pline de puritate sînt florile din glastră. / Veniți la ferestre, vă chem să veniți, / Căci sînt tentat să privesc pe fereastră / Dansul vorbitor al fulgilor fericiți. / Nu-i așa că vă place fascinantă coregrafie / A acestor diamante fără de preț? / Aș vrea, dar nu pot, să aștern pe hîrtie / Armonia de forme cu gîndul citeț.

Dorina Muțiu — Sibiu: e preferabil să evitați sintagme des folosite, ca *făclia dreptății*, *măiestria mîinilor*, *vremi de foc*, *lume eternă* etc. Poeziile trimise de cîrînd sînt, în general, mai slabe decît cele dinainte.

Dorel Țica — Șimleul Silvaniei: poeziile n-ar fi de-a dreptul rele, dar cum să ne convingă ele cînd cuprind versuri ca *Au fugit de mine însuși* sau *Se lasă noaptea / limpede și caldă / pe palidele pleoape ai ochilor*, cu grave greșeli de limbă (or, un poet trebuie să aibă simțul limbii !).

Pavel Rătușeanu-Ferghete — Ciubăncuța, Cluj: din păcate, spațiul restrîns al revistei noastre nu îngăduie îndeplinirea dorințelor exprimate de dumneavoastră. Vă sfătuim să vă adresați unei reviste de specialitate.

Tudor Codreanu — Sighișoara : poeziile sînt cam teribiliste ; tot așa și nuvela (care, însă, pentru început, „curge“ bine).

Corina Bărbăscu — Pitești, **Iosefina Ilieș** — Pitești, **Diana Emanuela David** — Timișoara, **Adina Mocăniță** — Constanța, **Patriciu Olahus** — Baia Mare, **Virginia Ana-Maria Sestras** — Pitești, **Gheorghe Silea** — Gura Humorului, Suceava, **Eliza Băicoianu** — Tecuci, Galați, **Ana Cercel** — Filiași, Dolj, **Viola Maria Popov** — Pitești, **Sorin Călugărița** — Tîrgu-Cărbunești, Gorj, **Florin Druhere** — Cluj-Napoca, **Teodora Corina Petrescu** — Videle, Teleorman, **Gabriela Cîmpoeru** — Roșia-Jiu, Gorj, **Marius Ganea** — Timișoara, **Adrian-Romeo Lefter** — Pitești, **Vera Grasu** — Craiova, **Liliana-Beatrice Cîmpoeru** — Craiova, **Lăcrămioara Luminița Eșanu** — Iași, **Doina Radu** — Buzău, **Ela Butuza** — Sălaj, **Adina Mihaela Tiron** — Galați, **Renata-Simona Tămaș** — Cîmpia Turzii, Cluj, **Florina Stan** — Pitești, **Cîmpeanu** — Sibiu, **Mariana Barbu** — Craiova, **Magdalena Bratu** — Ploiești, **Gabriela Rodica Ciubuc** — Galați, **Marinela Magdalena Băjănescu** — Tîrgoviște, **Luiza Argeșanu** — Constanța, **Cristian Radu Constantin** — Breaza, Prahova, **Adriana Măierearu** — Timișoara, **Silvia Mită** — Salicinica, Dolj, **Anca Antonescu** — București, **Carmen Tania Grigore** — Buzău, **Aura Crișan**, **Daiana Veșeleanu** — Tîrgoviște, **Angel Mădălina Rașcu** — Medgidia, **Constanța Adam Ioan Giuca** — Baia Mare, **Silvia Mirela Stan** — Drobeta Turnu Severin, **Filofteia Marcu** — Armășești, Ilfov, **Mariana Condeescu** — Tîrgu Jiu, **Nedeea Burcă** — Huedin, **Daniela Gheorghită** — Galați, **Georgeta Carmen Floca** — Brașov, **Ligia Mureșan** — Zalău, **Mariana Luchian** — Viișoara, Botoșani, **Marcel Simota** — Rădăuți, Suceava, D. V. — Brăila, **Ioana Michinici** — Bacău, **Liliana Lia Gheju** — Deva, Hunedoara, **Mariana Lazăr** — Timișoara, **Liliana Mihaela Ioniță** — Stupărei, **Vilcea, Vali Liță** — Tr. Măgurele, **Dumitru David** — Cîmpulung Moldovenesc, **Lucian Scărlătescu** — Galați, **Marga Ciotîrcă** — Iași : unele dintre versurile trimise de fiecare dintre dumneavoastră par a indica faptul că vă îndreptați spre poezia adevărată.

Damian Ilie — Rotunda, Olt, P. T. — Vaslui, **Ovidiu Chiparu** — Constanța, **Cleopatra Mardopol** — Caransebeș, Caraș-Severin, **Daniela Marcu** — Năvodari, Constanța, **Adriana Maiorescu** — Iași, **Nicoleta Sănducul** — Valea Călugărească, **Paula Niță** — Stoenеști, Olt, — **Claudia Dragoș-Roman** — Horoatul Crasnei, Sălaj, **Daniela Palade** — Bacău, **Leliana Dabu** — Slatina, **Violeta Zonte** — Timișoara, **Monica Loredana Jana Lola Cocan** — Turda, **Corina Gheorghisor** — București, **Nelu Negoită** — Bălcești, Gorj, **Ileana Patrichi** — Negru, Bacău, **Magdalena Bratu** — Ploiești, **Nina Răchici** — Urziceni, **Ella Mari** — Bacău, **Mary Culcean** — Satu Mare, **Daniela Miron** — Mărășești, **Mariana Negoită** — Bălcești, Gorj, **Valerică Sofronie** — Cîmpulung Muscel, Argeș, **Sorin Ciotîrcă** — Cîmpulung Moldovenesc, **Rodica Doroftei** — Galați, **Victor Fluerașu** — Strehăia, Mehedinți, **Viorel Dogaru** — Filiași, Dolj, **Ion Udrea** — Bumbesti-Pițic, Gorj, **Luminița Chiruş** — Tulcea, **Ileana Ursuleanu** — Giurgiu, **Marin-Marcel Feier** — Luduş, Mureș, **Emilia Părăușan**, **Cornelia Untilov** — Fetești, Ialomița, **Angelica Lăcrămioara Litean** — Vatra Dornei, Suceava, **Romică Mărgelu** — Baia de Aramă, Mehedinți, **Nicoleta Constantin** — Ploiești, **Violeta Afloare** — Tîrgu Ocna, Bacău, **Ioan Pricop** — Vaslui, **Elena Docea**, — Craiova, **Valentin Cantoriu** — Pașcani, Iași : despre versurile trimise putem spune, după caz, fie că sînt cu totul nerealizate, fie că sînt scrise sub înfrurirea sufocantă, ucigătoare, a cîte unui poet clasic român.

Irina Mititiuc — Iași, **Lidia Picincu** — Petrila, Hunedoara, **Anca Moldoveanu** — Galați, **Savina Georgeta Fritea** — Baia Mare, **Virginia Oros**, Sibiu, **Mariana Chebaur** — Vulcan, **Liliana Apopii** — Vatra Dornei, Suceava : compuneri cuminți, de obicei prea îmbăcsite de descrieri și de lirism fără rost, uneori întîlnindu-se și pasaje mai atractive (mai ales în piesa de teatru semnată de **Mariana Ghebaur**).

VASILE POENARU

Din însemnările lui Ludwig van Beethoven

La 25 de ani notează în carnetul său : „Curaj... cu toate slăbiciunile trupului, sufletului meu va triumfa...”. În culmea gloriei compozitorul scrie : „Trăiesc o viață nenorocită : nu mai pot... sînt surd. Vreau să înving destinul“.

La 55 de ani (7 mai 1825), dirijează un concert la Viena. Nu auzea nimic din freamătul sălii. Privea doar cu ochii plini de lacrimi, însemnînd în carnet : „Vreau să dovedesc că oricine muncește bine și cu demnitate poate, prin aceste două virtuți, să biruie nenorocirea... Vorbiți copiilor despre virtute. Ea singură poate face pe om fericit, nu averea. Vorbesc din experiență. Virtuțile m-au susținut în nenorocirea mea. Ei îi datoresc că nu mi-am pus capăt vieții din cauza suferințelor“.

(După Zefirul, Tr. Severin, iun. 1924)

Numele elevilor care au răspuns corect la concursul literar din nr. 4, 1980

- Mihaela Opriș și Lia Șerban, Școala generală nr. 2, Jibou, jud. Sălaj.
- Marius Vlăduț, Manuela Bordeanu, Școala generală nr. 1, Cluj-Napoca, și Mihaela Carmen Popa, Liceul „N. Bălcescu“, Cluj-Napoca.
- Gabriela Rajeczky, Liceul industrial nr. 2, Bocșa, jud. Caraș-Severin.
- Olivia Senciuc, Luissa-Elena Alecssoaie, Adriana Pavel, Cerasela Harghidan, Școala generală nr. 23, Iași ; Cristina Soroceanu, Virgiliu Soroceanu, Liceul „Emil Racoviță“, Iași ; Irina Ailutoaie, Liceul industrial nr. 2, Iași.
- Liana Negru, Paul Burlacu, Alexandru Sultan, Anina Mitrofan, Teodora Deminescu, Mariana Grigoraș, Carmen Popa, Petronela Mogoș, Petronela Medra, Maria-Elena Șipoș, Liceul pedagogic, Deva.
- Cristian Pracsiu, Școala generală nr. 4, Vaslui.
- Ileana Bembea, Liceul industrial nr. 1, Turda.
- Felicia Busuioc, Daniela Butilica, Vasile Oltean, Liceul agro-industrial, Sf. Gheorghe, jud. Covasna.
- 34 de elevi din clasa a VI-a A, Școala generală nr. 5, Cîmpia Turzii, jud. Cluj ; Marcela Vilt, Delia Bolbos, Delia Cheța, Lucian Pop, de la aceeași școală.
- 36 de elevi din clasa a VIII-a, Școala generală, Crușeț, jud. Gorj.
- 67 de elevi de la Școala generală nr. 2, Sf. Gheorghe, jud. Covasna.

Din analizele publicate

- A. Gh. Olteanu — *Mănăstirea Argeşului*, vol. I, 1972.
- Gheorghe Şovu — Costache Negruzzi : *Sobieŭski şi românii*, vol. II, 1973.
- Nicolae I. Nicolae — Mihail Sadoveanu : *Hanu Ancuŭei*, vol. II, 1973.
- Ion Vasile Şerban — Octavian Goga : *Rugăciune*, vol. III, 1973.
- G. G. Ursu — Mihai Eminescu : *Floare albastră*, vol. IV, 1973.
- Antonia Constantinescu — Miron Radu Paraschivescu : *Feerie*, vol. II, 1974.
- Mircea Anghelescu — Nicolae Filimon : *Ciocoi vechi şi noi*, vol. III, 1974.
- Mădălina Dumitrescu — Mihail Sadoveanu : *Lupta de la Vaslui*, vol. III, 1974.
- Roxana Sorescu — Ştefan Augustin Doinaş : *Mistreţul cu colţi de argint*, vol. III, 1974.
- Nicolae I. Nicolae — Nicolae Labiş : *Moartea căprioarei*, vol. IV, 1974.
- Cornel Moraru — Ion Agârbiceanu : *Fefealea*, 1, 1975.
- Al. Tudorică — C. Negruzzi : *Alexandru Lăpuşneanu* (I), 2, 1975 ; (II), 3, 1975.
- Pompiliu Marcea — Ioan Slavici : *Moara cu noroc*, 2, 1975.
- Mihai Bujenită — Barbu Ştefănescu-Delavrancea : *Hagi Tudose*, 2, 1975.
- C. Otobăcu — Marin Preda : *Moromeţii*, 2, 1975.
- Gheorghe Codreanu — Tudor Arghezi : *Testament*, 4, 1975.
- Neacşu Alexe — Geo Dumitrescu : *Problema spinoasă a nopţilor*, 1, 1976.
- Antonia Constantinescu — Marin Sorescu : *Trebuiau să poarte un nume*, 1, 1976.
- Mircea Gheorghe — Alexandru Vlahuţă : *În Vrancea*, 2, 1976.
- Augustin Macarie — Nichita Stănescu : *Noi*, 2, 1976.
- Nina Preda — Şt. O. Iosif : *Cintec sfint*, 3, 1976.
- Iordache Diaconiţă — Vasile Alecsandri : *Miezul iernei*, 4, 1976.
- Florica Mitu — Gala Galaction : *La Vulturi* !, 4, 1976.
- Rodica Negoescu — Al. Davila : *Vlaicu-Vodă*, 1, 1977.
- Gheorghe Şovu — Marin Sorescu : *Astfel*, 1, 1977.
- Ileana Oancea — Lucian Blaga : *Izvorul nopţii*, 2, 1977.
- A. Gh. Olteanu — Barbu Ştefănescu-Delavrancea : *Apus de soare*, 3, 1977.
- Neacşu Alexe — Tudor Arghezi : *De ce-aş fi trist ?*, 4, 1977.
- Stanca Chesaru — Nicolae Labiş : *Comunistul*, 3, 1977.
- Stanca Chesaru — D. R. Popescu : *Mări sub pustiri*, 2, 1978.
- Mircea Gheorghe — Eugen Jebeleanu : *Stăpinul*, 3, 1978.
- Roxana Sorescu — Tudor Arghezi : *Bună dimineaţa, primăvară !*, 4, 1978.
- Magda Ursache — Nichita Stănescu : *Un pământ numit România*, 4, 1978.
- Cornel Moraru, Gabriel Angelescu — Mihail Sadoveanu : *Neamul Şoimăreştilor*, 1, 1979.
- Liviu Grăsoiu — Vasile Voiculescu : *Imn muncii*, 1, 1979.
- Valeria Mihai Ştefan — Zaharia Stancu : *Patria*, 2, 1979.
- Roxana Sorescu — M. Sadoveanu : *Taine*, 3, 1979.
- Ana Dumitrescu — Liviu Rebreanu : *Răscoală*, 4, 1979.
- Teofil Răchiţeanu — Mihai Eminescu : *Sara pe deal*, 1, 1980.
- Liviu Grăsoiu — Marin Sorescu : *Muzeul satului*, 2, 1980.
- Victor Vişinescu — Geo Bogza : *Răzăul*, 3, 1980.
- Mircea Gheorghe — Marin Preda : *O oră din august*, 4, 1980.

Societatea
de științe
filologice

3

1981

d. a.
LIMBA
ȘI
LITERATURA
ROMÂNĂ

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ PENTRU ELEVI

COLEGIUL DE REDACȚIE :

GHEORGHE ANTONESCU (Slobozia), NAE ANTONESCU (Terebești, jud. Satu Mare), CONSTANȚA BĂRBOI, G. BELDESCU, ION BUZAȘI, (Blaj), VLADIMIR DOGARU, ȘTEFAN AUGUSTIN DOINAȘ, AUGUSTIN MACARIE, AURELIA MARINESCU, DORINA MĂRGINEANȚU (Timișoara), IULIU PĂRVU (Cluj-Napoca), NICOLAE I. NICOLAE, LAURENȚIU NICULESCU, ILEANA OANCEA (Timișoara), TUDOR OPRÎȘ, GABRIELA PANĂ DINDELEGAN, MARIAN PAPAHAĞI (Cluj-Napoca), VASILE POENARU, STERIE RĂDOI (Iași), GEORGE ȘOVU, AL. TUDORICĂ

REDACȚIA :

MARICA ANGHELESCU, MIRCEA FRÎNCULESCU — redactori
ION HANGIU — redactor șef

Revista **LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ** este editată de Societatea de științe filologice, cod 848866. Redacția și administrația : str. Spiru Haret, nr. 12, sector I, București, cod 79 664, tel. 15.17.92, cont C.E.C. nr. 45.11.09.5, Filiala sector V, Calea Victoriei nr. 7, București.

Taxele poștale achitate conform aprobării D.G.P.Tc. nr. 137/4910/1980

**Tiparul executat la Combinatul Poligrafic
„Casa Scintei”, București**

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ PENTRU ELEVII

ANUL VII (X), NR. 3 (IULIE — SEPTEMBRIE), BUCUREȘTI, 1981

Sumar

GRAMATICĂ, VOCABULAR

MIOARA AVRAM — Structura morfologică — mărturie incontestabilă a latinității limbii române	3
GEORGETA CIOMPEC — Folosirea greșită a unor prepoziții în limba actuală	6
DOINA MIHAILESCU — Pleonasmul	9

STIL, COMPOZIȚIE

CLARA GEORGETA CHIOSA — Descrierea poetică în versuri	13
DAN-ION NASTA — Disertația (II)	16

ANALIZE, SINTEZE

PETRE GHEORGHE BÎRLEA — Prefața „Gramaticii” lui Ion Heliade Rădulescu	19
GABRIEL ANGELESCU — C. Hogăș: „Singular”	22
DORINA GRĂSOIU — Al. Philippide: „Izgonirea lui Prometeu”	24
DOINA BOGDAN-DASCĂLU — Școala ardeleană	28

MISCELLANEA*

GEORGE SBÂRCEA — George Enescu (1881—1955)	30
VASILE NETEA — August Treboniu Laurian (1810—1881)	32
GH. EMINESCU — Amintiri din primul război mondial	34

CONCURSURI, EXAMENE

Activități în cadrul Festivalului național „Cîntarea României”. Concursul de literatură „M. Eminescu”, ediția a XXIV-a, concursurile de limbi materne (maghiară și germană), ediția a XI-a (Focșani, 13—20 aprilie 1981)	
I. HANGIU — Olimpiada vranceană	37
GHEORGHE STOICA — Sub cupola perspectivelor socialiste	38
ZOE DUMITRESCU-BUȘULENGA — Nădejile noastre de viitor	40
Subiecte	40
IOANA LUCA — La Mausoleul de la Mărășești	41
CONSTANTIN MACARIE — Soveja, leagăn al „Mioriței”	42
Premianții etapei finale	43

CENACLURI, REVISTE

GEORGE SOVU — Cronica revistelor școlare	47

CONVORBIRI CU SCRITORII

Dialog cu Agatha Grigorescu-Bacovia (Marius Pop)	49

De la corespondenții noștri	52

TINERE TALENTE

MANUELA ILIE — <i>Rodire, Marină</i>	56

NIRVANA ALI — <i>Odihnă, Zăpezi</i>	56

RADU CONSTANTIN — <i>Fata morgana</i> (fragmente)	57

DEBUT

CRISTINA POPA — <i>Țara</i>	58

DINU SÂNDULESCU — <i>Grădina de apă</i>	58

INSEMNĂRI PE MARGINEA CĂRȚILOR

DIM. PĂCURARIU, <i>Scritori și direcții literare</i> (Petre D. Anghel) ; ADRIAN FOCHI, <i>Estetica oralității</i> (Petru Froicu) ; ION VLAD, „Cărțile” lui Mihail Sadoveanu (Nicolae Mecu)	58

VASILE POENARU — <i>Curier</i>	62

Structura morfologică — mărturie incontestabilă a latinității limbii române

MIOARA AVRAM

Institutul de lingvistică, București

Pentru un nespecialist înrudirea dintre o limbă și alta, originea unei limbi sau apartenența la o anumită familie se lasă deduse din elementele de vocabular comune. Cele mai vechi demonstrații ale latinității limbii române s-au referit exclusiv la asemănările unor cuvinte românești și latinești ca *piine* și *panis* (Grigore Ureche, Miron Costin), *om* și *homo* (Miron Costin), *încep* și *incipio* (Dimitrie Cantemir). Desigur, originea cuvintelor din vocabularul de bază — cum sînt cele citate —, ponderea cuvintelor moștenite din latină în acest vocabular nu sînt lipsite de importanță în caracterizarea limbii române ca limbă romanică sau neolatină, continuatoare directă a latinei vorbite în Dacia. Mai important însă decît orice zonă a vocabularului pentru recunoașterea indiscutabilă a originii unei limbi este caracterul structurii ei gramaticale și în special al celei morfologice. Mai multe elemente explică această poziție a structurii morfologice în studiile comparativ-istorice : pe de o parte, marea ei stabilitate în timp, pe de alta, caracterul abstract, arbitrar (sau nemotivat, în sensul că mijloacele concrete de exprimare a unei categorii gramaticale nu sînt în nici un fel impuse de conținutul ei) și mai ales particularitatea de a se manifesta în modul de funcționare în limbă a cuvintelor de orice origini. De aceea latinitatea structurii morfologice a limbii române constituie pentru orice inițiat dovada esențială și incontestabilă a originii limbii înseși.

Latinitatea structurii morfologice a limbii române este evidentă în toate sectoarele ei, în inventarul de categorii și procedee gramaticale, de la concepte pînă la exprimarea lor concretă : sînt de amintit astfel cele trei genuri ale substantivelor, felul de declinare a substantivelor și adjectivelor, unitățile constitutive ale unor clase lexico-gramaticale ca pronumele și numeralul și ale claselor de instrumente gramaticale ca articolul, prepoziția și conjuncția, iar la verb păstrarea celor patru conjugări și a unui sistem temporal bogat și complex, ca și lipsa aspectului, categorii gramaticală caracteristică pentru alte familii de limbi, cum sînt cele slave. Morfologia românească este mult mai simplă decît cea latinească, dar important este că elementele existente sînt păstrate din latină. Caracterul romanic al morfologiei românești este dat atît de felul în care s-a conservat moștenirea latină, cît și de constatarea că diferențele față de latină sînt rezultatul evoluției în sensul unor tendințe existente încă din latină și continuate și de alte limbi romanice.

În ce privește moștenirea directă, româna este în morfologie mai conservatoare decît celelalte limbi romanice, întrucît ea păstrează adesea în mai mare măsură unele trăsături ale flexiunii latinești : clasele de substantive continuatoare ale celor trei declinări din latina populară, formele speciale de genitiv-dativ singular feminin și de vocativ singular

masculin, genul neutru, declinarea pronumelor. Uneori tocmai pentru că româna a conservat unele elemente de structură gramaticală pierdute în restul Romaniei s-a încercat să li se dea o explicație externă; în această situație este genul neutru, la care, chiar dacă am admite intervenția unei influențe străine (slave) în menținerea sau întărirea lui, nu putem lăsa neobservată împrejurarea că mărcile sale, desinențele de plural *-uri*, *-e*, *-ă*, sînt exclusiv latinești.

Alteori limba română prezintă unele deosebiri față de latină care se constată și în alte limbi romanice, în continuarea unor tendințe existente încă din latină: în această categorie de fapte intră articolul ca parte de vorbire necunoscută latinei, dar existentă în toate limbile romanice, precum și înlocuirea flexiunii sintetice cu procedee analitice la comparația adjectivelor și adverbilor sau la unele forme verbale.

Printre deosebirile față de latină poate că cea mai importantă este constituirea articolului, dar lipsa lui din latină nu-l face să fie un element neromanic. Dacă toate limbile romanice au articol, creat în continuarea unor tendințe manifestate din latina tîrzie, e de subliniat că limba română, dezvoltată printre limbi de diverse familii care nu aveau articol, și-a creat și ea această categorie și, mai mult, că articolul românesc are o bogăție de specii, forme și funcții pe care nu le cunosc celelalte limbi romanice; deosebirea de poziție a articolului hotărît românesc — enclitic față de articolul proclitic al celorlalte limbi romanice — are o importanță mult mai mică decît asemănările referitoare la conceptul în sine și la dezvoltarea pe aceeași bază a demonstrativului latinesc *ille*.

Latinitatea structurii morfologice românești poate fi cu ușurință evidențiată prin păstrarea unor neregularități de flexiune, cum sînt cele întîlnite la substantivul *om* cu pluralul *oameni* ca și latinescul *homo* — *homines*, la pronumele *eu* cu dativul *mie* ca și latinescul *ego* — *mihi*, în conjugarea verbului *a fi* cu radicalele diferite *sînt*, *este*, *era*, *fu* etc. Mai importantă însă decît conservarea particularităților gramaticale latinești ale cuvintelor moștenite și ele din latină este tratarea tuturor cuvintelor din limba română, indiferent de originea lor și de epoca intrării în limbă, după același model al cuvintelor moștenite.

În istoria sa, limba română, ca orice limbă, a venit în contact cu diverse alte limbi, dintre care unele au avut influențe mai mari sau mai mici asupra vocabularului ei. Există deci în limba română cuvinte împrumutate din diferite limbi, uneori în procente apreciabile, cel puțin în anumite varietăți ale limbii. Cuvintele nu există însă în limbă numai prin rădăcina lor și nici numai prin forma-tip sub care se găsesc de obicei în dicționare și sub care se citează în mod curent (nominativul singular la substantive, infinitivul prezent la verbe etc.), ci prin totalitatea formelor lor flexionare. Forma-tip poate să semene, la unele cuvinte, mai mult cu limba sursă, dar la formele flexionare situația se schimbă.

Verbele românești sînt de diferite origini, cele moștenite din latină reprezentînd abia o zecime din inventarul total, dar toate celelalte se conjugă după modelul verbelor moștenite, cu desinențe, sufixe temporale sau modale și elemente auxiliare latinești. De la orice verb, provenit din substratul dac ca *a bucura*, împrumutat din slavă ca *a iubi*, din maghiară ca *a bănuî*, din greacă așa cum e *a sosi*, perfectul compus se formează cu verbul auxiliar de origine latină *a avea*, mai mult ca perfectul cu ajutorul sufixului *-se-* și gerunziul cu sufixul *-înd* sau *-ind* moștenite din latină, conjunctivul e marcat de conjuncția *să* de aceeași origine, diateza pasivă

se realizează cu auxiliarul latinesc *a fi*, iar reflexivul foloseşte pronumele moştenite şi ele din latină ; prin flexiunea lor de provenienţă latină, forme ca *se bucură, iubeşti* sau *este iubit, a bănuir sau bănuise, sosind, să sosească* etc. sînt elemente ale limbii române şi numai rădăcina le trădează legătura cu limba de origine. Substantivele *basm* şi *plug* sînt împrumutate din slavă, dar ele nu se pot folosi într-o propoziţie românească decît sau cu articol nehotărît sau hotărît, ambele de origine latină, sau cu prepoziţii de aceeaşi origine, iar la plural cu desinenţe moştenite : în formele de plural articulat *basmele* sau *plugurile*, atît desinenţele *-e* şi *-uri*, cît şi articolul hotărît *-le* sînt latineşti. Deşi limba maghiară nu cunoaşte categoria genului, substantivele româneşti împrumutate din maghiară sînt încadrate la unul dintre cele trei genuri (*meşter* e masculin, *vamă* feminin, iar *oraş* neutru), iar adjectivele capătă formă de gen şi se supun regulilor acordului în gen : *chipeş — chipeşă, gingaş — gingaşă*, flexiunea lor nemaiavînd nimic comun cu maghiara. La fel, flexiunea substantivelor împrumutate din turcă nu mai păstrează nimic din limba sursă : *cafegiu* urmează modelul lui *fiu*, primind desinenţa *-u* la singular şi *-i* la plural, iar *cafea* modelul lui *stea*, cu desinenţa *-le* la genitiv-dativil singular şi la pluralul nearticulat ; adjectivele *murdar* şi *fisti-chiu* capătă aceleaşi forme ca adjectivele moştenite *rar* şi *tîrziu*. Adjectivele şi adverbele de orice origine (*vesel* din slavă, *chipeş* din maghiară, *ieftin* din greacă, *murdar* din turcă) îşi formează comparativul de inegalitate cu adverbul moştenit *mai*, iar superlativul relativ cu acelaşi adverb precedat de articolul *cel*. Verbele împrumutate din slavă pierd categoria aspectului şi capătă în schimb mai multe timpuri şi moduri. Orice împrumut este adaptat deci din punct de vedere morfologic după modelul cuvintelor moştenite, funcţionarea tuturor cuvintelor în limba română fiind asigurată de elemente materiale şi procedee exclusiv latineşti.

Cunoscînd aceasta, se înţelege de ce putem întîlni în limba noastră propoziţii, fraze şi chiar texte mai lungi alcătuite exclusiv din elemente latineşti (poezii populare ca *doina dobrogeană* analizată de Hasdeu în legătură cu teoria sa „limba în circulaţiune“, de la apariţia căreia în volumul al III-lea al lucrării *Cuvinte din bătrîni* se împlineşte anul acesta un secol ; strofe întregi din poeziile lui Eminescu : strofa întîi din *Somnoroase păsărele* sau din *Atît de fragedă...*, de exemplu), dar nu şi propoziţii alcătuite exclusiv din elemente de alte origini, întrucît, chiar dacă s-ar folosi numai cuvinte propriu-zise împrumutate din slavă, maghiară, greacă sau turcă, legătura dintre ele nu poate fi făcută decît cu formanţi gramaticali şi cuvinte auxiliare (articol, desinenţe, prepoziţii etc.) de origine latină. Enunţuri posibile ca *Plugurile brăzdează ogoarele, Stăpînul grijului păzeşte roadele grădinii, Moşul povesteşte babei sfîrşitul basmului, Meştere, priveşte, am isprăvit şiragul, Cafegiul bogat lipsea mereu sau Haiducii pîneau prilejul nimerit străjuind drumurile* şi enunţuri reale ca proverbul *Frica păzeşte bostanii* (cf. şi expresii verbale ca *a feştel iacaua*) au din punct de vedere lexical numai elemente de împrumut, dar funcţionarea acestora este pur romanică din punct de vedere gramatical. În felul acesta trebuie precizate şi nuanţate afirmaţiile unor mari înaintaşi, după care nu se poate produce „o frază românească de cinci şiruri în care toate cuvintele să fie numai slavice, sau numai turce, sau numai slavice şi turce“ (Hasdeu) sau „cu greu vom putea construi o propoziţie, cît de scurtă, care să fie compusă numai din vorbe

neromâne" (Pușcariu). Inevitabilă este nu intervenția unor cuvinte moștenite din latină, ci a elementelor gramaticale de această origine.

„Legile după care cuvintele latine s-au prefăcut în cuvinte românești și-au sfârșit de mult evoluțiunea lor: în momentul în care românii au primit cuvinte slavone, limba lor era formată de secole...”

(1881)

M. EMINESCU

„Limba română este astăzi recunoscută de întreaga Europă cultă ca o limbă romană și națiunea română ca o națiune de rasă latină, în același înțeles în care și limba și națiunea franceză, spaniolă etc. sunt de origină latină.”

(1881)

TITU MAIORESCU

„Între elementele care formează comoara sufletească a poporului românesc, nici unul nu cuprinde mai mult și nu oglindește mai adevărat decît însăși limba lui.

...Acest grai românesc... s-a dovedit în stare, cu adăugirile cele firești, să îmbrace orice idei, cît de înalte, și orice sentimente, cît de fine...”

NICOLAE IORGA

Folosirea greșită a unor prepoziții în limba actuală

GEORGETA CIOMPEC

Universitatea din București

1. Urmărind utilizarea prepozițiilor în limba de azi, constatăm numeroase și variate abateri de la normele consacrate prin uz, unele generate de dorința firească de a varia exprimarea, de a o rafina, altele rezultate din ignorarea normelor limbii literare. În toate situațiile, modificările, ezitățile care apar în folosirea prepozițiilor (ca, dealtfel, și a conjuncțiilor, adică a elementelor de relație, în general) sînt mai numeroase și mai frecvent întîlnite decît în cazul altor părți de vorbire.

Cauza principală trebuie căutată în sensul lor, de cele mai multe ori vag, abstract și, implicit, în sinonimia parțială dintre diversele prepoziții, particularitate care facilitează întrebuintarea unora în locul altora. Pe lîngă aceasta, la schimbările înregistrate mai contribuie și alți factori, cum ar fi: reorganizarea unor raporturi sintactice, analogia, influența altor limbi etc.

Fără a insista, este necesar să spunem că lupta dintre tendința de conservare și tendința de inovare a diverselor structuri se soldează adesea cu rezultate pozitive, unele abateri contribuind la îmbogățirea mijloacelor de realizare a unor raporturi sintactice, la exprimarea lor mai clară, mai precisă, mai nuanțată. În asemenea situații avem a face cu inovații care, în general, sînt acceptate de limba literară.

Există însă și cazuri, cel puțin la fel de multe, cînd abaterile, venind în contradicție flagrantă cu regulile gramaticale ale limbii, reprezintă greșeli propriu-zise, care, în consecință, trebuie evitate și combătute.

2. La câteva asemenea abateri, anume dintre cele care apar frecvent chiar în exprimarea orală și scrisă a oamenilor cultivați, ne vom opri în cele ce urmează. Alegearea a fost determinată de faptul că, deși au fost, în general, semnalate și comentate în diverse lucrări de specialitate¹, greșelile respective persistă și se răspindesc.

2.1. Tipul cel mai frecvent de abatere este, cum spuneam, utilizarea greșită a unei prepoziții în locul alteia, prin încălcarea unor restricții gramaticale și semantice.

2.1.1. Un exemplu în acest sens îl oferă tendința de generalizare a prepoziției *din*, în dauna lui *dintre*, în construcții prin care se exprimă desprinderea unui exemplar sau a mai multora dintr-un grup de elemente asemănătoare. Corect, cele două prepoziții trebuie folosite diferențiat, și anume : *din*, când se indică detașarea dintr-o grupare privită ca un tot, ca o unitate, deci cu un substantiv, de obicei, la singular (de exemplu : *cîteva din facultate, cel mai înalt din școală*, dar și *cîțiva din clasele mari*), iar *dintre*, când se exprimă selectarea dintr-o serie de elemente considerate ca *individualități*, deci cu un substantiv sau pronume totdeauna la plural (de pildă : *unul dintre ei, cel mai înalt dintre elevi, cîteva dintre clase* etc.).

Ignorîndu-se distincția menționată, care este în primul rînd semantică, *din* este folosit greșit în locul lui *dintre* în exemple² ca : *unul din cei mai mari specialiști ; în unele din cărțile anterioare : cîteva din personalitățile care au fundat școala ; cele mai multe din aceste orașe... ; cel mai activ din participanți ; una din formele de manifestare*. Oricît de răspîndită ar fi abaterea în discuție, considerăm că ea nu trebuie acceptată, pentru că aceasta ar însemna ca relația respectivă să fie lipsită de nuanțarea și precizia pe care i-o conferă utilizarea diferențiată a celor două prepoziții.

2.1.2. Un caz asemănător cu cel semnalat mai înainte este înlocuirea prepoziției *dintre* cu *între* în anumite construcții atributive, ca în exemplele : *discrepanța între drepturile asigurate... și absența funcționării lor ; diferența între genuri continuă să fie interesantă ; indicarea precisă a raporturilor între clase ; nepotrivirea între formă și sens*.

Greșeala constă aici în încălcarea unei restricții gramaticale : în construcțiile atributive de felul celor citate, prepozițiile *dintre* și *între* sînt aproximativ sinonime (ambele exprimă un raport de reciprocitate, o corelație), dar au regim diferit, în sensul că prima trebuie folosită după un substantiv articulat hotărît (de exemplu : *raportul dintre parte și întreg ; legătura dintre ei, similitudinea funcțională dintre „care” și „că” ; evidentă nepotrivire³ dintre ei*), iar cea de-a doua, după un substantiv articulat nehotărît sau, mai rar, nearticulat (de exemplu : *un raport între parte și întreg, o evidentă nepotrivire între sens și formă ; o admirabilă armonie între oameni ; (un) conflict între generații* etc.).

¹ Amintim aici : Iorgu Iorđan, *Limba română actuală. O gramatică a „greșelilor”*, București, 1947 ; Idem, *Limba română contemporană*, București, 1956 ; Iorgu Iorđan, Valeria Guțu Romalo, Alexandru Niculescu, *Structura morfologică a limbii române contemporane*, București, 1967 ; Al. Graur, *Tendințele actuale ale limbii române*, București, 1968 ; Valeria Guțu Romalo, *Corectitudine și greșeală*, București, 1972.

² Menționăm că, deși nu facem trimiteri la autori, toate exemplele date în acest articol pentru a ilustra întrebuintarea greșită a unor prepoziții sînt citate din diverse publicații sau, mai rar, din exprimarea orală.

³ Articolul este preluat, în acest caz, de adjectivul precedent.

2.1.3. Un ultim caz de substituire asupra căruia ținem să atragem atenția este folosirea greșită a lui *datorită* în construcții în care firească este locuțiunea prepozițională *din cauza*. Deși frecvent înregistrată, substituirea este oarecum neașteptată pentru că cele două prepoziții se opun, în sensul că *din cauza* presupune un rezultat negativ (cf. : *a fost exmatriculat din cauza absențelor*), pe cînd *datorită*, unul pozitiv (cf. : *a îndrăgit matematica datorită profesorului*). Așadar, chiar dacă astăzi prepoziția *datorită* este, în oarecare măsură, desemantizată, utilizarea ei este nerecomandabilă, avînd, uneori, chiar efect rizibil, în situații ca : *A fost eliminat datorită jocului dur practicat* ; *Teatrul românesc se constituie abia la începutul secolului al XIX-lea datorită unor condiții neprielnice* ; *Datorită faptului că întîrzasem, am devenit nervos* ; *Datorită numeroaselor implicații ale temei tratate, unele aspecte nu au fost suficient aprofundate* ; *Întîmplarea a avut un deznodămînt tragic datorită neglijenței părinților* ; *A decedat datorită unei boli necruțătoare*.

În legătură cu această prepoziție constatăm însă, în afară de întrecîntarea ei abuzivă și, deseori, nepotrivită, și o altă greșeală, rezultînd din nerespectarea regimului ei cazual. Greșeala este comisă atunci cînd se coordonează două complemente construite cu *datorită* și constă în înlocuirea, în structura celui de-al doilea, a cazului dativ — cerut de această prepoziție — cu genitivul, ca în exemplele : *datorită colaborării și a sprijinului reciproc* (în loc de : *datorită colaborării și sprijinului reciproc*) *datorită îndrumărilor și a ajutorului acordat*, *datorită comportării exemplare și a rezultatelor excelente*. Dealtfel, aceeași greșeală se constată, în situații similare, și în cazul celorlalte prepoziții care cer dativul (cf. : *conform hotărîrii luate și a sarcinilor ce decurg* ; *grație acestor victorii, precum și a comportării excelente a întregii echipe* etc.) și se explică, în ultimă instanță, prin omonimia parțială dintre cele două cazuri. În exemplele citate se imită — greșit, evident — construcții genitive ale de tipul : *în fața acestei situații și a neputinței de a o rezolva* ; *din din cauza ploii și a frigului* etc.

2.2. Alt tip de abatere constă în omiterea prepoziției în anumite situații sintactice.

Între cazurile care se includ în această categorie, ne vom opri asupra unuia singur. E vorba de omiterea prepoziției *pe* din structura complementului direct exprimat prin pronumele (sau adjectivul) *care* — greșeală extrem de răspîdită, mai ales în exprimarea orală. Formulări incorecte ca : *exemplul care l-am dat e semnificativ* ; *ideea care am desprins-o...* ; *măsurile care le-am luat...* etc. apar frecvent chiar în vorbirea (mai rar în scrisul) oamenilor instruiți.

Explicabilă, pe de o parte, prin similitudinea funcțională dintre *care* și conjuncții (care sînt invariabile) și, pe de altă parte, prin tendința mai generală de reducere a flexiunii pronominale, omiterea prepoziției în acest caz constituie totuși o abatere supărătoare și este, adesea, în detrimentul exprimării clare, precise. De exemplu, dacă, în loc de : *elevul pe care l-a reclamat este în cancelarie*, spunem : *elevul care l-a reclamat este în cancelarie*, *care* este interpretat, normal, ca subiect al verbului *a reclamat* și nu ca obiect direct al acestuia, ceea ce înseamnă schimbarea totală a sensului inițial al enunțului.

3. Greșeli ca cele semnalate în rîndurile de mai sus — la care se pot adăuga multe altele — ar fi evitate în mare măsură, după opinia noastră, dacă manualele de gramatică utilizate în școli ar conține, pe lîngă

precizările referitoare la punctuație și ortografie, și unele indicații privind exprimarea corectă.

Ținând seama de faptul — adesea subliniat — că scopul principal al predării gramaticii în școală este *însușirea conștientă* de către elevi a structurii limbii române, a regulilor care o guvernează, și *corectarea, în cunoștință de cauză*, a deprinderilor greșite, aspectul normativ trebuie privit ca o componentă nu numai utilă, ci și obligatorie a manualelor școlare. În cadrul fiecărui capitol al morfologiei sau al sintaxei, ar fi necesar să se atragă atenția, în mod special, asupra abaterilor — în primul rând, a greșelilor — privind utilizarea părții de vorbire sau realizarea poziției sintactice tratate. Acesta ar fi unul dintre mijloacele cele mai directe și mai eficiente de însușire a normelor limbii literare și, implicit, de *înlăturare a greșelilor*, mai ales a celor foarte răspândite.

Fără a minimaliza importanța acțiunii de cultivare a limbii literare prin presă, radio, televiziune, considerăm că, din multe motive, ea nu poate suplini, decât în mică măsură și oarecum întâmplător, învățarea corectă a limbii în cadrul organizat al școlii; mai mult decât atât, articolele sau emisiunile de acest fel — fără îndoială foarte utile — își ating țelul mai ales atunci când se adresează unui public avizat, rolul lor fiind, în primul rând, de a actualiza și de a consolida cunoștințe deja dobândite.

Plecând de la ideea că școala are rolul determinant în însușirea normelor limbii literare, în formarea deprinderilor de exprimare corectă, îngrijită, e recomandabil ca manualul de gramatică — unul dintre principalele instrumente folosite în acest scop — să fie un îndreptar sigur, complet și eficient, deziderat pentru a cărui realizare includerea aspectului normativ este o condiție importantă.

Pleonasmul

DOINA MIHĂILESCU

Liceul industrial „Vulcan”, București

I. Introducere

I. 1. Elementele vocabularului nu pot fi alăturate oricum. Nerespectând normele în cauză, ajungem la eroare. Citeva aspecte ale situației enunțate constituie obiectul observațiilor de față.

I. 2. Pleonasmul este definit ca o „eroare de exprimare constând în folosirea alăturată a unor cuvinte, construcții, propoziții etc. cu același înțeles”¹. El aparține categoriei repetițiilor nerecomandabile, destul de frecvente însă în exprimarea scrisă și mai ales în cea orală.

II. Ce știu elevii despre pleonasm?

II. 1. Pleonasmul a fost uneori considerat o eroare căreia „i se dă mai multă atenție decât merită”². Așa ar fi dacă nu l-am întâlni cam des. Când ne referim la asemenea situații, nu neglijăm deosebiriile dintre limba scrisă și cea vorbită, cele două realizări concrete ale limbii literare. E

¹ *Dicționarul explicativ al limbii române* (DEX), București, Editura Academiei, 1975, p. 705.

² Al. Graur, „Capcanele” limbii române, București, Editura științifică și enciclopedică, 1976, p. 76.

cazul să ne rețină atenția și deosebirea dintre vorbitorii formați ai limbii române (al căror sistem de exprimare lingvistică este fixat) și vorbitorii în curs de formare (în special elevii intră în această categorie), care pot fi influențați mai ușor.

Dacă indemnul „avansați înainte” e pe cale de dispariție (se pare că mai e rostit doar în glumă), asta înseamnă că a fost combătut cu succes : în schimb, se aud și, ceea ce e mai trist, se întâlnesc alte construcții pleonastice.

II. 2. Repetiția de tipul pleonasmului supără mai puțin atunci când apare în exprimarea orală ; în scris, lucrurile stau altfel, căci acela care greșește în scris, atunci când se presupune că este mai atent, va greși cu atât mai mult în exprimarea orală, când cuvintele scapă mai ușor de sub control. Ne sprijinim afirmațiile pe exemple din lucrările scrise ale elevilor de liceu și pe cunoașterea greșelilor mai frecvente în răspunsurile orale.

Apar uneori alături — sau la mică distanță, într-un context restrâns — cuvinte ori grupuri de cuvinte care exprimă de două ori, inutil, același sens. Dacă notăm cu A și B cele două încărcături semantice în discuție, putem distinge următoarele situații :

(a) $A = B$ (suprapunere semantică)

„O filozofie a omului și a comportării sale ca ființă socială *dar* găsim *însă* și în literatura populară” (una dintre cele două conjuncții subliniate e de prisos).

„Fiind om drept și cinstit, el ne arată *deficiențele* și *carențele* [...]” (deficiența se definește ca „scădere, lipsă, greșeală”, iar carența ca „lipsă, deficiență”) ³.

„Monologul [...] *include* și *cuprinde* elemente de narațiune” (a include = a cuprinde, a conține, a îngloba).

„Până la urmă, *viața lui se termină* și el *decadează*” (a deceda = a înceta din viață).

(b) $B = A + x$ (incluere semantică)

„*Trilogia* [...] este alcătuită din trei piese de teatru” (trilogie — serie de trei opere literare, dramatice ori epice, aparținând aceluiași autor).

„Dornic să adune *avere de bani* [...]” (avere — totalitatea bunurilor care se află în posesiunea unei colectivități sau a unui individ ; avut, avuție ; sumă foarte mare de bani).

„Tema apare la mulți *scriitori și poeți români*” (desigur, autorul acestei propoziții neinspirate n-a intenționat să spună că poeții n-ar fi scriitori).

„*Hrana* oamenilor, *nivelul lor de trai* se îmbunătățesc” (expresia „nivel de trai” include sensul cuvântului „hrană”).

„*Sentimentele sufletești* ale personajelor sînt exprimate cu măiestrie” (construcția se apropie de cele din prima categorie. Sufletul este „totalitatea proceselor afective, intelectuale și voliționale ale omului ; psihic”, iar sentimentul — un „proces afectiv specific uman, atitudine emoțională a omului față de realitate”).

„*Cel mai superior* dintre poemele autorului [...]” („superior” din lat. *superior*, comparativ adjectival, prin urmare nu e corect să-l trecem prin gradele de comparație ca și cum ar fi un adjectiv la gradul pozitiv).

³ Exemplele sînt însoțite, în majoritatea cazurilor, de transcrierea din DEX a definițiilor unora dintre termenii îmbinărilor pleonastice (sublinierile ne aparțin).

„Scriitorul alege o soluție mai optimă“ (sensul lui „optim“ este de superlativ, prin urmare situația este asemănătoare celei citate mai sus).

Categoriei de pleonasm la care ne referim îi aparțin și construcțiile „geniu mare“ și „genialitate deosebită“, pe care le-am întâlnit în vorbirea unor elevi. DEX notează, definind cuvântul „geniu“ : „cea mai înaltă treaptă de înzestrare a omului, caracterizată printr-o activitate creatoare ale cărei rezultate au o mare însemnătate ; persoană care are o asemenea înzestrare“ ; deci, geniul nu poate fi mic, iar genialitatea nu este niciodată comună.

II. 3. Urmărind să verificăm felul în care se comportă elevii în fața unor pleonasme și să vedem dacă reacția lor — când ea există — are o fundamentare teoretică, am supus unui test două clase. Li s-au propus elevilor câteva texte luate — și acestea — din lucrări scrise trimestriale, din extemporale sau teme :

„Eroul este înzestrat cu multe calități bune. El are viață *veșnică și eternă*. Se exprimă aici dorința ca omul să fie *liber, nesubjugat* de nimeni.“

„Aș vrea să rezolv problema, *dar însă* nu reușesc.“

„Vorbitorul s-a *limitat* numai la expunerea citorva situații.“

„În țara noastră, românii *conviețuiesc împreună* cu alte naționalități“.

Li s-a cerut elevilor să sublinieze construcțiile greșite, să definească eroarea lexicală observată și să înlocuiască formele eronate cu construcții corecte.

Rezultatele testului demonstrează că pleonasmul este încă, în școală cel puțin, o greșeală căreia trebuie să-i acordăm mai multă atenție : 33% dintre elevi au răspuns corect, 42% au ajuns la rezolvări parțiale, iar 25% nu au propus nici o soluție pentru problemele prezentate ; or, dacă în aceste condiții, *știind* că textele conțin construcții eronate, mulți elevi *nici nu le-au observat*, e sigur că în împrejurări obișnuite lucrurile stau și mai rău.

II. 4. Interesant este modul în care unii elevi, după ce au încercat să definească pleonasmul, au explicat cum se ajunge la această greșeală. Potrivit părerii lor, pleonasmul apare fiindcă unii oameni se grăbesc să spună ceva și neglijează forma comunicării, iar alții greșesc pentru că încearcă să se exprime mai... convingător ; există vorbitori care vor să ajungă la o exprimare foarte clară ; în sfârșit, sînt și persoane care încearcă să impresioneze exprimîndu-se foarte... modern (preferința pentru neologisme duce deseori la eroare).

Părerile elevilor — deși formulate pe alocuri cu stîngăcie — dovedesc că unii dintre ei știu ce înseamnă eroarea lexicală, cum se produce ea și prin ce mijloace ar putea fi evitată.

III. Pleonasme și... pleonasme

III. 1. Nu toate pleonasmelor sînt la fel de grave. Există construcții pe care ar fi exagerat să le condamnăm ca eronate ; ele nu pot fi considerate pleonasme propriu-zise, pentru că unele aduc de fapt un plus de informație atunci cînd, aparent, reiau inutil ideea, iar altele au valoare expresivă. În prima categorie se înscriu formulări ca „moș bătrîn“, „babă bătrînă“, „fetiță mică“ etc. Și dacă în astfel de cazuri putem descifra informația suplimentară, construcții ca „am văzut cu ochii mei“ (cunoscută

încă din latină) sau „am auzit cu urechile mele“ subliniază expresiv ideea mărturiei autorizate a celui care cunoaște direct anumite lucruri.

Este regretabil să-l „scuzăm“ pe Eminescu pentru „pleonasmul“ din versul „Cobori în jos, luceafăr blînd“, susținînd că ar fi vorba de o licență poetică ; soluția păcătuiește prin simplism, căci transformă o construcție inspirată într-o eroare pe care o putem trece cu vederea la un mare poet. Unii propun acceptarea lui „cobori jos“ pornind poate de la acest exemplu; dar Eminescu scria „Cobori în jos“, ceea ce schimbă totul, „pleonasmul“ devenind sugestie a sensului unei ample mișcări în spațiul cosmic.

Categoria pleonasmelor inacceptabile este foarte bogată : „dar însă“ (îmbinare „corectă“ în limba veche, atestată chiar în secolul trecut, folosită și cu valoare intensivă), „identice și la fel“, „a coborî jos“, „a urca sus“, „a prefera mai bine“, „variațiuni diferite“, „obstacol care împiedică“, „același numitor comun“, „a se axa în jurul“, „a conviețui împreună cu“ etc. Combaterea lor cu orice prilej, chiar fără a sistematiza studiul, nu poate fi decît binevenită. Acestei categorii îi aparțin construcțiile citate în II.4.

A treia categorie cuprinde îmbinări cu caracter pleonastic care treptat vor fi probabil privite ca îmbinări corecte ; uzul lingvistic va hotărî — se poate presupune — în acest sens.

Nu este necesară o cunoaștere specială a limbii franceze pentru ca vorbitorul de limbă română să simtă repetarea supărătoare a informației din construcția „a aduce un aport“. Nu putem pretinde însă, chiar dacă în unele cazuri e bine să încercăm, ca toți vorbitorii să ocolească expresii ca „refuz să aprob“, „promotor al progresului“, „a se încadra în“ etc. Construcția „fond de bază“, inițial pleonastică, acum corectă, demonstrează — prin evoluția ei — cum se vor desfășura lucrurile în cazul unora dintre îmbinările amintite ca aparținînd ultimei categorii. Revenind la considerațiile asupra testului, ni se pare interesantă situația construcției „calități bune“. „Calități“ înseamnă, potrivit DEX, însușiri (bune sau rele) ; unii elevi nu au remarcat nimic deosebit la expresia în cauză, mulți însă au subliniat-o, explicînd că este pleonastică, deoarece „calitățile sînt întotdeauna bune“. Prin urmare, unii vorbitori *simt* că este greșit s-o folosească — o convingere îndreptățită, căci DEX notează : prin restricție, calitățile au devenit „însușiri bune“.

IV. Concluzii

IV. Pleonasmul care se explică prin dorința de a mări claritatea mesajului lingvistic este, poate, scuzabil ; dar, dacă eroarea lexicală ieșită din neștiință este inacceptabilă, nici neglijența cauzată de grabă nu e de iertat. Încercarea de a ocoli greșelile merită mai multă osteneală. Combaterea erorilor de tipul pleonasmului cere insistență, răbdare. Școala are posibilitatea de a exercita o influență hotărîtoare în acest sens. Receptivitatea elevilor la această influență e o garanție a reușitei. Literatura bună cultivă simțul limbii ; dicționarele sînt mijloace excelente de cunoaștere a formelor lingvistice corecte. În sfîrșit, elevii, vorbitori în curs de formare, trebuie să știe că, uneori, renunțînd la construcțiile răsunătoare care arată foarte „modern“, salvează corectitudinea mesajului lingvistic, parte din adevărata lui frumusețe.

Descrierea poetică în versuri

CLARA GEORGETA CHIOSA
Universitatea din București

Definirea celor doi termeni care denumesc noțiunea de teorie literară de care ne ocupăm aici ne va ajuta să înțelegem mai bine conținutul și rostul acestui procedeu artistic în creația literară.

Descrierea este prezentarea, zugrăvirea unui obiect (lucru, ființă, aspect din natură sau din mediul înconjurător etc.) în scopul de a-i cunoaște toate elementele din care este alcătuit. Cel ce descrie obiectul se folosește de simțurile sale : de văz îndeosebi, dar nu numai de el, ci și de auz, de miros, de gust, de pipăit. Descrierea constituie un mijloc de informare, frecvent întrebuințat în comunicarea obișnuită, atunci când obiectul nu poate fi, pur și simplu, arătat, și, drept consecință, ocupă un loc important în expunerea științifică.

În creația literară — poezie sau proză — descrierea este o tehnică artistică (distinctă de narațiune, dar cu o pondere aproape egală), prin care scriitorul își construiește lumea operei sale. Ajunși la al doilea termen — *poetică* —, va trebui să înțelegem că, spre deosebire de descrierea care constată și detaliază existența reală a obiectelor, *descrierea poetică* se relevă ca un mod de existență a operei literare, care, la rîndul ei, nu este doar o reflectare a realității, ci o lume imaginară (creată, desigur, și după modelul realității), proprie viziunii poetului, modului său de a gândi și a simți. Structurarea creației poetice folosește tehnici artistice care variază în funcție de subiect, de gen literar, de epoca în care a fost scrisă opera etc., dar dominantă rămîne personalitatea artistului.

Descrierea poetică poate constitui ea singură modalitatea de realizare a unei opere literare, dar, atunci când ne aplecăm mai atent asupra ei, îi studiem toate implicațiile, observăm că ea închide un sens mai profund, care ne conduce la o anume stare de spirit a scriitorului. S-a spus că orice peisaj este o stare sufletească, și acest adevăr ne este confirmat de faptul că descrierea poetică ne comunică ceva în plus față de un peisaj de natură sau aspectul exterior al unei ființe. Acesta este și cazul liricii descriptive. Citind un pastel de V. Alecsandri, de G. Coșbuc sau de Șt. O. Iosif, în care se înfățișează aspecte din natura plaiurilor noastre, reconstituite de memoria afectivă a celor trei scriitori, ne vom da seama de profundele deosebiri ale imaginii poetice care filtrează formația, temperamentul și sentimentele lor prin utilizarea unor procedee artistice diferențiate.

La Eminescu, poet profund liric, sentimentul naturii se împletește cel mai adesea cu sentimentul iubirii. Poezii ca *Freamăt de codru*, *Somnoroase păsărele*, *Peste vîrfuri*, *Crăiasa din povești*, în care tabloul de natură este elementul concret-sensibil, sint totuși, poate în afară de prima, poezii de iubire (G. Ibrăileanu scria că e greu să hotărâști dacă *Freamăt de codru* a fost inspirată mai mult de natură sau de iubire). Sentimente de adîncă tristețe, de deznădejde, de presimțire a morții apropiate se încheagă la Bacovia într-un peisaj de toamnă tîrzie în *Moină* sau într-un peisaj citadin în *Tablou de iarnă*.

În narațiunea poetică — fie ea în proză sau în versuri — descrierea ca procedeu artistic este folosită pentru a prezenta cadrul acțiunii, cu schimbările care intervin de-a lungul ei (de exemplu, în *Dan căpitan de plai* sau în *Baltagul* lui Sadoveanu). Personajele sînt realizate și prin descrierea trăsăturilor lor, fizice, a gesturilor, a îmbrăcăminții, a mediului în care trăiesc. Portretele pot fi completate sau modificate de-a lungul povestirii, în concordanță cu evoluția fizică și spirituală a eroilor. Acum, descrierea ca modalitate poetică adiacentă tehnicii narațiunii ce ne comunică aceste date contribuie la construcția operei literare epice.

Chiar dacă descrierea constituie unica sau principala modalitate de structurare a unei creații literare — în poezia lirică — sau este numai un element component al creației epice, care ne informează incidental asupra desfășurării subiectului și asupra personajelor, ea nu poate fi cercetată în sine, ci numai în raport cu întregul operei, deoarece un procedeu, o tehnică artistică nu se pot confunda cu opera.

În poemul *Călin, file din poveste*, din care manualul de clasa a VII-a dă numai ultimul cînt (VIII), ca pagină antologică de descriere poetică în versuri, aflăm un șir de tablouri : descrierea castelului, a odăii fetei de împărat, a colibeii din pădure, a pădurii toamna și, în fine, a pădurii de argint care vibrează, în plină ecloziune, de bucuria celor două nunți, precum și o suită de portrete, cele mai multe și mai ample ale fetei de împărat, în momente succesive ale unei eterne povești de iubire. Căci această creație eminesciană nu mai este un basm, o operă epică, ci un poem liric. Preluînd aproape integral funcția narațiunii, descrierea este procedeu artistic care ne dezvăluie stările sufletești prin care trece fata de împărat și care le proiectează în peisajul natural.

Dacă vom compara tabloul final (din manual) cu cel din cîntul anterior (VII) :

Sură-i sara cea de toamnă : de pe lacuri apa sură
Infunda mișcarea-i creată între stuf la iezătură ;
Iar pădurea lin șuspînă și prin frunzele uscate
Rînduri, rînduri trece-un freamăt, ce le scutură pe toate.

De cînd codrul, dragul codru, troienindu-și frunza toată,
Își deschide-a lui adîncuri, fața lunei să le bată,
Tristă-i firea, iară vîntul sperios vo creangă farmă —
Singuratece izvoare fac cu valurile larmă,

va reieși evident contrastul dintre sentimentele de tristețe, teamă, singurătate din aceste versuri și seninătatea, bucuria copleșitoare a fericirii împlinite din finalul poemului.

Compararea celor două tablouri ne va ajuta să înțelegem că bogăția și strălucirea imaginilor din ultimul cînt, în raport cu cel precedent, nu sînt o risipă gratuită, ci expresia necesară a preaplinului sufletesc al fetei de împărat care și-a regăsit iubitul. Deși un mare poet romantic, Eminescu a știut să creeze tablouri de natură de o rară forță sugestivă, folosind la minimum figuri de stil, cum putem constata, de pildă, în *Somnoroase păsărele* sau în *Peste vîrfuri*. Dar poemul *Călin, file din poveste*, prin subiectul amplu desfășurat, prin filiația sa dintr-un basm, dintr-o plămuire care se petrece pe un alt tărîm, implică o altă dozare a mijloacelor stilistice (desigur că și versul își are cerințele sale în ce privește folosirea anumitor figuri de stil).

Proiectarea sentimentelor fetei de împărat în zugrăvirea peisajului se realizează metaforic (metafora fiind definită ca un transfer al sensului pe baza unui raport de analogie ; în cazul de față transferul se produce de la obiect animat la obiect inanimat). Vom cita două exemple din descrierea pădurii toamna :

Iar pădurea lin *suspînă*...

...iară vîntul *sperios* vo creangă farmă ;

În ambele atît verbul, cît și adjectivul au o trăsătură semantică comună : de a putea însoți numai un nume de ființă; ele atribuie elementelor naturii stările sufletești ale fetei izgonite departe de casa părintească.

Cîntul final începe cu descrierea pădurii, care devine cadru de sărbătoare, apoi loc de desfășurare a celor două nunți, în care rînd pe rînd sînt zugrăviți nuntașii și mirii, toate formînd un tablou unitar, dar păstrînd raporturi de continuitate (chiar și prin contrast) cu peisajele și portretele anterioare.

Pădurea *de argint* e acum strălucitoare de culoare și lumină (flori *albastre*, rîuri *sclipitoare*, iarba pare *de omăt*, izvoare... *licurind*), plină de mișcare (izvoare *zdrumicate*, *cuibar rotînd* de ape, *bulgări fluizi*), de sunete (*ropot dulce*, sărbători *murmuitoare*, *suspînă molatic*), de miresme (aerul *primăvărat*, văzduhul *tămîiet*) etc. Aceste imagini nu sînt realizate numai cu ajutorul tropilor (epitete, metafore), ci și prin alegerea cuvintelor, prin cuplarea lor neașteptată ca în: *bulgări fluizi*; *cuibar rotînd de ape*; *mii de roiuri de albine curg în rîuri sclipitoare* etc.

Portretul miresei nu se deosebește de cele anterioare decît prin expresia fericirii : *de noroc i-s umezi ochii ; și o stea în frunte poartă*. Nunta gîzelor aduce în poem ecoul basmului popular, cu voia bună, umorul, neîmplicite la asemenea evenimente.

Descrierea ca modalitate de întrupare a poemului se realizează într-un limbaj metaforic, menit să dea expresie viziunii antropomorfe a naturii, deoarece — repetăm — tabloul de natură este o proiectare a propriei simțiri a artistului creator. Ca și în basm, lumea plantelor și a gîzelor capătă atribute omenști : „...trunchii vecinici poartă suflete sub coajă / Ce suspînă printre ramuri cu a glasului lor vrajă“ ; „...izvoare... trec cu harnici unde și suspînă-n flori molatic...“, pădurea glăsuiește, luna are față etc.

Dar metafora nu este neapărat animistă (această trăsătură întîlnită din cele mai vechi timpuri a lăsat urme adînci în limbajul obișnuit : *piciorul mesei*, *brațul fluviului* etc.) ; analogia poate opera între obiecte din domenii foarte diverse și diferite, așa cum se poate observa chiar în poemul *Călin* : lungă genelor *maramă* = țesătură de mătase foarte subțire, sau : *cuibar rotînd de ape* = vîrtej, bulboană, rotire care înfundă apa în forma unui cui etc.

Familiarizarea treptată cu acest mod de exprimare, care prin substituirea, deplasarea sensului unui cuvînt conferă textului o intensitate neobișnuită, nebanuită de evocare, face pe cititor capabil de pătrundere și interpretare subtilă a poeziei moderne ca în *Tîrziu de toamnă* de T. Arghezi, unde relația *toamnă — tristețe — spital* se „traduce“ în imaginea : „Căci prin mișloc, bolnav de mii de ani, / Întunecat în adîncimi e-un lac întins, / Și sîngele, din vii și din castani / Pe fața ruginie a undelor s-a prins“.

Numai atunci cînd „nebanuitele trepte“ (L. Blaga) ale procesului creației artistice încep să i se dezvăluie, cititorul își poate da seama că opera poetică este un fapt unic și nepieritor.

Disertația (II)

Prof. DAN-ION NASTA
Liceul industrial „Semănătoarea“, București

*Avant donc que d'écrire, apprenez à penser
(Înainte de a scrie, învățați, deci, să gândiți)*
Boileau

După ce am expus, în numărul precedent, sensurile și contextele funcționale ale disertației, ne vom opri în cele ce urmează asupra locului pe care aceasta poate și trebuie să-l ocupe în cadrul strategiei didactice. Vom accepta definiția dată disertației de J. Anglade și R. Baron : „compunere școlară în care se aprofundează o chestiune de ordin literar sau filozofic, analizată în detaliu și prezentată metodic“¹.

Am înlăturat în articolul precedent accepția restrictivă a disertației ca simplă „prestație orală“ a elevului și am insistat asupra caracterului său preponderent scris, compatibil, desigur, cu susținerea disertației în fața unui auditoriu presupus omogen și competent. Omologabilă *compunerii oratorice*, fără a se confunda cu discursul, disertația prezintă cele trei părți pe care retorică le-a circumscris demult : *introducerea, dezvoltarea și perorația*.

Introducerea cuprinde un *exordiu*, adică o punere în contact a autorului și a cititorului (auditorului), și *propozițiunea*, care captează atenția receptorului, acesta luînd cunoștință de subiectul disertației. Propozițiunea este nu numai un enunț tematic, ci și o primă evaluare a obiectului disertației. Propozițiunea arată gradul de complexitate al tezei expuse, ea conținînd o diviziune a subiectului în aspecte. Diviziunea postulată în propozițiune trebuie să conțină și să producă structura analitică a lucrării, orientînd astfel logic și oratoric eșalonarea argumentelor și succesiunea părților. Altfel spus, propozițiunea cu „împărțirile ei“, pentru a împrumuta un termen din retorică mai veche, furnizează *planul* disertației. Trebuie să insistăm asupra faptului că disertația urmărește un plan expus în introducere. O disertație care nu își explicitează planul fără ca aceasta să încurajeze schematismul sec este o compunere vulnerabilă din punct de vedere oratoric. Explicatarea strategiei, aducerea la suprafață, chiar în introducere, a setului de presupozitii pe care se sprijină opinia autorului sînt tot atîtea elemente de focalizare a atenției receptorului.

Planul disertației, sugerat de „împărțirile“ conținute în propozițiune, se concretizează în dezvoltare, care urmărește realizarea unui eșafodaj argumentativ susceptibil de a valida teza (opinia, punctul de vedere, poziția) autorului. Disertația savantă, despre care am vorbit în numărul precedent, prevede înaintea dispunerii argumentelor un moment expozitiv, numit în retorică *narațiune oratorică*. Moment esențial în desfășurarea discursului, narațiunea oratorică are o pondere variabilă în disertație, în funcție de natura sa și de complexitatea problemei studiate. De obicei, atunci cînd disertația dezbate un subiect de erudiție, narațiunea oratorică constă într-un tur de orizont asupra chestiunii (un istoric al problemei, al studiilor

¹ *Cours de composition française*, Paris, Dunod, 1965, p. 114.

întreprinse, al concluziilor acceptate sau în curs de acreditare). Prin narațiune, autorul delimitează câmpul gnoseologic al problemei.

După această circumscriere a problematicii, autorul disertației își confirmă punctul de vedere, aducînd o serie de argumente. *Confirmarea*, pentru a folosi un alt termen specific retoricii, este secvența centrală a disertației. Probele trebuie selectate, ordonate logic, gradate de la simplu la complex, de la concret la abstract, de la neutru la convingător. Așadar, ierarhizarea argumentelor urmează nu numai o scară logică, ci și una retorică determinată de gradațiile persuasiunii.

Asupra lanțului argumentativ mai poate avea incidență și un alt factor structural. Am arătat anterior că disertația este un exercițiu discursiv-dialectic în care adevărul apare ca rezultanta unui joc de forțe, a unei tensiuni pe care autorul trebuie să o suscite între diverse tipuri de argumente. Orice disertație are în mod manifest sau subteran o intenție disputativă. Argumentele au pondere doar în măsura în care neutralizează un set de contraargumente existente sau posibile. După Gustave Lanson (*Conseils sur l'art d'écrire*), într-o disertație reușită trebuie să existe trei tipuri de argumente : *cele de care se folosește autorul pentru a-și susține punctul de vedere sau teza, cele la care el recurge pentru a contracara alte puncte de vedere, cele de care el se servește pentru a preveni și recuza eventualele obiecții ale unui oponent.*

Din această tipologie sumară reiese clar că în strategia disertației funcționează o instanță dialectică, incitantă : oponentul real sau virtual care îl obligă pe autor să-și evalueze dialectic orice argument. Disertația nu este un simplu exercițiu afirmativ lipsit de contrapunct. Iată de ce *confirmarea* este inseparabilă de ceea ce retorica numește *anersire*, adică de respingerea interpretărilor și probelor adverse. Întrucît cele două momente ale dezvoltării sînt strîns legate în logica probatorie (dar și în gradația retorică) a disertației, *anersirea* poate însoți momentul confirmării. Prescripțiile retoricii sînt destul de liberale în această privință, autorizînd, în funcție de caracterul mai mult sau mai puțin disputativ al disertației, anterioritatea, posterioritatea sau simultaneitatea respingerii față de confirmare. Esențial este ca dispunerea argumentelor să suscite adevărul receptorului.

Conceptul de *dispositio* este, așadar, piatra unghiulară a disertației. „Întocmirea” disertației este de neconceput în afara segmentării compunerii în capitole și a acestora în paragrafe. Organizarea secvențială a disertației face evidentă gruparea argumentelor pe serii în jurul unui argument-pivot, eșalonarea încrengăturilor de probe conform raporturilor logico-retorice. Dacă, așa cum am afirmat în articolul precedent, disertația are o *funcție euristică*, ea și-o exercită nu enunțînd frontal un adevăr, ci punîndu-l în cauză, transformîndu-l într-un proces de cunoaștere.

Disertațiile cele mai pasionante sînt, fără îndoială, cele *problematicate*, adevărate probe pentru inteligența elevului. Exemplul clasic de astfel de disertație este cea practică în învățămîntul francez. Elevul sau studentul (la litere, filozofie, drept, istorie) este pus în fața unui enunț incitant (o judecată de valoare emisă de o personalitate, de pildă), al cărui conținut nu poate fi admis decît prin angajarea unei dezbatere dialectice. Disertația problematizată trebuie structurată, gîndesc metodistii francezi, conform triadei teză/antiteză/sinteză. De exemplu, plecînd de la cugetarea lui Jean-Jacques Rousseau (propusă ca subiect de disertație la bacalaureatul de literatură franceză din 1975) : civilizația a alterat bunătatea firească a naturii umane, *teza* ar confirma, prin argumente extrase din opere lite-

rare sau sociologice, părerea lui Rousseau, *antiteza* ar respinge acest punct de vedere, tot prin argumente de extracție literară sau sociologică, iar *sinteză* ar trasa o cale de mijloc, conciliind cei doi termeni și înlăturind astfel iluzia unei antinomii între natură și cultură, între realitatea etern umană și întemeierile civilizației.

Propunem în continuare câteva subiecte de disertație care se pretează schemei dialectice. Vom porni de la un enunț banal, în care se solicită o alegere între doi termeni antitetici : *Otilia este un personaj pozitiv sau negativ* ? Vom trece apoi la propozițiuni de disertație mai subtile, care solicită sesizarea unei complementarități (valorizarea momentului de sinteză) : „*Tradiție și inovație în poezia lui Macedonski ; Există un romanticism al clasicilor ? Dar un clasicism al romanticilor ?* Alte întrebări mobilizează capacitatea disociativă a elevului și solicită flexibilitatea gândirii critice : *Ce efect are prozaismul deliberat în poezia modernă ? Considerați legitimă sintagma „proză poetică“ ? Ecranizările servesc sau deservesc operele literare ?*

Reiese că disertația problematizată îl incită pe elev în depășirea clasificărilor rigide, în descoperirea unor afinități sau bivalențe purtătoare de efect literar, în înțelegerea unor varietăți literare limitrofe (poemul în proză, reportajul liric, romanul poetic, romanul cinematografic, poemul aforistic).

Capacității interpretative i se adresează disertațiile pe marginea unor cugetări memorabile, cum ar fi cea a lui Călinescu : „*A înțelege înseamnă a crea din nou, a reproduce în tine momentul inițial al operei*“ (*Principii de estetică*) sau afirmația lui Tudor Vianu din *Jurnal* : „*Conștiința este o formă a muncii*“.

Ar fi eronat să credem că disertația literară se limitează doar la domeniul compunerilor problematizate. Subiecte „de sinteză“ cum ar fi : *Folclorul literar și literatura cultă ; Imaginea intelectualului în romanul psihologic românesc, Mitul și literatura națională* se pretează în chip rodnic la arhitectura disertației.

Oricare ar fi ambițiile unei disertații, ea trebuie să aibă o încheiere convingătoare. *Perorația*, cum este numit acest moment în retorică, trebuie să cuprindă concluzia chestiunii studiate și să sublinieze importanța adevărului la care s-a ajuns prin jocul argumentelor. Concluzia poate fi întărită oratoric (moment nonobligatoriu). Ea trebuie să insufle receptorului încrederea în aplicabilitatea metodei urmate de autorul disertației.

Analizând structura disertației școlare, trebuie să punem în evidență și etapele procesului de cunoaștere și demonstrație pe care se întemeiază articulațiile discursive ale disertației. Aceste momente sînt înțelegerea subiectului (decodarea denotației și a sferei conotative), documentarea, selectarea argumentelor, organizarea dialectică a acestora (teză/antiteză/sinteză sau confirmare/respingere/mediație), evidențierea ipotezelor, valorizarea unui punct de vedere, discutarea argumentelor și formularea concluziei. În termeni cognitivi, aceste operații se subsumează predicatelor *a înțelege, a explica, a discuta*. Conform acestui algoritm, disertația apare ca un exercițiu de gândire, un exercițiu pe care școala trebuie să-l stimuleze ca pe un antrenament necesar și fructuos al „gîndirii gînditoare“, căci, așa cum arăta Nicolae Iorga, „*școala cea mai bună e aceea în care înveți înainte de toate a învăța*“. Iată, dealtfel, un subiect incitant de disertație !

Prefața „Gramaticii” lui Ion Heliade Rădulescu

Prof. PETRE GHEORGHE BÎRLEA
Casa personalului didactic, Tirgoviste

Deschizător de drumuri și reformator în numeroase și variate domenii, Ion Heliade Rădulescu a exercitat un rol covârșitor și în dezvoltarea lingvisticii românești.

Element-cheie în întărirea unității naționale, cultivarea limbii a constituit o preocupare constantă în activitatea sa, activitate desfășurată într-o epocă în care limba română era supusă, din exterior, unor influențe străine (slavă, turcă, greacă, maghiară), iar, din interior, unor canoane, reguli deseori contradictorii.

A cultiva o limbă, afirmă Heliade într-o scrisoare din 1836 către C. Negruzzi, înseamnă „a o curăți de tot ce nu o face să înainteze”, iar pentru aceasta era nevoie de instrumente de lucru adecvate: gramatici, dicționare etc. De aceea, încă din perioada când era profesor la școala de la Sf. Sava (1822—1823), tânărul dascăl a lucrat la întocmirea unei gramatici, al cărei obiectiv principal era „îndreptarea limbii”.

Lucrarea, folosită de numeroși elevi și profesori chiar înainte de a fi tipărită, a fost editată la Sibiu, în anul 1828, sub titlul *Gramatica românească*, constituind, prin conținut și mai ales prin ideile valoroase expuse în prefața ei, o operă de referință în istoria filologiei românești¹.

În formularea acestor idei, autorul a ținut seama de tradiția întocmirii unor gramatici românești: „Până acum știute, zece gramatici s-au văzut afară asupra limbii românești” (p. XXXII-XXXIII), amintind, printre altele, lucrările lui S. Micu, I. Văcărescu etc.

Pe de altă parte, Heliade era la curent și cu conținutul gramaticilor străine, îndeosebi grecești și franceze, folosite în școlile noastre. Astfel, urmînd modelul manualelor elaborate de Le Tellier, Heliade Rădulescu cere elevilor și cadrelor didactice să facă deosebire între analiza gramaticală și analiza logică a textelor. El prezintă categoriile gramaticale într-o manieră asemănătoare celei a gramaticilor actuale, utilizînd termeni care au pătruns definitiv în terminologia lingvistică românească: *substantiv*, *adjectiv*, *verb*, *adverb*, *prepoziție* etc.

Ideile dezbătute în vestita prefață circumscriu două mari probleme: *ortografia limbii române* și *îmbogățirea vocabularului românesc*.

1. Ortografia era în acea vreme obiectul unor discuții aprinse între specialiști. Mulți oameni de cultură, îndeosebi munteni și moldoveni, considerau că trebuie păstrată tradiția scrierii cu slove chirilice, folosite timp de cîteva secole în textele vechi religioase și în numeroase documente de cancelarie. În opoziție cu aceștia, cărturarii ardeleni, pentru care limba română constituia o armă ideologică în lupta pentru afirmarea ființei naționale, voiau să impună scrierea cu litere latine, cuvintele urmînd să fie

¹ Elevii pot consulta lucrarea recent apărută: Ion Heliade Rădulescu, *Gramatica românească*, ediție și studiu de Valeria Guțu Romalo, București, Editura „Eminescu”, 1980, în care sînt prezentate, în fotocopie, și paginile ediției din 1828.

scrise — în concepția unora dintre ei — în așa fel, încît să se dovedească foarte clar etimologia, adică originea latină a vocabularului românesc.

Tuturor acestora, Heliade le amintește adevărul că limba trebuie să fie un mijloc de comunicare fidelă și simplă a gândirii, un instrument de care să se poată folosi cît mai mulți vorbitori.

Heliade considera, ca și N. Iorga mai tîrziu, alfabetul chirilic „haina străină“ în care fusese îmbrăcată limba română. Pentru unele sunete, ca *i, o, u* etc., se puteau folosi mai multe semne grafice, care făceau dificilă stabilirea unor norme unitare. În plus, alfabetul chirilic utiliza slove ce nu aveau corespondent sonor în limba noastră (*o lung*), precum și numeroase semne diacritice care încărcau inutil scrierea. Singurele folosite sînt semnele de punctuație, care ne ajută, spune Heliade, „să înțelegem și să ne facem înțeleși în scrierile noastre“. Din însemnările autobiografice ale unor scriitori ai vremii știm cîte greutăți întîmpinau elevii cînd învățau să folosească diverse semne pentru unul și același sunet (vezi I. Heliade Rădulescu, *Dispozițiile și încercările mele de poezie*; C. Negruzzi, *Cum am învățat românește* ș.a.).

Autorul *Gramaticii românești* va sprijini procesul de trecere la literele latine strămoșești prin numeroase inițiative, un rol important revenind publicațiilor editate de el, îndeosebi revistei *Curierul de ambe sexe*, care, din 1844, apare numai cu litere latine.

Recunoscînd meritele iluminiștilor ardeleni în cultivarea limbii române, Heliade se opune, totuși, principiului etimologic susținut de aceștia: „Pentru cel ce nu cunoaște limba latinească este în zadar oricum vor fi scrise zicerile, căci mijlocul scrierii nu poate să-l facă să cunoască izvorul, cînd el niciodată n-a fost acolo“. Subliniind necesitatea folosirii principiului fonetic („pentru ce să nu scriem după cum pronunțăm“), Heliade atrăgea atenția asupra faptului că scrierile se adresează celor ce trăiesc, nu trecutului, și că între vorbirea corectă (*ortoepie*) și scrierea corectă (*ortografie*) trebuie să existe o legătură strînsă. El cerea să se folosească „pentru fieștecare sunet [...] cîte un semn“, așa cum au procedat și strămoșii noștri romanii și așa cum se procedează și în limba italiană, pe care Heliade o considera un exemplu demn de urmat, dată fiind marea ei asemănare cu româna.

2. Chestiunea introducerii neologismelor în limba noastră este strîns legată de eforturile lui Heliade de a crea o terminologie științifică, necesară studiului matematicii, fizicii, astronomiei, geografiei, filozofiei etc., discipline pe care, după cum aflăm din corespondența sa cu banul Ghica, C. Negruzzi ș.a., tînărul succesor al lui Gh. Lazăr încerca să le impună și să le dezvolte în învățămîntul românesc. Se știe că îmbogățirea vocabularului se poate face atît prin mijloace interne (derivare, compunere, schimbarea categoriei gramaticale), cît și prin împrumuturi din alte limbi, toate aceste căi fiind astăzi analizate în școală încă din ciclul gimnazial. În ambele direcții Heliade a avut de înfruntat exagerările unor filologi ai vremii. Astfel, în ceea ce privește prima metodă, el accepta importanța derivării și a compunerii, dar nu putea fi de acord cu cei care considerau că limba noastră nu are nevoie de împrumuturi din alte limbi și că vocabularul românesc poate fi completat exclusiv prin creații de noi cuvinte din rădăcina celor autohtone. Ei propuneau termeni de tipul *cuvintelnic*, *neîmpărțit*, *asuprașăit* etc. pentru „dicționar“, „atom“, „predicat“ etc.

sau de tipul celor creații mai târziu de Aron Pumnul, profesorul lui M. Eminescu, *năciune, vorbămînt* etc. Susținînd necesitatea împrumuturilor, Heliade face precizări a căror valabilitate s-a păstrat pînă astăzi, dovedind, din partea autorului, o bună cunoaștere a limbii noastre și o intuiție lingvistică deosebită : „Trebuie să luăm numai ceea ce ne trebuie și de acolo de unde trebuie și cum trebuie“. El condamnă folosirea fără discernămint a unor termeni pentru care limba noastră avea echivalent moștenit din latină, cu larg ecou în conștiința națională. Conștient de faptul că unele cuvinte de origine nelatină au pătruns definitiv în limba română datorită unor împrejurări istorice, Heliade înțelege că încercările puriștilor de a le elimina din vorbire sînt sortite eșecului. El recomandă cu multă insistență însă ca împrumuturile lexicale să țină seama de caracterul latin al limbii noastre. În acest sens, face deosebire între fondul principal de cuvinte și restul vocabularului — observație foarte prețioasă pentru acea vreme —, precizînd că fondul principal al vocabularului românesc este reprezentat aproape în întregime de cuvinte de origine latină sau romanică. Așadar, din latină sau din limbile romanice trebuie luate neologismele. Este necesar însă ca acestea „să se înfățișeze în haine românești“, adică să fie adaptate la specificul limbii noastre. Filologii ardeleni nu țineau seama de „geniul și natura limbii“, folosind formele neadaptate : *centrum, punctum* etc.

Limbile romanice au suferit numeroase modificări de-a lungul vremii, de aceea încercarea de a identifica româna cu latina (clasică) este împotriva legilor dezvoltării limbii.

În partea finală a *Prefetei*, Heliade subliniază rolul dicționarelor în cultivarea limbii. El propune înființarea unei academii care să asigure unitatea de vederi în elaborarea acestora. În anul 1867 Heliade va contribui direct la concretizarea acestei propuneri în calitate de primul președinte al Societății Academice Române.

Desigur, disertația lui Heliade nu este lipsită de unele scăderi, ca exagerarea rolului traducerilor în formarea limbii literare naționale sau influența mediului geografic asupra limbii. Trebuie să precizăm că, deși Heliade însuși s-a abătut mai târziu de la principiile expuse atît de convingător aici, creîndu-și un sistem ortografic foarte personal, caracterizat prin exagerarea asemănărilor dintre română și italiană și printr-o oarecare revenire la etimologism, direcțiile sănătoase stabilite în această *Prefață* au avut un ecou pozitiv în cultivarea limbii române.

Stilul polemic al *Prefetei*, tonul vioi, ironic, alternarea exclamațiilor cu întrebările retorice fac atractive aceste pagini, fără ca spontaneitatea exprimării să afecteze înlănțuirea sistematică a ideilor. Dimpotrivă, scrisă în primul rînd pentru „simpla și nevinovata tinerime“, această lucrare se remarcă prin valoarea ei științifică și pedagogică. Considerată de unii cercetători prima noastră gramatică școlară, cartea a fost reeditată de mai multe ori, în diverse variante, circulînd ca manual în școlile din principatele române. Pornindu-se cu precădere de la ideile expuse în *Prefață*, importanța acestei lucrări a fost remarcată de toți marii noștri oameni de cultură : Negruzzi, Alecsandri, Hasdeu, Iorga, Călinescu etc. Într-un articol publicat în *Curierul de Iași* din 11 martie 1877, Eminescu scria : „Prin gramatica sa, [Heliade] eliminază din ortografia română toate semnele prisositoare ; prin cărțile sale didactice, a dat ființă limbii științifice“.

C. Hogaș: „Singur“

Prof. GABRIEL ANGELESCU
Liceul „Radu Negru“, Făgăraș

Textul literar „Singur“ face parte din volumul *In Munții Neamtului* și prezintă, în esență, imaginea unei furtuni în munți. Este un tablou de natură, alcătuit după principii clasice. Autorul reface „spectacolul naturii“ cu măreție și fast; el nu exprimă ceea ce vede și ceea ce simte — observațiile sale nefiind directe —, ci mai degrabă rememorează ceea ce l-a impresionat.

Compozițional, tabloul se remarcă printr-o perfectă simetrie, care dă impresia de echilibru. Detaliile joacă un rol important în alcătuirea tabloului. Ele sînt marcate exclusiv temporal. Timpul este bine precizat, descrierea cuprinzînd intervalul a douăzeci și patru de ore.

Inceputul și sfîrșitul descrierii stau sub semnul timpului obiectiv, dar și al celui subiectiv, călătorul percepend el însuși de fiecare dată altfel realitatea: „Cînd mă deșteptai a doua zi, numai după o clipă parcă de somn, băgai de samă...“ (inceputul fragmentului); „Iar a doua zi, cînd mă deșteptai și-mi aruncai privirile peste împrejurimi...“ (finalul fragmentului).

Dacă timpul este precizat cu strictețe, așa cum vom vedea în continuare, pentru că fenomenele prezentate sînt succesive, celălalt element al unei descrieri clasice, și anume spațiul, este mult mai vag, aproape nedeterminat, reducîndu-se la relația înăuntru / afară. De aici impresia că scriitorul nu se mișcă în acest spațiu, unde el contemplă și așteaptă parcă dezlănțuirea naturii.

„Spectacolul“ este văzut și re-văzut în tot ce acesta are mai impresionant. Scriitorul urmărește de la început și pînă la sfîrșit descrierea acelorasi elemente (teme) ale subiectului. Le vom prezenta pe rînd:

„Soarele își acoperise fața cu un zăbranic de aburi roșietici“ (dimineata); „Soarele își ridicase de pe față zăbranicul său de aburi roșietici“ (după-amiaza); „Soarele pășise de mult, acum, peste creștetul stîncii mele de adăpost“ (seara).

„Focul somnoros mistuia, fumegînd, cel din urmă tăciune...“ (dimineata); descriînd după-amiaza „ucigător de arzătoare“, scriitorul vorbește despre „o ploaie de foc mistuitoare...“; „arșița miezului înflăcărât al zilelor de iulie musca cu dinți de foc de pretutindeni“.

„Nici un vînt din cele patru nu-și părăsise încă culcușul său...“ (dimineata); „vîntul nu mai clătina frunza pădurilor...“ (după-amiaza), pentru ca seara, în timpul furtunii, vîntul să devină principalul element de referință senzorială: „O puternică suflare de vînt trecătoare și iute, ca un glăș de pieire, strecurîndu-se printre frunzișuri, se stinse, tînguios și jalnic, în nesfîrșitul umbros al depărtărilor.“

Fenomenul furtunii este descris auditiv. Vîntul se metamorfozează și capătă atribute omenești: „vîntul șuiera, gema și urla în răstimpuri cu glăș, acum de frunze spulberate, acum de codri zbuciumați, acum de munți cu furie zguduți pe temeliiile lor de eremene eternă...“

„Nici o pată de nor nu plutea peste seninu-i albastru și limpede“ (dimineata).

„Nici un fulg de nor nu mai îndrăznea să brăzdeze cu umbra-i subțire înălțimile aprinse ale împărăției focului...“ (după-amiaza), pentru ca în

lor. Principalele mijloace de cultivare a limbii au fost considerate gramaticile, dicționarele și retoricile.

În domeniul gramaticii, lucrarea de referință pentru întreaga epocă a fost, desigur, *Elementa linguae daco-romanae sive valachicae* (Viena, 1780; Buda, 1805), redactată de Samuil Micu în colaborare cu Gheorghe Șincai. Ea va fi urmată de lucrările lui Ioan Molnar Piuaru (*Deutsch-walachische Sprachlehre*, Viena, 1788), Radu Tempea (*Gramatica românească*, Sibiu, 1797), Constantin Diaconovici-Loga (*Gramatica românească pentru îndreptarea tinerilor*, Buda, 1822) etc. De o importanță deosebită pentru cunoașterea gândirii lingvistice din epoca iluministă sînt și scrierile rămase în manuscris ale lui Ion Budai-Deleanu: *Fundamenta grammatices linguae romanicae seu ita dictae valachicae usui tam domesticorum quam extraneorum accommodata*, *Temeiurile gramaticii românești* și dialogul *Dascălul românesc pentru temeiurile gramaticii românești*. Pornind de la modele deosebite, dar fără a se ignora între ele, aceste lucrări converg în tendința de a asigura unitatea normelor morfosintactice ale limbii române literare. Lor le revine și meritul de a fi pus bazele terminologiei gramaticale românești moderne. Tot aici se întîlnesc și recomandări ortografice, făcute de cele mai multe ori în spirit *etimologizant*. Principiile unei ortografii etimologice în alfabet latin au fost expuse succint, dar sistematic de Samuil Micu în *Carte de rogacioni pentru evlavie homului chrestin* (Viena, 1779) și mai tîrziu de Ștefan Crișan (*Orthographia latino-valachica*, Cluj, 1805), ca și de Petru Maior (*Orthographia romana sive latino-valachica, una cum clavi...*, Buda, 1819). Alfabetul latin și etimologismul reprezentau pentru învățații reuniți în *Școala ardeleană* mijloace de evidențiere a latinității limbii noastre, pe care alfabetul chirilic o ascundea.

Același neajuns era pus pe seama cuvintelor nelatine, îndeosebi slave, față de care s-a propus o atitudine puristă. Teoria purismului lingvistic a fost enunțată de Petru Maior în *Disertație pentru începutul limbei românești* și sprijinită pe constatarea foarte prețioasă cu privire la inegala penetrabilitate a compartimentelor limbii. Idei mai moderate în această privință au fost afirmate de Paul Iorgovici și de Ion Budai-Deleanu. Dealtfel, atît etimologismul cît și purismul au fost aplicate inconsecvent și nesistematic de către reprezentanții *Școlii ardelene*; excесе în aceste direcții se vor înregistra abia în cea de-a doua jumătate a secolului următor și ele se vor datoră *latinistilor* (Aron Pumnul, Timotei Cipariu, August Treboniu Laurian, Ion Massim etc.). Mai trebuie făcută și precizarea că purismul privea limba *literară*, și nu pe cea uzuală, mai exact el a jucat un rol prohibitiv în procesul de îmbogățire lexicală, favorizînd astfel constituirea unui vocabular modern pe baze romanice. Aceluiași scop i-a fost închinată și practica *lexicografică*, concretizată în dicționare bi- și plurilingve: cele datorate lui Paul Iorgovici, Ștefan Crișan și Vasile Coloși au intrat, într-o formă sau alta, în structura *Lesiconului românesc-lătesc-unguresc-nemțesc* (Buda, 1825), operă în care se sintetizează, așadar, eforturile unei întregi generații, la desăvîrșirea căreia un aport decisiv a avut Petru Maior.

O limbă cultivată era considerată a fi nu numai limba cu norme ortografice și gramaticale unitare, cu un vocabular bogat și variat, ci și limba suficient de suplă pentru a putea fi adecvată într-un mod firesc celor mai diverse scopuri comunicative, pe care necesitățile modernizării vieții sociale le diversificau tot mai mult. Realizarea unui asemenea deziderat presupunea apelul necesar la *retorică*, apel căruia i s-a dat un răspuns concret în 1798, cînd a apărut la Buda *Retorică, adecă învățătura și întoc-*

mîrea frumoasei cuvîntări, operă atribuită în mod curent lui Ioan Molnar Piuaru și care reprezintă prima dintr-o lungă serie de astfel de scrieri ce vor apărea de-a lungul întregului secol al XIX-lea.

Datorită eforturilor pe care reprezentanții Școlii ardelenne le-au făcut, adeseori în împrejurări neînchipuit de grele, limba română literară a intrat în faza modernizării ei. Depășind fatalismul umanist, ei au întruchipat, alături de cărturarii din Principate, principiul optimismului istoric, convingerea că totul : limba, cultura și, laolaltă cu ele, națiunea sînt perfectibile.

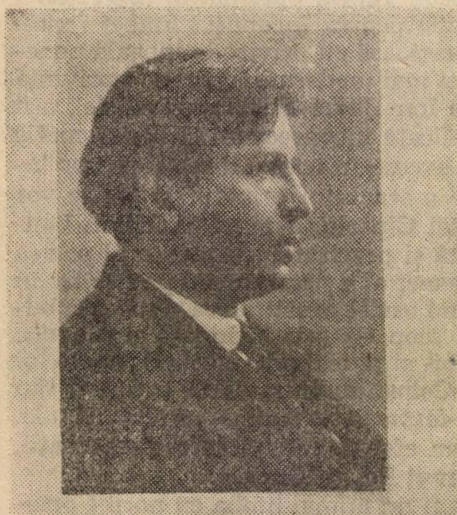
MISCELLANEA

George Enescu (1881—1955)

GEORGE SBARCEA

„George Enescu este unul dintre cei mai autentici reprezentanți ai sufletului românesc în întreaga lume, un artist executant complet, de reputație înaltă, și un creator dintre cei care vor rămîne în cultura europeană. Ca om înseamnă, prin nemaipomenita sa contopire cu aria, prin dragostea de inițiere și sprijin pentru cei care vin după el, un nou soi de frumusețe, care ne face să fim mîndri că e român.”

Camil Petrescu

Muzicologia românească s-a îmbogățit în ultimele două decenii cu numeroase lucrări de referință, care se integrează firesc în preocupările variate ale culturii naționale. O incursiune în bibliografia de specialitate relevă un număr destul de mare de biografii, monografii și studii închinată vieții, artei și operei lui George Enescu, încît oricine își poate satisface curiozitatea în legătură cu o glorie a muzicii naționale și universale.

Dacă tot ce s-a publicat pînă acum despre Enescu se poate și trebuie completat de cercetările viitoare, esențialul este cuprins în cărțile existente. Iar esențialul se referă pe de o parte la biografie, pe de altă parte la creația enesciană.

Toate vorbesc peste timp de multilateralitatea și complexitatea personalității, activității și creației lui George Enescu. Fiindcă el nu a fost doar unul dintre marii artiști ai violinei din prima jumătate a secolului al XX-lea, pianist de geniu, dirijor cu remarcabile puteri de

redare a celor mai subtile sensuri din operele măștrilor clasici, romantici și moderni, dar a fost totodată un luptător pentru afirmarea muzicii și muzicienilor români, a comorilor cuprinse în folclorul național, propagator peste hotare al creației noastre. El învia pe strunele vioarei o gamă atât de largă de emoții și stări sufletești, încât — așa cum arăta Alfred Alessandrescu, unul dintre colaboratorii săi apropiați — „marele muzician părea că povestește despre nesfârșit de bogatele aspecte ale vieții; nici un moment interpretarea lui nu-și pierdea din acea forță de expresie intensă și pătrunzătoare, care era secretul minunat al artei sale violonistice”. Succesele re-purtate în sălile de concert din două continente se referă atât la violonist, cât și la dirijor, dar nici pianistul — în dorința sa de a-și ajuta confrății mai tineri sau de a-și prezenta propriile lucrări — nu rămâne mai prejos.

Muzica tălmăcită de Enescu scotea la iveală nuanțele cele mai adânci, era plină mereu de poezie și viață, de o profundă umanitate. „Nici un muzician nu m-a făcut să resimt într-un asemenea grad impresia că am de-a face cu un geniu”, spunea criticul francez Marc Pincherle despre interpretul Enescu. El se confunda desăvârșit cu capodoperele cîntate, transpunîndu-se cu o intuiție fără seamăn în starea de spirit a compozitorilor tălmăciți. Nu este astfel de mirare că, așa cum aflăm din cronicile contemporane, la concertele violonistului român unii chiar plîngeau de emoție!

Artistul interpret s-a bucurat de o celebritate mondială și de o recunoaștere universală a calităților sale unice. Însă renumele interpretilor, oricît de răspîndit, rămîne în cele din urmă o amintire tot mai decolorată, pe cînd opera creată nu este supusă eroziunii timpului trecător. Enescu este, așadar, o valoare nepieritoare a muzicii românești și mondiale prin pozițiile sale, dintre care multe se cîntă în lumea întreagă. În fruntea popularității compozițiilor sale se află, firește, cele două *Rapsodii române*, opus 11, ale căror motive au pătruns definitiv în conștiința ascultătorilor de pretutindeni. Ele transmit cu o rară putere de emotionare clocotul dansurilor sătești și melancolia cîntecelor lirice ale poporului. Datorită lor, motivele cîntecelor și jocurilor noastre de țară au fost ridicate la o capacitate de comunicare mondială, compozitorul găsind veșmintul potrivit în care să le transmită înțelegerii și sensibilității oricărui auditor.

Desigur, *Rapsodiile* și *Poema română*, opus 1, nu sînt decît lucrări de tinerete ale lui George Enescu, cele în care el a folosit teme folclorice. În partea cea mai importantă a creației sale, el nu a mai apelat la muzica populară, ci s-a identificat deplin cu tiparele, cu stilul ei, zămislind opere cu un conținut bogat de simțire. Așa sînt, de pildă, *Suita nr. 1 pentru orchestră în Do major*, cele trei mari *Simfonii*, *Simfonia de cameră*, *Octuorul*, *Dixtuorul*, *Sonatele pentru pian și vioară* sau *Sonatele pentru pian*, *Cvartetele* și *Cvintetele cu pian*, *Suita sătească pentru orchestră* și *Suita pentru vioară și pian* „*Impresii din copilărie*” — aceasta din urmă un giuvaer fără egal al muzicii de cameră contemporană —, poemul simfonic *Vox maris*.

O operă variată, cum se poate vedea, care se integrează în preocupările compozitorilor secolului, depășindu-le în același timp printr-un timbru propriu și un grad înalt de emoție.

Însă lucrarea de căpetenie a lui George Enescu, marele său vis, rămîne fără îndoială tragedia lirică *Œdip*, pe libretul poetului francez Edmond Fleg (versiunea românească de Emanoil Ciomac). Prezentată în 1936 pe scena Operei Mari din Paris, ea s-a bucurat de cele mai măgulitoare aprecieri din partea unor mari muzicieni și critici occidentali. „Datorită lui Enescu — arăta bunăoară Henri Malherbe după audierea lui

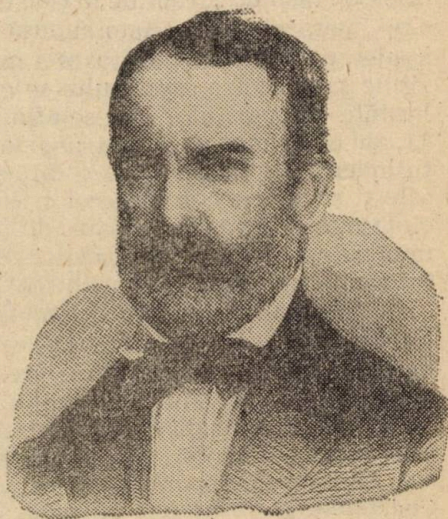
Œdip — România nu mai are nimic de invidiat nici de la cele mai însemnate popoare, Enescu fiind autorul uneia dintre cele mai mindre capodopere ale muzicii de teatru". Dealtfel, *Œdip* este socotită „una dintre cele mai uimitoare opere ale muzicii contemporane” și a fost situată în rîndul lucrărilor intrate definitiv în marele repertoriu liric mondial.

Enescu a fost, totodată, și un mare umanist, care a înfierat mereu prigoana omului de către om, mizeria, exploatarea, inegalitățile sociale, războiul și ideologiile extreme. Prin activitatea sa concertistică și prin opera creată, a năzuit la ridicarea poporului său și la îmblinzirea semenilor săi, încît — la un veac de la naștere — George Enescu trăiește în conștiința poporului său nu doar ca un mare compozitor — cel mai mare compozitor român —, ci și ca un apărător al vieții, al omului și aspirațiilor sale de progres, pace, bunăstare.

August Treboniu Laurian (1810 — 1881)

VASILE NETEA

S-au împlinit la 26 februarie o sută de ani de la moartea lui August Treboniu Laurian. Profesor, filolog, istoric, redactor, alături de Nicolae Bălcescu, al *Magazinului istoric pentru Dacia*, revoluționar înflăcărat la 1848, inspector al școlilor din Moldova și profesor la Universitatea din București, decan vreme de 14 ani al Facultății de litere și filozofie din capitala României, membru și președinte al Academiei Române, președinte al „Societății Transilvania”, autor a numeroase manuale de geografie și istorie și coautor al primului *Dicționar* al Academiei, August Treboniu Laurian a fost vreme de peste 40 de ani una dintre cele mai proeminente personalități ale culturii, învățămîntului și luptelor naționale românești.

Născut în comuna Fofeldea din apropierea Sibiului, purtînd la început numele de Trifan, latinizat apoi de marele filolog, August Treboniu Laurian și-a făcut primele studii la Sibiu și Cluj, urmînd apoi la Viena între 1835 și 1840 cursurile Institutului politehnic și ale Facultății de filozofie, filologie și istorie, acumulînd cunoștințe solide din toate domeniile. Marea sa pasiune a fost filologia, urmînd întru totul principiile latiniste și latinizante ale Școlii ardelenne. A debutat în 1840 cu o mare lucrare intitulată *Tentamen criticum*, în care înfățișa originea, derivarea și formarea limbii românești vorbită în provinciile Daciei. Lucrarea avea un puternic caracter latinizant, orientare căreia Laurian îi va rămîne fidel toată viața. În 1842,

după o asiduă cercetare a arhivelor din Viena, a coborât la București ca profesor la colegiul de la Sf. Sava.

În capitala Țării Românești, Laurian s-a întâlnit și s-a împrietenit cu Nicolae Bălcescu, înființând împreună cu el publicația *Magazin istoric pentru Dacia*, care va pătrunde în toate țările românești și va da un mare impuls cercetărilor istorice, publicării vechilor cronici și afirmării politice a poporului român.

Deși latinist convins, Treboniu Laurian a văzut vatra și originile neamului nostru în străvechea Dacie carpatină. Orice colț și orice miez de pământ românesc constituiau o moștenire dacică. Provinciile istorice românești — Transilvania, Moldova, Țara Muntenească — erau provincii care descindeau direct din seva dacică. Ținuturile lor reprezentau tot atâtea fețe și tot atâtea numiri ale Daciei. Nici un alt istoric și nici un alt scriitor român n-a cunoscut și n-a reactualizat mai multe Dacii.

A. T. Laurian vorbea astfel, evocând România, de Dacia superioară, Dacia inferioară, Dacia transalpină, Dacia cisalpină, Dacia centrală, Dacia orientală, Dacia intramontană, Dacia ultramontană, Dacia australă, Dacia boreală, toate împreună alcătuind o icoană captivantă a trecutului și a viitorului poporului român, o Dacie care prin diviziunile și numirile atribuite de el a fost a tuturor românilor, a tuturor voievozilor și domnitorilor români. Gelu a stăpânit astfel Dacia centrală, Alexandru cel Bun și Ștefan cel Mare Dacia orientală, Mircea Bătrînul și Vlad Țepeș pe cea australă, iar Mihai Viteazul pe toate, el fiind cel care a conceput „planul gigantic” de a uni „toate provinciile dacice sub un singur cap”, unirea lor fiind „punctul de culminațiune” al mării sale.

În 1848 Laurian s-a reîntors în Transilvania pentru a se urca, alături de Simion Bărnuțiu, George Barițiu și Avram Iancu, pe baricadele revoluției, el fiind cel care, în ziua de 3/15 mai, a citit pe Cîmpia Libertății de la Blaj moțiunea privitoare la revendicările românești revoluționare.

După revoluție va continua la Viena tipărirea *Magazinului istoric* și va edita în limba germană, în trei volume, marea colecție de documente românești intitulată *Românii din monarhia austriacă*.

În anul 1852, a fost invitat la Iași de către domnitorul Grigore Ghica pentru a reorganiza învățămîntul din principatul Moldovei, legîndu-și astfel numele de înființarea a numeroase școli și de scrierea a diferite manuale de istorie și geografie a țărilor românești, de cosmografie, care s-au tipărit în mai multe ediții; împreună cu M. Kogălniceanu, a editat *Cronica lui George Șincai*, care-și aștepta de peste 40 de ani tipărirea.

La propunerea lui au venit ca profesori la Iași, la Academia Mihăileană, și renumiții luptători transilvăneni Simion Bărnuțiu, Al. Papiu Ilarian și alții.

După alegerea lui Cuza ca domn al ambelor Principate, August Treboniu Laurian s-a reîntors la București, unde și-a reluat activitatea la Colegiul de la Sf. Sava și a fost numit totodată membru al Eforiei Școalelor a Țării Românești, alături de Petrache Poenaru, Vasile Boerescu și Ion Maiorescu. În această calitate a condus mai mulți ani revista *Instrucțiunea publică*, în care a semnat articole pentru orientarea învățămîntului. În 1864 înființîndu-se Universitatea din București, Laurian a fost numit profesor de istoria literaturilor clasice (latină și elină) și apoi ales, de către colegii săi, decan. La luminile și puterea sa de muncă Ministerul Instrucțiunii Publice a făcut apel și în 1866, în legătură cu înființarea și organizarea *Societății Academice Române*, transformată apoi în 1879 în Academia Română, el fiind numit printre cei dintîi membri ai aces-

tei societăți. Împreună cu I.C. Massim, Laurian a fost însărcinat cu redactarea *Dicționarului limbii române*. Deși operă de o înaltă erudiție, *Dicționarul* lui Laurian și al lui Massim, combătut de Al. Odobescu, V. Alecsandri și Titu Maiorescu, nu s-a putut impune, din cauza exageratei sale orientări latiniste. Lucrarea va fi reluată de B. P. Hasdeu și continuată de Al. Philippide, Sextil Pușcariu și alții.

Concomitent cu dicționarul, Laurian a elaborat și publicat și o *hartă a Daciei moderne — România* —, în care au fost cuprinse toate țările românești, indiferent de stăpînirile sub care se aflau, de pe ambele versante ale Carpaților.

În 1874, după retragerea lui Al. Papiu Ilarian, Treboniu Laurian a fost ales președinte al societății „Transilvania” din București, înființată în 1866 pentru a protesta împotriva anexării Transilvaniei la Ungaria și pentru ajutorarea elevilor și studenților români transilvăneni.

Întreagă viața lui August Treboniu Laurian a fost o neconținută încordare de energie și de dragoste pentru limba, literatura și cultura românească, de consecvență, de înalt patriotism și de fermitate morală.

Amintiri din primul război mondial

GH. EMINESCU

„Nimic nu este mai tare ca trecutul.

Pe acesta nimeni și nimic nu-l poate schimba”.

Lucian Blaga

Citesc cu interes volumele de amintiri ale contemporanilor pentru a vedea în ce măsură adevărul istoric este alterat de judecăți subiective. Împins de curiozitate am început lectura *Jurnalului* lui Gala Galaction. Eram pe punctul de a renunța la lectură când am ajuns la un pasaj care mi-a răscolit una dintre cele mai emoționante amintiri. Iată acest pasaj:

Am citit în ziarul *Scena* că Andrei Naum a murit. Bietul prieten! Era un poet slab, dar a izbutit să fie un căpitan erou. A murit pentru patrie. A murit de moartea cea mai frumoasă pe care o cunoaștem. Poezia, înălțimea, superioritatea care-i lipseau în scris le-a găsit pe cîmpul de onoare. Veșnic păstrată între flamurile patriei să fie amintirea lui.

Căpitanul de rezervă Andrei Naum a fost comandantul meu de batalion în glorioasa și dramatica bătălie de la Mărășești și a căzut la trei pași de mine în ziua de 29 iulie 1917. Evocîndu-i figura nu fac decît să aduc un omagiu postum fostului meu comandant, deși știu cît de greu găsești cuvintele potrivite sub povara emoției.

În cumplita iarnă a anului 1916—1917, cînd satele din Moldova erau acoperite de nămeții de zăpadă, cînd tifosul exantematic secera cu zecile

de mii și armata și populația, batalionul II din regimentul 35 „Matei Basarab”, comandat de Andrei Naum, cantona în satul Bălești din jud. Vaslui. Eu, tânăr sublocotenent, comandam un pluton din compania de mitraliere a batalionului. Andrei Naum era un bărbat înalt, în jur de 40—45 de ani, suplu și de o extremă nervozitate, care pe noi, ofițerii batalionului, ne îngrijora, neștiind cum se va manifesta această nervozitate pe câmpul de luptă. Dar, din ziua în care regimentul s-a pus în marș pentru a intra din nou pe front, am fost pur și simplu uimiți de schimbarea produsă în comportarea lui. Nu mai recunoșteam în comandantul calm, de un desăvârșit echilibru sufleteș, pornit pe glume și ironii, dornic să-și apropie sufletește ostașii, pe ursuzul Naum, vesnic încruntat, nemulțumit de toți și de toate, care țipa la noi pentru lucruri mărunte. Vreau să subliniez că regimentul 35 făcea parte din Divizia IX, care, cu ocazia comemorării a 50 de ani de la bătălia din fața Mărășeștilor, avea să primească denumirea de „Divizia IX Mărășești” ca fiind cea mai încercată.

În ziua de 28 iulie nemții atacă puternic în sectorul Diviziei IX. Batalionul lui Naum, care în ziua de 27 iulie trecuse Siretul pe podul de la Cosmești, primește ordin să vină la Mărășești ca rezervă a Brigăzii 18 din care făcea parte. Căpitanul Naum era vădit nemulțumit de faptul că batalionul lui era ținut mereu în rezervă și, după citirea ordinului de operații, mai în glumă, mai în serios, ne spune :

„— Măi băieți ! Este în batalionul nostru unul care nu vrea să se bată cu nici un preț. Dacă aș ști care-i ăla, i-aș suci gîtul.”

Ziua de 29 iulie se anunța printr-o căldură înăbușitoare. Încă înainte de ivirea zorilor duelul de artilerie începuse cu furie. Obuzele artileriei noastre șuierau fără încetare și le auzeam cum se sparg în depărtare cu un bubuit înfundat. Cele germane se spargeau cu un zgomot asurzitor, umplînd cîmpia cu vâlături de fum negru și albicios ; mitralierele lătrau, puștile-mitralieră pîrîiau, grenadele bubuiau, rachetele de diferite culori, fiecare culoare avînd limbajul ei, păreau un fantastic joc de artificii, și, în această simfonie a morții, avioanele care zburau la mică înălțime își amestecau uruiul motoarelor. Din tufărișul în care eram ascunși, priveam înmărmuriți spectacolul, conștienți că de această bătălie depinde soarta Moldovei, acest ultim petic de pămînt românesc ce ne mai rămăsese și pe care se refugiaseră toți aceia care mai credeau în viitorul neamului nostru.

Așteptam cu înfrigurare momentul cînd vom intra și noi în acest infern de foc, de fum și de fier. Momentul nu s-a lăsat așteptat prea mult. La ora 14 batalionul primește ordin să intre în linia întii pentru a umple un gol care se produsese între regimentele 36 și 40. Operația trebuia efectuată în grabă, înainte ca nemții să observe acest gol și să profite de el. Marșul se executa printr-un imens lan de porumb, care, dacă ne puneam la adăpost de vederea inamicului, în schimb îngreuija considerabil legătura tactică dintre companii. Deși inamicul nu ne vedea, bănuia că prin porumb se fac mișcări de trupe și la scurte intervale ne saluta cu cîte o rafală de mitralieră. Mergeam la doi pași de Naum, pe care-l văd că se oprește, se întoarce spre mine și, arătîndu-mi tresele de pe umăr, îmi spune surîzînd :

„— Minzule ! Trei trese și-o conștiință.”

Batalionul s-a oprit la marginea porumbului, de unde începea o mîriște lată cam de 100 m, mărginită de o șosea, în șanțul căreia se aflau nemții. În timp ce eu eram ocupat cu amplasarea mitralierelor, Naum, sfîdînd pericolul, stătea în picioare, ocupat cu citirea unui ordin ce sosise de la regiment și în care se spunea : „Profitați de acalmia artileriei inamice și executați momentul 2”, ceea ce însemna ca batalionul să pornească la atac.

în direcția cotei 146. Agenții de legătură aleargă spre companii cu ordinul de a porni la atac în momentul în care de la postul de comandă al batalionului vor fi lansate trei rachete roșii. Înainte de a se înapoia la postul de comandă, Naum se apropie de secția de mitraliere și cu un calm desăvârșit îmi spune :

„— Minzule ! Mitralierele pe ei că pornim la atac.“

Apoi adresându-se soldaților aflați pe lanțul de trăgători le strigă :

„— Băieți ! Baioneta la armă că tăbărim pe dușmani.“

Și pentru respectul adevărului trebuie să spun că a urmat o înjurătură pur românească, care, bineînțeles, nu se poate reproduce.

Eram gata să dau comanda de deschidere a focului, când aud pe caporalul Bucur Ion, ochitor la piesa nr. 1, strigând :

„— L-a omorît pe domnu căpitan“.

Întorc capul. La trei pași de secție, Naum căzuse cu fața în sus. L-am văzut cum a deschis gura ca omul care simte nevoie de aer și, cum spune V. Alecsandri : „Un dorobanț e mai puțin sub soare“. Numai cei ce au trăit asemenea momente știu ce comori de sensibilitate stau ascunse în sufletul țaranului nostru. La distanță de 64 de ani, aud parcă și azi cuvintele bra-vului caporal Bucur Ion :

„— L-a omorît pe bietu domnu căpitan. E un prost ăl care se mai gîndește la viață“.

Apoi, cu o furie sălbatică a apăsas pe trăgaciul mitralierei, descărcînd toată banda de cartușe asupra șanțului în care se găseau nemții. Era o mare imprudență, deoarece descoperirea prematur poziția secției, dar eu, avînd în vedere moșul sufletesc care i-a determinat gestul, nu l-am admonestat, ci cu blîndețe i-am spus :

„— Bucure ! Încetarea !“

Prin moartea lui Naum, locotenentul Radu Niculae, comandantul companiei de mitraliere, lua comanda batalionului și eu îi luam locul la comanda companiei. Eram în așteptarea ordinelor pe care ni le va da noul comandant, cînd, deodată, vedem fișnind din șanțul șoselei lanțul de trăgători nemți, înaintînd în pas alergător. Cele 8 mitraliere și cele 36 de puști-mitralieră au deschis focul instantaneu, în timp ce grenadierii executau un puternic foc de baraj. Surprinși de violența focului, nemții, care nu apucaseră să înainteze decît vreo 30 m, s-au oprit, s-au culcat la pămînt și sub protecția unui puternic foc de mitraliere s-au retras, începînd să arunce rachete prin care indicau artileriei dușmane poziția noastră. După 20 de minute, obuzele au început să cadă în față, în spate, pe lanțul de trăgători. Se însera cînd artileria noastră, instalată pe dealul de la Cosmești, a început să ia sub focurile ei bateriile germane. Odată cu căderea nopții focurile s-au rărit, apoi au încetat. Ca un ciine care latră la lună se mai auzea din cînd în cînd lătratul unei mitraliere. Rachetele au început să spintece întunericul nopții și proiectoarele să-și plimbe fasciculele de lumină peste cîmpul acoperit de morți și răniți.

Mihail Sadoveanu, reporter de război în aceste zile fierbinți de la Mărășești, scria într-un reportaj :

„Cînd se vor scrie paginile epice ale acestui război al liberării și al mucenieției neamului nostru, generațiile viitoare se vor cutremura.“

Aceste pagini sînt astăzi scrise. Poetul erou care a fost Andrei Naum își doarme somnul, din care nimeni nu se mai deșteaptă, în Mausoleul de la Mărășești, unde, atîta vreme cît va exista neamul românesc, va veni să se încline generație după generație.

— De scăldat cin' te-a scăldat ?
 — Ploile cind au plouat,
 Pe mine că m-au scăldat.
 — De bocit cin' te-a bocit ?
 Pe mine că m-au bocit.

Păstrînd adînc incrustate în memoria fiilor ei faptele, istoria ei, Soveja a îmbrăcat azi chipul cald, ospitalier și luminos al satului nou de munte, punîndu-și în valoare prin oamenii ei harul și frumusețea.

Alături de doinele și baladele ținutului, se scrie aici poezia nouă a muncii avîntate sub zodia socialismului, alături de panteoanele vitejiei și bărbăției se ridică blocurile și vilele stațiunii de odihnă și tratament în plină dezvoltare, marile edificii social-culturale ale comunei ; alături de Simion Mehedinți și de alți oameni de seamă, școala sovejană a dat și dă științei, artei și culturii românești personalități ale științei și artei care contribuie la afirmarea pe mai departe a spiritului nostru.

Soveja, cu oamenii ei de inimă și de suflet, cu vlăstarele ei, participă cu pasiune și dăruire la actul creației societății noi.

Iată de ce este pe deplin justificată prezența aici, la noi, a participanților la faza finală a concursului de limba și literatura română „Mihai Eminescu” și a concursurilor de limbă maghiară și germană, finală găzduită la această nouă ediție de județul Vrancea.

La izvoarele Mioriței, pe un petic de vatră eroică și fierbinte, într-un colț din pitoreasca noastră Românie, au venit în acele zile tinere condeie, iubitorii de literatură, îndrumați și conduși de dascălii lor, împreună cu cei ce veghează la destinele limbii românești. Au venit să se adape, să se încălzească și să-și primenească sufletul aici, în locurile ce au atîta încărcătură eroică, sentimentală și spirituală.

Elevii școlii generale „Simion Mehedinți” din comuna Soveja, onorați de prezența acestora, au onorat la rîndu-le frumoasa vizită cu evocări și spectacole prezentate de membrii cenaclului și cercului literar din școală.

Premianții etapei finale

Limba și literatura română

Licee de filologie-istorie, pedagogice și de artă

CLASA A IX-A

Premiul I și premiul special al Fabricii de tricotaje Focșani : *Maria Subi*, Liceul de filologie-istorie Timișoara.

Premiul II și premiul special al Consiliului județean al pionierilor Vrancea : *Sinziana Niculescu*, Liceul „Zola Kosmodemianskaia”, București.

Premiul III : *Liliana Borșan*, Liceul „Ady-Șincai”, Cluj-Napoca.

Mențiuni : *Simona-Camelia Caliop*, Galați ; *Pompilia Cetanca*, București ; *Carmen Pavel*, Baia Mare ; *Cristina Puha*, Tulcea ; *Viorica Simion*, București.

CLASA A X-A

Premiul I : *Simona Popescu*, Liceul „Unirea”, Brașov.

Premiul II : *Constanța Valentina Burcea*, Liceul de filologie-istorie nr. 1, București.

Premiul III : *Ofelia Burtica*, Liceul de filologie-istorie, Craiova.

Premiu special : *Eugen Vulpe*, Liceul „*Ady-Șincai*“, Cluj-Napoca.
Mențiuni : *Irena Dănceanu*, *Carmen Matei*, *Gabriela Moldoveanu*, București ; *Ligia Secoșianu*, Timișoara ; *Aurica Toma*, Cîmpulung Muscel.

CLASA A XI-A

Premiul I : *Pompiliu Crăciunescu*, Liceul pedagogic, Drobeta Turnu-Severin.
Premiul II : *Ioan Both*, Liceul „*Ady-Șincai*“, Cluj-Napoca.
Premiul III : *Ioana Carabăț*, Liceul „*Zoia Kosmodemianskaia*“, București.
Premii speciale : *Maricica Babiș*, Liceul pedagogic, Focșani ; *Manuela Bugariu*, Liceul de filologie-istorie, Timișoara ; *Delia Dorcea*, Liceul de filologie-istorie, Satu-Mare ; *Ana Magdalena Mițan*, Liceul „*C. Hogas*“, Piatra-Neamț ; *Mihaela Pascu*, Liceul pedagogic, Baia Mare ; *Raluca Tacciu*, Liceul de filologie-istorie nr. 1, București.
Mențiuni : *Viorela Alexandru*, Buzău ; *Mihaela Cernăuți Gorodetchi*, Iași ; *Monica Ciolcă*, București ; *Mariana Dragomir*, Buzău ; *Virginia Gheorghiu*, Cluj-Napoca ; *Elena Mazilu*, București ; *Ioana Stan*, Timișoara.

CLASA A XII-A

Premiul I și premiul special al CPL Focșani : *Cristian Bolog*, Liceul „*Ady-Șincai*“, Cluj-Napoca.
Premiul II : *Sanda Delia Mălăescu*, Liceul „*Zoia Kosmodemianskaia*“, București.
Premiul II al Liceului de filologie-istorie, Timișoara : *Irina Airinei*, Liceul de filologie-istorie nr. 1, București.
Premiul III : *Corina Chirea*, Liceul pedagogic, Turnu-Măgurele.
Premii speciale : *Aurora Biolănescu*, Liceul „*C. D. Gherea*“, Ploiești ; *Nicoleta Chițoiu*, Liceul de filologie-istorie, Craiova ; *Delia Dună*, Liceul „*I. Creangă*“, București ; *Sica Frățuțu*, Liceul pedagogic, Tirgu-Jiu ; *Angela Hălmăgean*, Liceul pedagogic, Arad ; *Genoveva Lupu*, Liceul pedagogic, Focșani ; *Roxana Marinescu*, Liceul „*M. Eminescu*“, Buzău ; *Adina Mavrodin*, Liceul „*Zoia Kosmodemianskaia*“, București ; *Monica Mărginean*, Liceul „*O. Goga*“, Sibiu ; *Mihaela Răchită*, Liceul de artă, Cluj-Napoca ; *Valentina Silișteanu*, Liceul pedagogic, Focșani ; *Adelina Stănescu*, Liceul „*C. D. Gherea*“, Ploiești ; *Anișoara Trif*, Liceul pedagogic, Baia Mare.
Mențiuni : *Liliana Caloian*, Buzău ; *Luminița Cocos*, Brașov ; *Sorina Comșa*, Oradea ; *Aurora Cubineț*, Deva ; *Mirela Despu*, Sfîntu-Gheorghe, Covasna ; *Mihaela Ghidu*, Ploiești ; *Florentina Gui*, București ; *Mirela Matei*, Reșița ; *Camelia Nedelcuț*, Craiova ; *Daniela Popescu*, Tîrgoviște ; *Adela Luminița Rogojinaru*, Slatina ; *Lia Saiu*, Piatra-Neamț ; *Constantin Verdeș*, București.

Licee de matematică-fizică, industriale și alte profiluri

CLASA A IX-A

Premiul I : *Domnița Danciu*, Liceul „*N. Bălcescu*“, Călărași.
Premiul II : *Mircea Țicudean*, Liceul agroindustrial, Sărnaș, jud. Mureș.
Premiul III : *Corina Vasile*, Liceul „*C. D. Loga*“, Timișoara.
Premiul special al revistei *Limba și literatura română* : *Monica Tudorache*, Liceul „*Mihai Viteazul*“, București.
Mențiuni : *Mihaela Bucă*, Brașov ; *Ana Călbează*, Hunedoara ; *Mădălina Focșa*, Piatra-Neamț ; *Gabriela Godinac*, Focșani ; *Izabela Gyöngyössy*, Sf. Gheorghe, Covasna ; *Tudor Iosifaru*, Rîmnicu-Vilcea ; *Gabriela Lascău*, Cugir, Alba ; *Dumitra Streche*, Alexandria ; *Claudia Țița*, Pitesti ; *Corina Vaida*, București ; *Doina Vertic*, Năsăud.

CLASA A X-A

Premiul I : *Nicolae Puiu*, Liceul „Mihai Viteazul“, Turda.

Premiul II : *Camelia Drăgușanu*, Liceul „E. Hurmuzachi“, Rădăuți.

Premiul III : *Viorica Nechișor*, Liceul „M. Eminescu“, Constanța.

Premii speciale : *Vlad Tudor Alexandrescu*, Liceul „I. L. Caragiale“, București ; *Delia Dăescu*, Liceul „Al. I. Cuza“, Focșani ; *Anda Florescu*, Liceul „N. Bălcescu“, București.

Mențiuni : *Claudia Balla*, Timișoara ; *Raluca Chirilă*, Focșani ; *Aurelian Pavelescu*, București ; *Andrei Rizoiu*, Pitești ; *Adela Țicudean*, Tirgu-Mureș.

CLASA A XI-A

Premiul I și premiul special al Consiliului județean al pionierilor din Vrancea : *Simona Martin*, Liceul „O. Goga“, Sibiu.

Premiul II și premiul special al Comitetului sindical învățămînt Vrancea : *Daniela Dima*, Liceul „N. Bălcescu“, București.

Premiul III : *Eugen Florin Georgescu*, Liceul „N. Bălcescu“, Craiova.

Premii speciale : *Anca Evelina Avasiloiu*, Liceul industrial Dărăbani, Botoșani ; *Eliza Băicoianu*, Liceul industrial nr. 1, Tecuci ; *Corina Ciocărlie*, Liceul „C. D. Loga“, Timișoara ; *Daiana Curtean*, Liceul industrial nr. 6, Satu-Mare ; *Bogdan Lazăr*, Liceul „Ștefan cel Mare“, Suceava ; *Gabriela Lupu*, Liceul industrial, Găești.

Mențiuni : *Mugurel Burcescu*, Giurgiu ; *Mihaela Dima*, București ; *Daniela Dumitrescu*, *Mihaela Gheorghe*, Ploiești ; *Ioana Grigore*, București ; *George Iancu*, Turnu-Măgurele ; *Ileana Iancu*, Urziceni ; *Irina Librescu*, București ; *Adela Martincu*, Rădăuți ; *Ileana Măciucă*, Timișoara ; *Mihaela Niculiță*, Iași ; *Adina Tiron*, Galați.

CLASA A XII-A

Premiul I și premiul special al B.J.A.T.M. Vrancea : *Vasile Braic*, Liceul de matematică-fizică, Miercurea-Ciuc.

Premiul II : *Gabriel Popescu*, Liceul „V. Alecsandri“, Galați.

Premiul III : *Teodora Lung*, Liceul „Avram Iancu“, Brad.

Premii speciale : *Dana Ardelean*, Liceul „Unirea“, Tirgu-Mureș ; *Liliana Barbu*, Liceul de matematică-fizică nr. 1, Constanța ; *Luminița Croitoru*, Liceul „N. Gane“, Fălticeni ; *Luminița Ion*, Liceul „Gh. Șincai“, București ; *Lelioara Radu*, Liceul M. Eminescu“, Buzău ; *Ramona Rusenescu*, Liceul „I. Meșotă“, Brașov.

Mențiuni : *Ionica Calotă*, Brăila ; *Dan Gaiță*, Timișoara ; *Iuliana Gheorghe*, Pitești ; *Claudiu Hermeniuc*, Suceava ; *Adriana Muntean*, București ; *Manuela Sandu*, Botoșani ; *Bogdan Teodorescu*, București.

Limba și literatura maghiară

CLASA A IX-A

Premiul I : *Magdalena Dudas*, Liceul de matematică-fizică nr. 1, Baia Mare.

Premiul II : *Tamás Jakabffy*, Liceul industrial nr. 5, Satu-Mare.

Premiul III : *Alpar Kelemen*, Liceul de matematică-fizică, Sf. Gheorghe, Covasna ; *Olga Gall*, Liceul de matematică-fizică, Bistrița.

Premiul special al C.C. al U.T.C. : *Judit Nagy*, Liceul de matematică-fizică, Miercurea-Ciuc.

CLASA A X-A

Premiul I : *Csaba Szentpáli*, Liceul „Unirea“, Brașov.

Premiul II : *Enikő Janovits*, Liceul de matematică-fizică, Miercurea-Ciuc.

Premiul III : *Anna Sylvester*, Liceul de filologie-istorie, Sf. Gheorghe, Covasna ;

Margit Füzeși, Liceul „Al. Moghioroș”, Oradea.

Premii speciale : *Attila Joo*, Liceul de matematică-fizică nr. 2, Timișoara ; *Andreea Spirka*, Liceul de matematică-fizică, Sf. Gheorghe, Covasna.

Mențiune : *Zoltan Palffy*, Liceul de matematică-fizică, Miercurea-Ciuc.

CLASA A XI-A

Premiul I : *Gabriella Györbiró*, Liceul de matematică-fizică, Miercurea-Ciuc.

Premiul II : *Irén Kardoș*, Liceul de matematică-fizică nr. 2, Timișoara.

Premiul III : *Szidonia Kadar*, Liceul „Unirea”, Brașov ; *Istvan Mihaly*, Liceul industrial, Huedin.

Premii speciale : *Ildico Asztalos*, Liceul „Al. Papiu-Ilarian”, Tîrgu-Mureș ; *József Panek*, Liceul industrial nr. 5, Satu-Mare.

Mențiune : *Enikő Sandor*, Liceul „I. Slavici”, Arad.

CLASA A XII-A

Premiul I : *Imre Merenyi*, Liceul industrial nr. 5, Satu-Mare.

Premiul II : *Sárlota Pap*, Liceul de filologie-istorie, Sf. Gheorghe, Covasna.

Premiul III : *Zoltan Farnos*, Liceul industrial „B. Gabor”, Aiud ; *Gabriella Kása*, Liceul economic Șimleul Silvaniei, Sălaj.

Premiul special U.T.C. și premiul special al Inspectoratului școlar județean Vrancea : *Emese Czimbalmos*, Liceul de matematică-fizică, Sfîntu-Gheorghe, Covasna.

Mențiune : *Edit Szábo*, Liceul „Salamon Ernő”, Gheorghieni.

Limba și literatura germană

CLASA A IX-A

Premiul I și premiul special al Inspectoratului școlar județean Satu-Mare : *Anne-mone Erdel*, Liceul „J. Honterus”, Brașov.

Premiul II : *Bianca Luță*, Liceul de matematică-fizică nr. 6, București.

Premiul III : *Kinga Gall*, Liceul de matematică-fizică, Sebeș, jud. Alba.

Premii speciale : *Rotraut Ludwig*, Liceul „J. Haltrich”, Sighișoara ; *Inge Viel*, Liceul „N. Lenau”, Timișoara ; *Karlotte Watz*, Liceul industrial nr. 10, Arad.

CLASA A X-A

Premiul I : *Gertraut Schmidt*, Liceul „N. Lenau”, Timișoara.

Premiul II : *Karlheinz Gürling*, Liceul „A. Sever”, Mediaș.

Premiul III : *Robert Hilbert*, Liceul industrial nr. 10, Arad.

Premiu special : *Ramona Gillich*, Liceul „N. Lenau”, Timișoara.

CLASA A XI-A

Premiul I și premiul special al ziarului *Die Woche* : *Doris Wendel*, Liceul „J. Haltrich”, Sighișoara.

Premiul II : *Rudolf Gerhild*, Liceul „J. Honterus”, Brașov.

Premiul III : *Eva Fabini*, Liceul de matematică-fizică nr. 1, Sibiu.

Premii speciale : *Carmen Belinski*, Liceul industrial Agnita, Sibiu ; *Karin Löw*, Liceul de matematică-fizică, Mediaș ; *Cristina Teșită*, Liceul de matematică-fizică nr. 6, București.

CLASA A XII-A

Premiul I și premiul special al ziarului *Neuer Weg*: Markus Gross, Liceul „J. Hon-terus”, Brașov.

Premiul II: Anita Unberath, Liceul pedagogic, Sibiu.

Premiul III: Reiner Fommersheim, Liceul „N. Lenau”, Timișoara.

Premii speciale: Monica Dobrescu, Liceul de matematică-fizică nr. 6, București; Cristina Herberth, Liceul industrial nr. 5, Reșița; Siglind Kessler, Liceul „J. Hon-terus”, Brașov; Dietlinde Kuttesch, Liceul pedagogic, Sibiu.

CENACLURI, REVISTE

Cronica revistelor școlare

GEORGE ȘOVU

Inspectoratul școlar al municipiului București

Confruntarea revistelor școlare a reunit, la faza republicană din anul 1981 a concursului în cadrul Festivalului național „Cântarea României”, 143 de publicații, reprezentând colective de elevi de pe întreg cuprinsul țării.

Felicitînd călduros colectivele de elevi și cadre didactice ale căror publicații au fost distinse cu premii și mențiuni, urîndu-le succese și mai frumoase în viitor, revista *Limba și literatura română* își îndeplinește, cu plăcere, îndatorirea de a publica în cadrul cronicii de față rezultatele acestui concurs.

Premiul I la publicațiile de liceu a fost acordat următoarelor 12 reviste:

1. *Speranțe*, revista Liceului de matematică-fizică „Gheorghe Lazăr”, București;
2. *Funigei*, revista Liceului de matematică-fizică „I. L. Caragiale”, București;
3. *Sînziana*, revista Liceului de științe ale naturii „Zinca Golescu”, Pitești;
4. *Litere*, revista Liceului industrial nr. 16, București;
5. *Junimea*, revista Liceului de matematică-fizică „N. Bălcescu”, Pitești;
6. *Licăriri*, revista Liceului de matematică-fizică „N. Bălcescu”, Craiova;
7. *Lyceum*, revista Liceului „M. Eminescu”, Constanța;
8. *Coloane*, revista Liceului industrial, Caracal;
9. *2000*, revista Liceului de matematică-fizică nr. 6, București;
10. *Revista noastră*, Liceul industrial „Unirea”, Focșani;
11. *Muguri*, revista Liceului de matematică-fizică „A. Șaguna”, Brașov;
12. *Țara visurilor noastre*, Liceul de matematică-fizică „Emil Gojdu”, Oradea.

Cu premiul al II-lea au fost distinse 15 publicații: 1. *Ritmuri incandescente*, revista Liceului de filologie-istorie, Oradea; 2. *Adolescența*, revista Liceului de matematică-fizică „N. Bălcescu”, București; 3. *Gînduri*, revista Liceului de filologie-istorie „Ion Creangă”, București; 4. *Flori de mină*, Liceul industrial nr. 2, Baia Mare; 5. *Automatic condei*, revista Liceului de informatică, Cluj-Napoca; 6. *Orizont*, revista Liceului de matematică-fizică nr. 3, București; 7. *Valențe*, revista Liceului industrial nr. 5, București; 8. *Pași spre viitor*, revista Liceului industrial „D. Bolintineanu”, București; 9. *Gînduri tinere*, revista Liceului de științe ale naturii nr. 1, București; 10. *Excelsior*, revista Liceului pedagogic, Brașov; 11. *Zări senine*, revista Liceului „Liviu Rebreanu”, Bistrița; 12. *Revista de matematică a elevilor*, Timișoara; 13. *Die Lenaus Schule*, revistă în limba germană, Timișoara; 14. *Hájnal*, revista Liceului de matematică-fizică de limbă maghiară, Cluj-Napoca; 15. *Tinere condeie*, revistă editată de Casa personalului didactic, Slobozia.

Premiul al III-lea a fost atribuit următoarelor 20 de reviste : 1. *Ecouri*, revista Liceului pedagogic, Constanța ; 2. *Spații*, revista Liceului de filologie-istorie „Zoia Kosmodemianskaia”, București ; 3. *Catarge la orizont*, revista Liceului militar de marină, Constanța ; 4. *Ani de ucenicie*, revista Liceului pedagogic, Slatina ; 5. *Dintre sute de catarge*, revista Liceului „Ion Minulescu”, Slatina ; 6. *Răsunetul*, revista Grupului școlar „Andrei Mureșanu”, Dej ; 7. *Universul tehnic*, revista Liceului industrial nr. 1, Timișoara ; 8. *Juventus*, revista Liceului de matematică-fizică cu predarea în limba maghiară, Timișoara ; 9. *Ani de școală*, revista Liceului „G. Ibrăileanu”, Iași ; 10. *A.B.C.*, revista Liceului pedagogic, Oradea ; 11. *Încercări*, revista Liceului industrial, Slatina ; 12. *Luceafărul*, revista Liceului „M. Eminescu”, Iași ; 13. *Primii pași*, revista Liceului industrial „A. Mureșanu”, Bistrița ; 14. *Orizonturi*, revista Liceului de filologie-istorie „Unirea”, „Brașov” ; 15. *Diákszó*, revista Liceului „A. Moghioroș”, Oradea ; 16. *Anii de liceu*, revista Liceului de matematică-fizică, Sebeș, jud. Alba ; 17. *Cantemiristul*, revista Liceului militar „D. Cantemir”, Breaza ; 18. *Ritmuri*, revista Liceului de matematică-fizică, Slobozia ; 19. *Fiatalszível*, revista Liceului „A. Brassai Samuel”, Cluj-Napoca ; 20. *Licăriri*, revista Liceului „I. Meșotă”, Brașov. Alte 25 de reviste din diferite județe, reprezentând tot atâtea licee, au fost distinse cu mențiuni.

Pentru revistele pionierilor au fost acordate următoarele distincții : **premiul I** : 1. *Univers școlar*, revista Școlii generale nr. 8, Hunedoara ; 2. *Trepte spre cunoaștere*, revista Consiliului municipal al Organizației Pionierilor, Iași ; 3. *Petale de lumină*, revista Școlii generale nr. 29, Galați ; **premiul al II-lea** : 1. *Șoimii înălțimilor*, revista Școlii generale nr. 1, Reșița, 2. *Muguri*, revista Școlii generale nr. 6, Slobozia ; 3. *Caiet 32*, revista Școlii nr. 32, Craiova ; **premiul al III-lea** : 1. *Steluțe*, revista C.P.S.P., Medgidia ; 2. *Delfinul*, revista Școlii generale nr. 28, Galați ; 3. *Picături de rouă*, revista Liceului de matematică-fizică „N. Bălcescu” (clasele I—VIII), Craiova ; 4. *Muguri*, revista Școlii generale nr. 12, Botoșani ; 5. *Azur*, revista Școlii generale nr. 11, Botoșani. S-au acordat, de asemenea, 13 mențiuni altor publicații școlare pionierești.

N-am mai văzut de mult revista *Țara visurilor noastre* a Liceului „Emanoil Gojdu” din Oradea. Ea a apărut, dar, în ultimul timp, n-a mai fost trimisă redacției noastre. Ne-a bucurat, așadar, reîntâlnirea la concurs cu o publicație pe care am cercetat-o totdeauna cu plăcere și am înconjurat-o cu aprecieri pe măsura valorii ei certe. Cu aceeași stare sufletească ne-am apropiat de „lumea” celor patru ultime numere, cu care revista a intrat în competiția finală a concursului, și, la sfârșitul parcurgerii celor peste 150 de pagini (din patru numere) de înfiorate mărturii pentru luminile gândului, ale sufletului și ale cuvântului, ce palpită în viața unui prestigios colectiv școlar, am propus revista pentru **premiul I**. Am fost satisfăcut când juriul, în plenul său, a aprobat propunerea. Nu pot, acum, decât să urez succese și mai mari revistei orădene...

Altă veche și prețuită cunoștință, pe care, de asemenea, am propus-o, cu toată căldura, pentru premiere în cadrul ultimei faze a Concursului din 1981 și care a fost distinsă cu **premiul al II-lea**, este revista *Zări senine* a Liceului „Liviu Rebreanu” din Bistrița, coordonată de profesorii Leonida Dănilă și Lucia Bârsan.

Onorînd profilul liceului, ultîmul număr al acestei reviste (24 — martie 1981) consacră nu mai puțin de 31 de pagini (din cele 70 ale numărului) diverselor probleme de fizică și matematică. Remarcăm colaborările literare ale elevelor : Rodica Pop-Bosca, Daniela Pop, Tamara Tinca, Tatiana Gavrilii, Mirela Ionelia Rus.

Consemnăm întîlnirea cu o serie de vechi sau noi cunoștințe pe care le apreciem cum se cuvine pentru ultimele numere, expresii ale frămîntărilor, ale muncii, împlinirilor și aspirațiilor colectivelor din care s-au născut : *Universul tehnic*, re-

vistă interesantă, valoroasă prin conținutul ei, ca și prin forma de prezentare, editată de Comitetul U.T.C. al Liceului industrial nr. 1 din Timișoara și distinsă cu premiul al III-lea la actualul concurs ; *Columna* (nr. 4, 1981), publicație periodică a elevilor Liceului agroindustrial, Lugoj ; *Luminile chimiei* — foaie volantă editată de Liceul industrial nr. 4, Rm. Vilcea ; *Școala noastră* — revista Liceului de matematică-fizică „Ion Maiorescu” din Giurgiu, al cărei sumar cuprinde, cu mici excepții, două mari compartimente : „Am fost elevi ai liceului”, în care se adună o suită de interviuri, evocări, amintiri, opinii ale unor absolvenți, din diverse generații, ai acestui prestigios liceu, și „Sîntem elevi ai liceului”, adunînd dezbateri, opinii, reportaje, însemnări despre viața și munca actualilor elevi ; *Viitorul* — valoroasă publicație a Grupului școlar de petrol, Tîrgoviște, care, după o emoționantă scrisoare-angajament, adresată secretarului general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, publică, sub semnătura tovarășului Florea Ristache, prim-secretar al Comitetului județean Dîmbovița al P.C.R., un vibrant articol, intitulat „Prin muncă și învățătură onorăm prezentul și viitorul nostru” ; interesante, sensibile sînt poeziile și prozele publicate la rubrica „Pagini de literatură” ; *Epsilon* — revista Liceului „Nicolae Bălcescu” din Călărași ; *Muguri* — revista Casei pionierilor și șoimilor patriei, Întorsura Buzăului ; *Petale de lumină* — reprezentînd organizația pionierilor de la Școala generală nr. 29, Galați (care, în ciuda faptului că n-a mai fost tipărită, își păstrează unele însemne ale valorii deosebite cu care ne-a obișnuit, fiind și anul acesta premiată la faza republicană a concursului) ; *Delfinul* (nr. 2 și 3, 1980 și 4 și 5, 1981) — revista Cenuclului literar cu același nume de la Școala generală nr. 28, Galați, distinsă cu premiul al III-lea la concurs ; *Muguri* — revista elevilor Școlii generale din Hotărani, comuna Fărcașele, jud. Olt.

Așteptăm ca în noul an școlar 1981—1982 toate publicațiile școlare reprezentative din țară să-și sporească eforturile și exigența pentru obținerea unor rezultate și mai bune. Tuturor, deplin succes !

CONVORBIRI CU SCRITORII

Dialog cu Agatha Grigorescu-Bacovia

„Bacovia a trăit numai pentru poezie”

Sunăm la poarta muzeului memorial „G. Bacovia” de pe strada care poartă numele poetului. Aici a trăit vreme de peste două decenii, a visat și a scris cel despre care, cu îndreptățire, Zaharia Stancu spunea : „Nu știu dacă Bacovia a fost cel mai mare poet al epocii noastre ; el a fost, fără îndoială, poetul cel mai adînc, cel mai sensibil. Poate că Bacovia a fost poezia însăși”.

Aici totul este aranjat cu gust, iar încăperile, sobru mobilate, păstrează ceva din parfumul unor amintiri de demult.

Omul și artistul Bacovia, despre care tovarășa sa de viață scria în memorii că avea ceva din noblețea și discreția unui ascet, este și astăzi prezent într-o atmosferă

intimă, din care nu lipsesc cărțile, vioara, nelipsita sa vioară, fotografii, dedicații, autografe, facsimile, biroul de lucru. Totul aici este expus cu grijă, cu delicatețe și pudoare, așa cum fusese, de altfel, și în viață prințul însingurat al poeziei românești. Mulțumind amfitrioanei pentru osteneala de a păstra, intactă în timp, această atmosferă, sîntem fericiți de a putea discuta împreună despre tovarășul său de viață într-un splendid crepuscul de mai.

Aburii calzi ai amintirii învăluie chipul blînd, de martir, al suferinței, prezent în fiecare ungher sau încăpere, între copertile cărților sale, în manuscrise, în sufletele celor ce i-au fost dragi și apropiați.

— *Stimată poetă Agatha Grigorescu-Bacovia, cititorii revistei noastre ar dori să știe cîteva lucruri despre Bacovia. Cantitativ poetul a scris puțin. Moștenirea sa literară numără cîteva cărți de poezie ce pot alcătui cu ușurință un volum. Și cu toate acestea, el rămîne unul dintre cei mai mari poeți români ai acestui veac...*

— Bacovia n-a fost un scriitor de largă respirație. Cum îmi spunea deseori : „Nu mă preocupă decît poezia, esența poeziei. Și asta-i tot. Nu sînt decît poet“. Și așa era. Bacovia n-a cultivat eseul, n-a făcut teoretizări asupra poeziei, publicistica sa fiind redusă ca întindere, paginile de proză reproduse în ediția Petroveanu sînt tot de factură poetică... Bacovia a trăit și a scris îndrăgostit de poezie...

— *Fiindcă veni vorba de ediția Mihail Petroveanu, considerați cu această ediție încheiată tipărirea moștenirii literare a poetului ?*

— Niciodată, mai ales în materie de textologie și de ediții critice, nimic nu este încheiat. S-ar putea ca viitorul să ne demonstreze surpriza descoperirii unor manuscrise sau variante ale unor poezii ori pagini de corespondență. În ceea ce ne privește, noi, familia, am dat totul...

— *S-a vorbit și se vorbește deseori despre scriitor, ca despre un om cu o bogată cultură poetică...*

— Bacovia a fost cititorul și admiratorul tuturor marilor poeți ai lumii din toate timpurile. Pe unii i-a citit în original, cunoscînd la perfecție greaca, latina, franceză. Latinei i-a rămas credincios pînă la adînci bătrînețe. Din cînd în cînd îl recitea pe Publius Ovidius Nasso, marele exilat la Pontus Euxinus. Și-a modelat caracterul tot după preceptele moralei clasice. Niciodată n-a protestat împotriva nedreptăților de tot felul ce i se făceau. Sceptic, se confesa cu amărăciune celor mai apropiați : „Ei, nătărăi !“ Acestea erau singurele cuvinte pe cale le rostea din cînd în cînd.

— *În clipele sale de destindere, poetul cînta la vioară ?*

— Cîteodată. De obicei, noaptea ciupea corzile vioarei și cînta unele poezii. Muzica era, într-un fel, preludiul poeziei care urma.

Nu și-a transpus nici una din poezii pe note. El spunea : „Nu le pun pe note. N-am răbdare“. Pe unele manuscrise, poetul a schițat portative cu note muzicale. Este destul să afirm însă că numeroase versuri ale poetului au cunoscut reușite transpuneri în arta atît de delicată a sunetelor.

— *Ce ne puteți spune despre ținuta de zi cu zi a poetului ?*

— Evita ostentația în orice. Prefera culorile gri și maro. Avea întotdeauna o ținută decentă, îngrijită.

— *Ce-i plăcea în mod deosebit ?*

— Iubea mult florile : crinii, azaleele, trandafirii. Nu suporta să vadă rupin-du-se flori și spunea deseori : „N-o rupeți, c-o doare...”

— *În intimitate, Bacovia era un comunicativ ?*

— Nu pot nega acest lucru. Cîteodată ne apuca și ora 4 dimineța vorbind, alteori zile întregi nu vorbeam nimic. În orice caz, clipele de bună dispoziție nu lipseau.

Aveam odată în casă niște pahare de semicristal galbene, care s-au spart, fiind fragile, și le foloseam rar. Poetul le spunea „potire”.

Într-o bună zi Bacovia mi s-a adresat pe un ton familiar : „Sînt tare frumoase potirele astea. Să le folosim, că doar eu am scris *Scintei galbene*.”

— *Scria numai în anumite condiții ?*

— Era foarte tainic cu scrisul lui. Dacă-l surprindeam scriind pe genunchi își acoperea scrisul cu mîinile. Ca să scrie trebuia să fie absolut singur, să nu-l vadă nimeni. Ușile camerelor noastre erau totdeauna deschise. Cînd veneam de la școală și-l vedeam în oglinda mare din camera lui de lucru scriind, nu îndrăzneam să merg mai departe. Ca o „mimosa sensitivă” se închidea în sine și ascundea totul cu mîinile. Niciodată n-aș fi intrat în camera sa cînd lucra și nu l-am întrebat niciodată ce scrie.

Avea plăcerea, uneori, cînd stam la o cafea să spună : „Hai să facem și puțină poezie” și atunci îmi citea din manuscrisele sale cele mai recente. Atît de discret era poetul cu scrisul lui. De aceea volumul meu de versuri intitulat *Lumină* poartă dedicația „Celui mai poet dintre poeți...”

— *Ce v-a uimit, v-a impresionat mai mult la omul, soțul, scriitorul G. Bacovia ?*

— Sensibilitatea sufletească. Era de o delicatețe cum de puține ori mi-a fost dat să întîlnesc în viață. Dacă îi trebuia ceva, evita tonul poruncitor și se adresa în termeni cît se poate de politicoși. Dorea, să zicem, să-i fie periate hainele. Niciodată n-ar fi zis : „Scuturați hainele astea, că plec undeva !” Spunea numai : „Dacă se poate, să se perie...” Așa era Bacovia în intimitate și suferea extrem de mult pentru lipsa de delicatețe a celor din jur.

— *Ce scriitori români treceau pragul casei din Frăsinet, unde a locuit G. Bacovia ?*

— Cezar Petrescu, Cicerone Theodorescu, Anatol Baconsky, Mihai Dragomir și alții, desigur, foarte puțini... Nu prea s-au înghesuit contemporanii să-i calce pragul casei...

— *Cu ce sentiment întîmpinați sărbătorirea apropiatului centenar al nașterii poetului ?*

— Cu sentimentul că, prin politica înțeleaptă a partidului, acest eveniment va readuce în conștiința contemporaneității personalitatea și opera poetului, devenită de mult, încă din anii zbuciumatei sale vieți, strălucită componentă a culturii naționale.

Am mulțumit amabilei noastre gazde, poeta Agatha Grigorescu-Bacovia, care, nu de mult, a trecut pragul celui de al 86-lea an al vieții, pentru ceea ce întreprinde cu hărnicie și devotament pe tărîmul scrisului și culturii românești, adresîndu-i tradiționala urare în numele nostru și al cititorilor revistei : *Vivat, crească, floreat !*

Interviu consemnat de prof. MARIUS POP

BLAJ

Cenaclul literar al Liceului industrial nr. 1 Blaj a aniversat centenarul poetului Octavian Goga prin organizarea unui simpozion. În prima parte s-au prezentat expuneri privind viața și activitatea autorului *Clăcașilor*: prof. Nicoleta Stancu, *Aspecte din viața satului ardelean în poezia lui Goga*; prof. Henrieta Iliescu, *Doi cîntăreți ai satului transilvan: Coșbuc și Goga*; prof. Ion Buzăși, *Octavian Goga și Blajul*. Cu interes a fost urmărit reportajul *În satul copilăriei lui Goga*, prezentat de eleva Narcisa Moșneag din clasa a XI-a.

Recitalul poetic „Mult iscusita vremii slovă...” a cuprins, în prezentarea membrilor cenaclului, pagini reprezentative din poezia lui Goga, iar în încheiere s-a audiat cîntecul *La groapa lui Laie*, în interpretarea lui Tudor Gheorghe, compoziție remarcabilă a cunoscutului cîntăreț, imprimată pe discul *Viața lumii*.

Prof. ION BUZĂȘI

BRAȘOV

În Liceul de filologie-istorie „Unirea” din Brașov se desfășoară o activitate instructivă la toate disciplinele. Cadrul de afirmare a elevilor cu aptitudini literare este cenaclul „Nicolae Labiș”, înființat în decembrie 1976, elevii participînd la Festivalul Național „Cîntarea României” și obținînd frumoase rezultate.

Cenaclul literar reunește forțele artistice și inimile sub semnul metaforei și al luminii. Ne simțim mereu prezenți în viața artistică a liceului și ne străduim să dăm un sens cuvintelor lui Victor Hugo: „Je veux trouver, je veux savoir, je veux connaitre”.

Revista liceului *Orizonturi* dezbate o multitudine de probleme și dă la lumină încercările literare ale elevilor, referate și recenzii în care se prezintă valori artistice din literatura română și din cea universală, articole cu caracter științific, rubrici cu privire la activitățile și realizările elevilor. Am trimis revistei *Limba și literatura română* ultimul număr al *Orizonturilor* cu rugămintea de a ne împărtăși impresiile și două poezii.

POPESCU SIMONA

clasa a X-a

BUZĂU

Tinerii Liceului „M. Eminescu” au cunoscut efervescența unei expuneri a istoricului Vasile Netea despre *Octavian Goga — tribun al poporului*. Elevii din clasele mari au cunoscut astfel și unele aspecte inedite din viața și opera poetului „pătîmirii noastre”, cu ale cărui versuri întîrzie adesea în mină pentru a-și contura pe deplin imaginea vieții românilor din Transilvania, în care „sînt codrii mari de brad și fluturi de mătase”, dar al cărui peisaj splendid n-a putut alina „jalea din casă”, tot mai apăsătoare pînă la marea Unire din 1918.

La ineditul unor date prezentate de Vasile Netea s-ar adăuga și aceea că ultima poezie a lui Goga, tristă, plină de deznădejdi, pe care poetul o va scrie înainte de moarte, a văzut lumina tiparului la Buzău. În revista *Vlăstarul*, a Asociației învățătorilor buzoieni, apărută între 1938 și 1947, ne informează D. Munteanu în *Viața Buzăului*, nr. 1813, din 23 decembrie 1973, a fost publicată „cea din urmă creație a lui Octavian Goga, *Cîntă moartea*”, scrisă de poet la Ciucea, „cu cîteva zile înainte de a muri. Poezia fusese încredințată de Goga unui prieten din Buzău care îl vizitase în ultimele clipe de viață”.

Prof. GHEORGHE ANDREI

Casa personalului didactic

Ceea ce conferă o caracteristică importantă a activității membrilor cercului de literatură din liceul nostru este atenția acestora pentru creație și valențele ei.

Temele scrisului nostru pot fi și ele stimulate. Remarcăm aici creația-reportaj, șansă extraordinară oferită de vizitele făcute pe grandiosul șantier „Porțile de Fier II”. Puși în fața coloșilor ce vor bara, pentru a doua oară, Dunărea, nu rezști tentației de a-ți aduce aminte de mitul lui Pygmalion, fapt reieșit din unele lucrări ale elevilor, plătuite cu aceste prilejuri. Oamenii de acolo te conving prin orice gest — niciodată ostentativ — că ei sînt cei ce vor realiza, prin munca depusă, un al doilea trup al lor. Sintem coborîtori din mitul lui Manole, al cărui geniu „zidit” în monumentalele baraje de la Bicaz sau la „Porțile de Fier I” denotă că omul în sine, prin însăși calitatea magistrală de om, este un artist stăpînitor al artei sale și al universului. Am încercat acolo să intuim inima acestui om și s-o exprimăm în cuvinte; pentru că ceea ce contează pentru noi sînt oamenii aceștia simpli. Ne-am convins încă o dată că omul este, într-adevăr, măsură a tuturor lucrurilor.

În cadrul cercului nostru literar s-au petrecut evenimente ce au oferit elevilor, tuturor participanților, ocazia de a lua contact direct cu poeți contemporani. Elevii s-au întîlnit cu poetul Anghel Dumbrăveanu sau, mai recent, cu poetul Nichita Stănescu. Dialogurile purtate au creat o atmosferă spirituală deosebită.

Un cadru spiritual similar l-au constituit ședințele-medalion consacrate lui Eminescu și Sădoveanu, la care au participat invitați de la cenaclurile orașului și de la biblioteca județeană „I.C. Bibicescu”. Am cunoscut cu acest prilej ediția princeps a poeziilor eminesciene și am răsfoit cu evlavie filele unui jurnal junimist aflat în fondul bibliotecii, în care mîna poetului *Luceafărului* semna cîndva un crud adevăr despre viață. Mai jos, pe aceeași filă, Creangă și-a lăsat însemnele penei sale sub o glumă cum numai el știa să spună.

N-am neglijat și nici nu neglijăm folclorul de o incomensurabilă valoare a ținuturilor mehedințene. Venerabilul folclorist din Bistrița Mehedințului, Gheorghe Dumitrescu-Bistrița, ne-a primit de fiecare dată cu căldură în locurile unde s-a tipărit revista *Izvorașul*. Convorbirile noastre ne-au oferit o viziune și mai amplă asupra creației populare.

Aceste experiențe de viață, de muncă și creație au menirea de a ne deschide orizonturi noi. Și cu fiecare întîlnire bilunară a cercului simțim legile devenirii, sîntem alții.

Plecînd de la valorile trecutului și ale prezentului, noi, tinerii orașului oglindit de milenii în ochiul Dunării legendare, ne dăm silința să le înțelegem și să le cultivăm.

POMPILIU CRĂCIUNESCU

clasa a XI-a C

Liceul pedagogic, Drobeta Turnu-Severin

GRĂJDANA, JUD. BUZĂU

Elevii clasei a V-a a Școlii generale Grăjdana, din comuna Tisău, jud. Buzău, au trimis redacției noastre o scrisoare în care își exprimă dragostea față de limba română și față de revista ce împlinește anul acesta un deceniu de existență. Le mulțumim pentru tradiționala urare „La mulți ani!” și le dorim, la rîndul nostru, succese la învățătură. Totodată, profesoara Elisabeta Dobrin Popescu ne-a informat

că anul trecut a organizat în școală cercul literar „V. Voiculescu”. În acest cerc, condus de eleva Liliana I. Dumitran, și la orele de limba română, profesoara prezintă sumarul revistei și le recomandă elevilor materiale necesare însușirii corecte a limbii române. Sîntem bucuroși să aflăm că revista noastră îi ajută pe elevii buzoieni și pe profesori în procesul instructiv-educativ. Reproducem în continuare finalul scrisorii semnate de eleva Liliana I. Dumitran :

„Revista a făcut din noi pionieri înfocați pentru învățatură și adevărați iubitori ai limbii și literaturii române. Tot de aici am învățat ce înseamnă minunatele cuvinte *mamă* și *țară*, am învățat ce înseamnă viață demnă. Sîntem încă mici și dorim pacea, ca fiecare copil de pe Terra. Dacă este pace, este și liniștea sufletească de care avem nevoie pentru a studia în tihnă... Terminăm cu cugetul mulțumit această scrisoare, dorind întregii redacții putere de muncă și mult succes”.

LUGOJ

În urma de manifestări organizate de școlile municipiului Lugoj, avînd drept temă evenimentul major „60 de ani de luptă pentru fericirea poporului”, s-a înscris și concursul „Cine știe răspunde”, găzduit în ziua de 26 aprilie a.c. de Teatrul popular cu stagiune permanentă. Organizatorii (Casa de cultură „Ion Vidu” a municipiului Lugoj, conducerea liceelor, a Bibliotecii municipale, precum și Comitetul municipal U.T.C. Lugoj) au înmînat din timp bibliografia necesară pentru pregătirea concursului. După faza pe licee, care a stîrnit interes din partea participanților, s-au constituit echipele care să reprezinte școala respectivă la nivel de municipiu. Au participat toate liceele din oraș, echipele avînd următoarea componență : Liceul industrial nr. 1 — *Sorin Blaga, Laurențiu Nistorescu, Radu Cătănicu* ; Liceul „C. Brediceanu” — *Gelu Popovici, Dana Boldea, Diana Popovici* ; Liceul agroindustrial — *Mărioara Boc, Rodica Micula, Bujor Cristiu* ; Liceul textil — *Olguța Paraschiva, Profira Caracioni, Ecaterina Sorea* ; Liceul agroindustrial — *Ion Minescu, Ionel Talpag, Mihai Săndulescu*.

Concursul s-a desfășurat, desigur, nu fără emoții, avînd de cîștigat atît participanții direcți, cît și colegii lor din sală, care au ascultat răspunsuri dintre cele mai emoționante referitoare la lupta partidului în cele șase decenii pentru libertate și o viață demnă a celor ce muncesc, dar și hotărîrea ca ei, tinerii de astăzi, să facă totul pentru împlinirea acestor mărețe idealuri.

La etapa finală a concursului au fost desemnați cîștigătorii : locul I — Liceul „C. Brediceanu” ; locul al II-lea — Liceul industrial nr. 1 ; locul al III-lea — Liceul textil ; locul al IV-lea — Liceul agroindustrial ; locul al V-lea — Liceul agroindustrial. De menționat că tuturor participanților la concurs li s-au înmînat premii în cărți, în valoare de peste 1 000 de lei, iar organizațiilor U.T.C. din licee cîte o cupă reprezentativă. În finalul manifestării a avut loc vernisajul expoziției de artă plastică „Omăgiu muncii și creației”, realizată de pictorii lugojeni în foaierea teatrului, precum și un recital de muzică folk în interpretarea tinerilor muncitori *Lianora și Mircea Sirbu*.

Această manifestare cu un conținut diversificat a polarizat interesul tinerilor lugojeni dornici de cunoaștere și afirmare spirituală.

Prof. GH. LUCESCU
Școala generală nr. 2, Lugoj

MIERCUREA-CIUC

Sînt unul dintre cei peste două mii de elevi români și maghiari ai Liceului de matematică-fizică din Miercurea-Ciuc, instituție care, de peste 350 de ani, sîdese în sufletul tinerilor umanism, prețuirea tradițiilor, dragoste pentru cultură.

„Omul de cultură — spunea Lucian Blaga — este acela care, cu puterile sale sau cu puterile altora, transformă mereu haosul în cosmos”. Dascălii noștri năzuiesc să creeze acest cosmos pe temeiul științei, al adevărului, al prieteniei, al prețuirii valorilor spirituale.

În activitatea cultural-artistică a liceului nostru, cercul de literatură română, condus de tov. prof. Văli Eva, cere al cărui președinte am fost timp de patru ani, a însemnat pasiune pentru literatură, artă, creație în genere.

Voi aminti mai întîi cîteva dintre activitățile care au avut ecou atît în rîndul colegilor mei, cît și în viața culturală a orașului. Am pregătit, cu concursul unor buni recitatori al cercului, un montaj literar-artistic (text elaborat de membrii cercului) cu prilejul centenarului „Sadoveanu”, spectacol cu care am obținut premiul II la Festivalul Național „Cîntarea României” — faza pe municipiu. Am organizat un concurs de recitări în cinstea aniversării centenarului poetului O. Goga, născut la Rășinari, la care elevii *Horea Moldovan*, *Samu Imre*, *Cherecheș Edit*, *Ciubucă Alexandru* au fost premiați, și la faza pe liceu, și la faza pe oraș.

Membrii cercului literar se adună lunar, după o programare tematică pe care o discutăm la începutul anului școlar. Iată, de exemplu, că în luna noiembrie 1980 am discutat mitul prometeic în trei referate urmate de discuții. Mitul prometeic a fost urmărit în evoluția lui de la anticii greci, prin opera lui Goethe, André Gide pînă la Alexandru Philippide.

Într-o altă ședință a cercului, tot pe bază de referate, am vorbit despre autorul *Florilor de mucișcă*, cel cunoscut și cel necunoscut din programele școlare (*Romancierul Arghezi*, *Arghezi și contemporanii săi*, *Programul estetic arghezian*).

În luna mai am ascultat lucrarea simfonică a lui Vivaldi, *Anotimpurile*, și sub impresia paradisului sonor ce evoca primăvara „vindecătoare de nevroză”, ne-am așternut emoția pe hîrtie în cîteva versuri, mici eseuri, într-o pagină lirică.

Cu altă ocazie am prezentat recenzii de cărți nou apărute. Fără veleități critice, ne-am expus opiniile despre o carte sau alta, familiarizîndu-ne cu acest dificil gen publicistic.

Să nu se creadă însă că cercul nostru literar este „sterp” din punctul de vedere al creației originale. În fiecare ședință, alături de temele de istorie, teorie, critică literară (care au fost o completare utilă a cunoștințelor predate la orele de literatură), s-au citit și bucăți de proză (*Stoica Margareta*), poezie (*Ciubucă Alexandru*, *Stoica Margareta*, *Schmidt Maria*, *Braic Vasile*) și eseu (*Braic Vasile*, *Ciubucă A.*), unele dintre ele fiind publicate și în presa locală.

Ca eforturile noastre să fie cunoscute și de colegii noștri preocupați de „arta” matematicii, a fizicii, a chimiei, redactăm lunar materialul unei vitrine literar-artistice, un fel de revistă a cercului. Rubrici permanente sînt consacrate aniversărilor și comemorărilor, creației originale a elevilor, evenimentelor artistice ale vieții culturale din oraș etc.

În ultimele luni, în miezul activității noastre au stat pregătirile pentru sesiunea județeană de comunicări științifice ale elevilor (am obținut două premii I), pentru olimpiadă (la faza județeană trei premii I, la faza pe țară un premiu I) și pentru concursul de admitere la facultatea de filologie, despre ale cărui rezultate sper să vă informez ca student.

VASILE BRAIC

MANUELA ILIE

S-a născut la 26 aprilie 1962 în municipiul Gh. Gheorghiu-Dej, jud. Bacău. Este elevă a Liceului de matematică-fizică din localitate și membră a cenaclului „Zburătorii”. A fost laureată a concursului „Tinere condeie”, edițiile 1977 (pionieri) și 1981 (liceeni), a concursului național „Pentru sănătate și umanitate” (1977), a revistei *Cutezătorii* și a unor concursuri județene. A publicat în *Cutezătorii*, *Cronica*, *Ateneu*, *Steagul roșu* și în culegerile *Copiii cîntă România*, *Excelsior '77* și *Zburătorii*.

NIRVANA ALI

S-a născut la 19 aprilie 1963 în Medgidia. Este elevă la Liceul

Rodire

Nici noaptea pămîntul
nu uită rodirea.
Eroii se-aprind,
scutură ninsele cetini
pe filele zilei
stăpînite de piine și sare.

Nici noaptea pămîntul
nu uită rodirea.
Fîntînile strămoșilor
ne trimit
picuri curați
săgețile grîului
luminîndu-ne rănile.

Marină

O stea timpurie
mistuită
în arcurile albastre
lasă o dîră aprinsă
printre degetele vîntului
care-și pierde iluzia
în zarea frenetică
de pescăruși.

Între două ceruri
piruete de scoici
duc mai departe
auzul luminii.

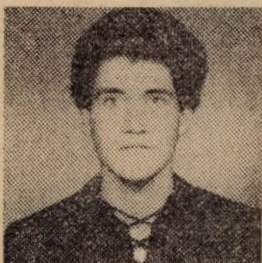
Odihnă

Dacă mai vezi în mine
o casă primitoare
și pe ștergar mai obosește pîinea
gurii mele,
pofteste înăuntru
și uită
cît de lung e drumul tău
pe curcubeul
aruncat spre soare...

de matematică-fizică „N. Bălcescu” din localitate. A fost laureată a concursului național „Tinere condeie”, edițiile 1978 și 1981, și a concursului interjudețean „G. Bacovia”. Este membră a cenaclului „N. Labiș” din Medgidia. A publicat în antologia *Steluța*, în revistele *Tomis* și *Cîntarea României*.

RADU CONSTANTIN

S-a născut la 17 octombrie 1964 în București. Este elev la Liceul „Gh. Lazăr” din București și membru al cenaclului „Săgetătorul”. A debutat în 1974 la revista *Luminița*. A obținut premiul I pentru poezie la fazele județeană și națională ale concursului „Tinere condeie”, ediția 1981.

A publicat în *Cutezători*, în revistele *Pro patria*, *Cantemiristul*, *Speranțe* și în antologia *Săgetătorul*.

Zăpezi

La noi, acolo,
Zăpezile sînt flăcări,
norii au chip de cămile
ce intră pe rînd în oaza cerului
și cînd se scutură
cad scînteii de nisip.

Căderea lor e-un dans
de linii cenușii
din care noi distingem
doar ghețuri plutitoare
iar voi — cămile albe prin pustii.

Fata morgana (fragmente)

Izvor însingurat la înserare
Ascultă-i pașii coborînd sticlos
La frontiera geamătului jos
Pe unde vîntul n-a bătut cărare ;
Ascultă-i umbra fină lingă tei
Cînd bate iar în geamul unei plane
Și scutură pe umede coloane
Chemarea mea din lacrimile ei.

Aș vrea să-i spun povești ce-mi
tulbură incerte
Fiorul pribegit într-un genunchi ;
Lucind să-mi spînzur inima de
trunchi,
Să cadă păsări albe și inerte.

Dar a plecat pe drumul fără glas
Înstrăinîndu-și foșnetul și pașii
Depart de statuia ce-a rămas
Să-i soarbă umbra fină lingă plopi,
În noaptea numai foc și numai gropi.
Izvor însingurat la înserare
Ascultă-i forma dispărînd sticlos
La frontiera geamătului jos
Pe unde vîntul n-a bătut cărare,
Pe unde-i trist, pe unde numai renii
Își tresăreau în alte ere turma,
Pe unde ce propagă numai urma.
Ar trebui să plîng. De ce nu plîng ?

Te-am așteptat. E murmur și mi-e
teamă.
Înalt izvor. Singurătatea cheamă
Stelare zăcămintе de cocori.

Tara

CRISTINA POPA
Școala generală nr. 141,
București

Gîndul curat se odihnește
În lanuri galbene de ceară.
Îngenunchez în fața griului
Fruntea o mîngie bobul de aur
Și macul din singe.
Țara-i aici.
Între spicele blinde
Între macii de foc
Prin frunze și petale —
Respiră morții mei buni :

Între mine și ei curge
Un izvor de petale fierbinți
Țara nu-i o piatră
Măcinată de vînt
Și nu-i o cărare
De cuvinte viclene.
Țara e acolo
Unde lutul se aprinde
În oale de fluturi
Și oale de păsări.

Grădina de apă

DINU SANDULESCU
Liceul industrial nr. 4
(electrotehnic), Baia Mare

Albul imaculat al grădinilor
Verticalul albastru, murmurul
                                crinilor
Tensiunea sevelor, durerea severă,
Altuia singele îi curge-n arteră.

Florile curg tămăduitoare
Sub fiecare lacrimă plinge o
floare ;
Amurgul cuprinde ca o piecăpă
Grădina aceasta, foșnitoare, de
apa.

INSEMNĂRI PE MARGINEA CĂRȚILOR

DIM. PACURARIU

Scriitori si directii literare

București, Editura Albatros, 1981, 200 p.

Cărțile și studiile profesorului Dim. Pacurariu (*Dimitrie Bolintineanu, Ion Ghica, Al. I. Odobescu, Clasicismul românesc, Clasicism și romantism, Studii și evocări, O carte și șapte personaje* — în colaborare —, *Clasicism și tendințe clasice în literatura română*) dovedesc informație solidă, capacitate analitică.

putere de sinteză, caracter sistematic al expunerii. Aceste trăsături sînt evidente în recentul volum *Scriitori și direcții literare*, care cuprinde studii și articole despre cîteva curente și direcții literare (iluminism, clasicism, romantism, realism ș.a.) și despre implicațiile acestora în opera unor mari scriitori. Structurată în două părți egale ca întindere, cartea se deschide cu un succint preambul: *Umanism și militantism*, text de precizie și concizie în care istoricul literar

articulează ferm câteva trăsături ale literaturii române, dintre care caracterul umanist și militant este cel mai evident: „Acest caracter militant, profund național și uman, care definește literatura română pe tot parcursul istoriei sale, se asociază cu o permanentă tendință spre măsură și echilibru, spre limpezime și bun-simț, care țin de firea poporului român. Romanticismul nostru, se știe, este ponderat. Romanticul român este mai curind un luptător, preocupat de destinul națiunii, decît un izolat sentimental în turnul de fildeș. El cochetează tot timpul cu clasicismul (vezi pașoptiștii) sau năzuiește, în ultimă instanță, spre un ideal de artă clasică (Eminescu, Macedonski). Spre acest ideal — echilibru, încredere în om și în valorile umane, simplitate aleasă și limpezime în expresie — tind și ajung, în ultima fază a creației lor, și alți scriitori din generațiile posterioare romanticismului (Pillat, Arghezi, Blaga, Călinescu, Philippide și mulți alții)”. Studiile și articolele volumului sînt o demonstrație a aserțiunii emise în însemnările preliminare ce deschid volumul.

În prima secțiune a cărții sînt incluse câteva sinteze proprii, originale, referitoare la: *Iluminism și clasicism*, *O periodizare a romanticismului românesc*, *Ideea de unitate și independență națională în romanticismul românesc*, *Însemnări despre realismul românesc*. Cum lesne se poate observa chiar și numai din consemnarea titlurilor, autorul prezintă marile trasee ale literaturii române parcurse pe un itinerar original, acela al curentelor și direcțiilor literare, evidențiind, de fiecare dată, manifestările specifice, originale, ale acestora în cultura română. În *Iluminism și clasicism*, istoricul literar radiografiază perioada 1750—1830, pe fundalul căreia se desfășoară în Transilvania, sub auspicii iluministe, *Școala ardeleană*, care, precizează autorul, „depășește, prin amploarea programului și a realizărilor sale, limitele provinciei care i-a dat naștere, fiind o mișcare culturală și politică de mare anvergură, cu puternice consecințe pentru dezvoltarea culturii românești în ansamblu”. Diversi-

tatea manifestărilor acesteia, că și realizările în variate domenii ale reprezentanților mișcării sînt riguros înregistrate, subliniindu-li-se valoarea și aportul incontestabil la progresul culturii române. O atenție deosebită acordă autorul, cum e și firesc, mișcării literare, a cărei tendință de modernizare și sincronizare cu mișcarea literară europeană este evidentă. E prezentat evantaiul larg, pe genuri și specii, al realizărilor creației literare, dominată, la început, de iluminism, depistabil într-o oarecare măsură pînă la Eminescu, și apoi de clasicism, care inundă sub toate aspectele creația literară a epocii, prelungindu-și influențele pînă în epoca actuală. Celălalt curent afirmat în această epocă, dar care devine dominant în perioada 1830—1880, este romanticismul, a cărui existență se desfășoară într-o permanentă competiție cu clasicismul. Mulți dintre scriitorii de prestigiu ai năii perioade (Heliade Rădulescu, Gr. Alexandrescu, Negruzzi, Alecsandri, Bolintineanu) vădesc o orientare oscilantă, afirmindu-se deopotrivă prin creații romantice și clasice. Spre deosebire de romanticismul european, romanticismul românesc, ce se dezvoltă în strînsă legătură cu evenimentele istorice legate de revoluția de la 1848 și de Unirea Principatelor, este ponderat, orientat precumpănitor în sens național și social. Caracteristicile romanticismului românesc, deosebirile dintre acesta și cel european, caracterul original de manifestare în literatura română, reprezentanții lui și coexistența cu alte curente fac obiectul studiului *O periodizare a romanticismului românesc*, din concluzia căruia reținem: „Romanticismul românesc apare mai tîrziu decît în unele literaturi, spre 1830 abia, dar se prelungește mai mult fără a domina suveran mișcarea literară, ci disputîndu-și înfietatea cu alte curente și direcții artistice”. În epoca dominată de romanticism și clasicism plasează autorul (*Însemnări despre realism*) și apariția, la început firavă, a realismului; pleadoariile *Daciei literare*, ale lui Bolliac și ale lui Russo, deși de pe poziții romantice, conțin în germene elemente ale

teoriei realiste, creațiile literare ale lui Negruzzi, Kogălniceanu, Heliade, Alecsandri nefiind lipsite de elemente realiste, evocarea de către aceștia a moravurilor specifice românești fiind făcută într-un profund spirit realist. Se declanșează astfel o nouă competiție. Cîștigător e noul curent ce se afirmă cu vigoare după 1875. Realizările notorii aparțin epocii Junimii. Prin Creangă, Caragiale, Slavici apar capodoperele. Acestea însă nu se înscriu în jaloanele realismului european, foarte vizibilă fiind tendința spre clasicism, tendință evidențiată de altfel de T. Maiorescu. Prin romanul interbelic, realismul românesc cunoaște izbînzii depline, realismul fiind modalitatea artistică dominantă a romanului și teatrului contemporan.

În cea de-a doua secțiune a cărții, autorul grupează douăsprezece contribuții consacrate tot atîtor personalități ale culturii române. De mică întindere, acestea tratează sintetic despre o serie de implicații ale curentelor literare în opera unor scriitori reprezentativi. Multe dintre afirmațiile lansate în prima secțiune sînt exemplificate, uneori în detaliu; aici, iar exemplificările, la rîndul lor, susțin excelent ideile din prima secțiune, încît imaginea de volum organic alcătuit se impune pregnant. Ideile circulă și se susțin din prima și pînă în ultima pagină ca într-un veritabil sistem de vase comunicante. Astfel, Dim. Păcurariu scrie despre *Iluminism și clasicism* la Gheorghe Lazăr, despre *Romantism și nostalgia clasicismului în poezia lui Bolintineanu*, despre *Un istoric-artist romantic*: Nicolae Bălcescu, despre *Șt. O. Iosif, poet de intersecție a curentelor literare la început de secol*, despre *Un mare romantic*: Octavian Goga, despre *Un istoric literar tradiționalist*: Nicolae Iorga, despre *Realism și baroc*: Gala Galaction, despre *Lirism și echilibru sau de la romantism spre clasicism*: M. Sadoveanu, despre *Un poem al satului românesc sau romantism în realism*: Zaharia Stancu și altele.

PETRE D. ANGHEL

ADRIAN FOCHI

Estetica oralității

București, Editura Minerva, 1980, 414 p.

Cunoscut prin temeinice cercetări asupra baladei și, în genere, asupra folclorului balcanic și al relațiilor literaturii populare cu cea cultă, Adrian Fochi finalizează cercetările sale în alt domeniu al folcloristicii cu o carte de deosebit interes, privind aspectul estetic al creației orale. Structurată în opt capitole, *Estetica oralității* se distinge prin bogăția informației, trăsătură generală a tuturor lucrărilor autorului, care exprimă nu numai meticulozitatea indispensabilă acestor sinteze, dar și intenția de a aborda exhaustiv fenomenul studiat. Unul dintre meritele deosebite ale lucrării trebuie căutat în încercarea de a încadra „oralitatea” într-un sistem; după cum mărturisește autorul în paginile inaugurale ale volumului, „actuala teorie a oralității se numără printre marile cîștiguri științifice ale epocii noastre și merită a fi cunoscută în cercurile largi ale tuturor celor care se interesează de om și de activitatea cea mai caracteristică a sa, creația artistică”.

Cum era și firesc, studiul pune în lumină și eforturile școlii folcloristice românești, iar volumul lui Adrian Fochi este, poate, el însuși cea mai convingătoare contribuție românească la definirea și cunoașterea acestei teorii. Autorul dialoghează cu principalii promotori ai teoriilor moderne ale oralității, care, ca și în alte domenii, n-au fost inițial niște specialiști; bazele teoriei au fost puse de un cunoscut elenist american, Milman Parry, urmat de elevul său Albert Bates Lord, care au înlocuit vechile teorii cu privire la originile folclorului ale lui Naumann, John Meier și Hoffmann-Krayer. Teoriile lui Parry s-au dovedit fructuoase mai ales pentru istoria literară, cum arată A. Fochi; pe teren folcloric însă, ele prezintă mai multe neajunsuri, care sînt comentate și analizate în carte; caracterul pur tehnic, limitarea aproape exclusivă la cîntecul epic tradițional,

terminologia imprecisă încă sînt trecute printr-un sever ochi critic. „S-ar cere — subliniază Adrian Fochi — o cit mai urgentă revizuire a conceptelor cu care se operează, pentru a aduce mai multă claritate în exprimare, dar și pentru a oferi teoriei o mai temeinică utilizare logică”. Volumul aduce noi elemente și sugestii pentru îmbogățirea teoriei și pentru „transformarea ei într-un instrument cu adevărat necesar în orice cercetare folclorică”.

PETRU FROICU

ION VLAD

„Cărțile” lui Mihail Sadoveanu

Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1981,
173 p.

Exegeza sadoveniană, îmbogățită în ultimii cinci ani cu lucrări valoroase, precum cele semnate de Pompiliu Marcea, Zaharia Sângeorzan, Nicolae Manolescu, Al. Paleologu și Mircea Tomuș — dacă le menționăm doar pe cele apărute ca volume special consacrate scriitorului —, numără o nouă contribuție, datorată profesorului universitar clujean Ion Vlad: „Cărțile” lui Mihail Sadoveanu. Este un eseu cu punctul de plecare în recitirea sau, cum zice autorul, „re-lectura” întregii creații sadoveniene, din care sînt selectate ca reprezentative, atît pentru demonstrația critică, cît și pentru opera prozatorului, un număr de 33 de scrieri. Trebuie să spunem că e surprinzătoare absența din sumar a romanului *Nicoară Potcoavă*, operă importantă, chiar dacă una de bătrînețe, cu evidente semne de oboseală și manierism, după cum s-a afirmat uneori.

Cărțile sînt grupate în șase secțiuni, delimitate după un criteriu tematic (cu excepția celei dinții, decupată după considerente cronologice: „Cărțile tinereții și ale începutului”). Prin această grupare, ni se dă totodată o clasificare internă a operei, comportînd, firește, un coeficient de arbitrar și restrictiv, ca orice întreprindere de acest gen, mai ales cînd ea se aplică unei creații de proporții și complexitatea creației în discuție. În numeroase cazuri, mai multe teme se inter-

sectează în cuprinsul aceleiași opere. Narațiunea *Noptile de Sînzien*, de exemplu, situată între „Cărțile experiențelor, ale universurilor tragice și crepusculare”, este totodată, datorită poeziei și filozofiei naturii cuprinse în ea, o „Carte a naturii”. *Creanga de aur*, comentată de critic la secțiunea „Cărțile istoriei și ale miturilor”, este în același timp una dintre „cărțile înțelepciunii”. Clasificarea a fost făcută însă în funcție de centrul de greutate al operei, așa încît este firesc ca *Frații Jderi* sau *Neamul Șoimăreștilor* să fie trecute printre „Cărțile istoriei și ale miturilor”, iar *Țara de dincolo de negură* la „Cărțile naturii”.

Deși eseu este consacrat în parte analizelor de conținut, scopul său principal este descoperirea structurilor narative, a funcțiilor naratorului și ale actului de a povesti în opera sadoveniană. I. Vlad cercetează mecanismele narațiunii începînd cu primele povestiri (1904), în care — ni se demonstrează convingător — se află în germene toate dezvoltările ulterioare. În nuvelele și romanele „universurilor tragice și crepusculare” sînt sesizate structuri balzaciene („discursul epic realist”), în *Frații Jderi* narațiunea are anvergura „romanului-epopee”, conceput ca „totalitate”, ca „univers pluriform”, structurat „polifonic” etc. *Hanu Ancuței* reprezintă „cea mai elocventă ilustrare a proprietăților și posibilităților povestirii, forma cea mai riguroasă și mai pură a mecanismului narativității”, operă prin care o lume „se contemplă prin narațiune”. Situarea ciclului *Hanu Ancuței* în secțiunea finală, de concluzii — „Cărțile povestirii” —, este edificatoare pentru finalitatea întregului eseu: pentru I. Vlad, opera sadoveniană este o afirmare și o celebrare a narațiunii și a rostirii, începînd cu volumele debutului (*Povestiri*, *Crîșma lui moș Precu* și celelalte) și culminînd cu *Hanu Ancuței*, în care ceremonialul spunerii cunoaște supremul rafinament și cele mai adînci semnificații. Povestirea sadoveniană, înțeleasă atît ca specie a genului epic, cît și ca act, este un mod de existență a logosului, uneori

o afirmare polemică a acestuia. *Divanul persian*, carte apărută în preajma celui de-al doilea război mondial, „e de fapt o *Carte de înțelepciune* destinată timpului scriitorului și evenimentelor epocii [...]. Într-o epocă de agresiune, de minciuni și de violență, de crime și de demență, de gravă opresiune spirituală, Mihail Sadoveanu protestează prin forța istorisirilor. Căci povestirea este înțelepciune și recurs la rațiune, la echilibru și la adevăr, la justiție și la respectarea condiției ființei libere”.

Demontind articulațiile narațiunii, criticul stăruie asupra artei „scenariului”. Sadoveanu creează „un spațiu și un timp al așteptării și al întâmpinării naratorilor”, căci auditoriul „se comportă adomă publicului prezent la marile spectacole ale teatrului lumii [...], când receptorii înțeleg că reacția lor devine hotărâtoare în actul deplin al creației și că în

absența lor nu se poate crea”¹. Sint analizate sistematic funcțiile naratorului, situarea sa față de evenimentele narate. Iată câteva dintre ipostazele semnalate: în *Neamul Șoimăreștilor*, naratorul este omniprezent, în *Zodia Cancerului*,... timpul său este „situat în actualitate”, în *Tara de dincolo de negură* el e „vocea reflecției”, în *Cocostircul albastru* „deține calitatea de cronicar sau de martor”.

Cartea lui I. Vlad cuprinde încă o seamă de idei fertile (cum sint cele despre funcția inițiativă a călătoriei, semnificația drumului, toposul pădurii), fiind în întregul ei un ajutor prețios în înțelegerea semnificațiilor operei sadoveniene.

NICOLAE MECU

¹ Trebuie observat că în contextul acestor penetrante considerații se avansează și ideea greu de susținut potrivit căreia *Hanu Ancuței* ar avea toate însușirile unei epopei.

Curier

VASILE POENARU

În acest număr, răspundem celor peste 150 de scrisori primite la redacție până în ziua de 15 mai 1981. Deși numărul de poezii citite a fost foarte mare, de data aceasta ni s-au rezervat mult mai puține surprize plăcute decât ni se ofereau de obicei. Chiar mai vechii noștri corespondenți ne-au trimis versuri sub nivelul așteptat. Să fi fost de vină oboseala de pe la mijlocul anului școlar... ?

Cu excepția citorva mici bucăți în proză, total ne semnificative, strecurate de către unii dintre dumneavoastră printre poeme, și cu excepția nuvelei semnate de *Simona Piștea* din Mizil, jud. Prahova (nuvela e scrisă într-o limbă frumoasă, îngrijită, dar păcătuiește prin sentimentalism și exces de lirism), scrisorile au fost însoțite de versuri.

Corina Florea (clasa a VII-a, Cîmpina) ne trimite două poezii foarte scurte, interesante mai mult prin conținut decât prin formă, care dovedesc că autoarea are o mare capacitate de trăire lirică a ideilor, de sensibilizare a lor. O așteptăm cu mare interes în continuare.

Tot de o mare disponibilitate lirică dispune și *Aurelian Pavelescu* (clasa a X-a, București), care își sufocă însă adesea nucleeele de idee-emoție prin chiar efortul său de a le prezenta foarte exact și minuțios — ajungînd la o discursivitate supărătoare — sau printr-o muzicalitate ușor căutată, prețioasă, cu rezonanțe macedonskiene.

Tamara Asaftei (Botoșani) nu dezmințe aprecierile anterioare, dar nici nu face un salt prin noile sale poezii. Un ton elegiac, o minuire corectă a metricii, a ritmurilor versului alb, diminuate însă adesea de inconsistență și de monotonie. Se cere deci o înnoire a limbajului, a straielor poemului. Desigur, ar fi bine să trimiteți poemele și revistelor literare (*Luceafărul*, *România literară* etc.).

Carmen Pavel Cerasela (clasa a IX-a, Baia Mare) ne trimite versuri sincopate, cu imagini violente, adesea căutate, forțate. Mai multă detașare și firesc ar ajuta expresia.

Adriana Stan (București) este un poet format, cu o mare capacitate de a echilibra gândul și vorba într-o construcție sigură, plină de sugestii. Poeziile sale oferă un desen delicat al întâmplărilor și al experiențelor, al fragilității sufletului omenesc, cu o gravitate neașteptată. Reproducem poemul *Sfârșitul aniversării*: *Liniiile amețitoarelor melodii / se preling în lumina zorilor / uitînd că nimeni nu mai ascultă. / Cită tristețe în dibuirea zilei! / Murise luna într-un ocean de albastru pur / și vise treceau în goană / lăsînd urme în semîntunericul viu. / Zburase aiurea o iluzie lăcrimînd / și probabil dincolo de tot ce-a fost / se bucura tristețea mea / la gîndul plecării sale. / Inima mi-era ființă vie așteptînd să fie arsă / în cazanele orașului fierbînd în plin iulie / unde sentimentele se confundă straniu / ca pavajul străzilor. / Oare ce gînduri nu mă iertau / pentru că au pășit cu piciorul stîng? / Durerea începe atunci cînd / nu vrei să uiți.*

Ioan Apetroaiei (Bacău) notează în puține versuri cite un gînd fugar, încercînd să ne prezinte ca pe niște păsări în zbor, reflectate în cioburi de oglindă, sentimente fragile. Poezie artizanală, dar, din păcate, încă insuficient finisată: *Mîna lui Brîncuși / cioplește / coloana / răsăritului / uitat în deșert.*

Aurora Dorogan (clasa a IX-a, Craiova) scrie sec, ușor bombastic pe alocuri, și nu rareori, vrînd să șocheze, dezorientează. Însă nu e lipsită de vocație și, cînd toate aceste caracteristici se îmbină frumos — și se mai adaugă și un *ce* indefinibil —, se naște o poezie destul de reușită, ca aceasta: *Lumină: În noaptea aceasta vreau să fiu departe de lume. / Să mă agăț de un cuib de pasăre / Să mă nasc din nou / Cu aripile întinse să cutreier Universul / Și obosind / Să devin copac / Apoi cîntec / Apoi lumină. / În noaptea aceasta vreau să fiu departe de lume. / Să pot privi Universul / De la egal la egal.*

Itigan Otilia (clasa a VII-a, Comănești, Bacău) versifică cu ușurință, în felul poeților preeminescieni (Alecsandri, Bolintineanu), dar nu fără fior. Contactul cu noi forme de poezie ar putea duce la efecte neașteptate, date fiind sensibilitatea și finețea percepției.

Diana Dicu (clasa a IX-a, București) are un ton încă nesigur, de condițional-optativ și subjonctiv (moduri verbale cel mai bine reprezentate în poezia sa), dar ne îndreptățește să sperăm că, printr-un efort de concentrare, de reinnoire a tehnicii și mijloacelor poetice, va crea adevărata poezie.

Maria-Dorina Mușiu (Sibiu) ne trimite un nou ciclu bogat de poeme pline de farmecul unui foarte bizar amalgam de ironie, naivitate, suavitate. Ne-au plăcut mai puțin poemele: *Izvorul..., Patria e acolo..., Cu recunoștință.*

Teodora Corina Petrescu (clasa a VIII-a, Videle, Teleorman), Cristian Pavel (Galați), Emilia Tismănaru (Tr. Măgurele, Teleorman), Adina-Doina Modoran (Ploiești, Prahova), Dayana Frățilă (Sibiu), Liliana Beatrice Cimpoeșu (Craiova), M. R. (București), Lucian Ștefan Cojocar (clasa a VII-a, Gura Humorului; se remarcă poezia *Trece prin ape un vis: Trece prin ape un vis — / Un păstrăv-curcubeu / Trage o sanie de argint: copilăria mea / Și-n urmă, / roiuri de stele, / întrebările...*), Vali Araminu-Pătrășescu (Clănița, Teleorman; mai frumoasă este *Chemarea stelelor*), Lucia Cioacă (Troianu, Teleorman; cităm: *Un bloc este o poezie / Iar etajele lui — versuri, / Oamenii sînt cuvinte / Ce construiesc mereu o poezie*), Leonard Ciureanu (Vaslui), Elena Bîja (Constanța), Ion Romică Drăguț (Cobia de Jos, Dimbovița), Tania Leonte (clasa a VII-a, Suceava), Laurențiu Morariu (Constanța: ambele poeme sînt remarcabile), Elena Petcu (Moinești, Bacău), Mirela Andronache (Suceava), Marian Enache (Galați).

Cristina Zară (Coțofănești, Bacău; o poezie bună este *Lumină!*...), *Lenuța Sișu* (Vinju-Mare, Mehedinți), *Elena Lavinia Ionescu* (clasa a VII-a, Vidra, Ilfov), *Elena Luminița Afrăsinei* (Botoșani), *Viorica Lazăr* (Suceava), *Sinziana Niculescu* (București), *Páll Árpád* (Gheorghieni, Harghita), *Georgeta Nică* (Craiova), *Liliana Diaconescu* (Orlești, Vilcea), *Un elev în clasa a X-a a Liceului militar din Alba-Iulia*, care a uitat să se semneze, *Anda Radulian* (Fălțiceni), *Mărioara Costin* (Viișoara, Bacău), *Gabriela Lungu* (Comănești, Bacău), *Maria Bratu* (Modelu Călărași), *Florin Diaconu* (Caracal, Olt), *Anda Vieru* (Brașov), *Radu Florescu* (București), *Maria Cîmpian*, *Florentina Alexandrescu* (Brebina, Teleorman), *Marius Balan* (Suceava), *Livia Petrea* (Botoșani), *Adrian Păun* (Brăila), *Lia Viorela* (Padina, Buzău), *Isabela Vlaicu* (Măcin, Tulcea), *Luminița Patriche* (Galați), *Iuliana Iordache* (Rîmnicu Vilcea), *Cornelia Liță* (Vatra Dornei, Suceava), *Marinela Magdalena Băjănescu* (Tîrgoviște), *Lavinia-Georgeta Fritea* (Baia Mare), *Doinița Lițea* (clasa a VI-a, Vatra Dornei, Suceava), *Elena Vișan* (Buhuși, Bacău), *Nicoleta Mihăilă* (Vatra Dornei, Suceava), *Liliana Burcea* (Brebina, Teleorman), *Angelica Tărăgan* (Moinești, Bacău), *Felicia Georgescu* (Constanța), *Ana-Elena Mihalcea* (Cuieni, Vilcea), *Marlena Alexandru* (Galați), *Tatiana Pricop* (Vaslui), *Steliana Lăcraru* (Costești, Vilcea), *Manuela Volentiru* (Hîrșova, Constanța), *Liliana Marcu* (Băsești, Bacău), *Didina Plăcintă* (Moldova Veche, Caraș-Severin), *Raisa Pleter* (clasa a VI-a, Certeju de Sus, Hunedoara), *Viorica Murgu* (Certeju de Sus, Hunedoara), *Vali Lița* (Lunca, Teleorman), surorile *Aida-Maria* și *Claudia-Mihaela Seclăman* (Dănciulești, Gorj), *Tania Racu* (Constanța), *Mălin Cordun* (Constanța), *Manuela Corlețu* (Constanța), *Ștefan Vătafu* (Tulucești, Galați), *Roxana Loghin* (Curtea de Argeș), *Mihaela Ungureanu* (Craiova), *Liviu Tiplica* (Cîmpulung Moldovenesc, Suceava), *Mioara Copindean* (Turda, Cluj), *Eugenia Vereș* (Zalău), *Corina Păpa* (Horezu), *Sergiu Constantin Mihalache* (Brașov), *Cristian Zamfirescu* (Cîmpulung Moldovenesc, Suceava), *Ina Vova* (Valea Voievozilor, Dimbovița), *Virginia Ionescu* (Craiova), *Daniela Nicolau* (Petroșani, Hunedoara), *Ion-Gabriel Stoica* (Zîmnicea, Teleorman), *Iuliana Uță* (Pitești), *Liliana Timofte* (Tîrgoviște), *Ecaterina-Arizona Alecu* (Urziceni, Ialomița), *Gina Zaharescu* (Suceava), *Nelu Cosor* (Cernavodă, Constanța), *Adriana Agajiței* (Vaslui), *Ina Miriam* (Cluj-Napoca), *Mihai Vasilache* (Podu Turcului, Bacău), *Aura Brădășean* (Suceava), *Vasile Zgorobete* (Giurgiu), *Daniela Oprea* (Suceava), *Cosmina Ionescu* (București), *Carmen C.* (Bacău) și *Carmen Caragiu* (Ploiești) demonstrează prin versurile lor că au un plus de sensibilitate și iubesc literatura. Deocamdată însă aceste versuri nu prezintă interes, din punct de vedere artistic, decît pe alocuri.

Rodica Bănică (Coconî, Călărași), *Ion-Gabriela Stoica*, *Elvira Dunărințu* (Drobeta Turnu-Severin), *Constantin Prună* (Zoița, Buzău), *Tiberiu Cristian Cristea* (Cluj-Napoca), *Dumitru David* (Cîmpulung Moldovenesc), *Cristian Duțu* (Vaslui), *Simona Sabău* (Cluj-Napoca), *Mariana Petrănescu* (Cernavodă, Constanța), *Ivan Ionel* (Rîmnicu Sărat, Buzău), *Viorica Maxim* (Urziceni, Ialomița), *Cornelia Toma* (Moinești, Bacău), *Drinuța Tătunaru* (Brebina, Teleorman), *Ioan Bochiș* (Someșu Cald, Cluj), *Olga Daniela Gheorghită* (Galați), *Marinela Vilcea* (Brăila), *Liliana Ciurla* (Oravița), *Cristinel Badea* (Padina Mare, Mehedinți), *Stan Tăsel* (Buzău), *Victorela Măgureanu* (Turnu Măgurele), *Elena-Liliana Florea* (Măneciu, Prahova), *Maria Bădilă* (Giurgiu), *Petre Borlovan* (Vinju Mare, Mehedinți), *Lenuța Scovarză* (Coșna, Suceava), *Mihai Stigleț* (Frasin, Suceava), *Gh. Ciolacu* (București), *Elena Bălăcean* (Botoșani), *Florentina Ardelean* (Medgidia, Constanța), *Cornelia Toma* (Moinești, Bacău), *Elena-Liliana Florea* (Măneciu-Pămînteni, Prahova), *Cătălina Filimon* (Piatra-Neamț), *Victoria Barbur* (Zalău), *Cristian Dobre* (Cioșani, Prahova), *Florentina Ticuleanu* (Rasova, Constanța), *Liliana Deac* (Hunedoara), *Mariela Stratulat* (Galați) scriu versuri care, cel puțin deocamdată, nu spun nimic.

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI ÎNVĂȚĂMÎNTULUI
SOCIETATEA DE ȘTIINȚE FILOLOGICE cod 848866

Str. Spiru Haret, nr. 12, sect. I, București, tel. 15.17.92

ÎN ATENȚIA PROFESORILOR ȘI A ELEVILOR

Pentru a contribui la perfecționarea învățămîntului filologic de toate gradele, S.S.F. va edita în anul 1982 :

1. **Limba și literatura română**, revistă trimestrială pentru elevi (4 numere, 16 lei abonamentul ; se primesc **comenzi colective** de cel puțin **20 de abonamente**, titular de comandă fiind un profesor ; **abonamente individuale**, pînă la 20 de exemplare, se primesc prin oficiile poștale conform Catalogului presei) ; revista publică articole în legătură cu procesul instructiv-educativ ;

2. **Limbă și literatură** (4 volume, 40 lei abonamentul), culegere de articole (limbă și stil, istorie și critică literară, analize de text, didactică modernă, perfecționare, grade etc.) :

3. **Limbile moderne în școală** (2 volume, 24 lei), culegere de articole privind predarea limbilor și literaturilor în școală ;

Comenzile colective la revista pentru elevi (peste 20 de exemplare) și cele individuale la culegerile pentru profesori se difuzează de către S.S.F. direct abonaților. Se consideră abonați pentru anul 1982 profesorii care vor trimite, pînă la 30 decembrie 1981, c/val. publicațiilor dorite (prin mandat poștal sau aviz de creditare în contul S.S.F., nr. 45.11.09.5, la C.E.C., Filiala sector V, Calea Victoriei, nr. 7, București), și o fișă de comandă completată conform modelului de mai jos (în plic închis, pe adresa Societății de științe filologice, str. Spiru Haret, nr. 12, cod 79664, sector I, București)

Model

FIȘĂ DE COMANDĂ

Subsemnatul(a) . . . . .
instituția (școala, liceul) . . . . . din . . . . .
. . . . . am expediat prin mandat poștal sau aviz de creditare nr. . . . .
suma de . . . . . lei, reprezentînd c/val. abonamentelor pentru
anul 1982. (Se completează titlul publicației și numărul abonamentelor).

Abonamentele (volumele) se trimit la adresa (se completează cu majuscule adresa ; orice schimbare de adresă se comunică în scris S.S.F.)

Data . . . . . , ... Semnătura . . . . .

Deschiderea festivă a concursului de literatură „M. Eminescu”

Premianții concursului de literatură „M. Eminescu”

Societatea
de științe
filologice

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

4

1981

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ PENTRU ELEVI

COLEGIUL DE REDACȚIE :

GHEORGHE ANTONESCU (Slobozia), NAE ANTONESCU (Terebești, jud. Satu Mare), CONSTANȚA BĂRBOI, G. BELDESCU, ION BUZAȘI, (Blaj), VLADIMIR DOGARU, ȘTEFAN AUGUSTIN DOINAȘ, AUGUSTIN MACARIE, AURELIA MARINESCU, DORINA MĂRGINEANȚU (Timișoara), IULIU PĂRVU (Cluj-Napoca), NICOLAE I. NICOLAE, LAURENȚIU NICULESCU, ILEANA OANCEA (Timișoara), TUDOR OPRÎȘ, GABRIELA PANĂ DINDELEGAN, MARIAN PAPAHAĞI (Cluj-Napoca), VASILE POENARU, STERIE RĂDOI (Iași), GEORGE ȘOVU, AL. TUDORICĂ

REDACȚIA :

MARICA ANGHELESCU, MIRCEA FRÎNCULESCU — redactori
ION HANGIU — redactor șef

Revista **LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ** este editată de Societatea de științe filologice, cod 848 866. Redacția și administrația : str. Spiru Haret, nr. 12, sector I, București, cod 79 664, tel. 15.17.92, cont C.E.C. nr. 45.11.09.5, Filiala sector V, Calea Victoriei, nr. 7, București.

Taxele poștale achitate conform aprobării D.G.P.Tc. nr. 137/4910/1980.

Tiparul executat la Combinatul Poligrafic
„Casa Scinteli”, București

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

REVISTĂ TRIMESTRIALĂ PENTRU ELEVI

ANUL VII (X), NR. 4 (OCTOMBRIE — DECEMBRIE), BUCUREȘTI, 1981

Sumar

Gramatică, vocabular

AL. GRAUR — Diftongul „ea“	3
THEODOR HRISTEA — Împrumuturile neologice ca sursă a sinonimiei	4
ELENA BEREĂ GĂGEANU — Analiza corectă a timpurilor verbale	8
I. HANGIU — Ortografia limbii române	11

Stil, compoziție

PAUL MAGHERU — Genuri și specii literare (I)	12
MATEI CERKEZ — Descrierea științifică	14
GHEORGHE LĂZĂRESCU — Satira	16
AUGUSTIN MACARIE — Comparația	19

Analize, sinteze

SABINA ISPAS — Lirica populară tradițională	22
ELEONORA ZAMȘA — Ion al Glanetașului și Ilie Moromete	24
RODICA ZAFIU — D. R. Popescu: „Soldatul necunoscut“	29
CONSTANTIN BLĂNARU — Eugen Barbu: „Soarta unui om“	31

Miscellanea

GRIGORE TĂNĂSESCU — Publius Vergilius Maro	34
EUGEN SIMION — Lovinescu, azi	37
ION CHEȘCĂ — Panait Cerna	40

Concursuri, examene

Activități în cadrul Festivalului național „Cântarea României“ :

Concursul de limba și literatură română „M. Eminescu“, ediția a XXIV-a (Focșani, 13—19 aprilie 1981)	43
DORINA MĂRGINEANȚU — Eminesciana '81	43

LAURENȚIU NICULESCU — Pe marginea unor lucrări nepremiate la Concursul „M. Eminescu“	44
TUDOR OPRÎȘ — Concursurile „Tinere condeie“ și „Pentru sănătate și umanitate“	46
GHEORGHE IZBĂȘESCU — Concursul interjudețean „George Bacovia“	47
CONSTANȚA BĂRBOI — Concursul de limba și literatura română „M. Eminescu“ la a XXV-a ediție	48

Cenaculuri, reviste

CONSTANȚA BĂRBOI — Omagiu	49
GEORGE ȘOVU — Cronica revistelor școlare	52

De la corespondenții noștri : : : : :	58

Tinere talente	57

MARIAN AUGUSTIN IOAN — Cuvinte	57
LUCIAN TUDORANCEA — Adinc	57

Debut

DAN MANOLE — Simfonie : : : : :	58

Insemnări pe marginea cărților

<i>Sinteze de limba română</i> . Ediția a doua, revăzută și mult îmbogățită. Coordonator și autor principal THEODOR HRISTEA (Luiza Seche); <i>Sinteze de literatură română</i> (Gheorghe Lăzărescu); <i>Tudor Arghezi interpretat de...</i> Prefață, antologie, tabel cronologic și bibliografie de ALEX. ȘTEFĂNESCU (Dumitru Șerban); PANAIT CERNA, <i>Poezii</i> . Antologie, postfață și bibliografie de ION DODU BĂLAN (Nae Antonescu); GEORGE ȘOVU, <i>Răspuns la post-restant</i> (A. Gh. Olteanu)	59
VASILE POENARU — Curier : : : : :	62

Diftongul „ea“

Acad. AL. GRAUR

Intr-o perioadă mai veche, limba română și-a creat diftongul *ea*, care în latinește nu exista. Lucrurile s-au petrecut astfel : orice *e* accentuat devenea *ea* dacă în silaba următoare era un *e* sau un *ă*. De exemplu, de la *a lega*, persoana a treia a indicativului prezent era *legă*, care s-a transformat în *leagă*, iar persoana a treia a conjunctivului era *să lege*, care s-a transformat în *să leage*. Mai aproape de vremea noastră, tipul al doilea a fost eliminat, astfel că s-a revenit la pronunțarea originară (*să leage* a redevenit *să lege*) și s-a păstrat în continuare numai tipul întâi (*leagă*).

Există și altă situație decât aceasta. Mă refer la cuvintele în care un *e* era urmat de un *a*, dar acestea nu formau un diftong, căci cele două vocale aparțineau la două silabe diferite. Asemenea cazuri erau numeroase în latină și au devenit și mai numeroase prin împrumuturi din limba greacă. De exemplu, cuvinte ca *ocean* (pronunțat originar *o-ce-an*) sau *teatru* (pronunțat *te-a-tru*) au fost create în grecește, au fost preluate în latinește, apoi au intrat în franceză și de acolo au ajuns la noi, cu *e* despărțit de *a*. Faptul e ușor de controlat, nu avem decât să examinăm poeziile din secolul trecut ca să ne convingem. Eminescu, bunăoară, scrie :

Și toată lumea-n *ocean*
De tine o s-asculte.

Sau :

Privitor ca la *teatru*
Tu în lume să te-nchipui.

Dacă pronunțăm cu *ea* diftong, stricăm ritmul. Dar, cu toate că *leage* se retransformase în *lege*, vorbitorii s-au desprins atât de bine cu diftongul, încît au început să-l introducă și acolo unde nu avea ce căuta, din cauză că în scris nu se face nici o deosebire între cele două posibilități de pronunțare. Pronunțarea *o-cean*, *tea-tru* s-a generalizat. Mai aproape de vremea noastră, mulți citesc cu diftong aproape toate cuvintele pe care le întîlnesc scrise cu *e-a*. Iată cîteva exemple :

cereale ; cuvîntul e format în latinește, cu sufixul *-alis*, de la *Ceres*, numele zeiței agriculturii ;

creație, format cu sufixul *-ație* de la *a crea*.

Aici trebuie să mai adăugăm pe de o parte că unii pronunță *crea-ză*, în loc de *cre-ea-ză* (deși e scris cu doi *e*, dintre care primul face parte din rădăcina *cre-*, iar al doilea este cuprins în desinența *-ez*) ; pe de altă parte că alții, dorind să salveze pronunțarea corectă, scriu *creia*, ceea ce nu corespunde formării cuvîntului (latina avea verbul *creare*). Din aceeași familie, cu prefixul *re-*, este *recreație* „momentul cînd ne refacem după o activitate obositoare“. Se pronunță uneori *re-crea-ți-e*, iar în copilăria mea auzeam frecvent spunîndu-se *recreație*, deci fără vocala *e*, dar și fără diftong ; este evident că în asemenea situație nu se mai poate recunoaște

structura cuvîntului și acesta este pericolul de a greși rostirea cuvintelor cu ea, în loc de e-a :

ideal, format cu sufixul *-al* din rădăcina lui *idee* ;

ireal, din *i-* negativ și *real*, care la rîndul lui e format în latinește de la *res* „lucru“, cu sufixul *-alis*. Ce e drept, n-am auzit niciodată zicîndu-se *real* într-o singură silabă, ci greșeala se face numai la forma negativă ;

reacție, format din prefixul *re-* și tema *act-*, pe care o avem în *act*, *activitate* ; cînd se pronunță cu ea într-o singură silabă, nu se mai recunoaște prezența prefixului *re-*.

Mai curioasă mi se pare pronunțarea care se răspîndește în timpul din urmă *cea ce* (unii accentuează chiar *ceăce*) în loc de *ceea ce* : prima parte, *ceea*, este o formă scurtată a lui *aceea*, iar partea a doua este relativul *ce*, totul avînd înțelesul de „lucru care“, pe cînd *cea* este femininul lui *cel*, demonstrativ.

În sfîrșit, oamenii nu se mulțumesc cu stricarea limbii pe care o produc pronunțînd într-o singură silabă pe *e* și pe *a*, care aparțin la două silabe diferite, ci aplică aceeași metodă la grupul *ia*, pe care îl pronunță la fel cu *ea* diftong. Se aude astfel *Lucean* pentru *Lu-ci-an* ; francezul *maquillage*, pronunțat *maki-aj*, devine pentru mulți români *ma-cheaj*. Se aude adesea *so-ceal*, *so-cea-lism* pentru *so-ci-al*, *so-ci-a-lism*, precum și *spe-ceal* în loc de *spe-ci-al* (format în latinește, cu sufixul *-alis*, de la *species* „specie“).

Sper că nu e încă prea tîrziu ca să intervenim și să restabilim formele corecte ale cuvintelor discutate aici.

Împrumuturile neologice ca sursă a sinonimiei

THEODOR HRISTEA

Universitatea din București

Relevînd, cîndva, însemnătatea acelei ramuri a semanticii care se ocupă cu studiul *sinonimelor*, Sextil Pușcariu arăta, pe bună dreptate, că aceasta ar trebui să ocupe un loc important în învățămîntul limbii materne, întrucît constituie „unul dintre cele mai potrivite mijloace de a face pe elevi să pătrundă în spiritul limbii și de a-și însuși un tezaur lexical nuanțat și precis“¹. În ce privește *neologismele*, același lingvist clujean arăta că ele au schimbat aspectul limbii noastre „mai mult decît se admite de obicei“ (*ibidem*, p. 415), contribuind enorm atît la îmbogățirea vocabularului românesc, cît și la modernizarea și reromanizarea lui în toate sferile de activitate. După cum era și de așteptat, împrumuturile neologice de origine latino-romană au slăbit poziția în limbă a unor cuvinte vechi ori chiar au provocat dispariția unor termeni de origine slavă, turcească, grecească, rusească etc. Astfel, *ostrov* s-a învechit și a devenit popular din cauza neologismului *insulă* ; *besactea* s-a arhaizat complet pentru că a intrat în concurență cu *casetă* ; *pojarnic* duce o existență precară chiar în graiurile regionale (moldovenesti), unde a fost izgonit de *pompier* ; *rigă* (un vechi sinonim al lui *rege*) nu se mai întrebunțează astăzi decît ca nume al unei cărți de joc ; *geremea* a fost definitiv eliminat de *amendă*

¹ Vezi Sextil Pușcariu, *Limba română*, vol. I (*Privire generală*), București, 1940, p. 21.

și la fel s-au petrecut lucrurile cu *buturdismă* (înlocuit de *rezoluție*), cu *surghiun* (care a cedat locul lui *exil*) sau cu verbul *meremetisi*, care a fost scos din limbă de neologismele *repara* și *restaura*².

În raport cu pierderile provocate de invazia neologismelor (mai ales în secolul al XIX-lea), câștigurile de ordin lexical și semantic sînt incomparabil mult mai mari în absolut toate domeniile și acest lucru ne propunem să-l dovedim în paginile care urmează. Pentru aceasta vom cita trei liste lungi de perechi sinonimice, în care primul element este întotdeauna un cuvînt vechi, iar al doilea e un neologism de proveniență latino-romanică și, mult mai rar, germanică. Întrucît originea cuvintelor (ca, de altfel, și sensul lor) se găsesc în dicționare, vom renunța la indicațiile etimologice, care ar complica, în mod inutil, expunerea.

Dublete sinonimice substantivale. Prima dintre cele trei liste cuprinde exclusiv cupluri de sinonime substantivale, în care cuvîntul mai vechi e moștenit din latină, e împrumutat din slavă, turcă, maghiară etc. sau este creat în interiorul limbii române. În enumerarea faptelor, ordinea alfabetică va putea fi respectată numai în cazul primului element al cuplurilor sinonimice, care sînt mult mai numeroase decît cele care urmează :

amănunt — detaliu, aramă — cupru, baie (2) — mină, belșug — abundență, burlac — celibatar, biruință — victorie, călătorie — voiaj, ceas — oră, cerere — petiție, chemare — apel, chezaș — garant, chezășie — garanție, cină — dineu, cinste — onestitate, crăpătură — fisură, cutremur — seism, dovadă — argument, fildeş — ivoriu, folosință — utilitate, gazdă — amfitrion, gălăgie — tapaj, geamie — moschee, glas — voce, graniță — frontieră, greșală — eroare, greutate — pondere, iad — înfern, izvor — sursă, împrejurare — circumstanță, înălțime — altitudine, încăpăținare — obstinație, încordare — tensiune, îndemînare — abilitate, înflorire — eflorescență, însemnătate — importanță, jertfă — sacrificiu, leac — medicament, leat — contingent, leș — cadavru, maț — intestin, nădejde — speranță, nărav — viciu, necuviință — indecență, nenorocire — calamitate, noroc — șansă, nutreț — furaj, oboseală — surmenaj, părere — opinie, pedeapsă — sancțiune, peruzea — turcoază, pîzmă — invidie, prăpastie — abis, prilej — ocazie, rai — paradis, răsunset — ecou, scîop — finalitate, sfetnic — consilier, slovă — literă, soartă — destin, soție — consoartă, stih — vers, stingător — extingctor, stricăciune — avarie, taină — mister, tavan — plafon, tristețe — melancolie, țeastă — craniu, țifei, — petrol, ucigaș — asasin, urmaș — succesor, veșnicie — eternitate, vîrstă — etate, zestre — dotă, zgircenie — avarie, zăgărit — pictor etc.

O precizare care se impune e că atît în exemplele citate, cit și în cele care vor urma este vorba, desigur, de o sinonimie parțială, fiindcă cea totală, perfectă sau absolută, iese, de obicei, din sfera realității lingvistice. Uneori, cele două cuvinte nu mai sînt sinonime propriu-zise în planul sincroniei, dar ele s-au aflat, cîndva, în relație de sinonimie și apoi s-au specializat din punct de vedere semantic (ca în cazul lui *pictor* și *zăgărit* citate mai sus).

² Pentru alte exemple, vezi *Sinteze de limba română* (ediția a II-a), București, Editura didactică și pedagogică, 1981, p. 43, 44 și 67.

O altă observație care se impune este că sinonimia nu se stabilește cu toate sensurile unui cuvânt polisemantic, ci cu fiecare dintre acestea. Prin urmare, în perechea *ceas* — *oră*, spre exemplu, primul cuvânt este sinonim cu al doilea numai în sensul „interval de timp egal cu 60 de minute”, nu și în sensul de „aparat care servește la măsurarea și determinarea timpului în limitele unei zile”³. Dacă în cel puțin un context putem înlocui un cuvânt cu altul fără ca sensul enunțului să se schimbe, atunci avem dreptul să vorbim de sinonimie lexicală (fie ea și parțială). Faptul că înlocuirea nu e posibilă în toate contextele și în toate combinațiile sintactice stabile este o dovadă că cele două (sau mai multe) sinonime nu sînt totale, perfecte sau absolute.

Astfel, nu putem spune *împrejurări atenuante* paralel cu *circumstanțe atenuante* (după fr. *circonstances atténuantes* și nici *a schimba din bază* sau *din fundament* alături de *a schimba din temelie* (ori *din temelii*). Este însă neîndoielnic că *împrejurare* și *circumstanță* sînt sinonime și că același raport se stabilește între mai vechiul *temelie* și neologismele *bază*, *fundatie*, *fundament* și chiar *bazament* (care e un împrumut din italiană și pe care îl folosea G. Călinescu). Aici este momentul să precizăm că, deși în listele noastre figurează exclusiv dublete sinonimice, foarte adesea cuvîntului vechi i s-au adăugat două, trei sau chiar mai multe sinonime neologice (cum se întîmplă, spre exemplu, cu vechiul derivat *învoială*, care face parte din seria sinonimică : *acord*, *contract*, *tranzacție*, *convenție*, *pact* și chiar *aranjament*).

Dublete sinonimice adjectivale. Rolul jucat de împrumuturile neologice în sporirea bogăției sinonimice a limbii române poate fi demonstrat și cu ajutorul adjectivelor, chiar dacă perechile din această categorie sînt mai puțin numeroase decît cele substantive. Cităm dintre cuplurile de adjective reciproce substituirile în cel puțin un context :

adînc — *profund*, *amănunțit* — *detaaliat*, *asemănător* — *similar*, *binevoitor* — *afabil*, *biruitor* — *victorios*, *ceresc* — *celest*, *cinstit* — *onest*, *citeț* — *lizibil*, *copilăresc* — *pueril*, *coroiat* — *acvilin*, *credincios* — *fidel*, *cuvîncios* — *decent*, *deștept* — *inteligent*, *dușmănos* — *ostil*, *fățarnic* — *ipocrit*, *felurit* — *variat*, *folositor* — *util*, *gras* — *obez*, *îndeminatic* — *abil*, *înfiorător* — *abominabil*, *îngăduitor* — *indulgent*, *îngîmfat* — *înfatuat*, *însemnat* — *important*, *însuflețit* — *animat*, *întunecat* — *obscur*, *lacom* — *avid*, *limbut* — *locvace*, *liniștit* — *calm*, *mîncăcios* — *gurmand*, *mlădios* — *flexibil*, *molipsitor* — *contagios*, *nebun* — *dement*, *nepărtinitor* — *obiectiv*, *nesățios* — *însațiabil*, *nesigur* — *incert*, *nevinovat* — *inocent*, *oacheș* — *brunet*, *obosit* — *surmenat*, *obraznic* — *insolent*, *pămîntesc* — *terestru*, *prielnic* — *favorabil*, *primejdios* — *periculos*, *răutăcios* — *malițios*, *sigur* — *cert*, *statornic* — *permanent*, *sufletesc* — *spiritual*, *timpuriu* — *precoce*, *tineresc* — *juvenil*, *trebuincios* — *necesar*, *trist* — *melancolic*, *ușor* — *facil*, *veșnic* — *etern*, *vinovat* — *culpabil*, *vremelnic* — *temporar*, *zadarnic* — *inutil*, *zgîrcit* — *avar* și altele.

³ Cu acest ultim sens, *ceas* stă la baza unei serii sinonimice în care mai intră : *ornic*, *ceasornic*, *orologiu* și chiar *pendulă* (care, în limba română actuală, nu mai poate fi confundat cu *pendul*). În cazul de față e vorba de o sinonimie și mai aproximativă, deoarece „obiectele” denumite prin cele cinci cuvinte au, pe lîngă note comune, și însușiri care le diferențiază.

De multe ori, un neologism a intrat în relație de sinonimie cu două adjective mai vechi, tot așa cum două sau mai multe adjective neologice s-au adăugat unui singur cuvânt din fondul vechi al limbii. Din prima categorie face parte *victorios*, care este și un sinonim al lui *învingător*, nu numai al lui *biruitor*. Pe de altă parte, *adevărat* a ajuns să fie sinonim cu patru neologisme (*real, autentic, veritabil și genuin*), iar lui *ciudat* i s-a creat o serie sinonimică și mai bogată, în care intră : *bizar, straniu, excentric, extravagant, funambulesc* și chiar *fantasc* din următorul citat : „Retic, ironic, *fantasc*, familiar sau savant, cuvântul său ... prindea mintea ascultătorului și o școlea pe nesimțite“⁴.

Dublete sinonimice verbale. Foarte interesante ni se par și cuplurile formate din verbe sinonime ori dintr-o unitate frazeologică veche și un verb neologic de tipul : *a băga de seamă — a observa, a-i părea rău — a regreta, a da sfaturi — a consilia, a face rost — a procura, a da foc — a incendia, a ține isonul — a secunda, a (se) face de ris — a (se) compromite* ș.a.m.d. Mult mai numeroase sînt dubletele sinonimice formate exclusiv dintr-un verb vechi și unul neologic, ca în exemplele care urmează :

asupri — exploata, așita — incita, bănuî — suspecta, burzului — revolta, căi — regreta, cere — solicita, dărima — demola, dezgropa — dezhuman, dezvinovăți — disculpa, drege — repara, făgădui — promite, folosi — utiliza, hotări — decide, îmbunătăți — ameliora, împărți — diviza, înainta — avansa, înapoia — restitui, înăbuși — sufoca, începe — debuta, închipui — imagina, îngădui — permite, îngropa — înhuma, înfăptui — realiza, întări — consolida, întovărăși — acompania, înțepeni — anchiloza, învinui — acuza, linguși — adula, mări — amplifica, muri — deceda, nădăjdui — spera, năduși — transpira, năzuî — aspira, oglindi — reflecta, opri — sista, osîndi — condamna, părăsi — abandona, pedepsi — sancționa, plăti — achita, povesti — nara, scoate — extrage, scrînti — luxa, seca — asana, sfătui — consilia, sfîrși — termina, stirpi — extirpa, strica — altera, șovăi — ezita, tăgădui — nega, umfla — inflama, ușura — atenua, zîmbi — suride etc.

Și în cazul verbelor, relațiile sinonimice sînt mult mai complexe decît rezultă din lista de mai sus. Astfel, *asupri* are ca sinonim neologic nu numai pe *exploata*, ci și pe *oprima*. Pe de altă parte, cele două verbe neologice (ca de altfel și *asupri*) mai intră în relație de sinonimie cu *împila*, cuvînt vechi a cărui origine este controversată.

Înainte de a încheia, subliniem că, de multe ori, toți ori aproape toți membrii unei familii lexicale au fost dublați de sinonime neologice, ca în cazul lui : *prieten — amic, prietenie — amicitie, prietenos — amical și prietenește — amical(mente)*. O situație similară descoperim în cazul lui : *smâlț — email, smălțui — emaila, smălțuit — emailat, smălțuire — emailare și smălțuitor — emailor* (din fr. *emailleur*). Cu alt prilej vom încerca să demonstrăm mai pe larg bogăția sinonimică (unanim recunoscută) a limbii române, precum și capacitatea ei de a varia și de a nuanța exprimarea grație în primul rînd neologismelor, față de care a fost și continuă să fie extrem de receptivă.

⁴ Spune Zoe Dumitrescu-Buşulenga într-o caracterizare pe care i-o face lui G. Călinescu în *România literară*, nr. 26 din 28 iunie 1979, p. 8, col. 1.

Analiza corectă a timpurilor verbale

ELENA BEREĂ GĂGEANU

Universitatea din București

Categorie gramaticală specifică verbului, extrem de complexă în plan semantic și formal, *timpul* exprimă momentul în care vorbitorul situează acțiunea în raport cu momentul vorbirii. Analiza corectă a timpurilor verbale presupune cunoașterea și conștientizarea unor distincții teoretice, fără de care mecanismul de funcționare a sistemului temporal românesc nu poate fi înșușit corect de către elevi.

1. În plan semantic, timpul este conceput ca o succesiune de momente : *trecut-prezent-viitor*, al căror specific constă în faptul că sînt obținute pornindu-se de la un punct de origine, care este momentul vorbirii — prezentul —, în funcție de care se pot concepe celelalte momente temporale, trecutul și viitorul. Dintre modurile verbale, indicativul este singurul care are cele trei timpuri, celelalte moduri „nonindicative” dispunînd numai de prezent (care înglobează și viitorul) și de trecut.

Avînd forme diferențiate pentru exprimarea fiecăreia dintre cele trei momente temporale, indicativul dispune și de unele subdiviziuni pentru trecut și viitor, în cadrul cărora timpul este actualizat în grade diferite, valoarea fiecărui timp delimitîndu-se în raport cu celelalte și depinzînd de ele.

În funcție de poziția ocupată în sistem, conținutul semantic al fiecărui timp poate fi definit cu ajutorul unor trăsături distinctive : *simultaneitate* : timpul prezent, *anterioritate* : timpurile trecutului, *posterioritate* : timpurile viitorului. Aceste trăsături derivă din componenta temporală fundamentală amintită mai sus : *raportarea acțiunii la momentul vorbirii*. Distingem deci, pe de o parte, timpuri care exprimă simultaneitatea (sau coincidența) dintre momentul acțiunii și cel al enunțării ei (prezentul) și timpuri care exprimă noncoincidența dintre cele două momente : timpuri anterioare și, respectiv, posterioare ; pe de altă parte, timpuri prin care raportarea acțiunii la momentul vorbirii se face direct (timpuri absolute) și timpuri cu ajutorul cărora această raportare se face mediat, prin intermediul altui moment, trecut sau viitor (timpuri relative).

Din perspectiva opoziției *absolut-relativ*, timpurile indicativului se grupează deci în două serii : *timpuri absolute* : PRESENT, IMPERFECT, PERFECT COMPUS, PERFECT SIMPLU și VIITOR, și *timpuri relative* : MAI MULT CA PERFECT și VIITOR ANTERIOR, alcătuiind un sistem conceput pe două axe de orientare : o axă principală, a timpurilor absolute, cu punctul de origine în prezent, și alta secundară, a timpurilor de relație, avînd ca punct de reper un moment „nonprezent”. Localizarea fiecărui timp se face în raport cu un punct de reper (timp de origine) ; structura axelor secundare este similară cu cea a axei principale (a prezentului), cu deosebirea că pe aceste axe reperul temporal la care vorbitorul raportează acțiunea nu mai este prezentul, ci un timp trecut (imperfect, perfect compus, perfect simplu) pentru mai mult ca perfect și, respectiv, VIITOR pentru viitor anterior.

Pe axa secundară a trecutului, mai mult ca perfectul actualizează anterioritatea în trecut sau, altfel spus, un trecut anterior. Limba română nu dispune de o formă temporală pentru exprimarea posteriorității în trecut, care ar trebui să se situeze, dacă ar exista, pe aceeași axă, în mod si-

metric față de mai mult ca perfect. Acest sens temporal poate fi redat cu ajutorul perifrizei verbale de tipul *avea să cînte*, formată din imperfectul auxiliarului *a avea* și conjunctiv; vezi exemple ca: Medicul ieșise din cabinet și *avea să revină după cîteva minute*. (*Scînteia*). *Ieșise* (anterioritate în trecut) și *avea să revină* (posterioritate în trecut) sînt momente temporale simetric dispuse față de un reper temporal de trecut.

Pe axa secundară a viitorului, viitorul anterior actualizînd un moment anterior viitorului (simplu), ocupă o poziție similară cu cea a mai mult ca perfectului.

2. În plan lingvistic (sintactic), opoziția dintre timpurile absolute și cele relative se manifestă prin caracterul facultativ/obligatoriu al determinantilor temporali care însoțesc o formă temporală. Spre deosebire de timpurile absolute, pentru care prezența unor determinanți temporali este facultativă, timpurile mai mult ca perfect și viitor anterior implică apariția obligatorie a unor determinanți temporali (de ex.: iată scorpia *venea* supă ată, fiindcă *simțise* că-i *călcase* cineva casa, Ispirescu; Colegul tău *vea citit* cartea cînd tu *vei veni* la el), fără de care sensurile relaționale ale acestor timpuri se pierd, construcțiile respective căpătînd un alt sens temporal sau fiind greșite din punct de vedere gramatical. Astfel, fără un determinant temporal de posterioritate, viitorul anterior se transformă în trecut al altui mod, prezumtivul (cu care este, de altfel, omonim), exprimînd incertitudinea (*va fi citit, poate, cartea; va fi citit, oare, cartea?*), după cum utilizarea mai mult ca perfectului fără respectarea raportului cronologic pe care îl presupune, adică fără un reper temporal explicit sau implicit care să „dateze” acțiunea, constituie o greșală și de aceea trebuie evitată.

Deducem de aici că semnificația temporală a timpurilor de relație este o semnificație contextuală, deoarece numai contextul o poate pune în evidență. Obligatorietatea determinantilor temporali pe lângă timpurile relative atrage atenția asupra importanței pe care o deține *contextul* în analiza timpurilor verbale, relevînd faptul că sensul unei forme temporale este dat nu numai de morfemul de timp respectiv, ci și de unele condiționări contextuale care apar la nivelul propoziției sau al frazei și pe care o analiză corectă a timpurilor nu le poate ignora.

2.1. Datorită raporturilor temporale complexe pe care le exprimă, mai mult ca perfectul și viitorul anterior sînt puțin folosite în limba actuală, fiind adesea înlocuite prin construcții mai simple și mai clare, în care raportul temporal dintre acțiuni este precizat cu ajutorul elementelor de relație (prepoziții, conjuncții, locuțiuni). Astfel, în loc de construcția cu mai mult ca perfectul: *Examenul se terminase cînd ai sosit tu*, se spune mai frecvent: *Ai sosit după ce examenul s-a terminat* sau *Examenul s-a terminat înainte de a sosi tu*; la fel, în cazul viitorului anterior, unde, în loc de: *Examenul se va fi terminat cînd vei sosi tu*, se preferă construcția *Examenul se va termina înainte de sosirea ta* sau *Tu vei sosi după ce examenul se va termina*.

2.2. Dată fiind importanța contextului în precizarea semnificației temporale a unei forme verbale, analiza trebuie să aibă în vedere relațiile de combinare între *verb + determinantul temporal* în cadrul sintagmelor verbale; din punctul de vedere al compatibilităților combinatorii, între cei doi termeni ai combinației verbale se pot stabili următoarele relații:

a. timpul adverbial repetă specificarea temporală a verbului: *plec astăzi, am plecat ieri, voi pleca mîine*; în acest caz adverbul este opțional, el precizează, fără a modifica, sensul temporal al verbului;

b. timpul adverbial modifică valoarea timpului verbal, între cele două sensuri stabilindu-se un acord parțial : *pleacă mîine (peste un an)* ; *mîine (pînă vîi tu) eu am plecat* ; în acest caz, adverbul este obligatoriu, el condiționînd interpretarea sensului temporal al verbului¹ ; combinațiile de acest tip generează *valorile contextuale* sau *stilistice* ale timpurilor verbale (diferite de valorile lor obiective), cum sînt : prezentul cu sens de viitor din exemple ca : *Știu că veacul nu mi-e fără capăt / Că-ntr-o zi, ca orice astru, scapăt* (Beniuc), imperfectul cu sens de viitor (sau imperfectul pitoresc) : *Poftim de vezi, poimîine era înții aprilie și mugurii nici habar n-aveau să dea* (Brătescu-Voinești), perfectul compus cu valoare de viitor : *M-am dus — își zise mulțumit — mîine dimineață m-am dus*, fără ca cineva din lumea asta să știe (Slavici), prezentul cu valoare de trecut (sau prezentul istoric) : *Printre lumea care se îngheșuia (...)* iaca se zărește o hîrtie filfiind pe deasupra capetelor mulțimii (Creangă) etc.

Înțelegerea acestor distincții determinate de context ni se pare deosebit de importantă, deoarece pe ea se întemeiază analiza efectuată în vederea identificării *funcțiilor stilistice*, a stabilirii „efectelor de sens” caracteristice timpurilor verbale, adeseori marcate și din punct de vedere stilistic.

3. Analiza corectă a unor timpuri verbale nu poate ignora existența *componentei aspectuale*, care implică opoziția *durativ (continuu) / încheiat (perfectiv)*, indicînd diferitele faze ale acțiunii verbale. Aspectul, ca o componentă a categoriei gramaticale a timpului, are un caracter secundar, subordonat acestuia, manifestîndu-se în sfera timpurilor trecutului și ale viitorului². Astfel, opoziția dintre imperfect și celelalte timpuri ale trecutului este de natură aspectuală, imperfectul fiind un trecut imperfectiv (exprimă o acțiune durativă în trecut), față de perfectul compus, perfectul simplu, mai mult ca perfectul, timpuri trecute și perfective, care exprimă acțiuni încheiate în trecut. Distincții privind aspectul caracterizează și timpurile viitorului : spre deosebire de viitorul simplu, al cărui sens, ca și al prezentului, depinde de cel lexical al verbului (*va citi* e durativ, în timp ce *va intra* este perfectiv), viitorul anterior exprimă o acțiune posterioară încheiată (înaintea altei acțiuni viitoare).

MAXIME, CUGETĂRI

„În căminul familiei, tinerii să respecte pe părinții lor ; în afară de cămin, pe toată lumea ; în singurătate, pe ei înșiși”.

(Demetrius)

„Munca scutește pe om de trei mari rele : pîltiseala, viciul și sărăcia”.

(Voltaire)

„Cinstea este statornică și permanentă, dărufnd aceluia care o practică o răsplată constantă ; utilul se pierde și cu ușurință alunecă printre degete, și amintirea lui nu este nici atît de vie, nici atît de dulce”.

(Montaigne)

¹ Cînd timpul adverbial contrazice pe cel verbal, combinația sintagmatică este incompatibilă ; cf. *va pleca ieri*, *plecase poimîine*.

² Prezentul este un timp neutru din punctul de vedere al aspectului.

Ortografia limbii române

I. HANGIU

Scrierea corectă a unei limbi este semnul caracteristic al nivelului de cultură la care a ajuns vorbitorul acelei limbi. Cu alte cuvinte, nu poate fi numit om cult cel care nu scrie corect și — se înțelege de la sine — care nu vorbește corect limba maternă.

Din fericire pentru învățămîntul nostru, scrierea limbii române (ortografia) nu este așa de complicată, încît să nu poată fi însușită de către toți vorbitorii ei în condițiile generalizării învățămîntului de 10 ani.

Spre deosebire de alte limbi — *engleză și franceză*, de exemplu —, a căror *scriere* este *etimologică*, cu diferențe mari între forma rostită și cea scrisă a cuvintelor, *limba română* are la baza scrierii ei *principiul fonetic*, adică se scrie, în general, așa cum se pronunță. Cum însă pronunțarea (rostirea) unor cuvinte diferă de la o regiune la alta a țării și uneori de la un vorbitor la altul, Academia Republicii Socialiste România stabilește normele scrierii corecte, care se aplică unitar pe întregul teritoriu: în școli și universități, în presă, la radio și televiziune. Aceste norme se găsesc în *Îndreptarul de ortografie, ortoepie și punctuație*, ultima ediție fiind din anul 1971. Este meritul Școlii ardelenе de a fi propus înlocuirea alfabetului chirilic cu cel latin și al lui Titu Maiorescu, care a susținut în lucrările sale scrierea fonetică. Principiile expuse în rapoartele asupra ortografiei din 1880 și 1904 stau la baza ortografiei actuale, reformele din anii 1904, 1932 și 1953 urmărind să pună de acord scrierea cu pronunțarea.

În școală, problemele de ortografie, ortoepie și punctuație se predau după fiecare (sau în cadrul fiecărui) capitol al gramaticii, foneticii și vocabularului, existînd astfel toate condițiile pentru însușirea scrierii și vorbirii corecte. Cum se explică, totuși, faptul că, după aproape 2000 de ore de studiu al limbii și literaturii române, din care jumătate consacrate gramaticii, foneticii și vocabularului limbii române, mulți absolvenți al primei trepte a liceului se prezintă la examenul pentru treapta a doua cu lipsuri mari și grave în ceea ce privește ortografia, fără să mai vorbim de punctuație, notele de 4 și 5 făcînd dovada acestei situații îngrijorătoare?

Revista noastră a acordat și va acorda și în viitor importanța cuvenită problemelor de cultivare a limbii, de gramatică, vocabular și fonetică, de ortografie, ortoepie și punctuație.

După cum s-a anunțat în primul număr al revistei din acest an; se află în centrul atenției noastre definitivarea și editarea unui îndreptar de scriere și pronunțare a limbii române, pe care redacția îl dorește cît mai util.

Ne propunem ca în articole din cadrul rubricii de față să dezbatem probleme de cultivare a limbii, de gramatică și vocabular în strînsă legătură cu cele de ortografie, ortoepie și punctuație.

Scrierea și vorbirea corectă a limbii române constituie cea dintîi datorie a viitorilor cetățeni ai patriei noastre socialiste.

Genuri și specii literare (I)

PAUL MAGHERU

Institutul de învățămînt superior Oradea

Prima imagine pe care ne-o facem cînd vorbim despre genuri și specii literare este legată de forma lor externă. Genul epic preferă relatarea obiectivă în proză, apropiată de realitatea faptelor și întâmplărilor. Opera dramatică prezintă conflicte puternice ale unor personaje antrenate în acțiune directă și dialog, în timp ce producțiile lirice concentrate asupra sentimentului sau gândului pot apela la forma severă, geometrică, a versului. Clasificarea genurilor după aspectul pur formal sub care se prezintă este contrazisă imediat de realitatea artistică, fie și numai pe motiv că operele epice sau dramatice pot apărea atît în versuri, cît și în proză. Ne întîmpină de la început o dificultate dintre cele mai mari de definire și clasificare cît se poate de riguroase a noțiunilor de teorie literară, fără de care înțelegerea și interpretarea corectă a literaturii la toate nivelurile sînt greu de realizat.

Vom adopta ca ipoteză de lucru, sub rezerva demonstrației ulterioare, următoarea definiție: „*Genul literar este o categorie estetică grupînd opere literare scrise în timpuri și locuri diferite, de autori diferiți, după trăsături structurale, de formă și de conținut comune*. I se poate reproșa definiției generalitatea ei, fiindcă orice sinteză teoretică în artă (stilul, curentul, tipul, imaginea), nu numai genul, unifică opere literare după asemănări de structură. Sîntem datori să reliefăm acele trăsături identice, relativ stabile și dominante din structura operei care diferențiază genul literar de celelalte categorii estetice specifice fenomenului literar.

Descrierea și stabilirea criteriilor de separare a genurilor, adesea confuze, se fac aproape fără excepție prin reconstituirea istorică mai comodă a teoriei genurilor literare. În ce ne privește, vom alege o altă cale și vom urma itinerarul firesc de constituire a noțiunilor abstracte în conștiința estetică. Noțiunea de gen este o asemenea abstracție la care ajungem pe cale intuitiv-analitică de la manifestările particulare spre definirea generalului.

Operele literare, ca expresie a unor experiențe unice, nerepetabile de viață, se prezintă sub o varietate infinită de forme particulare. La nivelul cel mai scăzut de abstractizare (gradul zero de abstractizare), fiecare operă reprezintă un gen particular, iar la un grad maxim de abstractizare toate operele literare pot fi considerate ca aparținînd aceluiași gen. Teoria clasică a genurilor literare s-a constituit între cele două niveluri diferite de abstractizare.

Dacă detașăm din mulțimea aspectelor particulare și concrete ale structurilor artistice numai pe cele generale, esențiale și comune, observăm existența în cîmpul literaturii a unor reguli și procedee sau mijloace de organizare estetică capabile să reproducă prin frecvență și repetiție o infinitate de forme asemănătoare. Teoria genurilor are în vedere și clasifică literatura tocmai în funcție de aceste tipuri specifice de organizare

sau de structură a operelor consacrate de tradiția literară. Genul literar, ca orice categorie abstractă, deși desemnează o realitate obiectivă, independentă de conștiința individuală, are o existență pur teoretică, ideală, virtuală sau potențială.

Gen literar *ca atare* nu poate exista în realitate decât în forme concrete, particulare de manifestare. Raportul dintre gen și formele lui concrete de existență este analog raportului dialectic dintre general și particular, abstract și concret, sinteză și analiză. Fiind o generalizare la care ajungem pe cale intuitivă, noțiunea de gen poate constitui o formă a cunoașterii științifice, pozitive.

Examinarea dialectică a fenomenului literar duce la constatarea că fiecare operă este în același timp și generală, și particulară, mai exact și generală, și individuală, fiindcă individualitatea este altceva decât particularitatea și unicitatea completă. Întocmai cum noi ca indivizi ne deosebim unii de alții, dar avem și trăsături comune cu întreaga omenire, sau, după cum orice ființă nu e numai individ, ci prezintă în același timp și semnele tipului, tot așa orice operă individuală prezintă trăsături comune cu alte opere, trăsături pe care din nevoie de ordine și de sistematizare le unificăm în categorii estetice, numite convențional *gen, specie, curent, tip, imagine* etc. Dacă nomenclatura acestor categorii este convențională, uneori împrumutată din alte științe, adoptată de critici și aplicată retroactiv fenomenului literar, realitatea desemnată de ele are o existență obiectivă, reală, de fapt, independentă de conștiință și liberă de orice altă denumire ce li s-ar putea da.

Orice operă originală trebuie să fie în mod obligatoriu individuală și inovatoare, dar numai în interiorul limitelor pe care cerințele unui gen îndelung elaborat le impun misterios, imperativ, din umbra tradiției creației sale. Nu întâmplător marii scriitori nu sînt îndeobște creatori de genuri, ci își însușesc procedeele estetice puse la dispoziție de tradiția literară.

Forma externă, după cum am sesizat de la început, nu constituie un criteriu precis de delimitare a genurilor. Combinarea cuvintelor în propoziții ori a propozițiilor în fraze, însăși dispoziția evenimentelor, a reprezentărilor, imaginilor, acțiunilor, replicilor se fac după aceleași legi ale compoziției după care se combină sunetele în melodie și cuvintele în vers. Genul reprezintă o unitate expresivă de ordin superior, a cărei organizare externă lasă întotdeauna să se întrevadă o anumită atitudine, concepție, tendință sau intenție a subiectului creator. Specializarea pe genuri a creațiilor literare are o bază psihologică, fiindcă se face în funcție de temperamentul și concepția de viață a scriitorului. Genurile literare sînt, în ultimă instanță, determinate de atitudinile subiectului creator față de problemele existenței. Conflictul existențial, care constituie germenele procesului de creație, se rezolvă în principal în două atitudini prezente mereu în spiritul uman: atitudinea dinamică, activă sau centrifugă, care duce spre exterior, și atitudinea statică, pasivă sau centripetă, îndreptată spre interiorul sufletesc. Tendința activă pune accentul pe observație și pe acțiune și corespunde genului epic și dramatic, iar cea pasivă mută accentul pe contemplație și reflexivitate și corespunde genului liric. O situație asemănătoare se poate constata în cadrul curentelor literare. Primul sens al atitudinilor general-umane față de viață ar corespunde realismului, al doilea romantismului. Nu întâmplător romantismul s-a realizat mai bine în poezii lirice, subiective, și drame poetice, în timp ce realismul

a fost epoca de mare înflorire a genului epic, cu deosebire a romanului, specie victorioasă în secolul al XIX-lea.

Formele de creație epică, lirică și dramatică s-au născut în mod natural, fără nici un alt imbold decât cel izvorât din natura adîncă a procesului de creație artistică. Cele trei genuri literare se deosebesc între ele prin atitudinile diferite față de conflictele existențiale exprimate în raporturi dintre lumea exterioară și subiectivitatea creatoare. Lirica se concentrează mai mult asupra interiorului, în timp ce epica sau opera dramatică fac incursiuni vaste în lumea externă. Aspectul comun între epic și dramatic este că ambele păstrează legături strînse cu realitatea externă.

Fiind cristalizări în forme determinate de raporturile subiectului cu realitatea exterioară, ni s-a părut firesc să stabilim criteriile de diferențiere a genurilor după raporturile estetice ale structurilor literare cu realitatea.

Descrierea științifică

Cercet. MATEI CERKEZ

Institutul de cercetări pedagogice și psihologice

În programele de limba română pentru liceu, orele destinate problemelor de cultivare a limbii au în vedere nu numai studierea stilurilor beletristice, ci și a celorlalte stiluri funcționale. În scopul familiarizării elevilor cu diferite situații de comunicare orală și scrisă, programele școlare prevăd pentru aceste ore tipuri de activități legate de disciplinele tehnice și de specialitate. În acest sens, problema pe care o discutăm capătă dimensiuni noi.

Descrierea științifică, spre deosebire de cea *literară*, analizează un fenomen, un lucru cu scopul de a ne face să-l înțelegem, oferindu-ne, în primul rînd, o reprezentare exactă, limpede și metodică. În general, analiza unei descrieri trebuie să pornească de la cîteva elemente fundamentale :

- obiectul descrierii ;
- scopul descrierii ;
- modalitățile de realizare a descrierii.

Obiectul descrierii poate fi același în cazul unei descrieri literare și al unei descrieri științifice. Scopul descrierii literare este, în primul rînd, acela de a transmite idei și sentimente în legătură cu obiectul descris, în timp ce scopul descrierii științifice este de a oferi o reprezentare exactă a obiectului descris.

În ce privește al treilea element, modalitățile de realizare, în cazul textului literar avem de-a face cu mijloace lexicale, gramaticale și stilistice, precum și cu diferite procedee de creație literară, în timp ce în descrierea științifică mijloacele stilistice sînt accidentale, iar procedeele de creație literară lipsesc.

Autorul unui text neliterar, urmărind rigoarea științifică, utilizează aspectul *denotativ*, cuvîntul în sens propriu, în timp ce autorul unei descrieri literare va utiliza cu precădere aspectul *conotativ*, urmărind valoarea expresivă a cuvintelor, în încercarea de a sugera sentimente și idei pornind de la un aspect particular al obiectului, fenomenului etc. descris.

Descrierea literară utilizează cu precădere cuvinte și expresii din fondul principal lexical, iar atunci cînd recurge la vocabularul pasiv o

face numai din necesități stilistice. Descrierea științifică utilizează cuvinte din fondul lexical activ, dar recurge la fondul special pentru a prelua termenii de specialitate, cuvinte specifice anumitor meserii sau domenii de activitate, care se supun și ele regulilor generale de funcționare a limbii.

Dacă, pentru textul literar, autorul are o mai mare libertate de alegere a cuvintelor, cu cât textul se specializează pe o anumită disciplină, cu atât autorul este mai constrins la utilizarea anumitor cuvinte specifice domeniului tratat sau anumitor tipuri de flexiune verbală sau nominală. În acest sens, este de menționat studiul întreprins de Solomon Marcus referitor la limbajul matematic. Autorul studiului observă că, în textele de matematică, limba intervine în două feluri: I dezvoltări matematice propriu-zise și II comentarii la aceste dezvoltări. Comentariile sînt făcute într-o limbă care nu prezintă deosebiri față de limba comună, specifică de bună seamă stilurilor științifice, în timp ce în „dezvoltările matematice propriu-zise” limba intervine într-un mod stereotip, conferind textului precizie. Aceasta se manifestă în structura vocabularului, în structura morfologică și sintactică.

Într-adevăr, limbajul matematic este în cel mai înalt grad stereotip (verbele se folosesc fie la persoana I plural, fie la formele impersonale: *definim, să considerăm; rezultă, implică*; se folosește frecvent reflexivul impersonal: *se consideră, se dă, se spune* etc.; deseori se utilizează conjunctivul fără *să*: „fie *a* o funcție”); el redă un conținut foarte special și substituie secvențe de exprimare verbală prin semne. Așadar, diferențele esențiale dintre cele două tipuri de descriere apar la nivelul finalității sau realizării acestora.

Vom încerca în continuare să observăm, comparativ, modul de realizare a unei descrieri științifice și a unei descrieri literare. Ne-am oprit asupra unui text din poezia lui George Topîrceanu *Rapsodii de toamnă*: „Mic, cu solzi ca de balaur / trupu-i fin se clatină / Juvaer de smalt și aur / cu șclipiri de platină”; iată și descrierea libelulei ca specie a ordinului zigopterelor din volumul *Lumea animalelor*, după Brehm, București, Editura științifică, 1964, p. 168:

Zigopterele au un zbor oscilatoriu, folosind aripile anterioare și cele posterioare. În acest ordin sînt cuprinse libelele cu o largă răspîndire, libelula verde sau albastră-aurie de 35 mm lungime. Masculul are corpul și aripile colorate în albastru metalic închis, iar femela este de un verde deschis cu reflexe metalice și aripile transparente pătate în brun-auriu. Insectă aeriană, rareori se așază, și chiar atunci continuă să țină aripile desfăcute.

În descrierea științifică a libelulei, autorul are în vedere clasa, ordinul din care face parte, dă indicații precise asupra părților din care se compune, a însușirilor specifice, vorbind despre fiecare parte în mod amănunțit. Autorul își propune în primul rînd să adune, să orînduiască informațiile pe care dorește să le transmită despre libelulă ca specie a zigopterelor. El urmărește apoi să stabilească, pe baza materialului avut la dispoziție, ideile principale, organizîndu-le într-o legătură firească, logică, pentru ca expunerea să fie cât mai clară. Stilul autorului este clar și concis. Sînt folosite cîteva elemente lexicale specifice: „ordin”, „zigoptere” etc., altele împrumutate din domeniul fizicii, ca „oscilatoriu”, și în rest cuvinte din vobirea curentă în sensul strict denotativ. Nu intervine deloc expresivitatea limbajului. Descrierea este realizată numai cu mijloace lexicale și gramaticale, întrucît are un scop pur științific.

În descrierile științifice, stilul autorului se caracterizează prin două calități majore :

— *proprietate* ; întrebuințarea unor termeni proprii fiecărei științe, care exprimă diferitele noțiuni, înlăturînd orice îndoială, neînțelegere (zigoptere, posterior-anterior) ;

— *precizie* ; autorul nu spune nici mai mult, nici mai puțin decît este absolut necesar pentru înțelegerea ideilor.

În descrierea literară, poetul are în vedere un fapt particular care l-a impresionat și în legătură cu care intenționează să-și exprime idei și sentimente. El nu caută să ne facă să înțelegem un fenomen, ci să ne convingă de firescul impresiilor sale. De aceea va fi nevoit să utilizeze cuvinte din limba vorbită, dar în sensul lor conotativ. Expresivitatea este caracteristica principală a stilului unui scriitor (poet, prozator, dramaturg, orator). Ceea ce l-a impresionat în mod deosebit pe Topîrceanu a fost coloritul libelulei. Acelui „albastru metalic închis“ sau „brun-auriu“ îi corespunde aici „smalt și aur / cu sclipiri de platină“. Descrierea se bazează pe termeni antitetici : „mic“, dar „cu solzi ca de balaur“ ; „trupu-i fin“ ; iată trei elemente care se exclud succesiv, dar care concurează la construcția imaginii poetice. În acest caz, mijloacele principale de realizare a descrierii sînt de natură stilistică. Nici *solzi*, nici *balaur*, nici *juvaer*, nici *smalt*, *aur* sau *platină* nu sînt utilizate în sensul lor denotativ, ci în intenția creării expresivității poetice.

Descrierea științifică este *obiectivă*, autorul înlăturînd în mod intenționat tot ce este în legătură cu propria sa simțire, în timp ce descrierea literară este *subiectivă*, autorul prezentînd numai elementul care-l impresionează mai mult, fără ca acesta să fie, în mod necesar, cel mai important.

Textele literare diferă, așadar, de textele științifice prin limbajul folosit, prin structură și conținut, prin modalitățile de realizare.

Satira

Cercet. dr. GHEORGHE LAZARESCU

Institutul de cercetări pedagogice și psihologice

Satira este o specie a genului liric în care se ridiculizează sau se condamnă cu dispreț și indignare aspecte negative ale caracterului omenesc sau ale societății¹, moravuri, concepții, evenimente, persoane, opere literare etc.

Prin extensiune numim satiră orice operă cu caracter critic, demascator, indiferent de gen sau specie². În această accepție satira se manifestă în roman (*Don Quijote* de Cervantes, *Călătoriile lui Gulliver* de J. Swift), comedie (Aristofan, Plaut, Molière, Caragiale, Shaw), literatura de călătorii (*Germania, o poveste de iarnă* de H. Heine), epopeea eroicomică (*Orlando furioso* de L. Ariosto, *Țiganiada* de I. Budai-Deleanu) și altele.

Etimologic, termenul de satiră provine din limba latină, din sintagma *satura lanx*, care desemna un taler conținînd un amestec de diferite roade oferite ca prinos zeiței Ceres. Prima semnificație a fost, așadar, de amestec, și în acest sens a utilizat termenul poetul latin Ennius din

¹ Dictionar de termeni literari, București, Editura Academiei R.S.R., 1976.

² Ibidem.

secolele III—II î.e.n. ca titlu al unei culegeri de poeme diferite în metri variați. Este posibil ca, mai târziu, *satura* să fi suferit și influența cuvintului grecesc *satyros* (satir). În limba română termenul a pătruns prin intermediar francez (*satire*), influența neogreacă nefiind iarăși exclusă.

Elemente satirice se întâlnesc în literatura populară, legate fiind de anumite momente din viața comunității și având ca scop îndreptarea unor defecte, așa cum apar, de exemplu, în strigăturile din folclorul nostru. În literatura cultă, primul satiric este considerat poetul grec Arhiloh din secolul al VII-lea î.e.n. În literatura latină specia a fost introdusă de Lucilius în secolul al II-lea î.e.n. Dacă Horațiu a ilustrat specia prin satire vizând defecte general-umane (avaritia, lăcomia, desfruiul, flecăreala), Iuvenal și Marțial (secolele I—II e.n.) înfierează cu mai multă asprime corupția societății din vremea lor.

Continuată în evul mediu și Renaștere, tradiția satirei este preluată în clasicismul francez de Boileau, apoi de Voltaire, iar în literatura germană a secolului al XVIII-lea de Schiller și Goethe în ciclul *Xeniile*.

Romantismul sporește vehemența satirei, utilizând-o ca armă în lupta politică și socială, lărgind sfera lexicului folosit și introducând o mai mare libertate în versificație, ceea ce contribuie la accentuarea pregnanței în exprimare. Un exemplu îl constituie ciclul *Pedepsele*, îndreptat de Victor Hugo împotriva lui Napoleon al III-lea.

În literatura română specia a fost cultivată de scriitorii pașoptiști, convingși de rolul militant al creației literare, precum Grigore Alexandrescu, Cezar Bolliac, Dimitrie Bolintineanu, și ridicată mai târziu pe culmile genialității de către Mihai Eminescu.

Satira presupune ca autorul ei să fie apărătorul unor valori morale, în numele cărora condamnă moravuri și trăsături negative de caracter în scopul de a le îndrepta, încrezător fiind în perfectibilitatea ființei umane și convins de rolul social al literaturii³.

Să urmărim, în cele ce urmează, două exemple din literatura română, două satire reprezentând modalități diferite.

Satiră. Duhului meu de Grigore Alexandrescu reprezintă modalitatea ironică, „satira glumeată” (după expresia lui Schiller⁴). Ironia presupunând simularea acordului cu un anumit punct de vedere, poetul se preface a adopta atitudinea cercurilor mondene și a se satiriza pe sine însuși pentru lipsa de aptitudini la jocul de cărți, la dans și în complimente, pe scurt la convențiile vieții în societate. Scriitorul se dedublează, adresându-se „duhului”, spiritului său, poate după modelul lui Boileau din *Satira a IX-a*. În realitate, convins de faptul că cititorii aderă la aceleași valori morale ca și el, Gr. Alexandrescu critică societatea care pune accentul pe forme, pe aparențe de mondenitate ce ascund vidul interior, satirizând snobismul celor „patru contese ideale”, pe doamna „ce la jocuri e foarte învățată”, lipsa de talent a unui versificator ori eleganța superficială a unui tânăr încrezut și ridicolul celor care îl apreciază pe acesta: „Vezi domnișoru-acela care toate le știe, / Căruia vorba, duhul, îi stă în pălărie, / În chipul d-a o scoate cu grații prefăcute ? / [...] Fieșcine cunoaște ce cap

³ „Satira presupune cel puțin o fantezie-martor, un conținut pe care cititorul îl recunoaște drept grotesc și cel puțin un standard moral implicit, acesta fiind esențial într-o atitudine militantă față de experiență” (Northrop Frye, *Anatomia criticii*, București, Editura Univers, 1972, p. 281).

⁴ Friedrich Schiller, *Despre poezia naivă și sentimentală*, în vol. *Scrieri estetice*, București, Editura Univers, 1981, p. 382.

tinărul are ; / Dar pentru că dă bine din mâini și din picioare, / Și trîntește la vorbe fără să se gîndească, / Am văzut multă lume cu duh să-l socotească ; / Iată de ce talente avem noi trebuință“.

Întreaga ironie a poetului este evidentă în acest ultim vers : după ce mecanismul succesului în societate a fost demontat și expus ridicolului în adevărata sa lumină, cititorul nu mai poate împărtăși entuziasmul pe care îl manifestă față de, aparente o lume lipsită de conștiința adevăratelor valori.

Prin aceeași artă a autoironiei se apără Gr. Alexandrescu împotriva celor nemulțumiți de satirele lui, poetul lăsînd să se înțeleagă că vina nu este a lui, ci a societății care îi oferă astfel de subiecte : „Adevărat se-n-tîmplă să zici pe la soroace / Cîte o vorbă-două, care la unii place ; / În cîte rînduri însă distracțiile tale / Te fac să scoți cuvînte ce nu ar fi cu cale, / Să superi din greșală persoane însemnate, / Ba încă cîteodată și dame delicate“. Această atitudine, conținută implicit în versurile lui Gr. Alexandrescu, era explicită la Horațiu : „Cum ar putea poetul să fie osîndit, / Cînd inima-i e dreaptă și cugetul cinstit ? / Ar merita pedeapsă de-ar scrie versuri rele !“⁵.

Satira lui Gr. Alexandrescu nu este distructivă ; societatea vremii este acuzată de superficialitate și numai aluziv de injustiție („Mai lesne poci a spune hoțiile urmate / La zece tribunale sub nume de dreptate“), tonul este glumet, iar arta de reconstituire a saloanelor epocii — remarcabilă.

Cu totul altul este tonul satirei eminesciene din ultima parte a *Scrisorii III*. Avem de-a face în acest caz cu un exemplu de „satiră patetică“, despre care Schiller spunea că pornește „întotdeauna dintr-un suflet adînc pătruns de ideal. Numai un puternic instinct spre armonie interioară poate naște un sentiment de profundă revoltă împotriva pervertirii morale, umplînd de indignare sufletul [...]“⁶.

Idealul lui Eminescu este întruchipat în prima parte a *Scrisorii III* (opusă antitetic celei de-a doua) de figura lui Mircea cel Bătrîn, de pilda de eroism, înțelepciune și dragoste de țară a marelui voievod. Trecerea spre partea de satiră este bruscă și schimbarea de ton cu atît mai evidentă : „De-așa vremi se-nvredniciră cronicarii și rapsozii ; / Veacul nostru ni-l acclură saltimbancii și irozii...“. Satirizarea guvernanților liberali ia accente vehemente. Predomină sarcasmul, acea modalitate caracterizată și prin etimologia termenului care o desemnează, grecescul *sarx*, care înseamnă „carne“, sarcasm fiind așadar sinonim cu „a tăia în carne vie“. Satira eminesciană nu se mai bazează pe credința în posibilitatea de îndreptare a celor vizați ; răul este prea profund și trebuie tăiat de la rădăcină : „Cum nu vii tu, Tepeș Doamne, ca, punînd mîna pe ei, / Să-i împarți în două cete : în smintiți și în mișei, / Și în două temniți large cu de-a sila să-i aduni, / Să dai foc la pușcărie și la casa de nebuni !“

Apare și aici figura tinărului superficial, care însă nu se mai mulțumește să strălucească în saloane, ci devine nociv, intrînd fără pregătire în viața publică.

Ca la marii scriitori satirici ai lumii, indignarea eminesciană se transformă în versuri mușcătoare, care acumulează invectivele și imprecățiile într-o covîrșitoare gradație ascendentă : „panglicari“, „stîlp de ca-

⁵ *Satira I*, cartea a II-a, versurile 121—123, în Horațiu, *Opera omnia*, vol. II, București, Editura Univers, 1980, p. 95.

⁶ Friedrich Schiller, *op. cit.*, p. 384.

fenele“, „quintesență de mizerii“, „spuma asta-nveninată, astă plebe, ăști gunoi“, „smintit și stîrpitură“, „perfid și lacom“, „răi“, „fameni“, „ciu-mă-n lume“, „mișei“, nici o insultă nu este prea tare pentru cei vinovați de asuprirea țării.

Lexicul folosit nu ocolește injuria, iar fantezia poetică atribuie celor satirizați aparențe grotești, animalice, sumbră corespondență exterioară a defectelor de caracter : „Vezi colo pe uriciunea fără suflet, fără cuget, / Cu privirea-mpăroșată și la fălci umflat și buget, / Negru, cocoșat și lacom, un izvor de șiretlicuri“, „Și deasupra tuturor, oastea să și-o recunoască, / Își aruncă pocitura bulbucății ochi de broască...“. Puternic demascatoare, satira eminesciană se construiește pe contrastul dintre aparență și esență, dintre pretenție și realitate, ca în această acerbă condamnare a ipocriziei : „Patrioții ! Virtușii, ctitori de așezăminte, / Unde spumegă desfriul în mișcări și în cuvinte“. „Scrisoarea III, în ce-are mai profund original, e un pamflet, trăind dintr-o indignare furioasă, transcrisă într-o năvală de epitete [...]. Numai un mare poet putea da noblețta unor pure injurii care de altfel sînt indiciul unui lirism maxim, dar întors de la extatic la grindinos“⁷.

Pe cele mai înalte culmi ale realizării poetice, satira eminesciană ilustrează strălucit profunda ancorare a speciei în realitățile epocii și, totodată, prin vehementa demascare a unor vicii general-umane, verentitatea ei.

Comparația

Prof. AUGUSTIN MACARIE

Liceul de artă „N. Tonitza“, București

Comparația (<lat. *comparatio* „asemănare“) este figura de stil care constă în alăturarea a doi termeni (obiecte, persoane, acțiuni), cu scopul de a evidenția trăsăturile asemănătoare și de a da o mai mare claritate și expresivitate limbajului. Legătura dintre acești doi termeni — termenul care se compară, respectiv „subiectul“ comparației (T₁), și termenul cu care se compară (T₂) — se face prin cuvintele : *ca, astfel ca, întocmai ca, asemenea, cum, aiddoma, asemănător cu etc.* :

Slova de foc și slova făurită (T₁)

Împărecheate-n carte se mărită,

Ca fierul cald îmbrățișat în clește. (T₂)

(T. Arghezi, *Testament*)

Și cîntec istovește : ascuns (T₁), *cum numai marea,*

Meduzele cînd plimbă sub clopotele verzi. (T₂)

(Ion Barbu, *Din ceas dedus*)

Este evident că, în primul exemplu, „Slova de foc“ și „slova făurită“ (T₁), două metafore-simbol („Slova de foc“ reprezentînd *tradiția, inspirația*, iar „slova făurită“, *inovația și munca îndelungată, migăloasă asupra cuvîntului*) se luminează, își clarifică încărcătura sensibilă prin *comparația-imagine* „Ca fierul cald îmbrățișat în clește“. Merită să fie

⁷ G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*, București, Fundația pentru literatură și artă, 1941, p. 413.

subliniat și înțelesul sugerat prin verbul „se mărită“, care impune ideea de *durată*.

Despre comparație se crede că ar fi una dintre cele mai vechi figuri de stil. Cert este că Homer, în *Iliada* și în *Odiseea*, apelează la ea frecvent, cultivând, în special, *comparația dezvoltată* (nativă), denumită mai târziu, în onoarea lui, *homerică*.

În literatura noastră, găsim *comparații homerice* în opere aparținând lui Ion Budai-Deleanu, Al. Odobescu, M. Eminescu, C. Hogaș, L. Blaga și altor admiratori ai culturii antice greco-latine.

Cităm un exemplu din *Eu nu strivesc corola de minuni a lumii* de L. Blaga :

Și-ntocmai cum cu razele ei albe luna
nu micșorează, ci tremurătoare
mărește și mai tare taina nopții, (T₂)
așa îmbogățesc și eu întunecata zare
cu largi fiori de sfânt mister
și tot ce-i ne-nțeles
se schimbă-n ne-nțelesuri și mai mari... (T₁)

De altfel, vechile tratate de *retorică*¹ distingeau două feluri de comparații : *retorică* și *poetică*.

Comparația retorică (oratorică) avea *funcțiune exemplificatoare*. Următorul citat din *Cuvînt de deschidere la cursul de istorie națională* al lui M. Kogălniceanu îl considerăm concludent :

O asemenea carte ar trebui să fie pentru noi *aceea ce Iliada era pentru greci*. Și să mă credeți, domnilor, că și istoria noastră are întâmplări, are portrete care *nicidecum n-ar rămîne mai prejos decît eroii celor vechi, dacă acestora li s-ar scoate aureola poetică, cu care pana geniului i-au înfrumusețat*².

Comparația poetică este cea mai răspîdită, avînd primul termen (T₁), de regulă, abstract și cel de-al doilea (T₂) concret :

M-atîrn de tine, Poezie, (T₁)
Ca un copil de poala mumiî (T₂)
Să trec cu tine puntea humii
Spre insula de veșnicie
La capătul de dincolo al lumii.

(Al. Philippide, *M-atîrn de tine, Poezie*)

Poezie este termenul abstract (vezi *Epigonii* lui Eminescu : „Înger palid cu priviri curate, / Voluptos joc cu icoane și cu glasuri tremurate. / Strai de purpură și aur peste țărîna cea grea“). Pentru creatorul de frumos, arta reprezintă calea care asigură *nemurirea*. De aceea poetul se *atîrnă* de poezie „Ca un copil de poala mumiî“, imagine accesibilă oricui și cu încărcătură umană universal sensibilă.

Comparația — „fondul afectiv pe care se grefează celelalte figuri de stil, pentru a da expresiei un relief ieșit din comun“³ — ridică din punct de vedere teoretic foarte multe alte probleme. Astfel, de exemplu, *după*

¹ Retorică = arta de a convinge ; ansamblul regulilor care ajută la însușirea acestei arte.

² Apud G. Fierăscu, Gh. Ghiță, *Mic dicționar îndrumător în terminologia literară*, Editura Ion Creangă, 1979, p. 110.

³ Gh. Bulgăr, *Analize sintactice și stilistice*, București, Editura didactică și pedagogică, 1970, p. 194.

criteriul întinderii (spațiul lingvistic al lui T_2), teoria clasică fixează trei structuri :

1. *Comparația-îmagine*, care reprezintă cea mai simplă formă, constituită dintr-un complement circumstanțial de mod comparativ sau dintr-o propoziție :

*Ca unda ta strivită gemem
Și noi tovarășii tăi buni.*

(O. Goga, *Oltul*)

*O roză-nflorește, suavă...
Ca nor risipit e necazul.*

(Al. Macedonski, *Rondelul rozei ce înflorește*)

2. *Comparația-paradigmă*⁴ (<gr. *paradeigma*, lat. *paradigma* „exemplu, model“, în care T_1 va fi o propoziție comparativă :

Cum mănincă rugina pe fier, așa mănincă și pe om slava omenească (Învățăturile lui Neagoe Basarab...).

3. *Comparația-parabolă* (<gr. *parabole* „comparație“) se realizează în frază, T_2 putînd fi reprezentat prin două sau mai multe propoziții. De ex. :

*Ca fluturii ce rabdă să-i poarte-n praf omida,
Să rabd și eu în mine, povară, două vieți ?*

(T. Arghezi, *Nehotărîre*).

De asemenea, sub raportul structurii gramaticale, putem stabili o serie de relații. Cităm pe cele mai importante :

1. o *determinare circumstanțială de mod* (complement sau propoziție circumstanțială de mod) :

(a) *Și inima urmează s-atîrne ca un lacăt
Cu cheile pierdute la porțile luminii ;*

(T. Arghezi, *Nehotărîre*)

(b) *Și-acum
într-un vârtej cotropitor !
Ca un vulcan lumina-n mine fiarbă.*

(Al. Philippide, *Izgonirea lui Prometeu*)

2. o *determinare atributivă* (în cele mai dese cazuri *atribut*, dar și *apozitie*, nume predicativ) :

Mi-a ieșit o floare-n grădină, ca o pasăre rotată, cu miezul de aur. Ai prihănit-o.

(T. Arghezi, *Baroane*)

În analiza literară însă avem în vedere *structura semantică* (sensurile cuvintelor) și, în special, valorile stilistice ale comparației. Iată cîteva dintre cele mai frecvente valori stilistice :

1. *umoristică* (umor, umor popular) : „că-s plin de noroc ca broasca de pîr“ (I. Creangă) ; „S-a opintit iar în risul acela scurt ca un pîrîit de gard“ (M. Preda, *Moromeții*) ;

⁴ Paradigmă = ansamblul formelor flexionare ale unei părți de vorbire D.L.R.M. 1958, p. 583.

2. *ironică, satirică* :

— Menestrel trist, mai aburit
Ca vinul vechi ciocnit la nuntă ;

(I. Barbu, *Riga Crypto și lapona Enigel*)

Un bou ca toți boii, puțin la simțire ;

(Gr. Alexandrescu, *Boul și vițelul*)

3. *hiperbolică* (exagerare intenționată) :

În urma lor, încet, fără zăbavă,
Ca un blestem din vremuri înnoptate,
Ca o pedeapsă-a veacuri de păcate
Venea stăpînul gliei, odrăslite ;

(O. Goga, *Clăcașii*)

4. *grotescă* (urît, diform, ridicol, rizibil, caricatural — totul exagerat) :

Și grumajii tăi umflați,
(Ca șerpi tari, cocliți de bale,
Mai cocliți ca șerpii frați
Din fintini municipale) ;

(I. Barbu, *Domnișoara Hus*, *Prezentare*)

5. *onomatopeică* (imită sunete din natură) :

„Vijîind ca vijelia și ca plesnetul de ploaie...”

(M. Eminescu, *Scrisoarea III*)

Se înțelege că *fiecare comparație poate sugera valori (sensuri) noi, inedite*. Problema este să le sesizăm și să le descoperim forța de sugestie și de sensibilizare a limbajului.

ANALIZE, SINTEZE

Lirica populară tradițională

SABINA ISPAS

Institutul de cercetări etnologice și dialectologice

Între genurile și speciile caracteristice folclorului, cu manifestare activă în contemporaneitate, lirica se dovedește a fi unul dintre cele mai vitale, cu largă circulație atât în mediul rural, cît și în cel urban, capabilă de inovație. Alături de motivele tradiționale, textele poeziei noi sînt create și puse în circulație, respectînd aceleași tehnici de creație.

Atunci cînd ne referim la un text literar pe care îl caracterizăm ca fiind „folcloric” sau „popular”, trebuie să avem totdeauna în vedere necesitatea ca acesta să se supună la cel puțin trei dintre cele patru caracteristici fundamentale : să fie transmis pe cale orală, să fie anonim, să aibă caracter colectiv (de-a lungul generațiilor de creatori și transmițători, cu fiecare variantă a textului cîntat sau spus, fiecare interpret a adus o con-

tribuție personală la modelarea textului) și să fie *sincretic* (un text este însoțit totdeauna de muzică sau de dans sau muzică și dans, gestică etc., textul nu se „spune“, nu se recită singur niciodată).

Structura muzicală este aceea care determină diferențierea în cadrul liricii : *doină* — „cîntec lung“, „ca pe coastă“, „de luncă“, „de codru“, „cîntec haiducesc“ sau cîntec propriu-zis și, uneori, strigătură, textul literar propriu-zis neprezentînd particularități conform cărora cercetătorii să-l poată încadra uneia dintre categoriile amintite. La nivelul textului literar, se operează o clasificare tematică, de conținut, și una de motive, la nivelul superior al unităților minimale care compun textul liric. (Tot în lirica populară se încadrează *bocetul*, specie a ceremonialului funebru).

Mai spontană, legată de propria personalitate a interpretului creator de variante, lirica nu are nevoie de un cadru special pentru a fi interpretată, nu este legată de un anume timp și loc de desfășurare, nu solicită specializarea interpretului, spre deosebire de *baladă*, specie „de ascultare“ prin excelență, care are nevoie de un anume cadru de desfășurare și de audioriu sau de textele diferitelor rituale, care trebuie să se supună unui complex de împrejurări legat de spațiu, timp, interpreți, recuzită etc.

Cercetarea motivelor care intră în alcătuirea textelor de lirică populară atestă larga răspîndire teritorială a acestora în România, demonstrînd, astfel, unitatea culturii populare. Un motiv erotic cum este următorul : „Busuioace, nu te-ai coace, / Nici sămîntă n-ai mai face, / Că din sămîncioara ta / S-a năstimit dragostea“¹ este răspîndit în ținuturile : Alba, Dolj, Gorj, Vilcea, Olt, Prahova, Ialomița, Brașov, Covasna, Buzău, Constanța, Galați, Teleorman, Neamț, Bistrița-Năsăud, Cluj ; alte motive au o circulație locală marcată, atestînd diversitatea culturii populare : „Mîndruluț cu păr negruț, / Cum te-aș putea face struț, / Eu te-aș culca-n legănuț, / Ziua te-aș pune-n fîntînă, / Noaptea te-aș culca pe mînă / Și te-aș strînge la inimă“², motiv atestat, pînă în prezent, numai în sate din Maramureș. Unele motive circulă frecvent în contextul altor specii. Cunoscutul portret al ciobanului din balada *Miorița* este frecvent în cîntecul liric. Motivul creionează un ideal al frumuseții masculine : „Un voinicel nant, / Nant și sprîncenat ; / Sprîncenele lui — / Pana corbului, / Ochișorii lui — / Mura cîmpului, / Coaptă la răcoare, / Neajunsă de soare, / Coaptă la pămînt, / Neajunsă de vînt ; / Fețișoara lui — / Spuma laptelui, / Mustăcioara lui — / Spicul griului“³.

Textul liric poate fi împărțit în cîteva grupe tematice ample, fiecare dintre aceste grupe avînd subdiviziuni categoriale specifice.

Cea mai mare grupă tematică este cea a eroticii (poezia populară de dragoste), urmată de grupele de dor-jale-singurătate, de cea socială-haiducească, de cătănie și de cea satirică.

Singurătatea, jalea, dorul, înstrăinarea își găsesc corespondenți în experiența acelor lucruri și fapte care îl înconjură pe eroul liric : „Străinel ca mine nu-i / Decît puiul cucului / Cînd îl lasă mama lui / În mijlocul do-drului / Mititel și făr' de pene, / Ar zbura, n-are putere / Și-ar cînta, da'

¹ Arhiva Institutului de cercetări etnologice și dialectologice (A.I.C.E.D.), inf. nr. 13.898, 1951.

² I. Bîrlea, *Cîntece poporane din Maramureș...*, vol. II, București, Editura Casei școalelor, 1924, p. 49.

³ *Folclor din Oltenia și Muntenia...*, vol. III, București, Editura pentru literatură, p. 866—867. (E vorba, desigur, nu de culoare, ci de tăietura în formă de „spic“ a „mustăcioarei“).

n-are glas / Că prea micuț a rămas“⁴ ; „Spune, maică, adevărat / Pe mine
cînd m-ai scăldat / Apa unde-ai aruncat ? / La tulpina spinului, / Să fiu
frate strinului ; / La tulpina mărului, / Să fiu frate dorului“⁵.

Haiducia avea loc în același cadru familiar : „De cînd maica m-a făcut /
tot în codru m-a crescut ; / nimenia nu m-a văzut / decît luna și soarele / și
dragii căprioarele. / Căprioare, surioare, / sculați în două picioare, / roade-i
poala codrului / să văd matca Oltului“⁶.

Plecarea la oaste, ruperea de familie și de ocupațiile cotidiene erau,
pentru creatorii textelor literare tradiționale, tot atît de dureroase ca
singurătatea și înstrăinarea : „Frunză verde foi de ceapă, / lasă voinicii să
treacă, / să treacă la ciobănie, / să scape de cătănie. / Cătănia cui i-e dată, /
La copilul fără tată“⁷ ; „Spală, maică, cămașuța / și mi-o clătește la vale /
să-mi treacă de dor, de jale“⁸.

Dragostea acoperă, în textul liric popular, toată plinătatea trăirilor
îndrăgostitului, de la neliniște și lipsă de cutezanță la iubire pătimașă sau
blestem atunci cînd unul dintre parteneri își calcă jurămîntul, părăsindu-și
iubitul sau iubita : „Foaie verde de-avrameasă, / Cine iubește și lasă /
Dumnezeu să-i dea pedeapsă / Tîrîșu șarpelui / Și pasu gîndacului, / Vije-
itu vîntului, / Pulberea pămîntului“⁹.

Scopul final al iubirii este realizarea unei căsătorii fericite : „Foaie
verde doi bujori, / Mîndră, cătrîntă cu flori / Eu ți-am spus de-atîtea ori /
Cînd vii sara-n șezători / Așează-te lingă mine / Că mie mi-i drag de tine /
Ș-am să mi te duc acasă, / Ca să mi te fac mireasă / Mîndruliță, floare-
aleasă“¹⁰.

Ca toate discursurile lirice, și cîntecul liric popular este o formă de
catharsis.

Ion al Glanetașului și Ilie Moromete

Prof. ELEONORA ZAMȘA
Școala generală nr. 75, București

Două dintre cele mai reprezentative romane de inspirație rurală din
literatura noastră sînt *Ion* de L. Rebreanu și *Moromeții* de M. Preda.

Pornind de la realități aparținînd unor epoci și zone geografice dife-
rite, cei doi prozatori impun conștiinței cititorului două tipuri umane de o
deosebită autenticitate și vigoare.

Cunoscut ca maestru al zugrăvirii mulțimilor în mișcare, L. Rebreanu
așază, în primplanul romanului *Ion*, un personaj *individual, dar repre-
zentativ* pentru colectivitatea umană din care face parte, purtînd pecetea
mentalității clasei și a timpului căruia îi aparține. Deși înzestrat cu o per-
sonalitate puternică, el nu este un unicat. În tot ceea ce face, Ion merge
pe căi „bătătorite“.

Dimpotrivă, M. Preda, în romanul *Moromeții*, ne oferă imaginea unui
personaj cu o fizionomie foarte „a sa“, evoluînd în felul său pe coordonatele
generale ale timpului în care trăiește. Cele cîteva trăsături caracteristice

⁴ A.I.C.E.D., mg. 731j, 1936.

⁵ A.I.C.E.D., mg. 2577a, 1932.

⁶ I. G. Bibicescu, *Poesii populare din Transilvania*, București, 1893.

⁷ *Ibidem*.

⁸ *Ibidem*.

⁹ A.I.C.E.D., inf. 4061, 1939.

¹⁰ A.I.C.E.D., mg. 3512i, 1968

țaranului în general (șiretenie, precauție, disimulare a intențiilor) aduc un spor de autenticitate personajului, fără a-i știrbi nota de originalitate. Personajul lui M. Preda, al cărui prototip, după propria mărturisire a autorului, este chiar tatăl său, este un *spirit „contemplativ“*, în totală opoziție cu *spiritul activ și pragmatic* (orientat exclusiv către aspectele practice ale vieții) care guvernează întreaga evoluție a personajului lui Rebreanu.

Deosebite sînt și modalitățile de caracterizare folosite de către cei doi autori.

L. Rebreanu ne oferă un *roman de creație*, în care *personajul*, privit din exterior, *se constituie din gesturi* (al îmbrățișării pămîntului, de exemplu) și *fapte* (seducerea Anei), la care se adaugă *referințele autorului* („iute și harnic ca mă-sa. Unde pune el mîna pune și Dumnezeu mila. Iar pămîntul îi era drag ca ochii din cap“) sau *ale altor personaje* : Vasile Baci, doamna Herdelea, preotul Belciug.

X M. Preda își privește personajul mai ales „din interior“. Tehnica folosită este cea a *analizei psihologice*, prin care autorul urmărește dinamica gîndurilor și sentimentelor personajului său. Cînd îl privește din exterior, autorul utilizează *tehnica decupajului* : din viața personajului sînt selectate momente semnificative (cina, secerișul, discuțiile din poiana fierăriei lui Iocan, confruntarea cu agenții fiscali) care pun în lumină trăsăturile lui definitorii.

Încolo de toate deosebirile, dintre care am enumerat doar cîteva, personajele principale ale acestor două romane au totuși în comun faptul că amîndouă evoluează și se definesc în raport cu problema pămîntului. Este un raport de *intercondiționare*, căci dacă, pe de o parte, temperamentul, vîrsta și starea civilă a fiecărui personaj marchează într-un anume fel atitudinea lui față de proprietatea funciară, și aceasta, la rîndul ei, își pune pecetea, într-un anume fel, asupra evoluției și destinului fiecăruia dintre cele două personaje. Aceasta este perspectiva din care vom aborda tema propusă.

1. Plasarea personajului în timp și spațiu

Ion își consumă scurta și zbuciumata sa existență în primele decenii ale secolului nostru, în satul Pripas, sat „pitit într-o scrîntitură de coline“, undeva pe valea Someșului. Colectivitatea satului joacă rolul unui „cor tragic“, care comentează întîmplările al căror protagonist este, de cele mai multe ori, Ion al Glanetașului. Scena pe care tînrul ambițios caută să se remarce, dar este, cel mai adesea, umilit este pe rînd: bora satului, cîrciuma sau biserica.

Satul lui, Ilie Moromete, Siliștea-Gumești, este așezat în cîmpia Dunării. M. Preda datează acțiunea în preajma celui de-al doilea război mondial. Este un moment de relativă, de aparentă acalmie, cînd se pare că „timpul este foarte răbdător“ cu oamenii, iar „amenințările mari se sfîrșeau în puzderie de amenințări mai mici pe care cu ajutorul timpului le duceau zilnic în spinare“. În aceste împrejurări, „viața se scurge aici fără conflicte mari“. Marea plăcere a siliștenilor o constituie discuțiile pe teme politice din poiana fierăriei lui Iocan.

2. Vîrstă, stare civilă

Băiat de țărani săraci, dornic de îmbogățire, Ion este flăcău de însurat, amănunt semnificativ care conține de fapt cheia întregii evoluții ulterioare a personajului.

Om în puterea vîrstei și căsătorit a doua oară, Ilie Moromete este cap al unei familii numeroase, a cărei liniște este tulburată de certurile pentru avere dintre copiii proveniți din cele două căsătorii.

3. Statut social

Mama lui Ion, Zenobia, moștenise destulă avere de la părinți, dar Alexandru Glanetașu, tatăl ei, mai mult cîntăret decît gospodăru, a risipit-o repede. *Putinul pămînt* pe care-l mai au nu-i poate asigura tînărului harnic și ambițios poziția pe care și-o dorește printre oamenii satului. Ion resimte duros sărăcia care îl diferențiază de ceilalți oameni din sat, punîndu-l într-o situație de inferioritate socială în ciuda calităților pe care le are.

Cele două loturi de pămînt, totalizînd 14 pogoane, îi asigură lui Ilie Moromete o poziție privilegiată în cadrul colectivității din care face parte. La adunările duminicale din poiana fierăriei lui Iocan, lectura cu voce tare a ziarului și comentariile de rigoare sînt apanajul lui Ilie Moromete, singurul consătean capabil a-i da replica fiind Cocoșilă, prietenul și „rivalul său politic“.

4. Scop urmărit

De aceea, scopul căruia întreaga sa viață i se subordonează este acela de a obține cît mai mult pămînt. Este ceea ce romancierul numește „*glasul pămîntului*“, căruia Ion îi dă ascultare în prima parte a romanului.

Mulțumit de situația pe care o are, Ilie Moromete nu dorește altceva decît să păstreze intacte cele două loturi care asigură liniștea lui prezentă și căpătuiala viitoare a copiilor lui. Goana după înavuțire a vecinului său, Tudor Bălosu, îi provoacă oroare.

5. Mijloace de realizare

Gîndul de a lua pe fata lui Vasile Baci, pentru a scăpa de sărăcie, îl urmărește pe Ion pe tot parcursul primei părți a romanului: insinuant și nebuloș mai întîi, insistent și clar după ce găsește modalitatea de a anula opoziția lui Vasile Baci, care-l consideră un „sărăntoc“ și un „țîlhar“. Între cei doi se angajează o lungă și îndîrjită luptă, în care cînd unul, cînd celălalt pare a fi victorios, iar Ana este coborîtă la rolul ingrat de bumerang. În cele din urmă, pămînturile lui Vasile Baci, devenite pentru scurt timp proprietatea lui Ion, vor intra în posesiunea bisericii. Este o rezolvare a stării conflictuale pe baza aceluiași principiu pe care îl avusese în vedere și marele dramaturg I. L. Caragiale în capodopera sa *O scrisoare pierdută*: cînd doi se ceartă, al treilea cîștigă.

Modalitatea prin care Ilie Moromete crede că va putea să salveze integritatea loturilor de pămînt și tihna taifasurilor duminicale este *tergiversarea*. Cu convingerea neclintită că lucrurile se vor rezolva, într-un fel, de la sine, el trece prin momentele dificile jucînd comedia disimulării. Nici una dintre amenințările care plutesc deasupra familiei nu capătă o rezolvare totală, definitivă, ci numai amînarea scadenței. Cu șiretenia caracteristică clasei din care face parte, Ilie Moromete crede că răul poate fi „păcălit“. A-l înfrunta reprezintă un risc pe care nu și-l asumă.

Evoluția celor două personaje, determinată în primul rând de un factor de ordin social, și anume de poziția lor în raport cu proprietatea funciară, capătă o mai puternică motivație artistică prin adăugarea unui factor de ordin psihologic : datele temperamentale cu care este înzestrat fiecare dintre ele.

Încercînd o definire a profilului moral al personajului, Eugen Lovinescu constată la Ion „o voință imensă”. G. Călinescu adaugă ingratitudea, egoismul și lipsa de scrupule la modul ingenuu. Ambii vorbesc despre „viclenie”, care, după Eugen Lovinescu, este „procedurală”, iar după G. Călinescu „instinctuală”.

Dar Ion este, mai ales, *pătimaș*. Toate manifestările sale poartă pecetea patimei : dragostea pentru Florica, dar și pentru pămînt, dorința de a se remarcă printre flăcăii satului, ura împotriva celor care îl umilesc, răzbu-narea.

Această trăsătură l-a determinat, credem, pe regizorul Mircea Mureșan să-și intituleze ecranizarea după romanul lui L. Rebreanu *Blestemul pămîntului, blestemul iubirii și nu Glasul pămîntului, glasul iubirii*. Căci, dacă glasul poate fi, în egală măsură, al instinctului sau al rațiunii, blestemul nu poate porni decît din aceleași zone întunecate ale instinctului ca și patima.

Portretul pe care criticul de film Ecaterina Oproiu îl face actorului distribuit în rolul principal (Șerban Ionescu) subliniază aproape exclusiv această trăsătură : „obraz supt, privire de catran în clocot, ris de fiară tînără, temperament de balaur”. Poate că Rebreanu însuși n-ar fi dat repere mai exacte pentru înfrumusețarea pe ecran a acestui personaj al său.

În ceea ce privește profilul spiritual al lui Ilie Moromete, exegeții operei lui M. Preda afirmă, în consens, că el este un „tăran filozof” (primul din literatură noastră), *spirit contemplativ* pentru care viața este un spectacol continuu. Cei din jurul său constată cu uimire că el „avea ciudatul dar de a vedea lucruri care lor le scăpau, pe care ei nu le vedeau”. Cu *inteligența sa pătrunzătoare*, el sesizează cereul vicios în care se zbate, muncind pămîntul pentru a putea plăti impozitele și plătind impozite pentru a putea păstra pămîntul. Asociată cu o anumită *bonomie*, *inteligența* sa îi creează disponibilități pentru *umor*. A face haz pe socoteala altora este marea lui plăcere, dar și un mijloc de a depăși momentele grele.

În împrejurări neplăcute, el dovedește o stăpînire perfectă a artei *disimulării intențiilor* prin afișarea ignoranței, în fond o naivitate trucată, amănunt care justifică apropierea lui de Moș Ion Roată. În discuțiile cu agentul fiscal, cu jandarmul sau cu vecinul său Tudor Bălosu, Ilie Moromete se comportă ca un actor, reușind să creeze în jurul său perplexitate sau descărcări de minie, cu aerul cel mai nevinovat din lume.

Opoziția dintre firea activă, dinamică, pătimașă a lui Ion și firea contemplativă a lui Ilie Moromete apare foarte bine marcată în momentul confruntării celor două personaje cu pămîntul pe care îl stăpînesc. În timp ce lui Ion privește pămîntul îi provoacă o stare de euforie, o dorință

aprigă de a-l simți sub picioare, de a-i sorbi mirosul, de a-și umple ochii de „culoarea lui îmbătătoare“, un elan finalizat în acel cunoscut gest al îmbrățișării pământului, Ilie Moromete se comportă ca un spectator, privind cu o detașare superioară spectacolul muncii fiilor săi, la adresa cărora formulează observații malițioase.

7. Evoluție

Acest temperament „de balaur“ explică *diagrama sinuoasă* a vieții lui Ion, zbaterea sa între „glasul pământului“ și „glasul iubirii“, zbatere care face din el un personaj „dilematic“, iar din cartea lui L. Rebreanu un roman social și psihologic în același timp.

Pe cit de mult dorise, pe cînd era flăcău, căsătoria cu Ana (de fapt cu pogoanele ei), pe atît de mult dorește refacerea legăturii cu Florica după ce află despre proiectata ei căsătorie cu George. „Tot a mea ai să fii tu“, îi spune el Floricăi. „Să știi de bine că fac moarte de om și tot a mea ai să fii!“.

În ciuda calităților deosebite cu care este înzestrat acest personaj, adversitățile sociale caracteristice epocii îi vor marca negativ evoluția, transformînd-o într-un *declin lent*, dar neiertător. Începutul acestui declin îl constituie tăierea salcîmului, simbol al trăinicieii și unității familiei Moromeților, iar punctul ultim hotărîrea de a vinde lui Tudor Bălosu jumătate din loturile de pămînt.

Între aceste două momente, asupra lui Ilie Moromete se abat lovituri după lovituri, spulberîndu-i iluzia că răul mai poate fi „păcălit“.

8. Deznodămînt

Dar „moarte de om“ a făcut, în cele din urmă, nu Ion, ci George. Sfîrșitul lui Ion este năprasnic, însemnînd *anulare brută și totală* a ființei lui, anulare venită din afară, ca un blestem. Cuvintele lui Vasile Baciuc sînt revelatoare în acest sens: „Dumnezeu nu bate cu bîta... Iaca, mi-a furat pămînturile și l-a săturat Dumnezeu de pămînt!“.

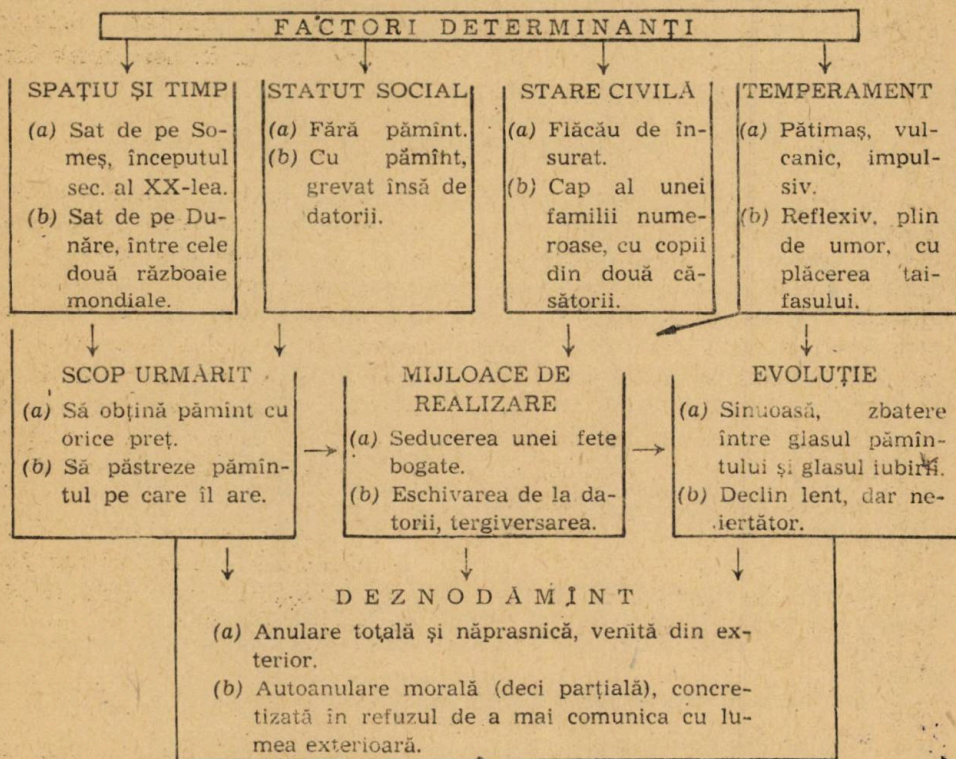
Felul în care a murit Ion este în perfectă concordanță cu felul în care a trăit. Întreaga sa evoluție către acest deznodămînt ilustrează procesul de dezumanizare și consecințele tragice pe care le determină goana după avere. Cazul lui Ion este caracteristic societății în care a trăit, societate în care omul nu este apreciat după munca sa, ci după avere, societate în care oamenii își pierd calitatea cea mai de preț: *omenia*.

Hotărîrea de a vinde o parte din pămînt înseamnă însă abdicarea lui Ilie Moromete de la întregul său mod de viață anterior, retragerea în singurătate și muțenie, adică *autoanulare morală*. Fără cele 14 pogoane de pămînt, Ilie Moromete nu mai e Ilie Moromete.

Destinul său este surprinzător de bine intuit de către un alt personaj al romanului, Din Vasilescu, care, modelînd din humă capul lui Ilie Moromete, oferă celor adunați în fața fierăriei lui Iocan o imagine uimitoare prin forța ei anticipativă: „Era așa cum îl cunoșteau ei, dar parcă era singur, fără familie, fără Iocan și Cocoșilă, fără Dumitru lui Nae și... fără parlament“.

Schema pe care o oferim în continuare cuprinde o prezentare sintetică a tuturor aspectelor problemei discutate, cu o mai clară evidențiere a relațiilor de cauzalitate care se pot stabili între ele.

D. R. Popescu: „Soldatul necunoscut“

Prof. RODICA ZAFIU
Școala generală nr. 1, Ciorogîrila

Două dintre trăsăturile caracteristice ale operei lui D. R. Popescu — orientarea către teme grave, fundamentale, ale vieții și morții, și construirea unor simboluri — pot fi urmărite în scurtul fragment *Soldatul necunoscut*¹.

O lectură atentă va descoperi în text, dincolo de întâmplarea imediată, ușor rezumabilă, multitudinea de amănunte semnificative care leagă fapte și gesturi. La cel mai înalt nivel de generalitate, tema nuvelei e dată de confruntarea dintre copilărie — ca joc și izolare în inocență — și moarte, cu dimensiunea ei eroică și sublimă, nedespărțită totuși de ome-
nesc. Întâlnirea copilăriei cu moartea are loc prin joc: se dovedește astfel că jocul este el însuși grav, iar legile eterne ale vieții și ale morții se impun firește, fără traume, fără salturi bruște în maturitate. Frazele din finalul nuvelei sînt cel mai bun punct de plecare pentru interpretarea ei, pentru

¹ Nuvela din care face parte fragmentul a apărut, cu același titlu, în volumul *Somnul pămîntului*, București, Editura tineretului, 1965, p. 142—154. Ne vom rezuma aici la analiza fragmentului cuprins în manualul pentru clasa a VI-a.

orientarea în densitatea de simboluri a textului. Vom găsi aici, mai întâi, firescul integrării spontane a unor copii într-un ritual străvechi, pe care îl descoperă fără greutate, fără ruperi dureroase : „Copiii nu plîngeau și nu le era frică“. Apoi curgerea neîntreruptă a apelor, temă însoțind permanent desfășurarea epică, și pe care o dublează în finalul nuvelei „curgerea“ serii („seara umplea cerul adusă de vîntul ce bătea moale“), ambele moduri de a indica, în registru simbolic, fluxul universal al vieții. (Începutul nuvelei, necuprins în fragmentul pe care îl analizăm aici, impune, chiar prin prima frază, tocmai acest cadru simbolic : „Apele curgeau la vale, încet, fără întrerupere...“).

Mișcarea fundamentală e cea a cuprinderii, a înghițirii individului în fluidul universal, a cărui perfectă imagine e, aici, natura, prin elementele sale esențiale : apa, pămîntul (viu și el, mobil), nisipul, vegetația. Ultimele fraze ale nuvelei lămuresc sensul profund al acestei mișcări : așezarea deplină și liniștită în pămînt și în istorie, la adăpostul unor legi de dăinuire mai puternice decît trecătoarele războaie.

Observăm că, odată descoperit finalul, tot începutul — jocul copiilor — se vedește a-l prefigura în mod permanent și obsedant. Întîlnirea dintre joc și moarte e minuțios pregătită, pusă și ea sub semnul „curgerii“ — metaforă-cheie a întregii nuvele —, al trecerii continue de la o stare la alta, de la glumă la gravitate, de la joc la profundă angajare. În partea de început a textului, imaginea *îngropării*, care va domina finalul, se conturează treptat :

Știrbul „*se acoperi cu nisip, tot, numai ochii și nasul îi rămăseseră afară. Nisipul îl ardea, moleșindu-l... Pe știrb parcă-l înghițise pămîntul*“.

Mutul și pistruiatului „nu li se mai vedeau decît ochii și gura, *parcă-i înghițise apa*“.

„Boii *parcă se înecaseră* în baltă, prin trestii.“

Finalul astfel anticipat fiind :

„Și cum se îndepărtau, mormîntul nu se mai vedea, intra în pămînt. *Parcă îl acoperea pămîntul încet*“.

O natură vie, fantastică ia în stăpînire ființele, le atrage în sine.

Gesturile copiilor se așază dinainte, în mod straniu prevestitor, în tiparul pe care îl va umple soldatul mort :

„Știrbul *se așază pe spate în nisip* și se uită la cer. Era multă lumină, și el *închise ochii... Nisipul îl ardea, moleșindu-l*“.

„Știrbul *se culcă în lucernă*, la zece pași de cîrnă. Mirosea lucerna și *te ador-mea*“.

„Soldatul *stătea întins pe spate, în lucernă, cu casca pe ochi...*“.

Copiii îl cred adormit. Somnul e, de altfel, în această formă vag magică, un preludiu al morții.

Nu mai puțin decît soldatul, care nu răspunde la nici un nume, le-ar putea avea pe toate și „parcă n-ar avea nume“ (indiciu direct, în text, al caracterului său de efigie), copiii — „știrbul“, „mutul“, „pistruiatul“, „cîrna“ ș.a.m.d. — sînt, în grup unitar, personaje simbolice, poreclele lor necăpătînd nici măcar individualitatea scrierii cu majuscule.

Ochii ridicați spre cer reprezintă un alt element, prin care se realizează întîlnirea dintre cele două entități contrastante : copilul îi închide de prea multă lumină, îi închide și de frică („Era multă lumină, și el închise ochii și se gîndi că acum două zile, cînd trecuse frontul pe lîngă sat,

tot așa stătuse în beci, cu ochii închiși“), astfel încît realitatea războiului nu ajunge pînă la el : „El nu văzuse nimic“. În schimb, de sub casca lui, „ochii soldatului, deschiși, priveau cerul“. Diferența dintre cele două lumi e aici marcată.

Izgonirea războiului din planul real e manifestată și în jocul de-a strigatul boilor. Ca formă de rezistență, continuarea unei vieți obișnuite, ca și cînd frontul și războiul n-ar fi existat, presupune solidaritatea cu natura atotputernică, dominantă în final :

„Apa n-o luaseră nemții. Umbrele plopilor se legănau în ea. Rămăseseră și cîmpia, și cerul la fel ca înainte, și tot ca înainte copiii se jucau“.

Să observăm, în treacăt, alte cîteva elemente de anticipare : copiii strigă către boii absenți, așa cum vor vorbi mult timp soldatului mort ; cei care, în joc, se ascund nu pot fi văzuți și nu răspund la întrebări (vezi jocul ca metaforă a morții la Arghezi, *De-a v-ați ascuns*).

Copiii sînt astfel solidari cu natura — florile lor, lucerna, întunericul nopții și pămîntul, care pare să crească, îl acoperă deopotrivă pe soldat — și în același timp pregătiți să treacă în locul acestuia din urmă (totul devenind astfel pentru ei, de la ochii deschiși către cer pînă la jocuri și la întîlnirea cu moartea, o inițiere).

Tema reală a fragmentului nu poate fi redusă la aceea a soldatului necunoscut (expresie dublu semnificantă : un soldat pe care nu îl cunoaște nimeni, dar și Soldatul Necunoscut, efigie a eroului anonim), nici la cea a copiilor care trăiesc multiple revelații (a războiului pînă atunci alungat din real, a morții, a demnității luptătorului, a solidarității), trebuind a fi căutată la intersecția celor două, în semnificațiile mai adînci ale întîlnirii.

Teme

1. Analizați treptele jocului copiilor în jurul soldatului ; încercările de identificare (grad, nume, raniță) ; variațiile de atitudine ale copiilor.
2. Expresia directă a constatării morții soldatului e substituită printr-o imagine. Care anume ? Cunoașteți cazuri de folosire a unor procedee similare ?
3. Urmăriți elementele lexicale care apar în text ca simboluri ale liberății : cer, ochi, apă...
4. De ce nu se amintește nimic direct în text despre eroismul soldatului. Care este explicația ?

Eugen Barbu: „Soarta unui om“

Prof. CONSTANTIN BLĂNARU

Inspectoratul școlar județean Suceava

Complexitatea povestirii *Soarta unui om* de Eugen Barbu prezintă reale — și deloc neglijabile — dificultăți pentru realizarea comentariului literar cu clasa a VII-a. Cauzele acestei situații sînt, printre altele, lipsa de experiență a elevilor în receptarea unui asemenea text în proză de o mare densitate psihologică, tentația urmăririi doar a „intrigii polițiste“ și insuficiența terminologiei (în fond, a noțiunilor de teorie literară). Pentru simplificarea lucrurilor, *Soarta unui om* este privită, de obicei, în mod diferit, fie ca proză de creație (aceasta de cele mai multe ori), fie ca proză de analiză (supusă, însă, structurii pur narative). Or, structura narativă a povestirii este determinată nu atît de rigorile prozei de creație, cît de cele ale prozei de analiză.

Dincolo de aparențe, *expozițiunea* cuprinde toată partea întâi și o mare parte a celei de-a doua (pînă la chemarea lui Mărin și a soției lui în alaiul nunții). Explicația acestei delimitări rezidă în prezența personajelor principale: Vasile Luică, al cărui destin dramatic impresionează și care rămîne și în partea a doua o prezență morală, Mărin, care îl substituie în plan real, și Maria, a cărei conduită este efectul acestei prezențe neașteptate, perturbatorii.

Intriga se conturează în urma chemării menționate („O bănuială scurtă îl făcu să tresară pe ceferist”) și se declanșează odată cu întrebarea lui Mărin:

- Dar al dumatile unde e ? întreabă Mărin.
- Cine ? se miră soacra la rîndul ei, oprindu-se pe scara scîrțitoare [...].
- Maaamăă, ce faci, nu vii ? striga ginerele, săltînd bradul.
- Viin, acuş, vin, bîlbîi muierea palidă, privind bănuitor la ceferist și întrebîndu-l deodată cu voce sugrumată în timp ce urca la loc treptele şubrede.
- N-ai băut ceva azi de dimineață ? Mă, femeie, e întreg la minte sau își bate joc de sufletul meu ?

Desfășurarea întâmplărilor are loc la nivelul unui amplu dialog între Mărin și nuntași, în cadrul căruia se dezvăluie stările de conștiință ale unor oameni șocați de neprevăzut. Tot dialogul este expresia unui proces psihologic tensionat. Relațiile și influențele ce caracterizează personajele sînt bine gradate. Astfel, Mărin, știindu-l pe Vasile Luică întors acasă, trece prin diverse momente sufletești: o „bănuială scurtă”, nedumerire, „frică de un lucru grozav”, încercarea de a se sustrage privirilor celor din jur, „o groază fără nume”, „o bănuială grea ce se îndesa pe sufletul său ca un nor negru”, enervare, derută, rușine. La rîndul ei, Maria se zbate în nedumerire, pornire investigatoare, „deznădejde plină de speranță”, deznădejde fără speranță, neîncredere în rațiunea lui Mărin, revoltă, dorință acută de certitudine. Și celelalte personaje străbat stări diverse care contribuie la atmosfera agitată: indignare, nașul; curiozitate, soția acestuia și fata Mariei; porniri batjocoritoare și ofensatoare la alții. Toate acestea se acumulează și explodează într-o atitudine flagelatoare („— Huideo, bețivule, neisprăvitule !”), care constituie *punctul culminant*.

Deznădămintul se produce la intervenția conciliatoare a Mariei, apoi a șefului de post, care echilibrează starea de spirit colectivă. Căutarea și găsirea lui Vasile, apoi prinderea și anchetarea ucigașilor apar ca într-un apendice narativ.

Considerăm că nu blamul lui Ionică („— Nu te lua după nebunu ăsta...”) este punctul culminant al nuvelei. Deoarece în prima parte a nuvelei protagonistul era Vasile Luică, iar în a doua Mărin, punctul culminant trebuie găsit în stările lui sufletești, nu în evenimente.

Tenta polițistă a nuvelei, la sfîrșitul căreia e scoasă la iveală o crimă, este evidentă. Tocmai efortul depus pentru descoperirea crimei dă tensiune dramatică. „În fond — spune W. Kayser — nuvela (nuvela în general — n.n.) nu e pur și simplu epică, ea nu zăbovește la tot pasul, ci, prin concentrarea ei asupra evenimentului și tensiunea ei temporală, se apropie de dramatic. Prin aceasta se îngustează și rolul naratorului. El nu poate să divagheze mult, trebuie să relateze concret și se observă din tonul lui că e impresionat el însuși de fioroșenia lumii...”¹.

¹ Wolfgang Kayser, *Structuralismul. Antologie*, București, Editura pentru literatură universală, 1967, p. 120.

Echilibrul părților derivă din poziția protagoniștilor. Ei polarizează atitudinea și impun subordonarea mijloacelor epico-analitice ale scriitorului. Astfel, prima parte a narațiunii se sprijină pe secvențe descriptive (unele portretistice), pe dialog și pe monologul lui Vasile Luică, iar a doua pe dialog și pe monologul — mai puțin relevant — al lui Mărin. Lapidaritatea și siguranța observației psihologice se corelează cu perspectivele temporale. În narațiune se folosește perfectul simplu, care aduce trecutul lui Vasile Luică în apropierea prezentului, dialogul adâncește situarea în prezent, iar monologul aceluiași personaj integrează trecutul individual în prezentul colectiv. Revenirea lui Luică se instaurează prin conștiința lui Mărin (prima parte), apoi, prin Mărin, în conștiința satului. Dificultatea acestui proces de integrare este intuită de scriitor cu mare finețe. Istoria în desfășurarea ei nu se întoarce la trecut, ci îl recuperează din punct de vedere moral și filozofic. De aceea, valorificarea educativă a nuvelei poate fi facilitată prin organizarea unor procese literare. În afară de procesul literar recomandat în manual, mai poate fi inițiat unul axat pe relația Mărin („mincinos” și „smintit”) — nuntași „lucizi” și indignați împotriva lui Mărin). În ambele însă, semnificațiile politice, etice și filozofice (condamnarea războiului, a brutalității și criminalității, a iresponsabilității și neomeaniei, pledoaria pentru respectarea valorilor morale ale societății noastre etc.) trebuie relevate, și pe baza *probelor* literar-artistice: declarațiile succinte ale lui Mărin, reacțiile psihice ale auditorilor, cauzele lor profund umane (dragostea și fidelitatea Mariei față de Vasile, solidaritatea sătenilor cu Maria ș.a.), dialogurile aprige, monologurile interioare pline de adîncime, elementele narative (unele subordonate cerinței de legare a dialogurilor și monologurilor), aspectele dramatice ș.a., ceea ce ar contribui mai mult la educarea estetică a elevilor și la stimularea interesului lor pentru proza psihologică.

ANECDOTE CU TÎLC

Cel mai mare poet

În plină epocă romantică, poșta din Paris fu pusă în mare încurcătură: pe un plic închis era scrisă următoarea adresă: „Celuui mai mare poet al Franței”. Șeful serviciului, admirator al lui Lamartine, trimise plicul acestuia. Lamartine nu îndrăzni să-l deschidă și alergă de îndată la locuința lui Victor Hugo. După îndelungi discuții, cei doi mari poeți ai Franței se decid să deschidă plicul. Spre surprinderea lor, textul scrisorii începea astfel: „Scumpul meu Alfred”, iar din conținut și semnătură rezulta că scrisoarea fusese trimisă de Al. Dumas-tatăl lui Alfred de Musset.

(După *Curierul român*)

Un autor de opere complete

Scriitorul Radu D. Rosetti își amintește, în revista săptămînală de umor *Gluma* (1941), că a debutat cu o epigramă în revista *Vieața* (1894), condusă de Al. Vlahuță și dr. A. Urechia.

Epigrama avea titlul *Unui autor de opere complete*:

„Că operele-ți sînt complete
E lucru netăgăduit;

Ți-o poate spune magazia
Lui bietu' Socec, păcălit”.

Dr. Alceu Urechia, și el epigramist, a adăugat după cele patru versuri anunțul: „A (au) apărut *Opere complete* de Iacob Negruzzi”. Epigrama a avut succes, publicul a făcut haz, dar Radu D. Rosetti a pățit un mic necaz: Iacob Negruzzi, care-i era unchi, nu i-a vorbit zece ani.

(După *Gluma*)

Publius Vergilius Maro

GRIGORE TĂNĂSESCU

S-au scurs două milenii de cînd, întors dintr-o călătorie de studii în Grecia, s-a stîns din viață în portul Brundisium (astăzi Brindisi), la Marea Adriatică, unul dintre cei mai mari poeți ai umanității, bardul latin *Publius Vergilius Maro* (70—19 î.e.n.).

Alături de Lucrețiu (c. 99—55 î.e.n.), de Horațiu (65 î.e.n. — 8 e.n.) și de Ovidiu (43 î.e.n. — 17 e.n.), istoria literaturii latine și universale înscrie numele lui Vergiliu ca un exponent al lor — operele sale fiind socotite de-a lungul veacurilor modele în multe privințe. Asimilîndu-și o solidă cultură enciclopedică, după cerințele timpului, trăind frămîntările epocii sale, Vergiliu ne oferă prin opera sa un tablou complex al lumii antice. Etapele vieții și ale creației sînt marcate de cîte o capodoperă care i-a făcut faima : în tinerețe *Bucolicele*, idile inspirate din viața păstorilor, în anii maturității *Georgicele* (în patru cărți), cîntînd muncile cîmpului, și, în sfîrșit, la amurgul vieții *Eneida*, cea mai vestită lucrare a sa, în care se derulează peregrinările și luptele pe care le-a purtat eroul legendar, troianul Enea, ca să poposească în Italia și să pună temelia gîntei latine.

În fiecare dintre aceste opere, marele poet al latinității plasează în centrul atenției *omul*, frămîntările și aspirațiile lui. Nimic nu se realizează fără muncă și luptă, nimic nu se poate crea durabil fără o țintă înaltă, fără eforturile susținute de a o ajunge — iată prima lecție de umanism pe care o desprindem studiînd scrierile marelui străbun roman.

Chiar atunci cînd Vergiliu își ilustrează versurile pornind de la miturile și legende tradiționale, el are în vedere *actualitatea*, condițiile concrete în care a trăit, realitățile și preocupările veacului său. Păstorii din *Bucolice*, în multe dintre trăsăturile și manifestările lor, în expresia pe care o dau stărilor sufletești, trădează situații specifice de la mijlocul secolului I î.e.n., perioadă în care poetul și-a compus amintintele cîntece pastorale.

În *Georgice*, acest neîntrecut „ghid” artistic al muncilor agricole, poetul latin preamărește truda și vrednicia lucrătorilor ogoarelor și dă o sumedenie de sfaturi, întemeiate pe experiență, despre cultivarea pămîntului și a arborilor ca să rodească bogat, despre creșterea și îngrijirea

animalelor, despre cultura vitei de vie și, în unele dintre cele mai frumoase pagini pe care le-a scris, despre albine. Este semnificativă atenția pe care le-o acordă poetul acestor viețuitoare atât de organizate și de muncitoare, propunându-ne nu de puține ori paralele instructive cu activitățile omului. Remarcăm că și genialul nostru poet Mihai Eminescu, întâlnindu-se în gânduri și în simțirea sa artistică elevată cu Vergiliu, face dese referiri în proza artistică și în articolele sale la traiul și roștul albinelor, relevând, de asemenea, hărnicia și foloasele aduse oamenilor.

Conținând descrierea „aventurilor” lui Enea pe uscat și pe mări, capodopera lui Vergiliu, *Eneida*, constituie un elogiu, la cel mai înalt nivel artistic, adus omului și strădaniilor lui de a birui tot felul de piedici ce-ies în cale. Potrivit mentalității celor vechi, zeii se amestecau în treburile oamenilor, îi favorizau pe unii și-i năpăstuiau pe ceilalți. Pornind de la aceste credințe, Vergiliu le combate în numele umanismului, arătând că oamenii pot să înfrângă orice adversitate fără ajutorul zeilor și chiar împotriva lor, prin acțiunea lor solidară și prin stăruință fără preget.

„Atita trudă a cerut să se întemeieze ginta romană” (*Tantae molis erat Romanam condere gentem*) — această frază poetică rostită de bardul latin în cartea I a *Eneidei* ne arată că nimic nu se poate realiza dintr-o dată și fără muncă stăruitoare, întemeiată pe luminile rațiunii și ale cunoașterii, și nu pe credințe deșarte în presupuși zei și în capriciile lor. Raționalismul poetic, al cărui purtător ilustru este Vergiliu, ne relevă o luminoasă perspectivă deschisă spre progres, hărăzită geniului uman, pururea iscoditor și iubitor de bine, adevăr și frumos. Viziunea globală a poetului este optimistă în ce privește viitorul omenirii, în ciuda accentelor sale de tristețe la spectacolul suferințelor omeniești. Parcelor, care deapănă firele ce simbolizează „destinul” muritorilor, poetul le cere: „Să toarceti numai secolii fericiți! / Spre onoruri-vine vremea! mîna pașii săi grăbiți” (*Bucolice*, IV, 47 — 48), ca apoi, în același poem, să ne întîmpine aceste cuvinte de gloriificare a omului și a izbînzilor lui, prefigurînd *Oda bucuriei* lui Schiller și Beethoven și încrederea lui Goethe în puterea nemăsurată a omului: „Uite cum de bucurie se cutremură pămîntul, / Bolta lumii, largul mării și văzduhul cel senin; / Uite cîtă veselie pentru anii care vin!”.

Asemenea urări le face poetul Italiei, vădind și prin aceasta ardentul său patriotism, profunda preocupare pentru prezentul și viitorul neamului său. Remarcăm faptul că în multe alte pasaje Vergiliu face să răsunе în limbajul său poetic neîntrecut caldă dragoste de țară, de glia străbună și de oamenii care o fac să înflorească și să prospere. Amintim în acest context stihurile din *Georgice*, faimoasa „Laudă a Italiei”, în care descrierea peisajului tulburător de frumos se întretaie cu accente de preamărare a oamenilor, a tuturor celor ce au contribuit la gloria pămîntului italic, cum spune poetul: „La noi cetăți sînt răsfirate, semn al muncii noastre, / Durate-n stînci, al muncii meterez și rîuri vezi / Scăldînd cu-argintul lor străvechile cetăți”. În finalul aceluiași pasaj, printre cele mai vibrante din literatura universală, să citim versurile care exprimă recunoștința adresată patriei nemuritoare: „Ție salutul prim îți datorăm, tu, maică, / Cu sînul plin de glorie și de rod — prin fiii tăi — / Ție, pămînt străbun, Tu țară-a lui Saturn, / Îți cînt mărirea-n lupte și în arte; / Un cîntec nou se izvodește acuma, / Un imn pămîntului italic”.

Un loc de seamă îl ocupă tineretul, chemat să ducă mai departe făclia progresului și să desăvârșească opera părinților și a străbunilor : „Și tineri vajnici vezi la noi deprinși / Cu munca aspră și cu traiul cumpătat ; / Slăvesc aceștia ce-i de slăvit și dau părinților cinstire“. Cum se vede, stihurile de mai sus redau în expresie poetică concentrată calitățile pe care tinerii de nădejde, viitorul neamului, trebuie să le vădească în toate împrejurările. Lecția transmisă de marele clasic latin, în primul rînd tineretului, țintește și înarmarea cu adevărurile științei, așa cum observăm din aceste versuri înălțătoare, exprimînd setea de cunoaștere și neînfricarea aceluia care se bucură de luminile științei : „Ferice acela care a putut să afle ale lumii / Legi și începuturi ș-orice teamă, soarta neîndurată / Le-a subjugat, nesocotind și Acheronul nemilos“ (*Felix qui potuit rerum cognoscere causas...*). Nu „foamea blestemată de aur“ (*auri sacra fames*) și nici credințele deșarte în zei fac tăria omului — ne sugerează mereu Vergiliu —, ci creativitatea, „munca necurmată care pe toate le învinge“ (*labor improbus omnia vincit*), cheazăuînd progresul patriei și al umanității, constituind totodată podoaba, mîndria și prima îndatorire a omului.

Tot pe tineri îi are în vedere clasicul latin și în descrierea măiastră a legendei lui Orfeu și Euridice din cartea a IV-a a *Georgicelor*. Orfeu — „tinzînd brațul în deșert“, cum poetizează și Eminescu al nostru, ca s-o cuprindă și s-o readucă la lumină pe Euridice, soața iubită, ce i-a fost răpită de zeii subpămînteni, vrăjmași omului, iubirii sale curate — simbolizează la poetul latin tot setea de cunoaștere și de viață, împotriva zeilor, a cruzilor „tirani, care nu știu ce este îndurarea“.

Din aceste succinte considerații credem că reiese destul de limpede umanismul marelui clasic latin, lecția de adevărată umanitate, dragostea de țară și de oameni, creatorii tuturor bunurilor materiale și spirituale care justifică mîndria civilizației și culturii noastre.

Un conținut adînc uman, luminat și exprimat într-un stil elevat, de o puritate clasică — toate acestea fac din Vergiliu unul dintre exponenții și precursorii cei mai iluștri ai artei poetice universale.

Ghicitori despre patru centenare

Mohorit rămase noru
La moartea lui Laie Chioru,
Căci și azi — ca o minune —
Doinește pe patru strune !

Ploile mărunte, reci
Se cern stranii pe poteci
Și-n acest „Decor“ de „Plumb“
Zboară-un solitar porumb.

Opera lui — realmente —
Fu lansarea de talente...
Mentorul și truditul
Ce conduse „Sburătorul“.

Aici, pe plai de „mioriță“,
S-au născut și vor rămîne
Din arcuș de-aleasă viță
„Rapsodiile române“.

ION DRAGOMIR-MARGEAN

Lovinescu, azi

(31 octombrie 1881—16 iulie 1943)

EUGEN SIMION
Universitatea din București

Metodele — ca și módele — mor-
tinere. Ideile îmbătrinesc repede. Dis-
cursul critic trece greu granițele epocii
lui. Interpretările critice — chiar cele
mai juste sau cu precădere cele mai
juste — se banalizează (prin repetiție,
acceptare) și ies din zona de interes a
publicului. Gustul, în fine, se modifică,
marile tragedii de ieri sînt melodra-
mele de azi !

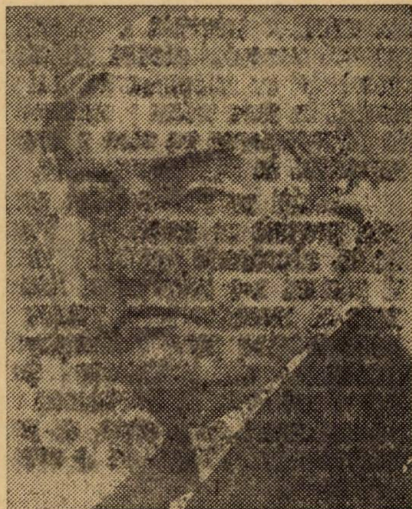
Aceste propoziții — pe care le
auzim și le repetăm noi înșine — sînt
și nu sînt adevărate. Că sînt adevă-
rate — aproape că nu mai trebuie de-
monstrat. În cultură acționează, indis-
cutabil, *legea mutației estetice*, cum a
dovedit E. Lovinescu, chiar dacă nu în
formele și în proporțiile stabilite de
critic, ceea ce înseamnă : un număr de

opere se datează, interesul pentru ele scade. Ce rămîne, totuși, dintr-o
operă, ce supraviețuiește dintr-un text literar ? Sociologii mai noi (Hans
Robert Jauss, printre alții) dovedesc că receptarea estetică este un proces
complex ; ceea ce pare azi cu desăvîrșire mort poate să reapară după o
vreme, atunci cînd un *orizont de așteptare* favorabil se ivește în calea
operei. Operele nu sînt, va să zică, definitiv clasate, împotriva legii muta-
ției estetice acționează o altă lege, tot atît de puternică : s-o numim *le-
gea recuperării estetice*...

Mi-ar fi greu să spun ce pune în mișcare legea din urmă, ce factori
intervin și readuc în actualitate opere, mituri, simboluri din trecut. Căci
un fapt este sigur : există un număr de elemente care favorizează *reve-
nirea* unei opere, trebuie să existe o stare specială (un *orizont de așteptare*)
care face ca publicul unei epoci să primească o carte obosită de timp și de
interpretările care au îmbogățit-o sau au sărăcit-o.

Situația este și mai dificilă cînd este vorba de opera critică. Legea
mutației estetice acționează, parcă, mai brutal aici. Să luăm cazul lui E. Lo-
vinescu, teoreticianul *mutației valorilor*. Ce se citește azi din vasta lui
operă critică ? Care este imaginea sub care circulă criticul după 40 de ani
de la moartea lui ?

1. Lovinescu este pentru o bună parte a criticii de azi (criticii fiind
cititorii cei mai fideli ai criticilor) un *model moral*. Autoritatea lui în de-
ceniile interbelice a fost mare, autoritatea lui în posteritate a crescut.
Lovinescu a devenit un punct de reper, ca Maiorescu. El întruchipează
splendoarea și vicisitudinea criticii, orgoliul intelectualului prob, capaci-
tatea de sacrificiu, pasiunea pentru *cei ce vin* în literatură. Lovinescu este,

pe scurt, *criticul* în accepția cea mai profundă a noțiunii. Adică spiritul care prin darurile și onestitatea lui favorizează apariția unei literaturi pe măsura sensibilității estetice a timpului. Într-un veac care a răsturnat totul, un spirit de forță și stabilitate a lui Lovinescu este hărăzit să devină un punct de referință și, încă o dată, un mare *model*. Testamentul lui critic (cel din 1942) spune limpede : nu poate exista critică acolo unde nu există conștiință morală ; nu poate exista o cultură serioasă acolo unde nu există o ierarhie a valorilor ; o literatură care nu se deschide spre *spiritul veacului* moare asfixiată de vanitățile localiste ; să fim, așadar, *sincronici* cu mișcarea de idei din lume, să fim sincronici cu evoluția societății în care trăim ; sincronismul este vegheat, corectat și fundamentat de *diferențierea* pe care o prezintă orice spiritualitate ; să nu ne pierdem cumpătul în fața vremurilor, creatorul poate fi o forță a timpului său...

Mulți au recomandat aceste lucruri. E. Lovinescu le-a și justificat prin propria sa existență. *Viața* criticului se strânge în jurul unei unice, înalte, obsedante pasiuni : *literatura*. Restul nu contează pentru el. Cred că nimeni n-a iubit ca el literatura, pentru că nimeni n-a fost, ca el, în stare să sacrifice totul pentru ea. Ce frumusețe morală, ce tărie în acest spirit elegiac care, ridicându-se împotriva propriului temperament, și-a construit o altă identitate ! Cei care spun că *scriind ne construim pe noi înșine* pot avea în Lovinescu un exemplu, un mare exemplu : Lovinescu s-a construit, realmente, ca personalitate prin *scris*. Literatura a devenit existența lui. Numai de la acest grad de identificare încep să se făurească *modelele*...

2. Lovinescu a fost ceea ce se cheamă un *om drept*. Idealul lui moral este idealul clasicismului : omul onest, adică omul care respectă legea morală, se ține, cum se zice, de cuvânt, își respectă principiile, respectă prietenia și adevărul. O anumită constanță în comportament este obligatorie. *Omul onest* nu este totdeauna previzibil în judecățile lui, dar este previzibil în actele lui fundamentale. Nu va fi niciodată, de pildă, de partea neadevărului, nu va sprijini calomnia, agresiunea nu este arma lui, detestă violența și mitocănia. Omul onest, când ajunge critic, își păstrează *caracterul* și nu vrea să strălucească în dauna adevărului. Lovinescu a fost cum l-a numit Ion Barbu, un european la Dunăre.

Pentru mulți, acest tip moral-spiritual este cât se poate de antipatic. Onest, pururi onest, obiectiv, previzibil, liniștit, mereu liniștit ca o apă de cîmpie, un spirit fără puțină nebunie, fără accese de furie, fără gustul de a provoca ? Ce plictiseală ! Se știe doar că geniile nu respectă legea morală, geniul se are pe sine ca model, legea lui este de a nu respecta nici o lege... Arta are totdeauna dreptate, injustiția — dacă este susținută de creație — se impune...

Lovinescu a fost — și este în continuare — contestat din această direcție. „Placidul Lovinescu“, spun adversarii lui. G. Călinescu a scris, în 1937, o serie de articole foarte violente împotriva criticului placid. În contestația lui intră și asemenea propoziții. Cît sînt de drepte ? Lovinescu nu este, înainte de orice, un spirit *placid*. Este un spirit polemic, este un mare polemist în linie intelectuală. *Critica* lui se ridică pe o contestație a tuturor direcțiilor ideologice din literatura epocii. Un fapt esențial. Al doilea : liniștea spiritului lovinescian vine din adîncurile conștiinței lui neliniștite. Este fructul unui mare efort spiritual. Egalitatea de umoare

este, în relațiile cu oamenii, o formă de civilitate. *Provocarea* lui critică este mai adâncă și plină de mai mari consecințe decât *provocările* (arta-gurile) spiritelor instabile, pufnoase, mereu ulcerate.

Critica lui Lovinescu contestă, întâi, miturile reacționare ale gândirii, provoacă, apoi, o mentalitate ne-critică de a judeca literatura. Lovinescu are, este drept, un respect aproape religios pentru adevăr. E bine, e rău? Când știm cât de ușor se poate trișa cu vorbele, câte josnicii se pot face în numele talentului, nu putem să nu apreciem această tărie morală de a rămîne în *limitele adevărului*. Frumusețea de a fi drept este, parcă, mai mare decât frumusețea de a fi talentat în injustiție. Lovinescu a făcut dovada că poți fi, în critică, drept cu mare talent.

Rămîne în discuție lipsa lui de nebulie, rămîne ca o veșnică impu-tare pasiunea lui iremediabilă pentru adevăr în cultură. Ce pot să răs-pund? E adevărat, Lovinescu nu-i un spirit capricios, cînd crede ceva crede pînă la capăt, nu înjură azi ceea ce a lăudat ieri, scrisul lui arată o mare liniște, o mare cumpătare, pagina respiră onestitate și o voință ire-presibilă a spiritului de a fi *obiectiv*. Asta este foarte adevărat. Trebuie să spun însă că, pentru mine, asta reprezintă în critica literară ceva mai mult decât nebunia zgomotoasă, instabilitatea strălucitoare. Într-o lume (lumea literaturii) unde convingerile se schimbă des, o *structură* ca aceea a lui Lovinescu este o mare șansă. Literatura română a avut, din fericire, această șansă.

MAXIME, CUGETĂRI

„Cu cît sînt mai grele, mai dificile obstacolele, cu atît sînt mai necesare tăria de caracter, tenacitatea, perseverența; apatia cu atît mai mult este dăunătoare”.

(L. N. Tolstoi)

„Fără conștiință nici o minte înțeleaptă nu poate trăi”.

(M. Gorki)

„Străduiește-te să-ți faci datoria, și atunci vei afla cît prețuiești”.

(L. N. Tolstoi)

„Trebuie să iubești ceea ce faci, și atunci chiar și munca cea mai aspră se ridică la nivelul creației”.

(M. Gorki)

„Cinstea nu poate fi nici mai mică, nici mai mare; ea este întregă sau nu

„Cumpătarea e cel mai mare dar al celui înțelept”.

„Lacomul nu zice „ajunge” / Oltu-n gură de i-ar curge”.

„Nici de prisos, nici de lipsă, ci numai de trebuință să poțtești să dobîndești”.

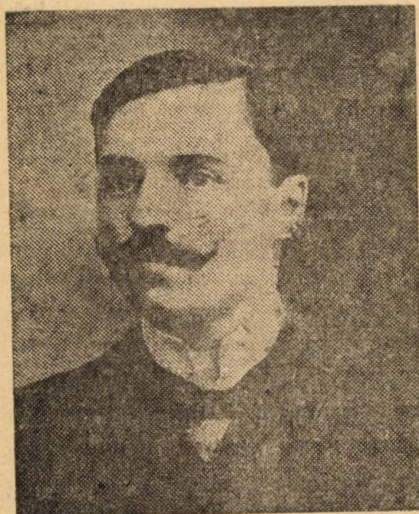
(Din înțelepciunea poporului român)

Panait Cerna

(25 septembrie 1881—8 aprilie 1913)

Prof. ION CHEȘCA
Filiala București a S.S.F.

Cea mai scurtă cale între Brăila — „Deltă” — „Mare” este șoseaua ce serpuiește pe la poalele horsturilor dobrogene ale Măcinului și trece prin satul Cerna, în mijlocul căruia o săgeată turistică invită drumeții să viziteze casa memorială „Panait Cerna” :

„Din lume răzlețită și sfioasă,
În rama de salcîmi zăresc o casă” :

(P. Cerna, *Mama*,

Cuprinși de fiorii poeziei, vizitatorii trec pragurile celor trei camere încărcate cu slove și fotografii care le vorbesc despre viața și opera marelui scriitor dobrogean.

În această casă, am cunoscut-o pe mama poetului Cerna în anul 1934.

Atunci am scris *Viața poetului-filozof P. Cerna* (1935).

La o măsuță sub umbrela frunzișului de salcîm — vlăstar al celui din poezia de mai sus — „mama Maria”, cum îi spunea întregul sat, mi-a povestit viața lui Panait, care s-a „bucurat” în copilărie de o iubire „mută”, severă în formă, dar caldă în conținut, așa cum ne-o descrie el însuși în poezia *Mama* :

Și-n casă, într-un colț întunecat,
Văd un copil de mama lui certat,
El mîinile și-ntinde spre iertare,
Dar ea-i tăcută și ne-ndurătoare.

Nemîngîiat de nimeni, micuțul Panait adoarme în suspine, dar în mîezul nopții „muma pășește-n virful degetelor numai, spre ungherul unde-i doarme odorul” :

Zbucnește făr-zăgaz
Iubirea ei mută

Și plînsul lui obraz
Plîngînd îl sărută.

Spunîndu-i că vreau să scriu o carte despre fiul său, „mama Maria”, cu ochii ca mărgelile, mărunțică, dar vioaie, deși se apropia de șaptezeci de ani atunci, rostea apăsător fiecare vorbă despre neuitatul său fiu...

„Tatăl meu se numea Vasile Tașcu și mama Mita (Dumitra) Tașcu ; amîndoi erau machedoni (macedoneni). Pe mine m-au dat la școala înființată aici, în acest sat, de învățătorul bulgar Panait Stanciof. Cu timpul eu ajunsesem monitorul clasei — toți copiii învățau într-o singură sală. Învățătorul s-a îndrăgostit de mine și ne-am căsătorit. Era cam bolnăvicios, săracul ! Într-o iarnă, s-a dus la doctor la Tulcea, dar pe drum a răcit rău și după ce a venit acasă a mai trăit cîteva zile și a

murit. L-am înmormintat în cimitirul din apropierea bisericii, care, cu timpul, a fost părăsit¹. După câteva luni, părinții m-au recăsătorit cu Naum Costea, cojocar de meserie, și el tot machedon.

În septembrie — la 25 — în anul 1881, l-am născut pe Panait, căruia i-am dat acest nume în amintirea tatălui său, pe care nu l-a cunoscut : primul meu învățător și primul meu soț, pe care l-am iubit mai mult chiar decât pe mama.

Panait se trăgea la carte. Când i-am luat din «moț», el s-a repezit la creion și toți au zis atunci că o să ajungă un om mare și iată că a ajuns².

Și „mama Maria“ a avut dreptate, așa cum rezultă din cele ce urmează.

Panait Cerna a urmat școala primară din satul său (Cerna—Tulcea). Peste coronițele obținute în fiecare an s-au adăugat premiile liceului „N. Bălcescu“ din Brăila și apoi calificativele „Magna cum laude“ la examenele de licență și de doctorat (documente la Casa memorială din satul Cerna-Tulcea).

În anul 1912, Academia Română i-a atribuit poetului Cerna premiul „Vasile Adamachi“².

Ce păcat că urcușul luminos al acestui mare scriitor dobrogean a fost barat brusc la numai 32 de ani de forța implacabilă a destinului său ! (1913).

Admirația pentru el crește și mai mult dacă luăm în considerație împrejurările paupere în care și-a făcut studiile liceale și universitare :

„Tata mort, fără să-l fi văzut vreodată, mama, biata — săracă — eu avizat să dau lecții și să învăț în odăi reci, neprietenoase. Multă vreme am locuit într-o casă de mahala, ocolită de oameni, fiindcă se dusesse zvonul că umblă strigoi prin odăile ei. Îți poți închipui trai în toiu iernii, fără foc, cu uși care abia se închid, cu ferestre lipite cu hîrtie, de fier să fi fost și ți-ar fi intrat frigul pînă în măduvă“

(Document păstrat la casa memorială Cerna — Tulcea).

Data fiind starea sănătății sale șubrede, moștenită de la tatăl lui răpus de ftizie, ne-am fi așteptat ca Panait Cerna să fie complexat și să scrie o poezie deprimantă, pesimistă. Dimpotrivă, poezia lui iradiază atîta încredere în viață și atîta iubire de oameni, încît, gîndindu-ne în același timp la viața lui chinuită și la opera sa luminoasă, ne întrebăm :

Cum a putut să steie laolaltă
Atîta chin și-atîta bunătate ?

Un autor de manuale didactice, Gh. Nedioglu, scria următoarele despre poetul P. Cerna în 1935 : „Suflet entuziast în care palpitau toate bucuriile vieții, Cerna a fost numit cu drept cuvînt poetul fericirii umane“.

Scrisă în zorii secolului al XX-lea, opera lui P. Cerna apare ca o dimineată plină de aer curat, sănătos, încălzită de primele raze ale unui soare cald și luminos care va ajuta masele răsculate să „usuce“ lacrimile suferințelor, să alunge întunericul și să inaugureze o eră nouă :

Dispară-o lume, tron de tron să ardă ;
Dar nici o lacrimă să nu se piardă
Din plînsul și din sîngele vărsat.

(Zile de durere)

¹ Am văzut atunci (1934) pe monumentul funerar scris : „Aici odihnește... Panait Stanciof din Șumla, decedat în februarie 23 — 1881“.

² Raportul lui Duiliu Zamfirescu, publicat în *Analele Academiei Române*, 1912.

Tăranul lui Cerna este un țăran revoltat, cu „masa-nlăcrămată“, fără „vită în ogradă“, fără „pită pe covată“ :

Proptit în coasă l-am văzut odată
Cu pieptul gol, cu fruntea-nnourată,
Cu pletele în vînt...
Și-alătura cu muta lui minie
Femeia lui părea o vijelie.

(Poporul)

Imaginea țării l-a însoțit pe Cerna, ca și pe Eminescu, pretutindeni :

Mindre-s plaiurile tale, țară mindră între toate,
Și frumos se-ndoaie cerul peste văi și peste sate.

(Poporul)

Poetul evocă cu alt prilej „sfinta umbră de la Turda“ :

De-ar amuți în mîna noastră durda,
Ce-ar zice sfinta umbră de la Turda,
A neamului străjer ?
Ce-ar glăsuî strămășii din morminte
Cînd am uita dorintele lor sfinte ?

(Către pace)

Pe unda versului patriotic ne transportă gîndurile apoi spre Bucovina, șoptindu-ne :

Tăceți adînc ! Pășiți ca-n sfinte altare !
Să nu-L treziți din visuri seculare,
Să-și vadă scumpul cuib pe mîini străine...

Lîngă „sfintele umbre“ de la Turda și de la Putna, Panait Cerna aşază și umbra „sfîntului“ de la Ipotești, cum l-a numit Tudor Arghezi pe Eminescu. În revista *Convorbiri literare* din iunie 1909, Panait Cerna scria : „Eminescu pornește în lume cu pasul unui semizeu și cu puterea unui cutremur [...]. N-a fost numai un artist fără seamăn. El a fost înainte de toate un apostol [...]. Nimeni n-a cunoscut și n-a scris mai bine limba doinelor și a cronicilor bătrîne“.

Reflexiv și profund, poetul Cerna a scris nemuritoare poezii filozofice, în frunte cu *Plînsul lui Adam*, despre care N. Iorga afirma că poate onora orice literatură străină.

Poet al fericirii umane, Cerna ne-a lăsat poezii de dragoste, care-l aşază în rîndul marilor poeți ai iubirii. O simplă înșirare de titluri : *Din depărtare*, *Ecouri*, *Cîntec*, *Printre lacrimi*, *Dor*, *Amor*, *Despărtire*, ne convinge că poetul Cerna a închinat iubirii întreaga lui sensibilitate și concepție despre lume și viață, afirmînd în poezia *Înseninare* :

Din mii de nori ce-au lunecat sub soare,
Putut-a unul să-i răpească, oare,
Căldura, tinerețea, strălucirea ?
E sfînt și vecinic ; ura nu e-n stare
Să năruie tot ce-a clădit iubirea...“³.

Pentru că Panait Cerna nu este numai poet, ci și estetician de valoare⁴, ar fi necesară o ediție completă a operei sale.

³ Toate citatele sînt luate din : Panait Cerna, *Poezii*, București, Editura Minerva, 1981, ediție îngrijită de I.D. Bălan.

⁴ Panait Cerna, *Lirica de idei. Eseuri*, București, Editura Univers, 1974.

Activități în cadrul Festivalului național „Cîntarea României”: Concursul de limba și literatura română „M. Eminescu”, ediția a XXIV-a (Focșani, 13-19 aprilie 1981)

Eminesciana '81

Prof. DORINA MĂRGINEANȚU
Liceul de informatică, Timișoara

Orașul de pe Milcov care își leagă numele de momente însemnate din lupta poporului nostru pentru libertate și unitate națională a fost gazda a peste patru sute de elevi români, maghiari, germani — întruniți la faza republicană a concursului de literatură „Mihai Eminescu” — concurs desfășurat în cadrul festivalului muncii și creației „Cîntarea României”. „La această sărbătoare, a talentului și a nobilului sentiment al frumosului, spunea tov. prof. Aurora Stavrache, inspector școlar general al județului Vrancea, se întîlnesc tineri care, din orice colț de țară ar veni și oricare le-ar fi graiul vorbit acasă, sînt uniți prin destin comun, prin aceleași năzuințe de pace și dreptate socială, prin hotărîrea nestrămutată de a fi părtași la edificarea României socialiste, tot mai înfloritoare în viitorul comunist”.

Comisia centrală de concurs, constituită din cadre de specialitate de prestigiu din întreaga țară — cadre didactice din învățămîntul superior și liceal care de-a lungul a zeci de ani au obținut deosebite rezultate în munca cu elevii —, a gîndit și hotărît în comun ca subiectele de concurs să fie expresia capacității de analiză și sinteză a elevilor, să ofere gîndirii creatoare a tineretului o largă deschidere și posibilitatea de a interpreta fenomenul literar în contextul contemporaneității. Generoasele idei ale marilor artiști care au militat pentru o artă pusă în slujba idealurilor nobile ale poporului — cum ar fi acelea ale lui Mihai Eminescu, Nicolae Bălcescu, Nicolae Iorga, Octavian Goga — ne-au fost temelie și îndemn.

Comisiile pentru limba română, maghiară și germană au lucrat într-o permanentă colaborare, stabilind punctele de vedere și străduindu-se să dea concursului o înaltă ținută științifică.

Comisia centrală a încercat să transforme zilele de concurs de la Focșani în rodnice întîlniri de lucru între elevii din întreaga țară pe probleme ca : revistele școlare și stilul de lucru în alcătuirea unei publicații pentru elevi ; manualele școlare și utilitatea lor ca principal instrument de lucru al fiecărui elev în cadrul studiului individual (întîlnire cu autorii de manuale) ; creația literară în școlile din patria noastră și activitatea cenaclurilor și societăților culturale.

Pentru cadrele didactice și inspectorii de specialitate s-au organizat dezbateri pe probleme metodice în legătură cu principalele probleme care confruntă învățămîntul, în special legat de ultima perioadă a anului școlar (recapitularea finală, pregătirea examenelor pentru treapta a II-a de liceu și bacalaureat).

Programul concursului, cuprinzînd și excursii organizate la întreprinderile din județ, la mausoleele de la Mărăști și Mărășești, unite cu spectacole ale tinerilor muncitori, țărani cooperatori, ostași, elevi, a constituit un model de urmat în activitățile din celelalte județe.

Pe marginea unor lucrări nepremiate la Concursul „M. Eminescu“

Prof. LAURENȚIU NICULESCU
Școala generală nr. 110, București

Nu este intenția rindurilor de față să comenteze expresii și fraze scrise în febra specifică unui concurs, cu atât mai mult cu cât candidații care s-au prezentat la etapa pe țară pot fi socotiți, pe drept cuvânt, cei mai înzestrați minuitori ai condeiului din generația lor.

Există, totuși, în unele lucrări, moduri de exprimare din care se poate învăța ceva, în ciuda unei prime impresii de umor involuntar care colorează uneori greșelile de exprimare. Ca de obicei, cele mai numeroase provin din dorința de a epata prin folosirea unor cuvinte aflate dincolo de orizontul de cunoștințe certe. Astfel, un elev scrie că „poporul oprimat se zvîrcolea sub *pecetea* nimicitoare a robiei“. O asemenea folosire a cuvîntului *pecete* dovedește că autorul nu-i cunoaște sensul decît din diverse expresii, în care, din păcate, nu este folosit cu sensul propriu (vezi, de exemplu, „*pecetea tainei*“). Din această cauză, el ajunge să confunde sensul propriu al cuvîntului („semn caracteristic, trăsătură, marcă“, DEX) cu sensul figurat, cel ce apare în „încuiat cu șapte peceti“. Din această confuzie, prelungită în contexte, care nu au a face cu sensul propriu respectiv, se nasc fraze ca aceea de mai sus. Asemenea fenomene sînt mai frecvente decît credem și au la origine, de obicei, comoditatea care ne împiedică să căutăm în dicționar. Evident, nu este vorba în cazul de față de a folosi dicționarul în timpul unui concurs, ci de a învăța cuvintele corect, cît mai puțin „după ureche“ și de a ști care sînt expresiile și cuvintele pe care sîntem siguri și le putem folosi fără să fim expuși la greșeli. Astfel, sensul unui cuvînt, așa cum este dedus dintr-o îmbinare auzită, incorectă sau folosită cu sens figurat, devine pentru noi normă, deci model pentru construcții ulterioare, toate condamnate de la început dacă contextul nu este corect sau se folosește un sens impropriu.

În această ordine de idei, cităm alt exemplu: „Blaga, un scriitor foarte blazat, a scris poezii...“. Firește, nu se pune problema să luăm în serios cele spuse de elev și să considerăm, deci, ca o opinie personală faptul că Blaga ar fi un poet blazat (= „dezgustat, incapabil de emoții și de sentimente, indiferent“, DEX). Este, pe de altă parte, destul de greu să ne imaginăm contextul din care autorul lucrării ar fi putut deduce un sens compatibil cu numele unui poet.

Cel puțin la fel de neinspirat este și elevul care a construit fraza: „Un popor înainte de toate este un *refugiu*, un loc în care trecutul își spune cuvîntul“. Chiar dacă luăm cuvîntul *refugiu* în sens figurat (= „consolare, alinare, mîngiere“, DEX) și nu într-unul dintre sensurile proprii (= „retragere dintr-un teritoriu ocupat, loc de scăpare, adăpost, azil, loc pentru pietoni pe partea carosabilă a străzii“, DEX), tot nu înțelegem de ce un popor poate fi un refugiu și mai ales nu se înțelege de ce „într-un refugiu trecutul își spune cuvîntul“.

Alt elev vorbește despre „originile divergente și discutabile“. Probabil că greșeala începe de la alegerea nefericită a cuvîntului *originii* în loc de *origine* (despre origine ar fi fost mult mai clar că nu poate fi nici divergentă și nici discutabilă). Este, în orice caz, destul de clar că originile nu pot fi discutabile, ci incerte, chiar dacă dau naștere la discuții controversate. În ceea ce privește *originile divergente* este greu să ni le imaginăm, tot atât de greu cum ne-am imagina *originii convergente*. Se pare că există o tendință generală de a poetiza prin înlocuirea lui *origine* cu *originii*.

De altfel, o altă categorie de greșeli provine din credința nemărturisită că un stil ornat este mai „frumos” decât un stil simplu, care transmite în mod clar ceea ce dorim să spunem. Această concepție este mărturisită de un concurent astfel : „În poezie sînt prezentate și cîteva metafore”. Ca și cînd poezia ar fi o vitrină în care „se prezintă” figuri de stil ; probabil, dacă nu ar fi prezentate, poezia ar fi mai puțin „frumoasă”.

Iată și cîteva consecințe ale unei asemenea concepții : „poetii și scriitorii sînt cifrele literaturii”, „...pe fundalul unei culturi solide, explorabile...”, „cuvintele au fost adevărate muze pentru scriitori”. Nu ne închipuim că elevul care vorbește despre „poetii și scriitori” nu știe că și poeții fac parte dintre scriitori, dar îi pare probabil mai bogată fraza dacă îi desparte în două categorii, chiar și în acest mod arbitrar. Pe de altă parte, ce nevoie era să ni se spună despre scriitori că sînt cifrele literaturii ? Singura justificare ar fi fost o imagine mai amplă în care să se explice bizară comparație, care rămîne cu rol decorativ, ruptă de context și fără să aducă un spor de informație frazei din care face parte. În plus, autorul cuvintelor despre fundalul unei culturi lasă să apară și ignorarea sensului lui *explorabil*.

În aceeași ordine de idei, am întîlnit și un exemplu demn de citatele lui Maiorescu : „Natura cu pletele ei de verdeață l-a atras pe Alecsandri”. Se poate obiecta că Alecsandri cîntă natura și în timpul iernii, timp în care, orice s-ar spune, e „cheală”.

De la alt elev aflăm că „G. Coșbuc precedă rolul răscoalelor din 1907”. Dincolo de întrebarea cum poate un om să preceadă un rol, un efort deosebit cere să ne imaginăm că rolul unui poet poate să preceadă rolul unei răscoale. Dar, după cum sîntem informați în continuare, „același 1907 iscăse mai tîrziu o multiplicare a individualității lui”, ceea ce ne face să bănuim că rolul răscoalei se petrecea (sau poate se isca) chiar în individualitatea poetului și s-a sfîrșit cu multiplicarea acesteia, ceea ce e dramatic. În orice caz, sîntem chemați să descifrăm o „minunată chemare la revoltă” în cuvintele lui Coșbuc.

Caz tipic de ornamentare inutilă este următorul : „...iar în literatura română [romantismul] i-a avut pe Gr. Alexandrescu, acel «rege-al poeziei veșnic tînăr și ferice» care a fost V. Alecsandri”. Autorul, dorind cu orice preț să ne comunice cum era considerat Alecsandri de către Eminescu, provoacă de fapt o ambiguitate nedorită. Și, pe urmă, ce aduce citatul din Eminescu în acest context ?

Mai complicate și mai triste sînt cazurile în care prețiozitatea și afectarea unor sentimente de admirație se îmbină cu ignoranța, astfel că fraza ajunge să vehiculeze cu mult unor involuntar o informație aproximativă. Astfel, un concurent arată că literatura română a cunoscut după Eminescu „o perioadă de consolidare”, consolidare datorată anilor (!) 1858, 1877, 1907, „care au generat” poeme și proză „cum au fost *Hora Unirii*, *Ostașii noștri* de Vasile Alecsandri, *Descult*, *Să nu uiți Darie* de Marin Preda sau operele lui Sadoveanu”. Lăsînd la o parte formularea, fraza ne aduce aminte de concursurile în care participanții trebuie să găsească un număr de greșeli : ce s-a întîmplat atît de important în 1858, an premergător Unirii, cînd Eminescu avea 8 ani ? cum „a generat” 1858 operele lui Sadoveanu ? ce legătură este între Marin Preda și titlul citat ? nu cumva Marin Preda este și autorul romanului *Descult* ?

O constatare plină de consecințe pentru literatura română și pentru folclorul este aceea a unui elev care ne spune : „Aceste cuvinte ne dezvăluie că poezia are probabil la bază o doină de haiducie neputînd fii (!) considerată doină pentru motivul că are un autor”.

De la alt concurent aflăm că Goga aduce în poezie un spirit ardelenesc, așa cum va aduce mai tîrziu Marin Sorescu. Este probabil vorba despre același Goga care a compus *O scrisoare de la Muselim Selo*, așa cum găsim în altă compunere.

În sfârșit, câteva formulări nerecomandabile care nu au nevoie de comentariu : „...l-a îndemnat pe poet să-l determine pe haiduc a-și împărtăși tristețile acestui animal blind“ ; „poezia sonet reprezintă o odă adusă poeziei“ ; „marele cronicar concepe opera împărțind-o pe fragmente“ ; „Ultimul izvor îi este cunoscut numai poetului care nu spune nimănui care-i ultimul izvor al său“.

Concursurile „Tinere condeie“ și „Pentru sănătate și umanitate“

Prof. dr. TUDOR OPRIS
Liceul Gh. Lazăr“, București
membru al juriului

Faza finală a concursului „Tinere condeie“, aflat pentru pionieri la a XIV-a ediție, iar pentru elevii de liceu la a IX-a ediție, a reunit peste 8 000 de participanți din toate județele țării (circa 2 000 de liceeni și 6 000 de pionieri). Față de ediția precedentă a Festivalului național „Cântarea României“, juriul a apreciat creșterea calitativă a creațiilor lirice, epice și dramatice, acordind un mare număr de premii și mențiuni.

Concursul a scos în evidență câteva talente promițătoare din rindul pionierilor, printre care *Manuela Stoicescu* și *Rozana Ilea* din Oradea, *Livia Buzură*, *Maria Mihali*, *Garofița Rus* din Borșa-Maramureș, *Oana Davidescu* din Brașov, *Irina Vespan* din Craiova, precum și bucureștenele *Raluca Sălișteanu*, *Anita Dragomirescu* și *Ioana Stanciu*. A surprins plăcut modul cum s-a prezentat cenaclul „Vestitorii“ al Casei pionierilor și șoimilor patriei din Borșa-Maramureș, condus de prof. Ion Zubașcu.

Concursul rezervat liceenilor a adus confirmarea unor talente pe care revista noastră le-a lansat în ultima vreme la rubrica „Tinere talente“ (*Bogdan Teodorescu*, *Liliana Stoicescu*, *Nicolae Popescu*, *Elica Drăghici* din București, *Sorina Man* din Buzău, *Monica Fodor* din Hunedoara, *Camelia Petre* din Tg.-Jiu) sau la rubrica „Curier“ din revista noastră (*Maria-Doina Muțiu* din Sibiu).

Printre numele noi ale poeziei tinere descoperite de acest concurs, menționăm pe *Ioan Marian Augustin* din Tulcea, *Luminița Cocos* și *Simona Popescu* din Brașov, *Anca Mizumschi* din Constanța, *Nirvana Ali* din Medgidia, *Manuela Ilie* din municipiul Gh. Gheorghiu-Dej, *Dinu Săndulescu* din Baia Mare, *Constantin Radu*, *Stela Ispas*, *Cristiana Călian*, *David Ioachim*, *Liviu Ion*, *Carmen Matei*, *Lucian Tudorancea*, *Marius Morutz* din București. Juriul a remarcat bogăția tematică, varietatea stilurilor, puterea de invenție lexicală și imagistică a concurenților evidențiați, prezența unor universuri lirice puternice și originale.

În ceea ce privește proza, reprezentanții cenaclului „Săgetătorul“ din București au obținut majoritatea premiilor prin : *Iulian Tiu*, *Nicolae Nistor*, *Mihaela Schiopu*, *Alina Deaconu*, *Ileana Florescu*, *Ioana Carabăț*, *Gabriela Cojocariu*, *Liliana Nițescu*. Lor li se adaugă *Adriana Gurzău* din Ocna-Mureș, *Elena Constantin* din Ploiești și *Lăcrămioara Vodă* din municipiul Gh. Gheorghiu-Dej. Cele mai bune proze prezentate la concurs au făcut dovada capacității de investigație sociopsihologică și a îndemnării de asociere a procedeelor realiste cu achizițiile estetice ale literaturii moderne.

Creațiile dramatice s-au orientat cu precădere spre montaje lirice, texte de brigadă și piese scurte inspirate din viața școlară.

A treia ediție a concursului național de creație literară „Pentru sănătate și umanitate“ a reunit circa 1 500 de pionieri și elevi, scoțind în relief câteva talente,

cum ar fi prozatoarea *Lăcrămioara-Camelia Pascu* din Bacău și poetele *Anca Coșimbescu* și *Elica Drăghici* din București.

Se crease o frumoasă și trainică tradiție : organizarea în fiecare vară a unei tabere de profil, unde își dădeau întâlnire cei mai talentați pionieri și liceeni din toată țara, laureați ai concursurilor „Tinere condee” și „Mihai Eminescu”. După doisprezece ani de existență, timp în care și-a justificat pe deplin valoarea formativă, tabăra de literatură a liceenilor n-a mai fost organizată din 1979, păstrându-se doar tabăra „Tinere condeie”, organizată cu regularitate de Consiliul Național al Organizației Pionierilor și Șoimilor Patriei.

Se impune acum, când se încurajează creativitatea și când se simte o nevoie din ce în ce mai vie de a se cultiva valorile literare ale limbii române, să se reînființeze această tabără, menită să asigure dialogul viitorilor profesori, scriitori, critici și istorici literari aflați acum pe băncile liceelor patriei noastre.

Concursul interjudețean „George Bacovia”

Prof. GHEORGHE IZBAȘESCU
Casa pionierilor și șoimilor patriei
Gh. Gheorghiu-Dej

În zilele de 26 și 27 iunie a.c., municipiul Bacău a fost gazda celor mai tinere talente (pionieri din clasele V—VIII) venite din mai multe județe ale țării (Bacău, Botoșani, Brașov, Dolj, Galați, Gorj, Iași și Vaslui) să participe la Concursul interjudețean de creație literară „George Bacovia”, acțiune integrată în manifestările omagiale dedicate centenarului marelui poet, organizată, sub egida Consiliului Național al Organizației Pionierilor, de Consiliul județean Bacău al Organizației Pionierilor în colaborare cu inspectoratul școlar județean și revista *Ateneu*.

În cele două zile participanții au beneficiat și de un variat program. Ei au vizitat Casa memorială „George Bacovia”, unde actorii teatrului din localitate au susținut un recital de poezie bacoviană ; a urmat apoi un concert simfonic dat de Filarmonica de stat din Bacău (dirijor Mădălin Voicu, solist Ion Voicu) ; au participat la o întâlnire cu membrii Cenaclului literar „Zburătorul” al Casei pionierilor și șoimilor patriei din municipiul Gheorghe Gheorghiu-Dej. După întâlnire, a avut loc o consfătuire pe tema *Creația literară, mijloc de afirmare a personalității copilului*, la care au fost prezenți, în afară de pionieri și profesori din cele opt județe, criticul literar Constantin Călin, redactor-șef adjunct al revistei *Ateneu*, Măndica Mardare, redactor al revistei *Ateneu*, și Viorica Chitic din partea C.J.O.P. Bacău. Consfătuirea și-a propus, spre dezbateri, mai multe teme, printre care : rolul creației literare în dezvoltarea unui limbaj corect și expresiv la elevi și mijloc de educație a voinței, exercițiul al perseverenței ; confesiunea literară, prilej de autoanaliză psihologică, de autocunoaștere a elevului ; ședința de cenaclu, șezătoarea literară și dezvoltarea spiritului de inițiativă la tinerii autori ; metodologia unei „lecții” a cenaclului, metode de stimulare a creației elevilor în afara orelor de cenaclu și altele. Schimbul de opinii, la care au participat Constantin Călin, profesorii Gheorghe Capșa, Stelian Neagu, Alexandru Tion, Mărioara Susnea, a constituit un fericit prilej pentru tinerii condeieri și îndrumătorii lor de a-și împărtăși unii altora din experiența cenaclurilor sau cercurilor din care făceau parte, experiență pe care, cu siguranță, o vor transmite colegilor din localitățile de unde au venit.

În a doua zi a avut loc concursul. Juriul (președinte poetul Octavian Voicu), după ce a citit cele cinci poezii ale fiecărui concurent (trei pionieri reprezentând un județ), a comunicat rezultatele. Dacă în 1978, la prima ediție a concursului, trofeul „George Bacovia” a revenit pionierei Alina Gabriela Bogza (cenaclul „Zburătorul”

din Gh. Gheorghiu-Dej), acum, la a doua ediție, Alina Bogza a obținut premiul special al revistei *Ateneu*, iar trofeul a fost câștigat de pioniera Ileana Garolu de la Școala generală nr. 5, Zărnești, jud. Brașov. Au mai fost premiați (premii în diplome și obiecte) pionierii : Monica Tănase, Daniela Gorea, Fernanda Lher (Cenaclul „Otilia Cazimir” al Școlii generale nr. 24, Iași), Mihaela Mălăianu (Cenaclul „Speranțe”, Casa pionierilor și șoimilor patriei Sadu-Gorj), Daniela Vițcu (Școala generală nr. 32, Craiova), Ioana Bena, Cristina Ana Lascăr (Școala generală nr. 4, Vaslui), Lidia Elcu (Cenaclul de anticipație „Selenarii”, Școala generală Guranda, jud. Botoșani), Simona Anca Bucuraș (Școala generală nr. 5, Zărnești, jud. Brașov), Corina Tănăsescu (Cenaclul „Virsta fericită”, Școala generală nr. 11, Galați).

După acordarea premiilor, participanții, pionieri și profesori, au vizitat Casa memorială „Nicu Enea”, precum și locuri legate de momente din viața marelui poet George Bacovia : casa unde s-a născut, Școala domnească unde a învățat clasele primare elevul Vasiliu D. Gheorghe (avînd în cei patru ani același dascăl, pe învățătorul Nicolae Biberi), apoi gimnaziul „Ferdinand”, actualul liceu „George Bacovia”, unde acesta a fost elev.

Concursul de limba și literatura română „M. Eminescu” la a XXV-a ediție

Prof. dr. CONSTANȚA BARBOI
Inspector general în
Ministerul Educației și Învățămîntului

Concursul școlar de limba și literatura română „Mihai Eminescu”, organizat de către Ministerul Educației și Învățămîntului, Societatea de științe filologice și Comitetul Central al Uniunii Tineretului Comunist, cu sprijinul inspectoratelor școlare, a ajuns la a XXV-a ediție.

Retrospectiva edițiilor precedente ale concursului, și nu puține la număr, ne creează satisfacțiile unor împliniri în activitatea comună pentru cinstirea limbii și literaturii române de către miile de elevi din licee, participanți la diferitele faze ale concursului.

Se cuvine, cu acest prilej, să aducem sentimentele noastre de respect tuturor celor care au făcut să crească an de an calitatea pregătirii elevilor, spiritul de consacrare și ambiție pentru reprezentarea liceului și a județului, pentru depășire și autodepășire. Menționăm numele unor elevi și odată cu ei înțelegînd și pe dascălii acestora, cum au fost : *Ion Pinzaru* de la Liceul „Unirea” din Focșani, *Ion Ivan*, de la Liceul din Buhuși, județul Bacău, *Gheorghe Achim* și *Cristian Bolog* de la Liceul „Ady-Șincai” din Cluj-Napoca, *Irina Airinei* de la Liceul de filologie-istorie nr. 1, București, *Adina Mavrodin* de la Liceul de filologie-istorie „Zoia Kosmodemianskaia”, *Delia Dună* de la Liceul „Ion Creangă” din București, *Adelina Stănescu* de la Liceul de filologie-istorie „C. Dobrogeanu Gherea” din Ploiești, *Corina Chirea* de la Liceul pedagogic din T. Măgurele, județul Teleorman, *Vasile Braic*, Liceul de matematică-fizică din Miercurea-Ciuc, județul Harghita, *Dan Ardeleanu*, Liceul „Unirea” din Tg.-Mureș și mulți alții, consacrați astăzi în activitatea didactică ; scriitori, ziariști sau studenți, colaboratori ai revistelor de limba și literatura română pentru profesori și elevi.

Ultima ediție — cea de-a XXIV-a —, desfășurată în patria Mioriței, la Focșani, județul Vrancea, a cunoscut, începînd cu faza pe școală, o participare substanțială. Astfel, la această fază au luat parte 25 954 elevi din licee, evidențiindu-se muni-

cipul București (1 475 elevi), precum și județele Vilcea (913 elevi), Argeș (880 elevi), Bihor (712 elevi) etc. La faza județeană au fost selecționați și au participat 5 340 elevi, iar la faza republicană 302 elevi. Cifrele reprezintă date de referință în legătură cu selecția și promovarea la etapele concursului a celor mai valoroși elevi. Acest lucru a fost demonstrat la ultima ediție și prin rezultatele obținute la faza republicană, unde, pe lângă o temă consacrată, elevii au fost supuși unui test de valorificare a deprinderilor — pe linia învățămîntului formativ — prin comentarea unui text literar la prima vedere.

Spre deosebire de anii precedenți, majoritatea județelor au primit premii și mențiuni, un număr de 24 județe obținînd medii între 10 și 7 și 17 județe medii între 6,93 și 6,16, evidențiindu-se județele : Cluj, municipiul București, Brașov, Timiș, Dolj, Prahova, Hunedoara, Constanța, Mehedinți, Neamț, Galați, Dimbovița, Botoșani, Suceava, Vrancea, Satu-Mare, Mureș, Sibiu, Buzău, Argeș, Gorj, Harghita, Maramureș, Teleorman.

Din 302 elevi participanți, 175 elevi au obținut note între 10 și 7, nefiind lucrări notate cu 4.

Pe ani de studii, rezultatele au scos în evidență faptul că la clasele a XI-a și a XII-a rezultatele au fost superioare, elevii făcînd dovada cunoașterii momentelor importante ale literaturii române în contextul literaturii universale, multe lucrări fiind redactate corect, într-o caligrafie frumoasă, cu respectarea regulilor de așezare în pagină.

La clasele a IX-a și a X-a s-a observat că puțini elevi au reușit să păstreze un fir clar în structura compozițională a lucrării, dovedind insuficiente deprinderi în stabilirea unui plan de lucru și în urmărirea acestuia. De asemenea, printre deficiențe s-a mai remarcat la unele lucrări lipsa de unitate a stilului, abuzul de exclamații, interogații retorice, utilizarea unor fraze prea lungi și chiar necunoașterea unor termeni utilizați.

Reținem atenția elevilor asupra unor deficiențe care pot fi dezbătute la orele de limba și literatura română, ele manifestîndu-se nu numai în cadrul concursului „Mihai Eminescu”, ci și cu prilejul altor concursuri și examene. Menționăm printre acestea : cunoștințe insuficiente, informații lacunare care uneori conduc la inexactități și generalități, la superficialitate ; lipsă de discernămint, de deprinderi în realizarea sintezelor, neintegrarea fenomenului general literar în contextul culturii naționale și universale ; stil încă bombastic, greoi, încărcat de epitete, comparații, metafore, personificări, cu multe digresiuni, de multe ori obositoare ; dificultăți în integrarea noțiunilor de teorie a literaturii (ca instrument de lucru), în interpretarea textului literar, în relevarea valorii textului.

Pentru cea de-a XXV-a ediție a concursului de literatură se cer eforturi sporite în pregătirea temeinică a elevilor, se impune verificarea posibilităților lor de a fi trimiși la etapa finală, ținîndu-se seama că acest concurs are un caracter științific și că nu este un concurs de creație literară. De aceea, nu trebuie confundată exprimarea nuanțată și bogată chiar cu abuzul unei terminologii în care cunoștințele științifice se pierd.

Cu speranța că orice bilanț la un sfert de secol înseamnă și îmbunătățiri organizatorice, comisiile, începînd cu cele de la faza pe școală, vor fi în măsura unui bilanț tot mai îmbucurător, spre binele învățămîntului nostru, în însușirea limbii și literaturii române și, de ce să n-o spunem, de data aceasta și ca un omagiu pe care îl aducem chiar pe meleagurile sale natale marelui maestru al limbii, patronimicul concursului nostru — lăcăfăr al poeziei românești — Mihai Eminescu.

Omagiu

Omagiu muncii și tinereții... Omagiu dăruirii și elanului creator... Omagiu perseverenței și încrederii în ce poți face tu... Omagiu hotărârii și dorinței de împlinire... Omagiu bucuriei pentru împliniri și recunoașteri... Sub aceste simboluri se desfășoară multe dintre ședințele cenacurilor școlare din liceele noastre, cenacuri care strâng, sub ocrotirea pasionaților dascăli de limba și literatura română, pe toți aceia care încearcă să ducă mai departe spiritualitatea în creația literară românească în tot ceea ce are ea mai bun, mai profund patriotic și moral, cu acordurile artisticului modern sau tradițional. Îndrăzneala de a crea este completată de cea de a reda în circuitul valorilor universale — prin traducere — marile realizări naționale, și nu de puține ori reușita acestor încercări este certă.

Așa se întâmplă și la Liceul „Nicolae Bălcescu” din București, unde cenacul literar sub îndrumarea inimoasei și distinsei profesoare Maria Pavnotescu, doctor în filologie și autor al manualului școlar de limba și literatura română pentru clasa a XI-a, asociază permanent în ședințele sale numele foștilor profesori sau elevi ai liceului, în intenția vădită de a menține permanența ștachetei, alimentând noi și noi generații cu flacăra pasiunii pentru creație și autodepășire.

Sub aceste angajamente, cu scăpărări de scînteie în ochi s-a desfășurat în ziua de 16 martie a.c. una dintre ședințele cenacului literar al elevilor de la Liceul de matematică-fizică „Nicolae Bălcescu” din București, ședință care a înscris în paginile realizărilor școlare o reușită de excepție, aceea a fostului elev și membru al cenacului liceului, Corneliu M. Popescu, pentru lucrarea de excepție care va lărgi trecerea lui Mihai Eminescu în universalitatea binemeritată, printr-o nouă traducere, în limba engleză, a 69 dintre cele mai valoroase creații ale poetului, printre care și *Luceafărul*.

A impresionat în mod deosebit faptul că la ședința jubiliară a cenacului, președintele Academiei Republicii Socialiste România, academicianul Gheorghe Mihoc, în prezența prof. univ. dr. doc. ing. Iosif Tripsa, secretar de stat în Ministerul Educației și Învățămîntului, a directorului liceului, Ion Giurgiu, a întregului colectiv de conducere a liceului, a profesorilor școlii, a unor cadre didactice universitare, cercetători, specialiști în limba engleză, ziariști, reprezentanți ai Radioteleviziunii române, elevi, a adus la cunoștință acordarea premiului post-mortem al Academiei Republicii Socialiste România elevului Corneliu M. Popescu pentru traducerea în limba engleză a versurilor eminesciene: *Poems, English version by Corneliu M. Popescu*, Editura Eminescu, 1978. La muzeul liceului a fost creat colțul elevului *Corneliu M. Popescu*, mărturie pentru generațiile viitoare. (Vezi fotografia de față).

Tragicul cutremur de la 4 martie 1977 a făcut ca la acest jubileu Corneliu să fie prezent prin tatăl său — și el un pasionat al științei, Mihail Popescu — fără Corneliu și mama sa... Colegii de promoție, de clasă și cenacul — cei mai tineri membri, profesoara îndrumătoare a cenacului, Maria Pavnotescu — au evocat în cuvinte de o rară sensibilitate activitatea și personalitatea lui Corneliu, a cărui pasiune pentru literatură se împletea armonios cu pasiunea pentru științele exacte, pentru medicină, fiind subliniate perseverența, încrederea în reușită și mai ales munca oșbitoare pentru realizarea, nu ușoară la cei 18 ani ai lui, a ceea ce specialiștii susțineau cu mîndrie patriotică, corespondențele dintre geniul eminescian și destinul lui Corneliu.

Cităm cîteva asemenea sublinieri: Monica Pillat, în *Contemporanul* din 12 mai 1978:

„În comparație cu tălmăcirile de pînă acum ale lui Pankhurst, Cuclin, McGregor Hastie, traducерile lui Corneliu M. Popescu au avantajul de a fi mai

consonante cu spiritualitatea românească, ceea ce determină o transmitere mai autentică a mesajului poetic“...

Andrei Bantaș, în revista *Argeș*, iunie 1978 :

„Chiar cu riscul de a greși, aș spune că, dacă în alte domenii se nasc mereu genii, un geniu al traducerii încă n-am cunoscut înainte de Corneliu M. Popescu. Identificat pînă și prin destin cu Eminescu, dar cunoscut abia după moarte, ne amintește poate și mai mult de steaua care «Era pe cînd nu s-a vîsut / Azi o vedem și nu e»“.

Aprecieri elogioase au publicat toate ziarele, revistele de specialitate, *Știința tineretului*, *Analele Universității din Timișoara*, reviste școlare etc.

Articolele apărute susțin afirmațiile citate, precum și sublinierile referatului lui Ștefan Stoenescu (cadru didactic la Universitatea din București și membru al Uniunii scriitorilor), referat prin care se propune decernarea titlului de membru post-mortem — al Uniunii scriitorilor din Republica Socialistă România :

„Cu un inegalabil instinct poetic, Corneliu M. Popescu selectează sintagma poetică de cea mai autentică rezonanță, imaginea de mare plasticitate vizuală, sonoră, kinestezică. Melopeea eminesciană află în Corneliu M. Popescu pe cel mai afîn transpunător al ei. Rar se întîmplă, dar se întîmplă, ca un interpret de geniu să redimensioneze o partitură peste care s-a așternut colbul glosărilor mediocre. Sergiu Celibidache a demonstrat, de fiecare dată, sub cupola Ateneului Român forța magică. Este și cazul versiunii engleze a poemelor lui Mihai Eminescu în tălmăcirea strălucitoare datorată lui Corneliu M. Popescu, pagină de referință pentru cei ce vor veni“.

Rîndurile de față, dragi elevi, sînt o invitație din suflet adresată vouă tuturor de a îndrăzni cît mai mult și cît mai solid pentru ca în liceele noastre, în ceînacluri, la concursurile „Mihai Eminescu“, „Tînere condeie“, sesiunile naționale de referate și comunicări să adăugăm noi și noi contribuții, omagiind prin gestul dăruirii noastre pe fostul nostru coleg Corneliu M. Popescu și dînd tineretului voastre noi dimensiuni spre bucuria dascălilor și părinților voștri, a țării întregi, care vă ocrotește și vă încurajează gîndurile adolescenței spre împliniri și mai cutezătoare.

CONSTANȚA BĂRBOI

În așteptarea noilor numere ale publicațiilor elevilor din anul școlar 1981—1982 consemnăm, în cronică de față, apariția citorva reviste despre care am mai discutat cu diferite prilejuri, ca și a unora pe care le amintim pentru prima dată. Din această ultimă categorie face parte revista *Catarge la orizont* a liceului militar din marină „Alexandru Ioan Cuza” din Constanța. În primul ei număr, definind profilul „Catargelor”, colegiul de redacție menționează că revista „își va deschide larg paginile pentru creația literară, artistică și tehnico-științifică a elevilor”, „va promova... ideile înaintate, noi”, „va face din paginile sale o tribună a muncii pasionate, a conduitei elevate și a spiritului revoluționar”. Cele două numere sînt, în mare măsură, o expresie convingătoare a obiectivelor și aspirațiilor mai sus consemnate.

Reviste de prestigiu, ca *Sinziana* a Liceului „Zinca Golescu” din Pitești și *Țara visurilor noastre* a Liceului „Emanuil Gojdu” din Oradea, au închinat numere festive glorioasele aniversări a 60 de ani de la făurirea Partidului Comunist Român. Din publicația piteșteană — mereu bună și frumoasă — remarcăm, printre altele, florilegiul poetic dedicat patriei și partidului, publicat sub semnăturile unor elevi de ieri și de azi: Iulia Mihaela Anghel, Oana Diaconu, Marin Bălan, Maria Magdalena Grigore, Simona Aron, Anca Alexandru, Liviu Aurelian Roșu, Liviu Ștefănescu, Ionel Ion Durac, precum și cele două pagini de „poezii de la colegii din țară”, în coloanele cărora semnează elevi ai liceelor: „Octavian Goga”-Sibiu, „D. Bolintineanu”-București, „Andrei Mureșanu”-Dej, „Ady Endre”-Zalău, „Al. Moghioros”-Oradea, „C. D. Gherea”-Ploiești, „Ady-Șincai”-Cluj-Napoca, „Unirea”-Turnu-Măgurele ș.a.

Revista din Oradea impresionează prin numeroasele articole, evocări, însemnări, reportaje, poezii etc. consacrate gloriosului jubileu. Din suita de titluri, cităm: 8 Mai 1981, Marile sărbători, Comunistul, Primăvara celor șase decenii, Cincisprezece ani-lumină, Partidului — slavă și recunoștință. Trepte și tradiții în organizarea mișcării muncitorești din România, Aspecte din lupta comuniștilor orădeni în perioada septembrie-octombrie 1944, Partidul Comunist Român — organizatorul și conducătorul operei de construcție socialistă, De vorbă cu istoria.

Ultimul număr al revistei *Gaudeamus* a Liceului „Lucrețiu Pătrășcanu” din Bacău se deschide cu o cronică închinată celor douăzeci de ani de existență a acestei instituții de învățămînt. În acest timp, „mii de elevi — se spune în articol — au gustat din marea epopee a civilizației, s-au adăpat la izvorul nesecat al culturii și științei românești și universale. Prin munca plină de dăruire a profesorilor liceului, elevii au învățat să prețuiască munca, să slăvească pămîntul românesc plin de jertfe, să slăvească țara, să citească imnul de pace, marea epopee a soarelui și a lumii, bucuria sufletească a împlinirilor și a demnității umane”. La toate acestea — adăugăm noi — a contribuit, fără îndoială, și revista *Gaudeamus*, care și în acest număr realizează o imagine reprezentativă pentru viața școlii, pentru frământări, năzuințe, împliniri.

Un interesant portret se realizează celui „om de mare valoare intelectuală, un om de vastă erudiție și cultură marxist-leninistă”, care a fost în același timp „un remarcabil conducător de partid” — Lucrețiu Pătrășcanu; emoționante sînt extrasele din „notele autobiografice” introduse în cuprinsul portretului.

O revistă cu îndelungată activitate este *Orizonturi*, aparținînd Liceului de filologie-istorie „Unirea” din Brașov. Ultimul număr, tipărit în limba română și maghiară, se distinge printr-o bună orientare, prin varietate tematică, prin preocupare deosebită pentru valorificarea creațiilor literare ale elevilor școlii.

O culegere de proză și poezie — încercări merituoase în mare măsură — este revista *Muguri* (nr. 3/1981) a elevilor de la Școala generală nr. 5 din Piatra-Neamț.

Urăm succes tuturor colectivelor redacționale în munca de elaborare a revistelor școlare în noul an de învățămînt !

DE LA CORESPONDENȚII NOȘTRI

BRĂNEȘTI

Și dacă totuși ne vom pierde printre vise și vom rătăci prin amintiri, am învățat cel puțin să credem că nimic din noi nu se pierde, că totul rămîne mărturia setei de cuprindere a unor suflete însetate de tot ce este frumos și adevărat. Există în fiecare adolescent, în fiecare tînăr nevoia fundamentală de a dezbrăca lucrurile de aparent, de a scormoni pînă la minereu, spre a găsi simbul de răspuns la întrebările pe care fiecare dintre noi și le pune cu dezinvoltură specifică vârstei.

Școala este unul dintre lăcașurile, și poate cel mai important, care ne ajută ca scînteia ce ne bîntuie sufletul să devină și să rămîină flacăra, flacăra născătoare de har pentru lumina vieții.

În cadrul liceului nostru funcționează din anul 1970 un cenaclu literar-artistic cu care am reușit azi prin muncă susținută și pasiune să ne mindrim. La cenaclu participă pasionați tineri creatori, care prezintă creațiile lor : poezie, proză, muzică, pictură, grafică.

Am avut printre noi invitați de onoare, ca : Cezar Baltag, Gheorghe Pituț, Lucian Dumitrescu, Nicolae Dragoș, care au citit elevilor fragmente din lucrările lor, răspunzînd cu răbdare și tact la fiecare întrebare și ascultînd la rîndul lor încercările tinerilor de aici. Li se putea citi în ochi mirare și bunăvoință, încredere și totodată admirație. Momente unice, care reprezintă de multe ori începuturi de destine.

Este mai mult decît bine, este o datorie imperios necesară ca în fiecare liceu să existe astfel de grupări literar-artistice avînd drept scop stimularea creativității adolescenților de azi și, de ce nu, oamenilor condeiului de mîine. Sînt poate pretențioase aceste cuvinte ale mele, dar toți mării creatori au început așa — timid, neîncercători în potențialul și mesajul actului lor... și deodată un glas, unul singur din atîtea, a reușit să spargă zăgăzurile, să prăbușească prin forța unui verb muntele de cuvinte, descoperind aurul alb — metafora.

Învățăm să scriem, să citim, să facem calcule matematice complicate, să cunoaștem lumea în toată măreția ei. Învățăm să credem în om, în viață. De aceea simțim nevoia unor asemenea întîlniri ; pentru a ne cunoaște dincolo de ce sîntem zi de zi, să ne privim cu ochii dinlăuntru spre a ne respecta cu adevărat.

MARIN MICU

Liceul agroindustrial Brănești,
sectorul agricol Ilfov

CONSTANȚA

Cercul de limba și literatură română al Liceului agroindustrial Palas-Constanța a fost constituit inițial ca un simplu cerc de creație. Încercările noastre erau naive și așteptau încurajare. Numărul simpatizanților a crescut și odată cu el și problemele ce se cereau a fi discutate. De aceea, în toamna anului 1980 s-a trecut la diversificarea cercului nostru pe secții : sinteze (coordonator : prof. Tudorița Enciu), creație (coordonator : prof. Ștefania Cornescu), probleme ale cultivării limbii române

(coordonator : prof. Felicia Zariciu). S-au format mici grupe de conducere pe secții (de la 2 la 5 elevi, în funcție de numărul membrilor înscriși la secția respectivă), din care apoi s-a constituit colectivul de conducere al cercului de limba și literatura română. Entuziasmul asociat muncii sîrguincioase ne-a condus spre obținerea unor rezultate deosebite ; am prezentat în ședințele noastre lucrări de sinteză, urmînd planul întocmit la sugestiile și sub îndrumarea tovarăsei profesoare Tudorița Enciu (s-au remarcat elevele Mariana Ciubotaru cu lucrarea : *Patriotismul poeziei românești*, Paraschiva Căscătău cu lucrarea : *Goga în timp și spațiu*), poezii și încercări de nuvele (menționăm elevii Claudia Miron, Ludmila Ispășeanu cu o frumoasă poezie închinată Unirii, Victor Ghelase, George Stoian). În cadrul celei de-a treia secțiuni a cercului nostru, un colectiv de elevi din clasa a IX-a E, condus de prof. diriginte Felicia Zariciu și ajutat de alți elevi din anii mai mari au inițiat o temă de cercetare, *Stil și limbaj în operele marilor noștri scriitori*. Finalizarea a avut loc abia la sfîrșitul trimestrului al doilea, cînd într-o ședință deschisă au fost prezentate lucrările selectate în ședințele anterioare ale secției. Nu a fost deloc ușor ; am muncit mult, am citit mult și atent. Permanent am colaborat cu profesoara coordonatoare și i-am prezentat periodic fișele noastre. La ședința deschisă am prezentat lucrările : *Limbajul poeziei eminesciene* (Mariana Georgescu și Margareta Tudor), *Stilul narațiunii la Sadoveanu* (Gabriel Pîslaru).

În cadrul cercului am organizat procese literare la *Moara cu noroc* de Ioan Slavici (colectivul clasei a IX-a, condus de elevele Melania Simion, Mi-rela Cacioianu, Virginia Sanda, Aurica Bandula ; la *Catastrofa* de Liviu Rebreanu (colectivele claselor a X-a D și a X-a A), precum și dezbaterea-seminar : *Tradițional și modern în „Mistrețul cu colți de argint”* de Ștefan Augustin Doinaș, realizată de colectivul clasei a XVII-a.

Am realizat și cîteva ședințe literare omagiale închinare centenarului nașterii lui Octavian Goga, aniversării a 60 de ani de la înființarea Partidului Comunist Român, centenarului nașterii lui George Bacovia.

Elevi ai liceului nostru au lucrat doi ani la un glosar de termeni de specialitate, încercînd să demonstrăm că și în cadrul unui liceu agroindustrial se pot întreprinde asemenea cercetări. Am pornit de la o operație simplă, de selectare a termenilor din specialitatea veterinară și zootehnie (și aici trebuie să menționăm activitatea elevelor Gabriela Drăghici, clasa zootehnie, și Carmen Stoica, clasa veterinar) din manualele școlare, care apoi au fost notați pe fișe, urmînd să li se adauge sensul și contextele deosebite în care apar.

În acest scop s-au folosit dicționarele de specialitate, cele explicative și de neologisme, precum și lucrări de specialitate. Colectivul de elevi a reușit să grupeze, în ordine alfabetică, fișele completate ale viitorului glosar. Astfel, activitatea noastră se concretizează ca o mică cercetare interdisciplinară.

Pentru viitor, dorim să dezvoltăm activitatea cenaclului. Căutăm cu febrilitate un nume pe care să-l dăm cenaclului nostru și care să ne reprezinte cît mai bine. Atunci cînd poeziile scrise vor fi rostite în cenaclul nostru și apoi pe marea scenă a „Cîntării României” (anul acesta ne-am calificat la faza pe municipiu la recitări — eleva Gabriela Drăghici — și la teatru, cînd lucrările prezentate aici vor reuși să ia drumul spre „examelele” mai mari ale sesiunilor de comunicări, cînd micile noastre teme de cercetare vor deveni „mari”, atunci vom putea fi mîndri de noi înșine, alături de profesoarele noastre, care ne îndrumază cu multă dăruire și abnegație.

Va trebui să muncim din ce în ce mai mult, în speranța că unele dintre visele noastre se vor realiza prin noi și cu noi : o revistă a liceului nostru, fiica

vără a bătrînului lăcaș al muncii și realizării prin muncă, a satisfacțiilor și înnirilor năzuințelor noastre adolescente.

GHEORGHITA HIRIZESCU, IULIANA PASCU
Liceul agroindustrial Palas-Constanța

REȘITA

Odată cu începerea noului an școlar au fost reluate și activitățile cercurilor erare și științifice ale Liceului de matematică-fizică din Reșița. Printre acestea e numără și cercul literar „Mihail Sadoveanu” al elevilor din clasele a IX-a, clase e istorie-filologie și matematică-fizică. Cercul își propune să stimuleze creațiile iginale ale elevilor și să contribuie la îmbogățirea cunoștințelor de limba și lite-tura română.

O preocupare principală a cercului nostru a fost aceea de a întocmi progra-ul activității pe întregul an școlar, căutînd ca, prin tematica inclusă, să răspundem or preocupări ale membrilor săi, să imbinăm clasicul cu modernul într-un mod ractiv și interesant.

Ne-am propus ca, în fiecare ședință a cercului nostru, elevii să-și prezinte creațiile lor originale (poezii, eseuri, mici compoziții literare). Astfel, în ședința din na septembrie s-a sărbătorit centenarul „G. Bacovia”. Cu această ocazie, elevul on Almășan a prezentat un material despre poet, în care a surprins aspecte ale ematicii bacoviene. În ședința din luna octombrie, eleva Luciana Adamescu a făcut ncursiune în literatura română veche, vorbind despre *Realitate și ficțiune în „Is-pria ieroglifică” de D. Cantemir*. Unii elevi, membri ai cercului, au citit din creațiile or poetice, ca, de exemplu, Gabriela Boer, Luciana Adamescu, sau încercări de dra-maturgie : Simona Cocirlă, Gabriela Boer, Dana Bănciulescu.

În luna noiembrie a.c., alături de evocarea personalității lui Mihail Sado-eanu, al cărui nume îl poartă cercul, elevii și-au propus să urmărească *Chipul lui tefan cel Mare în literatura română*, iar în luna decembrie se va organiza o se-lune de comunicări științifice dedicate centenarului nașterii lui „Eugen Lovinescu”.

Nu vor fi neglijate nici problemele de limbă și stil : *Valori stilistice ale sub-tantivului* sau *Relația dintre omonimie, polisemie și sinonimie* sînt doar două titluri e teme pe care ne-am propus să le dezbatem.

În acest fel, credem că vom stimula pasiunea elevilor pentru cercetare, pen-ru creația originală. Nu uităm nici valoarea educativă a acestor activități : culti-rea *dragostei față de frumusețile limbii și literaturii noastre*.

Prof. dr. DOINA ILIASA-FRIGURA
Liceul de matematică-fizică, Reșița

SATU-MARE

Membrii cercurilor literar-artistice din cadrul Liceului industrial nr. 6 din Satu-Mare au desfășurat în anul școlar 1980—1981 o bogată activitate.

Dintre numeroasele acțiuni întreprinse în cadrul cercurilor amintim Simpo-zioul omagial O. Goga, sesiunea de referate și comunicări dedicate scriitorilor O. Goga și G. Bacovia, prezentarea montajului literar-artistic *Sintem aici de două nii de ani*” etc. În cadrul sesiunii de comunicări s-au remarcat elevele Maricica Beretchi, clasa a XI-a A, și Daiana Curteanu, clasa XI-a A, care au luat premiul I — respectiv premiul II — la faza județeană.

Eleva M. Beretchi a reprezentat județul la sesiunea națională de la Timișoara cu comunicarea *Motivul timpului în poezia lui M. Eminescu și G. Bacovia*.

Cenaclul literar „Muguri” a organizat o interesantă și instructivă întîlnire cu scriitorii sătmăreni : Dorin Sălăjan și George Vulturescu. Dezbaterile care s-au

purtat pe tema : *Patriotismul — coordonată fundamentală a poeziei actuale* a antrenat un număr mare de participanți.

Membrii cercului dramatic au prezentat piesa *Adolescentul* de H. Lovinescu obținând locul II la faza județeană în cadrul Festivalului „Cântarea României”, la recitatoria Maricica Berețchi a obținut cu balada populară *Miorița* — variantă sătmăreană — locul II la faza națională.

În perioada vacanței dintre 30 iulie și 13 august a.c. membrii cercurilor literare au avut posibilitatea să urmeze drumul eroilor lui Sadoveanu din *Baltagul* să viziteze casa memorială „O. Goga” de la Clucea, G. Bacovia din București, să intre în muzee, să admire monumente și statui din orașe ca : Cluj-Napoca, Corstanța, Piatra-Neamț, București etc.

MARICICA BERETCHI

SOVEJA — VRANCEA

Desfășurându-și finala în județul Vrancea, la Focșani, cea de-a XXIV-a ediție a Concursului „Mihai Eminescu” a antrenat, alături de ceilalți elevi vrânceni, și pe elevii școlii generale din Soveja, școală ce poartă numele geografului și scriitorului Simion Mehedinți.

Aici, în locul unde s-a născut *Miorița*, unde s-a născut Simion Mehedinți întemeietorul școlii moderne de geografie, unde fiecare palmă de pământ „mustește de sevă istorică”, amintind prin masoleul ridicat și prin mănăstirea zidită la 164 de Matei Basarab de glorioase timpuri, aici unde fierbinte e vatra și *Miorița* se măcintă, unde, păstrându-și cu mândrie zestrea sa spirituală, tradițiile, obiceiurile, portul și jocul, oamenii și alături de ei și noi, tinerele vârstare, ridică o Sovejă nouă membrii cercului literar și ai cenaclului literar-artistic și-au primit oaspeți ceflori și au prezentat o frumoasă evocare în fața școlii și pe treptele mausoleului Soveja, evocare ce și-a tras seva din însăși istoria locului, din tradiția literară folclorică.

Această întâlnire a fost și rămîne pentru noi un îndemn pentru a veghea la „creșterea limbii românești și-a patriei cinstire”.

MACARIE LUIZA-CODRUȚ

Școala generală „Simion Mehedinți

În toamna acestui an, cu prilejul cercurilor pedagogice ale profesorilor de limbă și literatură română, trei filiale ale Societății de științe filologice au obținut realizări ce merită să fie evidențiate : filiala *Suceava* a transformat, cu aprobare Biroului Consiliului de conducere al S.S.F., subfilialele *Fălticeni* și *Rădăuți* în filiale iar filialele *Buzău* și *Satu-Mare* au înființat subfiliale în județele respective : Buzău la *Pătîrlagele*, Satu-Mare la *Negrești*. Le urăm succes în activitatea de perfecționare a învățămîntului filologic de toate gradele. Subfilialele *Odorheiul Secuiesc* și *Cîmpulung-Muscel* se pregătesc să devină filiale.

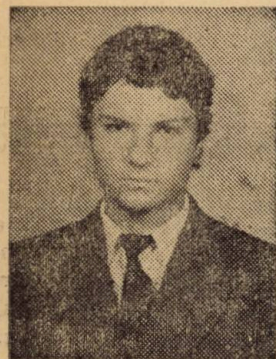

MARIAN AUGUSTIN
IOAN

S-a născut în 1962 la Tulcea. Este elev la Liceul „Spiru Haret” din același oraș. A obținut premiul I la Concursul național „Tinere condeie”, ediția 1981. A publicat în presa locală și în antologia *Excelsior*.

LUCIAN
TUDORANCEA

S-a născut la 1 aprilie 1963 în București. Este elev la Liceul „Zoia Kosmodemianskaia” din capitală. A obținut premiul III la ediția 1979 și premiul II la ediția 1981 ale Concursului național „Tinere condeie”. A publicat în *Luceafărul* și în antologia *Săgetătorul*.

Din creațiile elevilor premiați la
Concursul „Tinere condeie”, ediția 1981

Cuvinte

Mi-am adîncit palmele
în marea de cocori uitați
de fostele toamne
în mine.

M-am întrebat apoi :
de ce cresc copacii
cu bulgări de vise
în locul frunzelor ?

Și de ce plîng oamenii
iarna cînd ninge
a toamnă dezmoștenită
de vreme ?

Nimeni nu poate ști,
nici măcar tu,
de acolo de unde ești închisă
în lacrima unei pietre...

Adînc

Caii de lemn
Au murit la un semn.
Tăcută durere
Și calmă cădere.
În fibra căruntă,
Privirea ta frîntă,
Ascusă în vînt.
Mîinile sînt
Așa cum le-am vrut.
Ochiul pierdut
În marea rotire
Și-n despărțire,
Mai albi și mai ficși
Sau poate mai triști.

Simfonie

DAN MANOLE
Liceul de științe ale naturii
Galați

Cu orice fel de gânduri îmbătrânesc mai mult
Topindu-mi constelații în roșia hîrtie
A inimii, pe care în iarnă o ascult
Cum cîntă pentru oameni o nouă simfonie.

Și sincer mi se pare că-nvolburat și greu
Danubius geme-n vaduri ținîndu-se de pîntec
Dar deslușesc în vaiet ofensa unui zeu
Ce-și cere unda nouă să i-o aștern în cîntec.

Sonoritatea stelei arzîndă în înalt
Și vuietul de flăcări dansînd pe guri de seceri
Giganticele funii de piatră și asfalt
Transportă zvon de zare și vuiet de întreceri.

Ascultă deci : în dangăt, înflăcărate-adînc
Cuptoarele respiră și mestecă văpaie
Și pare că de boabe hambarele se frîng
Gemînd de greutatea rodirilor din ploaie.

Cu orice fel de gânduri îmbătrânesc mai mult
Topindu-mi constelații în roșia hîrtie
A inimii, pe care în iarnă o ascult
Cum cîntă pentru oameni o nouă simfonie.

INSEMNĂRI PE MARGINEA CĂRȚILOR

Sinteze de limba română

Ediția a doua, revăzută și mult îmbogățită. Coordonator și autor principal THEODOR HRISTEA. Editura didactică și pedagogică, București, 1981, 279 p.

Reeditarea, după aproape zece ani, a *Sintezelor de limba română* este încă unul dintre evenimentele editoriale pe care le semnalăm în activitatea Editurii didactice și pedagogice, preocupată și de această dată să ofere profesorilor, elevilor și publicului larg un instrument de lucru necesar, o nouă și binevenită lucrare normativă.

Ca și prima ediție, apărută în 1972, ediția de față, revăzută și mult îmbogățită, a fost elaborată de cadre universi-

tare și din cercetare¹, competente și cu o largă experiență didactică, factor esențial pentru obiectivul pe care și l-au propus : „lucrarea noastră se adresează elevilor din clasele mai mari, candidaților la examenul de admitere în facultățile filologice și în mod special profesorilor care predau limba română ori se pregătesc pentru obținerea definitivatului și a gradelor didactice superioare” (p. 3).

¹ Lucrarea a fost întocmită de următorul colectiv : Mioara Avram, Grigore Brâncuș, Gheorghe Bulgăr, Georgeta Ciompec, Ion Diaconescu, Theodor Hristea, Rodica Bogza-Irimie, Flora Șuteu. Coordonator : Theodor Hristea.

Cele 15 subdiviziuni mari ale lucrării cuprind material teoretic și ilustrativ referitor la lexic, fonetică, gramatică, ortografie și cultivarea limbii.

În ansamblul lucrării, un larg spațiu este rezervat problemelor de vocabular ; cu competență și cu claritate sînt prezentate bogăția lexicală a limbii române, structura și evoluția lexicului românesc, principalele categorii semantice (sinonimele, omonimele, antonimele și paronimele), precum și diferitele tipuri de arhaisme și de regionalisme. Analizîndu-se procedeele de îmbogățire a vocabularului, o mare atenție a fost acordată mijloacelor externe (împrumuturi lexicale vechi, împrumuturi lexicale neologice, calcuri lingvistice), ca și mijloacelor interne (derivarea cu prefixe și cu sufixe, compunerea, schimbarea valorii gramaticale). Nu au fost omise nici problemele de fonetică și de fonologie, ca, de pildă, sunetul în raportul lui cu fonemul, sistemul fonologic al limbii române, alternanțele fonetice, hiatul, accentul și altele, după cum nu lipsesc nici introducerea în studiul ortografiei și principiile ortografiei românești actuale. În capitolele referitoare la morfologie, într-o foarte sistematică prezentare, sînt înfățișate și discutate părțile de vorbire flexibile (substantivul, articolul, adjectivul, numeralul, pronumele, verbul) și părțile de vorbire neflexibile (adverbul, prepoziția, conjuncția și interjecția).

Definiția sintaxei, unitățile și diviziunile ei (propozițiile, părțile de propoziție, fraza și tipurile de frază), raporturile de coordonare și de subordonare, legătura dintre morfologie și sintaxă, punctuația ca auxiliar grafic al sintaxei, sintaxa și cultivarea limbii sînt numai cîteva dintre bogatele și importante probleme cercetate în lucrarea pe care o recenzăm. Foarte bine venite sînt și studiile care tratează teme din sintaxa limbii române: subiectul și propoziția subiectivă, predicatul și propoziția predicativă, acordul predicatului cu subiectul, atributul și propoziția atributivă, complementele și propozițiile subordonate corespunzătoare.

Bibliografia selectivă, adăugată la fiiele fiecărui studiu din volum, este un auxiliar prețios, menit să ajute la completarea și la adîncirea problemelor analizate în respectivele studii.

LUIZA SECHE

Sinteze de literatură română

București, Editura didactică și pedagogică, 1981, 246 p.

Utilitatea unei asemenea lucrări nu mai trebuie demonstrată ; stă mărturie succesul de care s-a bucurat volumul similar, apărut în 1974, a cărui continuare o constituie cartea de față.

Autorii studiilor¹, cadre universitare și cercetători de prestigiu, au abordat, sub coordonarea lui Constantin Crișan, aspecte variate ale fenomenului literar românesc, pornind de la programa de liceu, suplimentînd informația oferită de ea și integrînd-o în structuri noi cu bogate valențe formative, prin faptul că prezintă modele diverse de sinteze folosite de elevii în activitatea lor. În mod firesc, dat fiind că avem de-a face cu o culegere de studii, stilul diferă de la un autor la altul. Unitatea se realizează însă prin conceperea materialelor și ordonarea lor în funcție de un plan bine gîndit și prin finalitatea volumului, aceea de a oferi cititorilor exemplul unor modalități diferite de tratare, al unor unghiuri de vedere diverse, care arată că, dincolo de competența și rigoarea absolut necesare, abordarea literaturii nu trebuie să fie în nici un caz dogmatică și rigidă, ci adecvată complexității acestei arte a cuvîntului.

Volumul cuprinde trei secțiuni, reflectînd, fiecare, un mod de sinteză. Prima secțiune, intitulată *Incursiuni istorice*, își axează studiile pe criteriul cronologic, cuprinzînd o perioadă mai succint tratată în programă și în manual, în-

¹ Autori : Viorel Alecu, Margareta Bărbuță, Const. Ciopraga, Constantin Crișan, Al. Hanță, Mircea Măneș, Nicolae Manolescu, Dumitru Micu, Al. Piru, Eugen Simion, Ion Verdeș, Victor Vișinescu, Mihai Vornicu, Elena Zaharia-Filipaș și Mihai Zamfir. Coordonator : Constantin Crișan.

ceputurile literaturii române moderne (Al. Hanță), pe două momente cruciale din evoluția literelor românești, *literatura pașoptistă* (M. Zamfir) și *presa literară în perioada interbelică* (D. Micu), și pe un gen literar circumscris în timp : *dramaturgia contemporană* (Mircea Mancaș).

În secțiunea *Interpretări monografice*, opera celor mai mari scriitori români (M. Eminescu, I. L. Caragiale, I. Slavici, M. Sadoveanu, L. Rebreanu, Camil Petrescu, T. Arghezi), a criticului care a marcat o importantă parte din literatura primelor decenii ale veacului nostru (G. Ibrăileanu) și a doi valoroși prozatori contemporani (Fănuș Neagu și Al. Ivăsiuc) este abordată în aspectele ei cele mai caracteristice, din perspectiva unor interpretări subtile și pertinente datorate lui C. Ciopraga, C. Crișan, N. Manolescu, Al. Piru, E. Simion, M. Vornicu, E. Zaharia-Filipaș.

Cea de-a treia secțiune, sub titlul *Sinteze problematice*, însumează valoroase sinteze organizate pe criterii tematice, consacrate unor probleme cum ar fi *cultura și literatura română în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea* (I. Verdeș), *natura și dragostea de la preromantici la Eminescu* (Viorel Alecu), *geneza ideilor socialiste și mișcarea literară românească de la sfârșitul secolului trecut* (Victor Vișinescu), *vocația militantă a poeziei românești de azi* (C. Crișan), *teatrul românesc contemporan — de la text la spectacol* (Margareta Bărbuță).

Situînd literatura română în context universal prin stabilirea genului proxim (universalitatea) și a diferenței specifice (specificul național), studiul lui C. Crișan încheie un volum de certă utilitate pentru cititorii cărora se adresează.

GHEORGHE LAZĂRESCU

Tudor Arghezi interpretat de...

Prefață, antologie, tabel cronologic și bibliografie de ALEX. ȘTEFĂNESCU, București, Editura „Eminescu”, 1981, 312 p.

Editarea, în colecția „Biblioteca critică”, de antologii de texte sub genericul *Scri-*

torul interpretat de... este bine venit mai ales în cazul scriitorilor clasici. Alex. Ștefănescu a realizat o antologie referitoare la opera literară (poezie, pamflet, roman) a lui Tudor Arghezi, despre care afirmă : „Opera lui Tudor Arghezi este atât de vastă, încît un cercetător și-ar putea justifica existența doar în venturiind scrierile care-o compun” (p. 284).

În Prefață, autorul antologiei menționează că nu puține au fost polemicele în jurul creației argheziene, așa încît imaginea noastră despre Tudor Arghezi nu se deosebește esențial de aceea a cititorilor de acum 50 de ani. Nu este adevărat, spune Alex. Ștefănescu, că „Tudor Arghezi a avut mult timp soarta unui geniu neînțeles”. Cu excepția lui Nicolae Iorga, G. Bogdan-Duică, Dimitrie Caracostea și, numai în parte, a lui Ion Barbu și Mihail Dragomirescu, „scriitori de prestigiu ca Alexandru Macedonski, Garabet Ibrăileanu, Șerban Cioculescu, Eugen Lovinescu, G. Călinescu [...], Mihail Ralea, B. Fundoianu, Felix Aderca, Pompiliu Constantinescu, Al. Philippide și Vladimir Streinu i-au urmărit evoluția cu devotament sau măcar cu respect” (p. 9). Multe dintre studiile publicate în ultimii ani conțin aprecieri de care nici un cercetător nu va putea face abstracție : încercarea lui Nicolae Manolescu de a demonstra nereligiozitatea poeziei argheziene, considerările lui Valeriu Cristea referitoare la „oroarea de materie” a lui Tudor Arghezi, ideea lui Alexandru George despre tipul de inteligență reprezentat de autorul *Cuvintelor potrivite*, sinteza realizată de Ov. S. Crohmălniceanu, lămuririle nespectaculoase, dar necesare date de Sergiu Pavel Dan în legătură cu fantasticul arghezian, analiza jocului complicat de antinomii din universul marelui scriitor realizată de Petru Mihail Gorcea, construcția masivă înălțată de Nicolae Balotă pe tema căutării identității, ca și numeroase alte ipoteze critice, „se remarcă prin noutate și profunzime” (p. 12—13).

Antologia critică *Tudor Arghezi interpretat de...* este utilă profesorilor, stu-

enților și elevilor din ultima treaptă a
ceului.

DUMITRU ȘERBAN

ANAIT CERNA

Poezii. Antologie, postfață și bibliografie
de ION DODU BĂLAN, București, Edi-
tura „Minerva”, 1981, 204 p.

Volumul *Poezii* de Panait Cerna apare
la prilejul centenarului nașterii poe-
tului. Este o antologie cu postfață și
bibliografie de Ion Dodu Bălan. Născut
la 25 septembrie 1881 în comuna Cerna
în județul Tulcea, pe numele lui ade-
vărat Panait Stanciof, are o existență
buciumată. Necunoscându-l pe tatăl său
în pricină că decedase înainte de a se
naște, viitorul poet este crescut de mama
sa. Înzestrat cu reale calități pentru stu-
liul literaturii și filozofiei, Cerna debu-
zează încă în perioada studiilor liceale
în revista *Foaia interesantă* a lui
F. Coșbuc din 1897. În anul 1906 își trece
examenul de licență în filozofie la Bucu-
rești, după care, la îndemnul și cu spri-
jinul lui Titu Maiorescu, pleacă în Ger-
mania la Universitatea din Berlin
(1908—1910) și Leipzig (1910—1912) în
scopul obținerii doctoratului, pe care-l
trece în 1913 cu teza *Lirica de idei*, tra-
dusă și în românește în anul 1974. Teza
este o cercetare sistematică de estetică,
în spiritul filozofiei idealiste, cu însem-
nate merite pentru vremea în care a
apărut.

Numele lui Panait Cerna rămâne în
cadrele literaturii române ca un auten-
tic poet, cu reale calități ideative și îm-
potriva epigonismului eminescian, cu o
pronunțată sete de viață și optimism fi-
resc, cele două aspecte esențiale ale ace-
stei lirici. În timpul vieții îi apare unicul
volum, *Poezii* (1910), premiat de Aca-
demia Română la propunerea lui Duiliu
Zamfirescu, urmându-i apoi o serie de
reeditări la intervale diferite. Nu avem
încă o ediție definitivă și critică a ope-
rei poetice a lui Panait Cerna. Critica
literară a timpului a subliniat originali-
tatea talentului poetic al lui Panait Cerna
începând cu M. Dragomirescu, care i-a
publicat poeziile în *Convorbiri critice*,

considerându-l superior lui Oct. Goga,
exagerându-i deci importanța artistică,
G. Ibrăileanu, E. Lovinescu, care îl în-
cadrează în așa-numita „poezie de con-
cepție”, iar G. Călinescu considera orien-
tarea poetului ca o nouă îndrumare spre
clasicism.

Marile lui creații, *Plînsul lui Adam*,
Ideal, *Noapte* sau *Dura lex*, sint con-
strucții ideative, urmînd și realizarea
morală a omului în spiritul armoniei și
al păcii sociale. Iubirea este de aseme-
nea cîntată de poet într-un registru gin-
gaș, la începutul carierei poetice, cu în-
semnate elemente semănătoriste (multe
din poeziile lui au fost publicate în *Se-
mănătorul*, N. Iorga acordîndu-i o sin-
ceră prețuire), dar, mai tîrziu, o altă men-
talitate își face loc, ca în fragmentul ce
urmează: „Un suflet tînr ne străbate /
Și ne îndeamnă către cer... / Din sufe-
rinți abia-ndurate / Ne-am făurit ar-
muri de fier“ (*În peșteră*). Utilizînd sim-
bolul ca axă ideativă a poemului, Panait
Cerna realizează o lirică meditativă,
care-și justifică existența pentru pe-
rioada în care a fost creată.

NAE ANTONESCU

GEORGE ȘOVU

Răspuns la post-restant

Editura Ion Creangă, 1981, 288 p.

Rămînînd, sub raport tematic, pe ace-
leași coordonate fixate de cărțile ante-
rioare, *Răspuns la post-restant* ni se în-
fățișează într-o unitate compozițională ce
se relevă mai pregnant. Profesorul Va-
leriu Bogdan re trăiește alături de copiii-
poeti și ziariști, pe care-i conduce într-o
tabără-concurs a revistelor școlare în-
tr-un oraș de munte, propria copilărie,
adolescență și tinerețe consumate într-o
vreme urgisită de evenimente crîncene
și bîntuită de război. Astfel se încheagă,
sub ochii și în imaginația cititorului, cele
două planuri ale structurii cărții, două
planuri temporale, două serii de existențe
care interferează la răsîmpuri, acțiunea
pendulînd între trecutul plin de nostalgii
și prezentul acut al copilăriei și preado-
lescenței zilelor noastre. Unei vîrste a
primelor întrebări grave și responsabile
în fața vieții, din anii noștri, îi răspunde,

așadar, umbră uneori de întâmplări dramatice, aceeași vîrstă a anilor '40 sau '50. În primele 150 de pagini, cele două planuri ale acțiunii interferează așa de strîns, încît îi vine greu lectorului să hotărască dacă povestea tînărului poet și prozator de 13—14 ani, Radu Corbeanu, devine pretext pentru rememorarea aceleiași vîrste a profesorului Radu Bogdan, sau invers.

Un acut simț al psihologiei adolescenței îl conduce tot timpul pe George Șovu spre sufletele candidă ale personajelor sale copii sau adolescenți, aflate la vîrsta cînd ele trăiesc în explozii florale primii fiori ai iubirii, și n-ar putea fi cu totul repudiată senzația că cititorul intră din cînd în cînd într-o atmosferă ușor medelenizată. Un medelenism însă în cel mai valoros sens al cuvîntului, absolut firesc romantismului tineresc și — să zicem așa — „actualizat“.

Frăgezimea sufletească a acestor copii intrați sub zodia primelor descoperiri ale propriilor lor universuri lăuntrice nu putea, pe de altă parte, să fie ilustrată decît de personaje cu sensibilități artistice native. Operează aici măiestria lui George Șovu, rezultată din împletirea intuiției de pedagog cu observația de finețe a romancierului, care-i ajută să-și aleagă și să-și construiască un personaj ca Radu Corbeanu, poetul

de 13 ani. Faptul are consecințe fericite sub raportul construcției cărții, pentru că întreaga a doua ei jumătate (alte 150 de pagini) se încheagă pe extrase din caietul literar al lui Radu Corbeanu, dînd autorului ocazia să scrie câteva schițe numai în aparență integral substanței romanului, altfel pagini literare cu o existență autonomă.

George Șovu nu ocolește — s-ar zice dimpotrivă, le caută — situațiile problematice, și faptul, de pildă, că Radu Corbeanu are un tată vitreg și, în consecință, o sensibilitate cel mai adesea ultragiată creează cărții planul de referință atît de necesar în potențarea evoluției psihologice a personajului și, odată cu el, alături de el, a cititorului. Căci George Șovu posedă acel inefabil secret de a face pe cititor copărtas la întâmplările și sentimentele personajelor sale.

Răspuns la post-restant este o carte în care elementul educativ, prezent și în însăși tema cărții, prin faptele ce o urzesc, este insinuat cu mare discreție, fără urmă de ostentație, ceea ce asigură efectul scontat: o carte care entuziasmează pe cei tineri, înflăcărîndu-le sufletele pentru fapta nobilă, iar celor maturi le dovedește că sînt încă tineri, așa cum a dovedit-o, scriind-o, autorul ei, profesorul George Șovu.

A. GH. OLTEANU

Curier

Răspundem în numărul de față unui nou teanc de scrisori, primite la redacție pînă în luna august a.c. Unele dintre ele au fost scrise în mai; s-au scurs deci, între expedierea lor și citirea răspunsului, nouă luni de zile; răspunsul însă a fost redactat în septembrie — și tot încă din luna septembrie redactorul rubricii „Curier“ așterne pe hîrtie sincerele sale urări de fericire și succese în noul an, 1982, pentru toți cititorii și prietenii rubricii și ai revistei.

Să alcătuim mai întîi lista cu numele prietenilor noștri care ne-au trimis texte (versuri și proză) cuminți, școlarești, interesante în sine, dar nedepășind un anumit nivel, anume acel nivel care să permită, cît de cît, o analiză și o discuție mai substanțiale. Remarcăm la ei o veritabilă atracție către literatură și o dorință de exprimare, care, sperăm, vor da roade adevărate în viitor. Ne referim la *Iuliana Chiscan* — Ghizdoveni, *Dimbovița*, *Petre Cergov* — Blaj, *Alba*, *Drinuța Tutunaru* — Brebina, *Teleorman*, *Cristian Cristea Tiberiu* — Cluj-Napoca, *Angelica Moaleș* — Sibiu, *Eugenia Horincov* — Brașov, *Gabriela-Carmen Oprea* — Bacău, *Ana Mihai* — Blăjel, Sibiu, *Felicia Onoi* — Gura-Humorului, Suceava, *Marian Popa* — Caracal, Olt, *Elena Liliana*

Florea — Măneacu-Pămînteni, Prahova, *Liliana Căpreanu* — Brăila, *Radu-Romică Enache* — Breaza, Prahova, *Ion Ivan* — București, *Zinica Rotaru* — Bîrlad, *Vaslui, Claudia Potecă* — Constanța, *Elena Găitănaru* — Ocnele Mari, *Vilcea, Florentina Rusu* — Ghizdaru-Oncești, Giurgiu, *Dorina Tonosă* — Hîntești, *Adîncata, Suceava, Nicolae Pascu* — Slatina, Olt, *Silvia Mirela Stan* — Drobeta-Turnu-Severin, *Vasile Oancea* — Jirlău, Brăila, *Emilia Hoșu* — Burila Mare, Mehedinți, *Vasilica Georgescu* — Craiova, Dolj, *Carmen Ștefania Bondarencu* — Brăila, *Marin Gheorghe* — Brăila, *Maria Cocio* — Fieni, Dîmbovița, *Elena Bratu* — București, *Pavel Dorin* — Rîmniciu Vilcea, *Sanda Ioniță* — București, *Loredana Barbu* — Tirgu Mureș, *Adrian Mutu* — Constanța, *Dania Rașa* — Cluj-Napoca, *Adriana Andreescu* — Zalău, *Ion Nicolae* — București, *Tivia Teredum* — Fălticeni, *Darie Peșkov* — Cîmpulung-Muscel, *Renati Roșu* — Slatina, Olt, *Alina Popescu* — Turda, *Grațîela Bănică* — Slatina, Olt, *Dorian Manea* — București, *Aurelia Avădanei* — Brăila, *Liliana Vereș* — Cluj-Napoca, *Rodica Sabău* — Baia Mare, *Alice Alexandru* — București, *Eugenia Săraru* — București, *Daniela Gabriela Păunescu* — București, *Vasile Zgorobete* — Giurgiu, *Nicolae Caliop* — Galați, *Eugenia Roman* — Petroșani, Hunedoara, *Laura Asandei* — Comănești, Bacău, *Monica Oprescu* — Tîrgoviște, *Daniela Pirvu* — Orăștie, Hunedoara, *Ligia Mureșan* — Zalău, Sălaj, *Ilie Damian* — Rotunda, Olt, *Liviu Matei* — Rm. Vilcea, *Mariana Ghebaur* — Vulcan, Hunedoara, *Victoria Călin* — Fălticeni, Suceava, *Simona Constantinovici* — Timișoara, *Gabriela Șerban* — Robești, Buzău, *Marinela Dumitru* — Orlești, Vilcea, *Ramona Gianina Dobre* — Tacali, Vilcea, *Luminița Afrăsinei* — Botoșani, *Ramona-Mihaela Calimachi* — București, *Denisa Niță* — Rm. Vilcea, *Livia Tomescu* — Fălticeni, Suceava, *Adina Mocăniță* — Constanța, *Lăcrămioara Eșanu* — Iași, *Gabriela Ioniță* — Urleta, Prahova, *Monica Moale* — Bobota, Sălaj, *Daniela Matei* — Boldești-Scăieni, Prahova, *Eugen Bălan* — Caracal, Olt, *Luiza Argeșanu* — Constanța, *Liliana Otobic* — Pitești, *Marin Marcel Feier* — Luduș, Mureș, *Ramona Natalia Radu* — Sibiciu, Buzău, *Elena B.* — Călărași, *Mihaela Neculcea* — Ruși, Iași, *Lidia Pecincu* — Petrila, Hunedoara, *Doița Velea* — Turcoaia, Tulcea, *Rodica Palas* — Dragomirești, Dîmbovița, *Mariana Turoiman* — Sălcuța, Dolj.

În continuare, îi vom aminti pe aceia ale căror versuri lasă pe alături să se întrevadă o reală înzestrare. Ne așteptăm ca asupra unora dintre ei, atunci cînd vor mai face încă un salt calitativ, să ne oprim mai mult în cadrul rubricii de față. Ne referim la *Monica Oprescu* — Tîrgoviște, *Marilena-Magdalena Bojănescu* — Tîrgoviște, *Viorel Dogaru* — Filiași, Dolj, *Vera Grosu* — Urziceni, Ialomița, *Aurelian Leneu* — Constanța, *Diana Dicu* — București, *Liliana Borșan* — Cluj-Napoca, *Lenuța Șîșu* — Rogova, Mehedinți, *Cristian Pavel* — Galați, *Mădălina Goia* — Zalău, Sălaj, *Grațîna Tudorița* — Deva, Hunedoara, *Adriana G.* — Turda, Cluj, *Lotte Butykay* (Satu-Mare), *Lidia Savin* — Rădăuți, Suceava, *Cristina-Denisa Popescu* — Tîrgoviște, *Marius Oprea* — Brașov, *Mihaela Mîrea* — Tirgu-Jiu, *Vali Liță* — Turnu Măgurele, Teleorman, *Laurențiu Pompiliu* — Constanța (a trimis și sub pseudonime), *Marian Armescu* — Bacău, *Emilia Nichita Tismănar* — Turnu Măgurele, Teleorman, *Viorel Grațian* — Buzău, *Călin Mireștean* — Cluj-Napoca, *Marieta Cîmpoeru* — Drăgășani, Vilcea, *Carmen Pavel Cerasela* — Baia Mare, *Miani Bercescu* — Constanța, *Iulian Lița* — Lunca, Teleorman.

Constanța Drăghici — Constanța : așteptăm poeziile.

Mircea Eleniu — Piatra-Neamț : cele trei plicuri doldora conțin poeme în manieră suprarrealistă, voit șocante, care, prin repetarea pînă la saturație a mereu aceluiași procedee, ajung monotone. Adeseori poemul dezorientează, în loc să focalizeze atenția cititorului, și astfel nu se mai produce comunicarea. Încercați să reluați ideile din poemul „Alerg prin ere” într-o altă poezie, poate că ies mai penetrante. Multe versuri și imagini disperate sînt frumoase și se rețin : „stelele au fost atît de bine bătute în cuie”, „ruguri invizibile”, „norii în palma cerului”, „orele se prăbușesc în statonite”. Atenție : se scrie *propria*.

Adrian Leonard Popa — Bacău : trei poeme („Sint tînăr...”, „Ars poetica” și „Autoportret”) sînt foarte aproape de ceea ce trebuie să fie o poezie, făcîndu-se expresia unor acumulări gata-gata să determine un salt calitativ. Cităm unul dintre poeme : *Sint tînăr și hoinar / plec în fiecare zi cîte puțin / timpul trece prin mine / ca o privire prin geam // fără umbra mea / nu m-ai recunoaște / fără privirea ta / n-aș fi adevărat // dar toamna se lasă pe umerii mei / pregătindu-și pliscul de vîntur / și nu ști / o veac al meu / dacă îmi vei recunoaște urmele / după ploate.*

Vlad Mihai Niculescu — Piatra-Neamț : poezii scrise la 13 ani, care tratează conceptele abstracte ca pe niște obiecte tangibile, care propun lumi noi, noi îmbinări ale vechilor bucăți de gînd și de materie. ... Unele sînt nesigure însă. S-o citim însă pe aceasta : „Inima pulsînd” : *Dintre ochi sare vederea, / Dintre scrieri sar sentimentele, / Dintre pămînturi sar apele, / Dintre ceruri sar razele / Tot așa și celulele sar / Dintre calcule !* Putem cita mai multe. Am dori, totuși, stimate Vlad Mihai Niculescu, să ne trimiteți și altele.

Iulian Ilie Năstăsache — Amara, Ialomica : un alt poet foarte tînăr. Desigur, un poet... în formare. Dintre poezii, cea mai încheagată este „Roua” : *O boare de noapte / picură / din cerul aplecat / pe buzele ierbii. / Simt cum se umflă arterele frunzei / în noaptea de argint... / Oglindă curată / a lacrimii pure / Ce-adastă să cadă... Celelalte poezii sînt sub nivelul acesteia. Oricum, autorul lor este pe un drum bun.*

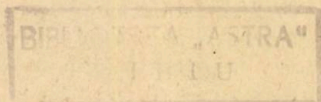
G. Aelis : Dintre poeziile nou trimise (și care, din păcate, nu înregistrează un salt calitativ față de cele anterioare) se poate reține „Elegie (II)” ; ultimul vers îi distruge însă tot farmecul. Vă urăm (realmente sincer !) succes la concursurile de care amintiți și vă așteptăm cu o poezie mai firească și mai personală. Lăsați deoparte mîhnirea : e mai grea decît marea...

Tamara Asaftei — Botoșani : cînd scrieți „în dulcele stil clasic”, ritmul vă cam fură și poezia devine ușor discursivă, salvată însă întotdeauna de versurile din final. Parcă mai grăitoare sînt poemele dv. în vers alb („Astrală”, „Ceometrie”, „Cîntec de dor”), ceea ce nu înseamnă că trebuie să renunțați numaidecît la versul clasic!

Henry Tudor — Rm. Vilcea : semne evidente de progres se înregistrează în poeziile primite de data aceasta. Vă sugerăm însă să faceți niște tăieturi pentru îndepărtarea vorbelor de prisos. Din „Mai mult decît întotdeauna” se pot reține ultimele trei versuri : *Numai să vrei să rămii / și / ți-aș dărui / toate după-amiezile Universului.* Poeziile „În fiecare”, „Întrebare” și „Vîrstă” sînt sub nivelul dumneavoastră obișnuit.

În încheiere, vă urăm mult succes la învățătură și în activitatea creatoare și vă spunem la revedere pînă la numărul viitor.

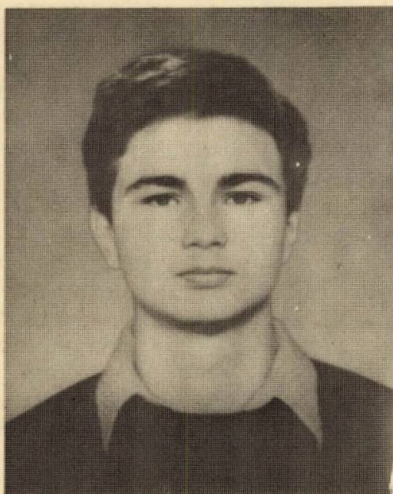
VASILE POENARU

CORNELIU M. POPESCU
(16 mai 1958 — 4 martie 1977)

Elev al Liceului „Nicolae Bălcescu“, București
Lauret al premiului Academiei R. S. România
pentru lucrarea *MIHAI EMINESCU, Poems*, apărută în 1978
la Editura Eminescu ; premiu post-mortem,

Aprecieri asupra traducerii :

„Corneliu M. Popescu sau arta traducerii“ — titlul articolului apărut în revista *Steaua*, nr. 1/1979.

„Un traducător de geniu al lui Eminescu : Corneliu M. Popescu“ — titlul articolului din *Revista noastră*, nr. 58—59—60, ianuarie-martie 1979.

„Un înzestrat tălmăcitor din Eminescu“, titlul articolului apărut în *Tribuna României*, nr. 141 din 15 septembrie 1978.

„Triumful unei nobile idei“ — titlul articolului apărut în *Scînteia tineretului*, nr. 9325 din 16 mai 1979.

„...dacă în poezie geniile sînt rare (și toți cei care au putut realmente să cunoască poezia lui Eminescu sînt de acord că acesta e un geniu), nu știu dacă a existat vreodată un geniu al traducerii înaintea acestui tînăr român“ — concluzia prof. Andrei Bantaș din articolul *A Surprising Book*, apărut în *Romanian Review*, nr. 8, 1978.

Aprecieri similare în : *Contemporanul*, nr. 19 din 12 mai 1978 și nr. 32 din 11 august 1978 ; *Synthesis*, V, 1978 ; *Argeș*, iunie, 1978 ; *Analele Universității din Timișoara*, vol. XVI, 1978, *Cahiers roumains d'études littéraires*, nr. 2 din 1979 ; *Cronica*, nr. 24 din iunie 1979 ; *Vatra*, nr. 8 din august 1980.

Din analizele publicate

- A. Gh. Olteanu — *Mănăstirea Argeşului*, vol. I, 1972.
- Gheorghe Şovu — Costache Negruzzi : *Sobieski şi românii*, vol. II, 1973.
- Nicolae I. Nicolae — Mihail Sadoveanu : *Hanu Ancuţei*, vol. II, 1973.
- Ion Vasile Şerban — Octavian Goga : *Rugăciune*, vol. III, 1973.
- G. G. Ursu — Mihai Eminescu : *Floare albastră*, vol. IV, 1973.
- Antonia Constantinescu — Miron Radu Paraschivescu : *Feerie*, vol. II, 1974.
- Mircea Anghelescu — Nicolae Filimon : *Ciocotii vechi şi noi*, vol. III, 1974.
- Mădălina Dumitrescu — Mihail Sadoveanu : *Lupta de la Vaslui*, vol. III, 1974.
- Roxana Sorescu — Ştefan Augustin Doinaş : *Mistreţul cu colţi de argint*, vol. III, 1974.
- Nicolae I. Nicolae — Nicolae Labiş : *Moartea căprioarei*, vol. IV, 1974.
- Cornel Moraru — Ion Agârbiceanu : *Fefelega*, 1, 1975.
- Al. Tudorică — C. Negruzzi : *Alexandru Lăpuşneanu* (I), 2, 1975 ; (II), 3, 1975.
- Pompiliu Marcea — Ioan Slavici : *Moara cu noroc*, 2, 1975.
- Mihai Bujeniţă — Barbu Ştefănescu-Delavrancea : *Hagi Tudose*, 2, 1975.
- C. Otobăcu — Marin Preda : *Moromeţii*, 2, 1975.
- Gheorghe Codreanu — Tudor Arghezi : *Testament*, 4, 1975.
- Neacşu Alexe — Geo Dumitrescu : *Problema spinosă a nopţilor*, 1, 1976.
- Antonia Constantinescu — Marin Sorescu : *Trebuiau să poarte un nume*, 1, 1976.
- Mircea Gheorghe — Alexandru Vlahuţă : *În Vrancea*, 2, 1976.
- Augustin Macarie — Nichita Stănescu : *Noi*, 2, 1976.
- Nina Preda — Şt. O. Iosif : *Cîntec sfînt*, 3, 1976.
- Iordache Diaconiţă — Vasile Alecsandri : *Miezul iernei*, 4, 1976.
- Florica Mitu — Gala Galaction : *La Vulturi !*, 4, 1976.
- Rodica Negoescu — Al. Davila : *Vlaicu-Vodă*, 1, 1977.
- Gheorghe Şovu — Marin Sorescu : *Astfel*, 1, 1977.
- Ileana Oancea — Lucian Blaga : *Izvorul nopţii*, 2, 1977.
- A. Gh. Olteanu — Barbu Ştefănescu-Delavrancea : *Apus de soare*, 3, 1977.
- Neacşu Alexe — Tudor Arghezi : *De ce-aş fi trist ?*, 4, 1977.
- Stanca Chesaru — Nicolae Labiş : *Comunistul*, 3, 1977.
- Stanca Chesaru — D. R. Popescu : *Mări sub pustiuri*, 2, 1978.
- Mircea Gheorghe — Eugen Jebeleanu : *Stăpînul*, 3, 1978.
- Roxana Sorescu — Tudor Arghezi : *Bună dimineaţa, primăvară !*, 4, 1978.
- Magda Ursache — Nichita Stănescu : *Un pămînt numit România*, 4, 1978.
- Cornel Moraru, Gabriel Angelescu — Mihail Sadoveanu : *Neamul Şoimăreştilor*, 1, 1979.
- Liviu Grăsoiu — Vasile Voiculescu : *Imn muncii*, 1, 1979.
- Valeria Mihai Ştefan — Zaharia Stancu : *Patria*, 2, 1979.
- Roxana Sorescu — M. Sadoveanu : *Taine*, 3, 1979.
- Ana Dumitrescu — Liviu Rebreanu : *Răscoala*, 4, 1979.
- Teofil Răchiţeanu — Mihai Eminescu : *Sara pe deal*, 1, 1980.
- Liviu Grăsoiu — Marin Sorescu : *Muzeul satului*, 2, 1980.
- Victor Vişinescu — Geo Bogza : *Rarăul*, 3, 1980.
- Mircea Gheorghe — Marin Preda : *O oră din august*, 4, 1980.